

Corneliu IROD

ALTE CHIXURI

Redactor: Mihai Hafia TRAISTA
Tehnoredactor: Iryna MOISEI
Coperta: Iryna MOISEI

Referenți: Ion ANDREIȚĂ
Ioan REBUȘAPCĂ
Mihai Hafia TRAISTA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
IROD, CORNELIU

Alte chixuri : proză / Corneliu Irod. - București : R.C.R.
Editorial, 2022

ISBN 978-606-745-124-5

821.135.1

Carte finanțată de
UNIUNEA UCRAINENILOR DIN ROMÂNIA

Corneliu IROD

ALTE CHIXURI

proză

Editura RCR EDITORIAL
București - 2022

La apariția primului volum de CHIXURI, pentru lămurirea cititorului, făceam atenționarea de mai jos. E bine să rămână și acum ca un memento. În plus, o precizare: deși nu sunt de acord cu unele reguli ale noilor norme ortografice, voi începe să scriu și eu cu Â din A, deși consider inutilă folosirea a două grafeme pentru același sunet, dar știu că uzul este cel care consfințește formele lexicale greșite ca fiind corecte. De pildă, la apariția lor, și formele *străzi* sau *școli*, în loc de *strade* și *școale* au supărat, dar uzul mai puțin școliților le-a impus, așa că...

Apropo de

CHIXURI

În viață, ai uneori momente de care nu ești mândru. De aceea e riscant să povestești amicilor acele aventuri, gafe, retrageri cu coada-ntre picioare sau ca un cocoș rănit și mai ales acele clipe când, în loc să fii bărbat, ai preferat să speli putina ori s-o ștergi englezește. Într-un cuvânt, e riscant să încredințezi altora pățaniile tale jenante, căci oricând, de obicei când ți-e lumea mai dragă, te pot da de gol. Sau și mai rău – ți le pot populariza, crezându-ți o faimă de neînvidiat. Tocmai de aceea, pentru a nu face nimănui asemenea propagandă (în afara situațiilor, când voi încerca să arunc pățania mea în spinarea altuia), am hotărât să-mi asum toate aceste **chixuri**, să intru adică în pielea fiecărui **Stan Pățitu**, ca și când mie mi s-ar fi întâmplat și asta, și aia, și ailaltă, chiar dacă mai și scornesc uneori. Și dacă e s-o spunem cinstit, **chixurile** par astfel și mult mai credibile, nu?

Sigur că, pe lângă „personajul principal” (adică eu), vor apărea – măcar în bănuiala unora – și mulți dintre cunoscuții, colegii sau prietenii mei. De pe acum îi rog pe toți să nu se supere dacă vreun **chix** va umbri cât de cât buna părere pe care o au despre ei înșiși.

Chixurile, după cum veți vedea, nu au o curgere și o succesiune cronologică. Le-am așternut cum mi-a venit, la întâm-

plare – de ieri, de alaltăieri, de-acum un an sau din hăt îndepărtata mea tinerețe.

În rest, zău că niciun **chix** nu e scornit în întregime. De aceea cei care vor considera **chixurile** ca fiind file vesel-amare, detașate dintr-un fel de jurnal, nu vor greși prea mult. Pentru că, adesea, nu-i așa, însăși viața-ne e, din păcate, un chix...

Slănic, 2 aug. 2001

Corneliu Irod

Costică I

Pentru că în decursul vremii am cunoscut mai mulți Costici care s-au învrednicit de câte un „chix”, o să-i numerotez: Costică I (Constantin Jurebie), Costică II (Constantin Buțura), Costică III (Constantin Georgescu), Costică IV (Constantin Stoian, zis Mișulică) și poate etc., dacă or mai apărea și alții.

Sunt „bucureștean” din 1955, când, după terminarea liceului ucrainean din Siret și în urma examenului de admitere, am devenit student la Facultatea de Filologie a Universității „C. I. Parhon” (așa i se zicea atunci) din București.

Nu cunoșteam Bucureștiul deloc. Aveam însă în capitală două rude: pe Ion Cojocar (alintat Bubțiu), văr primar cu mama mea (mamele lor fuseseră surori), inginer și colonel genist, care îmi era nu doar unchi, ci și naș de botez. Locuia cu tanti Didina și împreună cu cei trei fii ai lor (Puiu, Rică și Stejărel) într-o frumoasă casă pe strada Vlad Dracul din cartierul Pantelimon; mai apoi, casa lor, împreună cu majoritatea caselor vechi, a fost demolată, și tot cartierul s-a umplut de puzderia de blocuri înalte. La Bubțiu am fost o singură dată, pentru că tanti (și nașa) Didina nu s-a arătat deloc încântată de vizita mea – stătea acră și îmbufnată la masă și-l hrănea pe Stejărel, adică pur și simplu îi dădea cu lingura în gură, deși acesta era elev în clasa a IX-a! Ceilalți doi băieți, Puiu și Rică, nu erau acasă, așa că nu i-am cunoscut nici atunci și nici mai

târziu. De Puiu nu știu nimic, iar Rică a studiat stomatologia și a fost un fotbalist destul de cunoscut în acei ani (a jucat la Dinamo Brașov și la Universitatea Cluj). Nici pe Stejărel nu l-am mai văzut de atunci. Aflasem că a ajuns inginer, că s-a însurat, dar și că a căzut în patima beției, iar într-o dimineață – după ce chefuisse undeva toată noaptea –, a fost găsit mort în poarta casei. Nu s-a aflat niciodată cine l-a ucis.

Pe unchiul și nașul Bubțiu nu l-am mai vizitat și din alt motiv, nu numai din cauza Didinei: el era plecat mai mereu „pe teren” și nu știam când îl găsesc acasă. Înainte de a veni eu în București, de cele mai multe ori l-am văzut la noi acasă, când, fiind „pe teren”, trecea pentru o zi-două și pe la Măriței.

Cea de-a doua rudă a mea din București era Vladimir (Vlad) Bodnărescu, văr de-al doilea cu mine (bunicile noastre fusese-ră surori). Vlad era cu unsprezece ani mai mare decât mine. Se născuse la Cernăuți (l-a botezat mitropolitul Vladimir Repta, și în cinstea lui i s-a pus numele Vladimir), dar în 1940 familia s-a refugiat la București, unde tatăl lui Vlad a fost director în Ministerul Informațiilor, iar mama, tanti Tițea (Letiția), funcționară la Poștă. Vladimir și-a continuat liceul, apoi a fost doi ani student la Facultatea de Matematică, dar a părăsit-o și a urmat Facultatea de Construcții, după terminarea căreia toată viața a fost inginer proiectant de construcții civile. Și ca elev, și ca student, Vladimir și-a petrecut multe dintre vacanțele de vară la noi la Măriței.

Părinții lui Vladimir au avut un sfârșit tragic. În 1945, în timp ce se întorcea de la serviciu, tatăl lui a fost răpit de pe stradă și niciodată nu s-a mai aflat ceva despre el. S-a bănuieț (știu asta de la Vladimir) că l-au răpit rușii și l-au dus în Siberia, unde o fi pierit în vreun lagăr. Au urmat ani grei într-o perioadă oricum grea pentru toată lumea: lipsurile de după război,

seceta, foametea, constrângerile de tot felul ale noii puteri așa-zis „democrat-populare”. Cei doi, mamă și fiul student, s-au mutat cu chirie într-o singură cameră cu acces la bucătărie pe strada Bihorului, lângă Gara de Nord, și se descurcau cum puteau cu un salariu mic de funcționar la Poștă. Într-o zi, când a venit acasă bucuros că tocmai își ridicase diploma de inginer, Vladimir și-a găsit mama moartă. Tanti Tițea pusese pe lampa de petrol apă pentru rufe și, ostenită, s-a așezat pe scaun și a ațipit. La un moment, lampa a început să fumege foarte tare și a asfixiat-o.

La vreun an, în 1953, Vladimir s-a însurat cu Martha Jurebie, o tânără de nouăsprezece ani, simpatcă, fâșneață și veselă, pe care o cunoscuse în cerul lui de prieteni. Martha era (oficial) unica fiică a Elizei și a lui Niculae Jurebie (pentru mine și pentru mulți, tanti Lizica și nenea Nicu). Tanti Lizica era casnică și aproape analfabetă, dar de o cumsecădenie rară, fata unor mici negustori din Urlați, iar nenea Nicu, oltean de pe lângă Novaci, mulți ani horticultor-șef al Ploieștiului. În 1935, și-a construit casă cu etaj în București pe strada Pomenirii (azi, Iani Buzoiani), în fața parcului Regina Maria, în rând cu spatele cimitirului Sf. Vineri de lângă Podul Grant. Dar după război, și familia Jurebie a trecut prin greutăți, mai ales în cei doi ani pe care nenea Nicu îi petrecuse la Canal (pentru vina că în tinerețe fusese țărănist, fără vreo funcție în partid, ci membru de rând). Toată viața lui, nenea Nicu fusese un crai. Una dintre ibovnice îi născuse un băiat (cam de seama Marthei), ajuns plutonier la o unitate militară din Buzău și care, din când în când și, bineînțeles, cu îngăduința blândeii tanti Lizica, își vizita tatăl la București. Nenea Nicu a rămas un muieratic până la adânci bătrâneți, când acest lucru nu mai supăra pe nimeni, ba acum „moșul” era ironizat că numai vorba-i de el și a ajuns

chiar de râsul familiei, când prin 1959 sau 60 urmărea la televizor toate spectacolele de balet: se așeza cât mai aproape de ecran, le sorbea din ochi pe balerine și se apleca din când în când să se uite pe sub „fustițele” lor; intrigat că nu vede nimic, stârnea hazul celor prezenți.

În această familie a intrat Vladimir și a dus o viață, s-ar putea spune, tihnită. Aici îl vizitam destul de des și în cei cinci ani ai primei mele studenții, dar și după aceea. În familia Jurebie era o atmosferă destul de veselă, pentru că veneau la ei și alte rude și prieteni, precum și numeroasa familie Colimitra (tot rude) care ocupa etajul casei Jurebie. Capul acestei familii, Cociu, era macedonean, adică aromân, fost legionar (nu făcuse pușcărie), cel mai leneș om din câți am cunoscut până acum (nu avusese niciodată serviciu și nu muncea, trăiau cu toții – el, soția Coca și cei doi copii, Vala și Adi – din leafa celor trei „fete”, surori cu Coca: Marcela, Sanda și Nina, angajate la CFR, și cu care locuiau împreună); Cociu juca adesea cu nenea Nicu încinse partide de table, fie acasă, fie în parcul de vizavi (înainte de război, parcul se numise „Regina Maria”, apoi „România Muncitoare”, astăzi, iarăși „Regina Maria”). Partidele erau încinse nu atât din cauza pasiunii pentru jocul propriu-zis, ci a discuțiilor politice pe care le aveau cu acest prilej. Ca de pildă: „Ce-ați făcut voi, țărăniștii, cât ați fost la putere? Îți spun eu: nimic!” – se zborșea furios Cociu, iar nenea Nicu nu se lăsa nici el mai prejos: „Da’ legionarii tăi, în afară de cântece și împușcat jidani, au mai făcut ceva?” „Pentru că nu ne-ați lăsat voi și comuniștii voștri!” „Ai noștri?! Ba ai voștri!” ș.a.m.d.. Dacă disputa avea loc în casă, mai treacă-meargă, dar dacă jucau în parc, tanti Lizica, îngrijorată, după o vreme, îl ruga pe ginerele ei: „Du-te, Vlade, și adu-i acasă pe Nicu și pe Cociu, că ăia, te pomenești, iar fac guverne în parc și i-a mai auzi careva...”

Dintre prietenii lui Vladimir uneori îl vizitau acasă doi: un arhitect, Popovici și nu mai țin cum, și un inginer silvic; când am făcut cunoștință cu cel din urmă, s-a stârnit hazul celor prezenți; ne-am dat mâna și ne-am prezentat. Eu: „Irod”, iar el: „Hristos”. În acte îl chema chiar așa, dar toată lumea îi zicea Cristu. Însă cel mai bun prieten al lui Vladimir, Tică, cernăuțean și colegul lui de școală, venea rar, pentru că locuia la Constanța, dar iarna plecau amândoi la schi în Bucegi pentru măcar o săptămână.

Un oaspete permanent, pentru că venea aproape zilnic, era Costică Jurebie, nepot de frate al lui nenea Nicu. Un tânăr blond, aproape înalt, inteligent, simpatic, cu vreo zece ani mai mare decât mine. Dintre toți cei care veneau în familia Jurebie-Bodnărescu, cu Costică m-am împrietenit cel mai mult. Îmi plăcea grozav felul cum vorbea: mereu zâmbitor și cu o nostimă gimnastică a gurii și un plescăit, de parcă ar mânca ceva foarte gustos. Ne simpatizam și vorbeam de toate, iar uneori Costică mi se destăinuia, adică îmi încredința unele secrete de-ale lui, încât mă mir și acum că nu i-a fost teamă. Ne mai apropia și faptul că amândoi iubeam literatura, ba mai și încercam să scriem literatură. Îmi amintesc că într-un timp Costică scria o piesă de teatru și eram singurul căruia îi vorbea despre asta.

Costică rămăsese de mic orfan de tată și într-un fel se poate spune că îl crescuse unchi-su Niculae Jurebie. Îl luase la el la Ploiești, l-a dat la meserie, adică la școala profesională, de unde Costică a ieșit lăcătuș mecanic. (Toate astea și altele le știu nu de la Costică, ci de la Martha, verișoara lui.) Un timp a lucrat el la o fabrică și totodată a făcut și liceul. Dar cum și unde a făcut Costică apoi școala de ofițeri de aviație nu știu, probabil la Buzău. Fapt e că la 25 de ani Costică Jurebie era

pilot militar cu grad de locotenent și, pentru că provenea din mediu muncitoresc, fusese ales secretar al organizației U.T.M.¹ pe unitate.

Dar în 1955, când ne-am cunoscut, Costică Jurebie nu mai era nici pilot, nici ofițer și nici nu avea serviciu. Locuia într-o cameră închiriată de la niște bătrâni pe o stradă tot pe lângă Podul Grant, la o stație de tramvai de unchi-su și cred că era zilnic invitat la masa de prânz de mătușă-sa Lizica. Nu știam motivul pentru care ajunsese Costică în situația să nu aibă serviciu, dar nici n-am îndrăznit să-l întreb despre o chestiune atât de delicată. Aflasem doar (tot de la Martha și în mare secret) că vărul ei încercase să fugă din țară cu un avion în Turcia, dar n-a reușit. Și pentru că nu s-a putut dovedi concret că avusese o astfel de intenție „criminală” și pentru că era secretar U.T.M. pe unitate, nu a fost băgat la pușcărie, ci doar dat afară din armată, iar în perioada când l-am cunoscut, lua lecții de engleză de la Suzi Budeanu.

(O paranteză. Suzana Budeanu și Victor, fratele ei mai mic cu patru ani, se născuseră și copilăriseră până în 1944 sau 45 în Anglia, unde tatăl lor fusese consul al României. După schimbarea regimului de la noi, au venit în țară, dar au avut de suferit: tatăl a făcut câțiva ani de închisoare politică, iar copiii au avut probleme la școală. Au reușit totuși să termine cu multe peripeții liceul – mutându-se în fiecare an la altul – și să intre ambii la Secția de limbă și literatură engleză a Facultății de Filologie din București; am fost coleg de an cu ei, iar cu Victor, chiar în relații foarte amicale. Suzi a fost exmatriculată din facultate încă din anul II. A încercat apoi la altă facultate, dar a fost dată afară și de acolo și până la urmă a rămas fără

¹ **U.T.M.** – Uniunea Tineretului Muncitor; din 1965, **U.T.C.** – Uniunea Tineretului Comunist. (C. Ir.).

studii superioare, câștigându-și existența din lecții particulare de limbă engleză. Se bănuia că era mereu exmatriculată din cauza reclamațiilor unui fost iubit, pe care Suzi l-a părăsit. Având aceeași „origine nesănătoasă” ca și sora lui, Victor Budeanu a tremurat de teama exmatriculării până în anul V. Dar nu numai că a reușit să termine studiile, dar după absolvire a fost oprit asistent de engleză la facultatea pe care o urmasese. Apoi a fost lector de engleză la Institutul Teologic de Grad Universitar din București. Când am devenit eu student la Teologie, în locul lui Victor venise alt coleg și prieten de-al nostru, Mihai Rădulescu. Iar Victor, după ce se însurase cu fiica actorului Mircea Șeptilici, a emigrat în Canada, unde emigrase mai înainte și socrul lui.)

Așadar, Costică Jurebie lua lecții de engleză la Suzi (ea fusese un timp Suzi Cricopol, dar divorțase și era iarăși Budeanu). Costică fusese un elev foarte sânguincios și curând mi-a spus că a învățat destulă engleză, cât să-i servească scopului propus. Nu înțelegeam ce vrea să spună. Abia în toamna anului următor, Costică mi s-a confesat bucuros: „Gata, Nelu, am reușit și e cazul să mă opresc.”. La nedumerirea mea, mi-a explicat că un an și jumătate, cu engleza învățată la Suzi, a luat legătura la Constanța cu vaporeni străini de la care cumpăra tot felul de lucruri (ceasuri, haine, bijuterii, aparate de radio portabile ș.a.) pe care le revindea în București mai scump. După ce și-a făcut un mic capital, Costică le comanda marinarilor ce să-i aducă din străinătate, adică lucruri care se cereau pe piața românească. La „Consignația” din București el avea un om de încredere, care-i prelua „marfa” angro și-i dădea banii grămadă, sigur, după ce își oprea comisionul convenit. Așa că în acea toamnă Costică mi-a spus că are deja două sute de mii de lei (sumă enormă pentru acei ani; de

pildă, salariul de învățătoare al mamei mele era de 425 de lei pe lună), mai multe ceasuri elvețiene și câteva sute de grame de bijuterii din aur. La aflarea acestor lucruri, m-au încercat două spaime: enorma agoniseală pe căi ilicite a lui Costică (legătura cu străinii și acest fel de comerț erau strict interzise și aspru pedepsite) și faptul că el are încredere să-mi destăinuie secrete atât de periculoase.

O vreme, Costică Jurebie a trăit liniștit. Dar în primăvara următoare, aflu că el s-a angajat lăcătuș-mecanic la uzina „Semănătoarea” din București. Gestul lui m-a cam surprins și nu atât că a hotărât să intre în „câmpul muncii”, cât că s-a dus la „munca de jos”. Costică nu-mi spusese înainte că ar avea această intenție și nici ce planuri de viitor are. Le voi tâlcui și le voi înțelege abia peste câțiva ani, când mă voi convinge și că m-am înșelat crezând, naiv, că el îmi încredințează toate secretele lui.

La „Semănătoarea” Costică a lucrat doi ani și ceva. Ajunsesse fruntaș în producție și fusese primit în Partidul Muncitoresc Român (se va numi Partid Comunist abia din 1965). În această perioadă, ne-am văzut mai rar, iar Costică îmi vorbea tot mai puțin despre treburile lui, până și despre piesa pe care începuse s-o scrie cu mult înainte de a intra la „Semănătoarea” și pe marginea căreia am discutat de atâtea ori, nu mi-a mai pomenit deloc. Înainte, fără să i-o cer, îmi povestea câte o scenă, un conflict de idei și voia neapărat să afle părerea mea. Cred că eram singurul cu care se consulta în chestiuni literare, pentru că ceilalți – nici Vlad, nici Martha sau alți prieteni de-ai lor, iar cei bătrâni nici atât – nu aveau asemenea „apucături”. Iar când l-am întrebat ce-i mai face piesa și dacă a mai scris vreo scenă, mi-a răspuns senin și, curios, fără pic de regret, că a abandonat-o. Nu știu să mai fi avut Costică Jurebie și alte încercări literare.

Vestea surprinzătoare am aflat-o însă de la Martha: vărul ei Costică nu mai lucrează la „Semănătorea”. S-a angajat mecanic de întreținere sau așa ceva pe un vas comercial. „Ca să fie angajat pe vapor, – a conchis Martha în șoaptă, – Costică a dat un șperț de treizeci și cinci de mii și nu știu câte ceasuri elvețiene! Da’ vezi să-i spui cuiva asta, că nu știe nimeni. Și față de Costică să te faci că nu știi nimic, auzi?...”

La vreo lună după asta, Costică a plecat în prima călătorie pe mări și oceane. Într-o duminică, am fost invitat la masă când am aflat vestea. Toată lumea se bucura pentru Costică.

– Bravo lui! – a zis nenea Nicu. – Are ocazia să vadă și el lumea. Că dintre noi, atâția frați, numai nenea Rafael a voiajat, mai ales în Franța și Italia, dar, sigur, asta înainte de război.

– Să vedem ce ne aduce Costică de pe unde ajunge cu vaporul, – zise Martha gânditoare și cam tristă. – Da’ cred că el nu se mai întoarce...

– Nu mai vorbi prostii, măi fată, – o dojeni nenea Nicu, dar nu prea hotărât.

Iar Rafael pe care-l pomenise nenea Nicu era fratele lui cel mare, adică „nenea” pentru toți frații. Locuia în Timișoara, unde toată viața fusese profesor de liceu, iar de ani buni era pensionar. Venea, cică, din când în când în București, dar eu l-am văzut o singură dată, la vreo doi ani după îmbarcarea lui Costică pe vasul comercial. Rafael Jurebie era un bătrânel de vreo optzeci și ceva de ani, elegant, scund și puțin la trup, vesel și inteligent, purtându-și cu mai multă decență ținuturile masculine caracteristice neamului Jurebiilor. Lavaliera bogată și bine asortată la costumul gri-închis îi dădea nu numai o distincție, ci și o detașare aproape autoritară față de cei din jur.

Când i-am fost prezentat, Rafael Jurebie mi-a strâns mâna și mi-a spus cu simpatie:

– Mă bucur, tinere. Îmi face plăcere să te cunosc, mai ales că avem aceeași specialitate – și eu am terminat Literele. Dar, sigur, n-am lucrat în minister, ci am fost dascăl de liceu... – conchise el cu ușoară ironie.

A mai schimbat câteva vorbe cu cei ai casei, apoi a venit și s-a așezat lângă mine.

– Și cum îți merge, tinere, la minister?

– Bine... – zic, că ce era să-i răspund la o întrebare atât de generală, de „nevinovată”, pusă de o persoană pe care abia ai cunoscut-o? Dar mi-am dat seama că e un fel de introducere, un început de discuție.

– Astăzi, adică de la război încoace, – continuă bătrânul profesor, – dascălii o duc greu. După ce că trebuie să-i învețe pe elevi lucruri de care ei înșiși nu sunt convinși, în care nu cred, mai au și lefuri de mizerie.

Ideile lui m-au surprins, dar m-au și speriat puțin.

– Nu te întreb, – mai zise el, – ce salariu ai, pentru că așa ceva nu se face.

– Pot să...

– Nu, nu-i nevoie. Probabil câștigi ceva mai bine decât un profesor de liceu, dar oricum nu se poate compara cu situația pe care o aveau dascălii pe vremea mea. Sigur, au fost și atunci două momente mai grele, chiar trei, dacă punem la socoteală primul și ultimul război și ceea ce a urmat după ele. Și grele au fost pentru toată lumea, nu numai pentru dascăli. E vorba de anii Primului război mondial și cei ai marii crize de la începutul anilor 30. Sigur ai auzit de „curbele de sacrificiu”. Ei, dar în rest, ce să mai vorbim. Eu mi-am luat licența în nouă sute nouă și am fost numit profesor la Craiova. Aici am stat

doisprezece ani, apoi m-am transferat la Timișoara. După Marea Unire din 1918 a venit și o mare nevoie de profesori de română în Basarabia, în Bucovina, în Transilvania și în Banat. Am ales Timișoara și n-am regretat niciodată. Dar s-o iau cu începutul. Să știi că Spiru Haret a pus școala pe un loc de frunte din toate punctele de vedere, inclusiv leafa dascălilor, situație care a durat și după moartea lui, până la venirea ăstora. Și cum îți spuneam, au fost și momente mai grele, mai ales în timpul marilor tulburări, dar în rest, situația era mai mult decât mulțumitoare. Până și în cel mai prăpădit sat, învățătorul era o figură de frunte și ca posibilități de trai. Uite, să-ți dau un exemplu. Din primul meu salariu de profesor secundar, în 1909, le-am cumpărat părinților mei o pereche de boi, mi-am pus garderoba la punct și mi-au mai rămas bani până la leafa următoare.

Bătrânul Rafael Jurebie zâmbi duios, probabil unor amintiri dragi.

– Dar nu numai atât. He... Aveam la București o simpatie, o iubită, cum ziceți voi, tinerii de azi. Noi eram mai reținuți, cu mai multă decență... Mă rog, alte vremuri. Deci, mi-era dragă o fată de aici, frumoasa Lili, fiică de maior, singură la părinți, dar până la urmă nu ne-am căsătorit, pentru că taică-su își dorea neapărat un ginere ofițer. Însă până să aflu acest lucru, un an și ceva o vizitam pe Lili măcar o dată pe lună. De obicei duminica. Mă îmbrăcam elegant, luam de la Craiova acceleratul de noapte, adică cel de 3 și 10, și ajungeam dimineața în Gara de Nord a Bucureștilor. Lăsam valijoara la „Bagaje” și intram în frizeria de pe peron. După ce mă bărbieream și, eventual, mă tundeam, urma lustragiul care-mi făcea pantofii lună și, pus la punct, ieșeam în piața gării și alegeam, pentru toată ziua, cea mai luxoasă și arătoasă tră-

sură cu care mă duceam mai întâi la „Nestor” pe Calea Victoriei. Birjarul mă aștepta în față. Eu luam o gustare, apoi, la un șvarț, răsfoiam gazetele din Capitală. În acest timp, chelnerul se ducea să-mi cumpere două buchete identice de flori (pentru mamă și pentru fiică, dar absolut identice, ca să nu se supere...) și la zece fix ajungeam cu trăsura la Lili acasă. Și aici birjarul mă aștepta vreo oră cât dura scurta vizită în care, între alte vorbe de complezență, ceream voie de la părinți (dacă era și maiorul acasă, dacă nu, numai de la mamă) ca Lili să-și petreacă ziua cu mine: plimbare la Șosea (cu birja după noi), apoi prânzul la un restaurant bun, după care altă plimbare în grădina Cișmigiu sau altundeva. Spre seară, cu aceeași trăsură, o duceam pe Lili acasă și eram reținut la cină, care dura vreo două ore, două ore și ceva, adică atât, cât să nu pierd trenul de zece jumate. Iar la gară, pentru că a fost la dispoziția mea toată ziua, îi dădeam birjarului 3 lei, iar el se repezea să-mi pupe mâna de mulțumit ce era. De fapt, toată călătoria, cu tren și alte cheltuieli, mă costa, aș zice, aproape o nimica toată. Și ca să înțelegeți ce valora banul la începutul veacului nostru, îți mai dau câteva exemple. Uite, duzina de ouă costa 5 parale, o cămașă de mătase, 80 de parale, metrul de cea mai scumpă stofă englezească costa 4 lei, asta în timp ce leafa mea de profesor secundar era de 120 de lei, când moneda de un pol era din aur.

Rafael Jurebie mă privi cu superioritate și cumva compătimitor. Apoi spuse ca o concluzie:

– În acele vremuri bune, leafa unui profesor de liceu îi permitea să plece vara pentru o lună la Paris cu nevasta și, să zicem, doi copii, fără grija că n-o să-i ajungă banii până la leafa următoare pentru cheltuielile casei. Dar azi? Dumitale, tinere, ți-ar ajunge salariul pe o lună, chiar dacă e ceva mai

mare decât al unui profesor, să te plimbi cu taximetrul o zi întreagă prin București, cum făceam eu cu trăsura? Nici vorbă! Și ține cont că pe mine birjarul mă costa doar 3 lei.

Era simpatic profesorul Rafael Jurebie cu amintirile lui. Din păcate, îl întâlнисem o singură dată.

Iar Costică, nepotul lui, contrar previziunilor Marthei, n-a fugit din țară, adică n-a rămas pe unde ajungea cu vasul comercial pe care era angajat. Se întorcea de fiecare dată, iar neamurile îl laudau, desigur, cu nedisimulată invidie, că are prilejul să vadă toată lumea: ba e în Japonia, ba în Africa de Sud, ba în Brazilia și de mai peste tot le aducea mici cadouri. Unele rude îi și spuneau lui Costică înaintea unei noi plecări ce să le aducă.

Eu nu i-am cerut niciodată să-mi aducă ceva; de fapt, nici nu aveam stringentă nevoie de ceva anume, dar nici Costică nu m-a „cadorisit” din proprie inițiativă și nici eu nu aveam această pretenție. Însă pe la sfârșitul lui 1961 sau începutul lui 1962, nu-mi amintesc exact, i-am cerut totuși ceva. O colegă de serviciu era foarte necăjită că nu găsește nicăieri calciu Sandoz pentru copilul ei bolnav. Atunci m-am gândit să apelez totuși la Costică. El tocmai revenise dintr-o călătorie și urma să plece din nou pestre vreo săptămână. Nu i-am promis colegei mele nimic, pentru a nu-i da speranțe deșarte, că mai știi... Și bine am făcut.

Într-o zi, Costică se afla la unchi-su Nicu înconjurat de toate neamurile de acolo. Fiecare îi cerea să-i aducă ceva din străinătate: „fetele” de sus, adică surorile Coca, Marcela, Sanda, Nina, apoi și Vala, nepoata lor, și frate-su Adi și-au spus pretențiile, până și Cociu își dorea un aparat nou de ras, Vlad vrea ghete de schi, ca să nu mai spun de Martha care-i cerea lui Costică parfum franțuzesc, materiale de calitate pentru rochii

și bicicletă pentru fiul ei Sorin. Numai nenea Nicu și tanti Lizica nu-i cereau nimic, ba nenea a și zis râzând:

– Ho, mă! Voi vreți să aducă el tot vaporul la București?

Atunci am îndrăznit și eu:

– Aș vrea să te rog și eu ceva, dacă se poate... O colegă de-a mea are copilul bolnav și caută disperată calciu Sandoz. Dacă ai putea să-i aduci... Uite 200 de lei și, dacă o costa mai mult, ne socotim atunci.

– Sigur, cu plăcere, mai ales dacă acea „colegă” a ta o fi și tânără, și frumoasă... – zise Costică spre hazul celor prezenți. – Dar nu-mi da banii acum, îmi dai când îți aduc medicamentul.

M-a surprins atât faptul că Costică a refuzat să ia banii, cât și zâmbetul nepăsător cu care nota „comanda” fiecăruia, deși altădată era mai selectiv, mai reținut: „Acum o să-ți aduc asta, iar celelalte în călătoria următoare.”. Asta mi-a trezit bănuiala că, probabil, Costică are de gând să nu se mai întoarcă. Așa s-a și întâmplat. A fost ultima dată când l-am văzut pe Costică Jurebie. Fugise în America.

Abia peste câțiva ani, am aflat de la Martha cum a procedat Costică. În ultima sa călătorie ca angajat pe vasul comercial ajunsese la Anvers în Belgia, de unde nu s-a mai întors în România. La Anvers, s-a adăpostit la o gazdă sigură pe care și-o găsisese din vreme și a stat ascuns câteva luni, timp în care a luat legătura cu ruda sa din America. Corespondența o primea pe numele gazdei, pentru a înlătura orice posibilitate de a fi găsit de vreun agent român. Iar după câteva luni, a ajuns, în sfârșit, în Statele Unite ale Americii, țelul pentru care pregătise ani de zile o strategie atât de exactă.

S-a aflat mai apoi, adică după vreo doi-trei ani, că Costică s-a aranjat bine în SUA și că s-a însurat cu o irlandeză sau

scoțiană, care în anii următori i-a născut trei copii. Dar nevastă-sa – așa bârfeau rudele de aici – cică atâta lucru bun a făcut și ea, că adică a născut copiii, pentru că în rest nu făcea nimic: nu avea serviciu, nu gătea, nu deretica, nu-și îngrijea bărbatul, iar Costică a fost nevoit să aibă în permanență două servicii, pentru a-și întreține familia, adică mai ales pe leneșa și cheltuitoarea lui nevastă.

Dar în anii următori, fuga lui Costică din țară a avut, așa zi-când, și efecte colaterale, în sensul că a schimbat radical soarta familiei Colimitra și a verișoarelor Marthei Marcela, Sanda și Nina. Mai întâi Adi (Andrei), băiatul lui Cociu, de doar 16 ani, a fugit și el din țară. Nu cunosc amănunte. Pare-mi-se, ascuns în cala unui vas, a ajuns în Turcia, iar de acolo la unchi-su în America. Apoi, în decurs de zece-cinsprezece ani, Adi a reușit să „aducă” în America și restul familiei: pe maică-sa Coca, pe taică-su Cociu, pe soră-sa Vala cu soțul ei Radu, dar și pe cele trei mătuși, surorile mamei lui – Marcela, Sanda și Nina.

În toți anii de după fuga lui Costică și până la sfârșitul vieții ei, Martha a tot sperat, ba se și lăuda că va face tot posibilul să ajungă la vărul ei în America. N-a întreprins însă niciodată ceva concret, fiind mereu ironizată pe această temă de Vladimir și de părinții ei.

Iar Costică Jurebie, după ce și-a aranjat situația în SUA, a început să le trimită scrisori rudelor din România, mai ales surorii sale Noni și Marthei. Le scria că e sănătos, că s-a însurat, că are trei copii și alte asemenea lucruri, neinteresante pentru autoritățile de la noi.

Mie nu mi-a scris niciodată. Mă mir însă că după 1989, când pentru el nu mai era niciun pericol legat de fuga lui din țară, Costică n-a venit în vizită în România. Dar azi, în 2017, acest lucru ar fi și dificil (Costică a depășit vârsta de 90 de ani,

când călătoriile nu mai sunt o plăcere, ci mai mult un chin), și nici nu mai există pentru el un imbold sentimental, căci nu i-a mai rămas nimeni: au murit și Noni, și Martha, și Vladimir, iar înaintea lor, și nenea Nicu, și tanti Lizica. Poate doar dorul de țară să-i mai fi rămas... Aud că au murit și cei din America, adică Cociu, Coca, Marcela, Sanda și Nina, iar anul trecut s-a prăpădit și Vala. Dumnezeu să-i odihnească în pace.

Treptat, o să plecăm toți...

Costică II

Am ajuns cu numărătoarea la Costică II, adică la vechiul meu prieten Constantin Buțura, pe care însă nu l-am văzut din 1972, când a fugit din țară și s-a stabilit în SUA; ne mai scriem din când în când, mai exact de două ori pe an – de Paști și de Crăciun. Dar de Crăciunul trecut nu mi-a răspuns. Ce-o fi cu el?

Văd însă că m-am luat cu vorba și am uitat să vi-l prezint pe Costică Buțura.

Ne-am cunoscut în 1952 la Siret. Eu intrasem (în urma examenului de admitere) la liceul ucrainean din acel oraș, iar el tocmai terminase școala pedagogică ucraineană (fusesse o serie de doar doi ani, pentru a acoperi lipsa de învățători la școlile cu limba de predare ucraineană din țară). Dar Costică Buțura n-a intrat în învățământ, ci s-a înscris să dea diferențele la liceul din Rădăuți, unde a fost coleg cu Eugen Mihaiciuc, cel mai bun prieten al lui.

Mama lui Costică era poloneză (Kostașevski era numele ei de domnișoară), dar ca învățătoare predă în ucraineană). Tatăl (judecător și un timp cică președinte al tribunalului din Cernăuți, pensionar de câțiva ani) era ori român, ori ucrainean, ori juma-juma, dar Costică s-a ferit mereu să precizeze; singurul lucru pe care-l spunea când venea vorba de taică-su era că acesta citește în permanență doar Lexiconul German (vreo

optzeci de volume, parcă) și o spunea cu o ușoară notă de ironie. Însă de la Eugen Mihaiciuc am aflat că tatăl lui Costică era mult mai în vârstă decât mama lui, că mulți ani după căsătorie cuplul Buțura n-a avut copii și abia după ce l-au luat în gazdă pe tânărul profesor de Română Popescu și mai nu știu cum, pe 5 mai 1935 s-a născut Constantin, unicul lor fiu. În acte însă, din neatenția vreunui notar distrat sau bețiv, anul nașterii era trecut 1937, deși Costică avea o poză din 1936: gol-pușcă și tolănit cu burta pe o blană, zâmbea mândru că împlinise un an. Tot de la Eugen știu că profesorul Popescu a murit într-o zi de iarnă cu ger și viscol, iar Costică (elev destul de mare) nu s-a dus la înmormântare, preferând să joace taroc. Abia mai târziu aflase de la „binevoitori” că, de fapt, Popescu fusese adevăratul lui tată.

După terminarea liceului în 1953, prietenii Eugen Mihaiciuc și Constantin Buțura au hotărât să studieze Medicina și s-au prezentat la examenul de admitere la facultatea din Iași, dar n-au intrat. În anul următor au încercat la Cluj; nici aici n-au avut succes, dar notele obținute le-ar fi permis să intre la Pediatrie și nu la Medicină generală, cum doreau ei. Această variantă nu le-a surâs. „Am fost niște proști, – îmi spunea Eugen mai târziu, – pentru că în anul următor ne-am fi putut transfera de la Pediatrie la Medicină generală.” În anul școlar 1954-55, Costică a predat ca suplinitor Chimia la clasele terminale de la liceul ucrainean din Siret (catedra era liberă, pentru că doamna Melania Lemni, care ne predase până atunci Fizica și Chimia, plecase la București, din cauza unei mari nenorociri: a fost înștiințată că fiica ei, studentă la Arte Plastice, s-a sinucis; la București îl avea pe fiul ei Todi (Teodor), inginer chimist, la care a locuit până în 1956, când a murit). Așa că, în 1955, Eugen și Costică s-au hotărât să dea admiterea la Facultatea de

Filologie, Secția limbă și literatură ucraineană a Universității „C. I. Parhon” din București. Numai că și aici succesul a fost numai pe jumătate, în sensul că Eugen a intrat, iar Costică a picat. Lucru surprinzător, pentru că Buțura era un băiat deștept și bine pregătit, dar cine știe ce-o fi pățit în acea zi: fie că nu s-a simțit bine, fie că i-a picat ceva mai puțin cunoscut, fie că l-au copleșit emoțiile, căci concurența era într-adevăr extraordinar de mare. În orice caz, pentru Costică se profila un viitor sumbru: armata, adică încorporarea pentru 2-3-4 ani (în funcție de armă) ca simplu soldat.

Din lipsă de candidați, la Institutul de limbă rusă „Maxim Gorki” se dădea în acel an al doilea examen de admitere. Disperat, Costică Buțura s-a prezentat la examen și a intrat, vorba ceea, fluierând, căci aici au fost admiși și candidați care abia dacă știau alfabetul rusesc, în timp ce el știa rusa chiar foarte bine. De altfel, Costică Buțura era un poliglot de pe atunci: acasă vorbea polona și germana, iar la școală și la joacă – româna, ucraineană și rusa.

În anul întâi de studenție, Costică venea destul de des pe la noi, la căminul studentesc din strada Matei Voievod 77, mai ales să-l viziteze pe bunul lui prieten Eugen Mihaiciuc, dar și pe noi, ceilalți din grupul de bucovineni, cu care era în relații amicale. Ne spunea că nu-i place deloc la „Maxim Gorki”, că nivelul e foarte scăzut, de vreme ce au început studiul de la alfabetul limbii ruse, că vrea să se transfere la Filologie, la Secția ucraineană, că s-a interesat deja și i s-a spus că e posibil, numai că cei de la „Maxim Gorki” nici nu vor să audă să le plece cel mai bun student și, deci, nu sunt de acord cu transferul. Atunci noi l-am sfătuit pe Costică să le spună celor de la „Maxim Gorki” că dacă nu-i dau situația școlară în vedere transferului, el oricum va părăsi institutul lor.

În cele din urmă, Costică a reușit să se transfere la Filologie, dar nu la Ucraineană, ci la Rusă, motiv pentru noi să-l ironizăm adesea: „Ce mi-i «Maxim Gorki», ce mi-i Rusa la Filologie?...”. Dar ironiile noastre au avut asupra lui Costică o influență extraordinară, se poate spune chiar că i-au schimbat soarta.

În acel an, la Filologie s-a înființat o secție nouă: Limbă și Literatură Chineză. Nu s-a dat admitere, ci au fost primiți, în urma unei selecții (mai ales cei cu auz bun, chineza fiind cică o limbă muzicală!...), zece studenți de la Filologie. Dar din anii mari nu era nimeni dispus să se întoarcă în anul I și s-o ia de la capăt. S-au prezentat doar cei din anul II, iar între admișii la Chineză a fost și Costică Buțura. Între cei zece studenți care formau grupa de Chineză, se afla și Alexandra Nicolau, fiica academicianului Ștefan S. Nicolau, campioana noastră la șah, care se pare că avea și înainte ceva cunoștințe de chineză; ea era o studentă bună, sânguincioasă, dar curând Costică a întrecut-o și a devenit cel mai bun student de la Chineză. Și nu-i de mirare, căci la căminul studentesc (locuiam în aceeași cameră) ne împuia capul în fiecare seară și în fiecare dimineață devreme, când ne era somnul mai dulce, cu miorlăieli pe diferite tonuri (nu prea muzicale...), exersând pronunția chinezească. Ne-a exasperat în așa hal, încât i-am spus că în anul universitar următor nu-l mai primim în camera noastră. Dar n-a fost nevoie, pentru că, după ce a mai stat cu noi un semestru, s-a mutat la căminul pentru studenții străini din Piața C. A. Rosetti, unde se aflau și șapte studenți chinezi care studiau Româna și cu care putea să-și perfecționeze pronunția chinezească.

După încă un an, Costică s-a însurat cu Florica, colega lui de grupă, și s-au mutat amândoi la căminul studentesc pentru familisti din Piața Pache Protopopescu.

Din perioada studenției lui Costică Buțura la Secția de Limbă și Literatură Chineză, merită amintite măcar două lucruri de tot râsul. La unul dintre ele am participat și eu. Să încep deci cu această întâmplare.

Ajunsesem de-acum în anul IV, iar Costică în III. El era, după cum spusese, cel mai bun student al primei promoții de la Secția de Limbă și Literatură Chineză a Filologiei din București. Ambiția și perseverența l-au adus în această postură. Pentru cine îl cunoștea mai bine, aceste trăsături par ciudate, pentru că, în general, Costică Buțura era un om comod, chiar destul de leneș, doritor de câștiguri cât mai substanțiale (de bani sau de alte valori), dacă se poate, fără niciun efort din partea lui sau dacă nu, unul minim. Mai avea Costică o trăsătură care-l caracteriza: pentru vreo justificare, spunea cele mai gogonate minciuni. Sigur că el nu e singurul om care minte, dar el o făcea prea de oaie. Dacă, bunăoară, i se reproșa că nu a făcut un lucru pe care l-a promis, că nu a venit la vreo întâlnire sau n-a restituit la timp ceva, ca motivare Costică trăgea o minciună de rămâneai trăsniț. Adică explicația lui era mult exagerată față de învinuirea care i se aducea. Dacă, să zicem, i se reproșa că *ieri* n-a venit la întâlnire, de la Costică te puteai aștepta să spună că n-a venit, nu pentru că a uitat sau a adormit, sau s-a luat cu altă treabă, ci pentru că a fost plecat din țară (lucru imposibil în acei ani) ori că a fost grav bolnav, deși a doua zi era văzut sănătos tun.

De aceea, când mi-a spus că e invitat la Ambasada Republicii Populare Chineze de ziua lor națională și că mă ia și pe mine, bineînțeles că am crezut că e o gogoasă de-a lui. Dar – culmea! – Costică spunea adevărul: mi-a arătat invitația pentru două persoane pe care o primise. Așa că ne-am pus la costum (unicul!) și cravată și la ora șase seara ne-am prezentat la Ambasada Chinei.

– Și ce-o să facem aici? – îl întreb.

– Nu știu. Om vedea. Cred că o să mâncăm și o să bem. Au chinezii un coniac grozav. Am avut ocazia să beau. Dar n-am gustat încă supa de cuib de rândunică. Poate o să ne dea, că e 23 Augustul lor, ce mama dracului, – râde Costică.

– Ce supă zici?

– De cuib de rândunică. Las' că-ți explic altă dată.

La intrare, ne-a primit un chinez zâmbitor care ne-a luat invitația, iar alt chinez la fel de zâmbitor ne-a condus într-o sală în care se aflau numai tineri de toate națiile (probabil, invitați de la alte ambasade). Sala era pavoazată multicolor, dar mai ales în roșu, un portret mare al lui Mao Tze Dun trona în mijloc, flancat de steaguri roșii ale Chinei Populare, pe margini erau mese înguste cu dulciuri și băuturi răcoritoare. Pe peretele din față atârna un ecran alb de pânză.

Abia am apucat să mâncăm câte o ciocolată și să bem un suc de mandarine, când cei vreo cincizeci de tineri au fost invitați să ia loc pe scaune, pentru că urma să ruleze filmul documentar „Tineretea revoluționară a tovarășului Mao Tze Dun”. Din păcate, filmul nu era titrat și timp de aproape două ore am urmărit lupte, ambuscade, cuvântări înflăcărâte, mișcări de trupe, împușcături, țipete, urale și ceea ce părea să fie o suită de cântece revoluționare, ca o încununare a victoriei. Și în fiecare cadru apărea marele conducător Mao Tzedun (Noi, studenții, îi ziceam „Mațe-n drum”...).

După film, am fost invitați la un joc cu premii. A fost adusă o tablă pe trepied pe care se afla planșa unui dragon mare și viu colorat. Din loc în loc, în punctele vulnerabile – cap, ochi, piept, abdomen, labe, coadă – pe dragon se aflau buline roșii numerotate. Jocul se desfășura astfel: primeai de la organizatori o mască de carton și o țepușă foarte ascuțită, un fel de

suliță mică, și de la o distanță de șapte pași, întindeai mâna cu țepușa, ochind o bulină de pe dragon, apoi îți acopereai fața cu masca de carton care înfățișa un războinic chinez și plecai la atac cu țepușa întinsă. Dacă reușeai să înțepi o bulină de pe dragon, primeai un premiu: o ciocolată, o păpușă, o sticlă de coniac, în funcție de cât de „periculoasă” era lovitura – ochi, cap, piept etc. Cei mai mulți nu nimereau, spre hazul asistenței, ba un bulgar n-a nimerit nici dragonul, trecând pe alături, stârnind hohote de râs. Fiecare participant avea dreptul la cinci încercări.

– Fii atent, – îmi șoptește Costică în ucraineană, – o să le luăm toate premiile. Am un bold la rever și o să fac o găurică minusculă în ochiul drept al unei măști. După ce o folosesc, ți-o dau și ție. Să nu iei altă mască de pe masă.

– Și crezi că n-o să se prindă chinezii?...

– Păi, n-o să nimerim chiar de cinci ori. Numai de două sau trei ori, dar la premiile mari, adică în ochi, piept, înțelegi? Ne facem că ochim îndelung, dar nu nimerim din prima încercare, ratăm de puțin. A doua încercare e la fix, a treia iar o ratăm...

Înainte de Costică, doar doi țintași au mai nimerit câte o singură dată din cinci încercări în bulinele roșii care indicau punctele vulnerabile ale dragonului. Unul a înfipt țepușa în burtă, celălalt în labă.

Prima încercare a lui Costică a nimerit la vreo doi centimetri de ochiul dragonului, spre dezamăgirea celor prezenți, care au scos un a-a-a prelung. Dar Costică și-a rășchirat picioarele, a întins amenințător mâna în care ținea țepa și a pornit hotărât. A doua lui lovitură a nimerit în bulina de pe capul dragonului, stârnind aplauze, iar un chinez i-a adus premiul: o sticlă de coniac. A treia încercare – ratare. Dar a patra și a cincea au fost în plin. Mai întâi, a înțepat bulina de pe burtă, pentru care

a primit o muzicuță cu schimbător, iar apoi a nimerit în ochiul dragonului, obținând marele premiu: un ursuleț panda de pluș. Costică a fost felicitat pentru performanță atât de organizatori, cât și de participanți.

– Să te uiți unde pun masca asta, ca să n-o ia altul și s-o iei tu, – mi-a zis el încet. – Lasă vreo doi să încerce înaintea ta și pe urmă vii tu. Dar să nu nimerești de mai mult de două ori, c-o să bată la ochi...

Cei doi dinaintea mea n-au nimerit nicio bulină. Când mi-a venit rândul, am ochit îndelung și, deși vedeam prin minusculul orificiu făcut de Costică în ochiul măștii, în primele două încercări am ratat voit ținta. A treia oară am nimerit bulina din coada dragonului și am fost premiat cu o cutie cu tablete de ciocolată. La a patra încercare, am nimerit în capul dragonului și am primit și eu o sticlă de coniac, iar a cincea, bineînțeles, am ratat-o. Am fost și eu felicitat pentru cele două reușite, iar Costică mi-a luat masca și a dus-o la masa unde erau măștile, dar, în timp ce toată lumea era atentă la următorul țintaș, el s-a prefăcut că a scăpat masca de carton lângă masă și a călcat pe ea, făcând-o de neutilizat.

Ne-am luat premiile și am dat să plecăm înainte de terminarea festivităților. Costică îmi zice bucuros:

– A fost mișto, nu? Acum hai să ne cărăm, că n-au supă de cuib de rândunică. Iar ursulețul ăsta o să i-l dau gagicii mele Florica.

– Și ce supă zici că e aia? – întreb.

– Mă, e o specie de rândunele, – îmi explică el, – care își face cuibul din propria salivă, așa cum fac, de exemplu, viespile, înțelegi?

Costică n-a terminat însă explicația, pentru că a venit un chinez zâmbăreț, l-a luat la braț și l-a condus deoparte. M-am

cam speriat, gândindu-mă că șmecheria noastră a fost descoperită. După ce au schimbat câteva vorbe, chinezul l-a condus pe Costică spre o ușă laterală și au părăsit sala. Acum chiar mă speriasem de-a binelea: e clar că și-au dat seama că noi n-am jucat cinstit. Dar de ce l-au luat numai pe el, că și eu...

Îmi venea să plec, dar nu se făcea – o să-l aștept pe Costică, fie ce-o fi. Trecuse o jumătate de oră chinuitor de lungă, când văd că, în sfârșit, apare Costică. Era vesel.

– Hai să plecăm, – zice.

– Stai puțin. Mai întâi, spune-mi dacă s-au prins chinezi că i-am hohailit.

– Nu s-a prins nimeni. M-au chemat pentru altceva: vor să mă angajeze translator pentru câteva luni. Adică nu ei, ci Ministerul Industriei Ușoare și am vorbit adineaori cu un tip de la Minister. Mâine trebuie să mă duc la ei să vorbesc cu un ministru adjunct. Vine o delegație de specialiști chinezi să instaleze la „Industria bumbacului” din București utilaje de-ale lor, războaie și alte chestii, iar inginerii și tehnicienii ăia care vin nu știu altă limbă în afară de chineză. Așa că o să le fiu translator. E destul de mișto, că o să câștig și eu niște lovele! Este?

Angajarea lui Constantin Buțura la Ministerul Industriei Ușoare a avut loc imediat, adică peste doar câteva zile, însă delegația de specialiști chinezi a sosit abia peste mai bine de o lună. În acest timp, Costică și-a văzut de facultate – avea ambiția să rămână cel mai bun din grupa de Chineză – și se mai ducea din când în când la minister ca să se familiarizeze, zicea el, cu termenii tehnici care priveau utilajele din industria textilă. Iar după sosirea chinezilor, un grup de aproape douăzeci de oameni, Costică a fost mult mai ocupat, s-a mutat

de la căminul studentesc la hotelul unde erau cazați chinezii, iar pe la facultate nu mai dădea aproape deloc.

Trecuseră vreo patru luni de când nu-l mai văzusem pe Costică. Primăvara era pe sfârșite, terminasem examenele anului cinci, se apropia vara și odată cu ea examenul de stat, adică licența. Într-o zi, Eugen Mihaiciuc îmi spune:

– Ieri l-am văzut pe măgarul de Costică.

– Serios? Ce face?

– A venit să depună cerere de amânare a examenelor pentru sesiunea de toamnă. Se laudă că-i merge foarte bine. Ce crezi că face tâmpitul? Chinezii ăia nu știu românește, iar el îi spune din când în când ministrului: „Știți, tovarășii chinezi ar vrea să meargă pentru câteva zile undeva la munte...”. Ministrul dă ordin să se organizeze pentru specialiștii chinezi o excursie de câte o săptămână ba la Sinaia, ba la Predeal cu haleală și băutură. Iar chinezilor Costică le zice că Ministerul Industriei Ușoare le propune câteva zile de odihnă la munte. Șmecher, măgarul de Costică. Să vezi ce-o să-i spună el ministrului, după ce s-o mai încălzi: că chinezii vor la mare! Ce, nu-l cunosc eu pe Costică?

Nu știu câte luni a dus-o Costică boierește cu acea delegație de chinezi, specialiști în industria bumbacului. În orice caz, destul de multe.

Între timp, eu și Eugen terminasem facultatea și am fost repartizați de Comisia Guvernamentală la Editura Didactică și Pedagogică a Ministerului Învățământului și Culturii, unde am fost angajați cu destule peripeții din cauza reclamației mincinoase a lui Gruia Iațentiu (am vorbit despre asta în chixul **Răzbunarea** și nu vreau să revin).

O vreme, ne-am văzut rar cu Costică Buțura – el ocupat cu ultimul an de studenție, eu și Eugen, cu serviciul. Dar în

vara următoare, adică în iunie 1961, ne pomenim cu el la editură.

– Gata facultatea, Costică? – îl întâmpinăm noi. – Felicitări!

– Gata, mă, gata. Dar ministerul vostru, măgarul, a uitat că are primii absolvenți de chineză și nu ne-a pregătit posturi. Noroc cu colega noastră, șahista Alexandra Nicolau, al cărei babac e academician ca și ministrul vostru și în felul ăsta ni s-a spus să ne căutăm serviciu oriunde, că vom primi repartii acolo. Iar io m-am gândit să vin aici la voi, dacă e vreun post liber. Să fim iar colegi – n-ar fi mișto?...

– Mă, Costică, cu chineza ta, du-te, vere, la Externe, la Comerț Exterior, ce să cauți la prăpăditul ăsta de Minister al Învățământului? – îl sfătuiesc eu, că Eugen tăcea: Costică Buțura era prietenul lui cel mai vechi și cel mai bun și probabil i-ar fi convenit să lucreze cu el în aceeași instituție.

– Nu, mă Nelu. Mi-ar conveni deocamdată mai mult aici la voi. De fapt, s-a și vorbit la Cadre... – l-a luat pe Costică gura pe dinainte.

Și ca să nu lungesc vorba, Costică Buțura a fost angajat la EDP, deși aceasta nu edita lucrări în chineză. Dar, ce-i drept, în afară de ucraineană și rusă, Costică mai știa, după cum am spus, germana și polona. Așa că în următorii cinci ani, am fost colegi de serviciu, adică până în vara lui 1966, când el s-a transferat la Ministerul de Externe, iar eu la Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă. Eugen Mihaiciuc rămăsese pe loc.

Dar la Externe, Costică a stat doar câteva luni, după care a plecat secretar I la ambasada noastră din Beijing (atunci, i se zicea încă Pekin).

Însă până să plece din țară, Costică a făcut câteva lucruri demne de consemnat. Mai întâi, cum am mai spus, s-a în-

surat încă din anul V de facultate cu colega lui de grupă Florica și s-a mutat la căminul de studenți familisti din Piața Pache Protopopescu. Mulți l-au sfătuit să n-o ia pe Florica din cauza proastei ei reputații. Cel mai insistent a fost judecătorul Oniga, colegul de liceu al lui Costică și al lui Eugen; acesta i-a spus că în cei doi ani cât i-a fost Florica amantă, ea a mai trăit și cu alți câțiva bărbați. Cu toate acestea, Costică a luat-o de nevastă, iar Florica i-a născut curând primul băiat (pe al doilea i-l va naște în China. Eugen zicea că Florica sigur l-o fi făcut cu vreun chinez, că băiatul prea avea ochii oblici. I-a spus și prietenului Costică această bănuială, însoțind-o cu un râs gros și cu bancul despre femeia albă care a născut un copil mulatru; aceasta i-a spus soțului că ea n-a avut suficient piept, iar la maternitate a fost alăptat de o negresă și de aceea copilul e negru... Fericitul tată i-a comunicat și mamei sale bucuria nașterii fiului său și motivul pentru care acesta e negru. Mama l-a felicitat și i-a mai spus că nici ea, când îl născuse, n-a avut piept și l-a hrănit cu lapte de vacă – de aceea acum el e un bou...).

Costică a stat în China câțiva ani, taman în perioada „Revoluției culturale” a lui Mao Tzedun. Și când îi era lumea mai dragă, a venit ordinul lui Ceaușescu de reducere a personalului ambasadelor noastre (din rațiuni economice, adică pentru a economisi valută). Lui Costică i s-a pus în vedere să părăsească China în câteva zile. Vestea l-a luat prin surprindere și l-a speriat: Costică avea o sumă mare în valută (strânsă din leafa lui și a nevestii; Florica fusese și ea angajată la ambasadă ca bibliotecară), valută pe care în țară nu o putea folosi – nici s-o păstreze, nici s-o cheltuiască –, ci ar fi fost obligat s-o predea la bancă și să primească echivalentul în lei. Se înțelege că nu-i convenea și Costică s-a gândit să cheltuiască banii în China,

cumpărând lucruri de valoare. Nu, nu atât mățăsuri și blănuri, deși a investit și în astea, ci lucruri mai valoroase, la care n-ar fi avut acces, dacă nu era „Revoluția culturală”.

În acei ani, piața din Pekin – consignații, magazine, bazare – era plină de opere de artă și antichități „neconsonante” cu principiile „Revoluției culturale”, iar Costică Buțura s-a folosit din plin de oportunitatea care i se oferea. A luat mașina ambasadei și două zile la rând a colindat Pekinul. A cumpărat tot ce i s-a părut mai valoros: opere de artă, bijuterii, antichități și în cantități cât mai mari. A burdușit câteva zeci de geamantane și a plecat spre România, dar din cauza imensului bagaj, a trebuit să călătorească cu trenul, ocupând un întreg vagon. Costică mi-a povestit că la Moscova, pentru transbordarea din trenul cu care sosise din China în cel de Moscova-Sofia via București a plătit hamalilor o groază de bani.

La revenirea în țară, Costică Buțura nu s-a mai întors în centrala Ministerului de Externe, ci a fost numit șef al Secției de politică externă la ziarul „Scânteia”. Funcție importantă. Dar pe cât era el de harnic la citit (nu numai că lectura era una dintre pasiunile lui, dar Costică era singurul om din câți am cunoscut până acum care citea pagina pe verticală și cu o viteză extraordinară, încât o carte de sute de pagini o dădea gata în cel mult două ore; și nu citea deloc superficial), zic, deci, pe cât era de harnic la citit, pe atât era Costică de leneș la scris și mai ales articole la un cotidian cu pretențiile și exigențele „Scânteii”. Curând, el a părăsit acest post (spre bucuria lui Dumitru Tinu care-l râvnea de mult) și a fost numit șef de Protocol al aceluiași ziar. Și asta tot funcție importantă, ca și precedenta (e suficient, cred, să spun că toate delegațiile de partid din străinătate cădeau în sarcina Protocolului de la „Scânteia”).

În acea perioadă, ne vedeam des, uneori zilnic, pentru că lucram în aceeași clădire – Casa Scânteii –, eu la etajul VI, unde se afla CSCA, iar Costică la IV, unde era ziarul „Scânteia”. Pe la ora 10-11, ne întâlneam fie la Bufetul nostru, fie la al lor (mâncărurile și prețurile erau cam aceleași). Mai mereu, Costică îmi propunea câte o afacere: ba să facem o ciupercărie, că știe el o pivniță mare la cineva și, uite, kilogramul de ciuperci e 24 de lei; ba să creștem vreo 2-3 mii de găini ouătoare undeva la țară și alte „afaceri” irealizabile. După ce îi demonstrem că lucrurile nu sunt nici pe departe atât de simple cum par, Costică se dezumfla, dar curând venea cu altă propunere la fel de imposibilă. Însă într-o zi, Costică îmi spune:

– Am nevoie de bani, vreau să-i iau mamei o garsonieră (după moartea tatălui său, el își adusese mama de la Siret, dar probabil Florica nu accepta să locuiască cu soacra) și aș vinde câteva „chinezării”.

– Ce chinezării?

– Uite astea.

Costică scoase din servietă o pungă obișnuită de plastic și destul de ponosită și-mi arată nouă „chinezării”: doi Budda de fildeș, unul de vreo zece centimetri, al doilea ceva mai mic, trei peceti, două de os din vremea dinastiilor Xia și Shang (secolele III, II î. Hr.) și una din fildeș, mult mai recentă, adică a împăratului Yung Lo (sec. XV d. Hr.), trei figurine (două de alabastru verde, iar a treia din fildeș, toate din timpul dinastiei Ming), un vârf de săgeată din silex, vechi de mii de ani.

– Cât ceri pe astea și cui vrei să le vinzi?

– 150.000.

– Ai înnebunit, Costică?! Cine ar da pe astea o căruță de bani? Cu 150.000 iei două mașini și-ți mai rămân bani să-ți cumperi și garaj.

– Stai puțin. De aceea am venit la tine. Îmi pui o vorbă bună la Muzeul de Artă al ReSeRe, că ăia de acolo sigur vor fi interesați de oferta mea și au și bani pentru astfel de achiziții, m-am interesat.

– Bine, Costică. S-ar putea să reușim.

Îi telefonez directorului Muzeului, pictorul Maxy, voiam să-i cer o întrevvedere. Nu-l cunoșteam personal, dar instituția pe care o conducea era în subordinea noastră. Secretara îmi spune că directorul e bolnav (de altfel, după câteva luni, pictorul s-a și prăpădit), dar ce problemă am, că poate mă îndrumă spre altcineva. Îi explic despre ce e vorba, că adică un tovarăș de la ziarul „Scânteia” vrea să ofere Muzeului de Artă spre achiziție câteva vechi obiecte de artă chineză.

– A, – zice secretara, – vă puteți adresa tovarășei Petrescu (parcă), dumneaei e șefa Secției „Artă orientală”.

A doua zi, ne-am dus la acea tovarășă, altfel o cucoană respectabilă și binevoitoare. S-a arătat interesată de „chinezăriile” lui Costică, i-a propus să le lase la ei ca să le cerceteze specialiștii muzeului și o să-i dea răspunsul peste câteva zile.

Eu am plecat în delegație la Timișoara, iar când m-am întors, l-am întrebat pe Costică dacă a încasat banii pe „chinezăriile” lui.

– Dă-i în mă-sa! N-am făcut nimic.

– Cum așa?

– Păi, gagica aia mi-a zis că obiectele sunt valoroase, că merită 150.000, dar că Muzeul, din lipsă de fonduri, îmi poate oferi 90.000 de lei.

– Și?

– Am refuzat. Mi-am luat jucăriile și am plecat. Dar nu înainte de a-i spune că am și alte lucruri mult mai valoroase.

Așa că – să facă rost de fonduri, dacă vor să-și îmbogățească colecția. A zis că o să mă contacteze.

Între lucrurile aduse de Costică Buțura din China și cu care se fudulea adesea în fața mea și a lui Eugen era o imensă și splendidă blană de tigru. Am văzut-o odată, când l-am vizitat. Blana era într-adevăr frumoasă, mai mare decât canapeaua pe care era întinsă și dichisită chinezește: ochi de sticlă, de ziceai că-s adevărați, gheare lustruite și date cu lac, „burtă” de mătase roșie.

– Pentru Costea, blana asta e și un medicament, – ne explică Florica mie și lui Eugen. – Știți că el suferă de șale și de câte ori are crize, doarme pe ea. O ia cu el și când pleacă în delegație, că pe la unele hoteluri paturile sunt ca vai de lume.

La această naivă explicație a nevestii, Costică mustăcea. Abia altă dată, la o bere, Costică ne-a lămurit asupra utilității blănii de tigru.

– Cu tigru ăsta am agățat o mulțime de gagici, he-he-he, – râde el, umflându-se-n pene.

– Cum adică? – întreabă Eugen neîncrezător.

– Simplu, – zice Costică superior. – Să zicem că sunt pe teren la Târgu Mureș, Iași, Brașov sau altundeva și pun ochii pe o gagică. Intru în vorbă cu ea și, din una-n alta, îi spun că tocmai m-am întors din Africa, unde am vânat tigri. Bineînțeles că tipa nu prea crede trombonul ăsta și atunci eu îi spun că am o blană de tigru și în camera de hotel. Ea râde și zice că mint. Ei, zic, dacă nu crezi, punem pariu că am? Da’ punem pariu american.

– Ce pariu american? – îl ia Eugen peste picior.

– Da, mă. Pariul american e așa: nu se stabilește de la început pe ce se pariază ca în pariurile obișnuite, ci ăla care a câștigat pariul cere de la cel care a pierdut orice, ce vrea el.

– Lasă tromboanele, mă Costică. Unde ai auzit tu să existe așa un pariu? Auzi, pariu american...

– Nu există, da' l-am inventat eu, he-he-he...

– Și?

– Păi, gagica nu crede și atunci eu o poftesc sus, în camera de hotel să-i arăt blana de tigru. Mai întâi o invit în fotoliu, o tratez cu un coniac, un Kent, dacă fumează, îi povestesc ce periculoasă e vânătoarea de tigri și abia după ce mai bem încă un coniac, scot blana din geamantanul special pentru ea și i-o arăt tipesei, care rămâne cu gura căscată de uimire. „Vezi, zic, ai pierdut pariul! Acu' eu pun prețul: te culci pe blana asta de tigru. Da' goală, he-he-he... Ai să vezi ce moale e...” Câte una mai face nazuri, da' așa, de sanchi: că doar știa și ea de ce urcă în camera mea de hotel, nu?

Nu peste mult timp, Costică m-a uimit cu altă mare surpriză: s-a transferat din importanta funcție pe care o avea la „Scânteia”, plecând la Ministerul Industriei Ușoare pe post de reprezentant de presă. Nici nu știam că ministerele au asemenea posturi. CSCA nu avea. Se înțelege, la noul loc de muncă avea un salariu mult mai mic. Și ca surpriza să fie și mai mare, la mai puțin de un an, Costică Buțura a coborât și mai jos ca funcție și salariu, transferându-se la redacția obscurii reviste „Tribuna școlii”. Atunci, am legat succesiva coborâre a lui Costică de comoditatea (ca să nu zic lenea) lui funciară și de faptul că nu ducea lipsă de bani. Abia mult mai târziu, peste ani, mi-a încolțit altă bănuială... O să v-o spun la sfârșit.

Continuam să ne vedem, dar, desigur, ceva mai rar, pentru că nu mai eram în aceeași clădire, dar și atunci continua să-mi propună tot felul de „afaceri” irealizabile, deși nu era în criză de bani; cred că o făcea doar așa, ca o obsesie, de dragul artei.

Asta până ce i-am propus și eu una, după părerea mea, mult mai serioasă și, cred, realizabilă:

– Uite ce-ți propun eu, Costică. Hai să facem o antologie a poeziei chineze, dar una zdravănă, în patru volume: Vol. I – poezia chineză antică; II – poezia chineză clasică; III – poezia chineză modernă și IV – poezia chineză contemporană. Ce zici? O să ne umplem de bani! Tu faci selectarea și traducerea brută, iar eu stilizez și versific. Hâ?

Costică a fost de acord, dar nu s-a arătat prea entuziasmat, deși a promis că, după ce vom stabili cuprinsul fiecărui volum, o să apeleze la Ambasada Chinei de la București pentru procurarea operelor care urmau să fie traduse.

Discuția noastră avusese loc în primăvara anului 1972, și Costică a zis că, uite, acuși vine vara, concediile și alte chestii, așa că să ne apucăm de treabă spre toamnă.

În acei ani, îmi petreceam cea mai mare parte a concediului în Delta Dunării, la Sf. Gheorghe, departe de agitația Capitalei și rupt complet de lume. Acolo nu exista televiziune, iar telefonul mobil încă nu se inventase. Eu aveam un aparat de radio portabil, cu ajutorul căruia, printr-o recepție precară cu bârâituri și pârâituri, mai aflam ce se întâmplă în scumpa noastră patrie și în lume. În rest – marea cu plajă aproape pustie, Dunăre, partide de pescuit pe canale, iar minunata bibliotecă cu mii de volume de la căminul cultural al satului de pescari completa un foarte plăcut și binefăcător concediu. De altfel, la Sf. Gheorghe voi veni în vacanță, împreună cu Genova și Maria, douăzeci și șase de ani la rând și niciodată pentru mai puțin de două săptămâni, ci pentru trei-patru. După așa-zisa revoluție din 1989, am constatat cu imensă neplăcere că la Sfântu Gheorghe a dispărut biblioteca sătească. Halal viață culturală!...

Pe la începutul toamnei, îl caut pe Costică la telefon și mi se spune de la redacție că e în concediu. Să fi plecat el mai târziu și de aceea încă nu s-a întors? Revin cu un telefon peste o săptămână și mi se spune același lucru. „Dar cât concediu are tovarășul Buțura? Trei luni?!” – întreb nedumerit. În loc de răspuns, mi s-a închis telefonul. Dar lucrurile s-au lămurit curând. De la Florica lui Costică am aflat că el a plecat cu autocarul într-o excursie în Italia și nu s-a mai întors. Au revenit în țară toți cei din autocar, în afară de Costică al ei și o tânără ingineră. Degeaba ne miram și eu, și Eugen, că Florica ne-a făcut mincinoși și prefăcuți și ne-a beștelit ca o țată că, vezi Doamne, noi am știut de intenția lui Costică de a fugi din țară și nu am prevenit-o, iar acum ce face ea singură cu doi copii?! N-a fost chip s-o liniștim, nici s-o convingem că noi n-am avut nici cea mai mică bănuială despre intențiile bărbatului ei. Peste vreo lună, m-am pomenit cu o scurtă scrisoare de la Costică din Italia, în care îmi spunea că e bănuț de holeră și de aceea a trebuit să rămână acolo. După încă o săptămână, Costică mi-a scris din Paris. Fără să mai pomenească de holeră, scria că se pregătește de o călătorie mai lungă. Eugen (supărat că cel mai bun prieten al lui mi-a scris mie și nu lui) a presupus că Costică se pregătește să plece în Australia, unde, zicea Eugen, ar avea niște rude, doi veri de-al treilea sau așa ceva. „Da’ văd că împutitu’ ți scrie numai ție...”

Un an și ceva, Costică nu mi-a mai scris nici mie. Dar când mi-a scris, mi-a scris nu din Australia, ci din America.

Însă lucrul care m-a pus într-adevăr pe gânduri a fost faptul că la trei luni după fuga lui Costică, au plecat oficial din țară (pentru reîntregirea familiei) nu numai Florica cu cei doi copii, dar și maică-sa. Și asta într-un timp, când alte foarte multe familii despărțite – o parte în România, cealaltă în Occident –

așteptau ani de zile aprobarea de reîntregire și de cele mai multe ori – în zadar.

Peste câteva luni, Costică i-a trimis și lui Eugen Mihaiciuc o ilustrată din Washington.

– Auzi, împruțitu’! Îmi scrie doar câteva vorbe, mă întreabă ce mai fac și zice să-i scriu, dar nu-mi dă adresa lui, – îmi zice Eugen supărat.

– Scrie-i și tu: Washington, pe dreapta...

Apoi, tăcere. Vreo doi-trei ani, n-am avut vești de la Costică. Eugen aflase nu știu de unde sau mai curând a presupus că prietenul nostru a fost angajat la Pentagon și de aceea nu ne scrie, ca să nu fie bănuiră că divulgă secrete militare.

– La Pentagon? – mă mir eu.

– Păi da, – își dă cu părerea Eugen, – că or avea americanii oameni care să știe rusa, chineza și româna, dar sigur n-au unul care să le știe pe toate trei și pe deasupra polona, germana și ucraineana. Eu cred că măgarul de Costică nu *a fugit*, ci a fost *trimis*. N-ai văzut ce repede și-a luat în America și familia?

Sincer să fiu, aveam și eu aceeași bănuială.

După alți câțiva ani buni, Costică mi-a scris că se află la New York, că e șef de protocol la hotelul la care se cazează delegațiile ONU, că și-a mutat băieții la școli particulare, pentru că la cele de stat nu făceau carte.

În tot acest timp, eu nu i-am răspuns la nicio scrisoare, pentru că el nu mi-a indicat vreo adresă. Abia după 1989, s-a înfiripat între noi o oarecare corespondență, când Costică mi-a dat adresa lui din Florida, unde cică și-a cumpărat casă. Dar ne scriem rar, de obicei, de Paști și de Crăciun. Eu îl tot invit să vină în România, că nu mai există pericolul să fie pe-depsit pentru fuga din țară. Costică nu zice nu, dar nici nu

vine, de fiecare dată promite că va veni la anul... Ezitarea lui mă face să cred presupunerea lui Eugen, că adică el n-a fugit, ci a plecat în misiune. Dar trimis de cine? De ai noștri? De chinezi? De ruși? De americani? Că nu orice transfug e angajat la Pentagon. Și dacă nu la Pentagon, dar cu siguranță nici la hotelul ONU.

De un an și ceva, de la Costică Buțura nu mai am nicio veste.

Costică III

Al treilea Costică e tot un prieten de-al meu – scriitorul Constantin Georgescu, veselul, simpaticul, chefliul Costică Georgescu, pe scurt, fiul popii din Snagov. Nici nu mai știu când ne-am cunoscut. Probabil, prin șaizeci și ceva și tot probabil la madam Candrea, adică la cantina (citește cârciuma) scriitorilor, sau la Asociația Scriitorilor din București, unde Costică mai venea cu Despina, soția lui, profesoară de Română la Liceul din Snagov și o vreme directoare a aceluia liceu.

Cu Costică Georgescu nu am avut multe întâmplări și mai toate s-au petrecut la restaurantul scriitorilor în vesela atmosferă pe care o întreținea el, dacă nu se aflau de față Fănuș Neagu, Guță Băieșu, Grigore Hagiu sau Mircea Micu, care aveau fiecare veleități de soliști, dar și atunci când aceștia lipseau, Costică reușea să fie în centrul atenției doar până se îmbăta și, fie părăsea localul (asta mai rar), fie adormea (uneori cu capul pe masă, cum îi plăcea și poetului Gheorghe Pituț), ironizat de Mircea Micu și Gheorghe Tomozei, sau îi „poza” lui Florin Pucă pentru un portret precum cel alăturat. Așadar, lucruri „mărunte”, întâmplări firești.

Și totuși am avut cu Costică Georgescu o întâmplare de pomină. Era în vara anului 1982 sau 83. La un mijloc de săptămână, soția mi-a propus să vizităm Mănăstirea Căldărușani. Ea nu mai fusese acolo, iar eu îi stârnisem interesul, povestin-

du-i despre acest așezământ monahal, despre locul pitoresc, despre muzeul și pinacoteca mănăstirii. Aveam o mașină Lada. Pe la ora 10, am pornit toți trei (Maria noastră avea vreo 5 ani) spre Căldărușani. Știind că vom trece prin Snagov, Genoveva mi-a spus:

– Dar nu ne oprim la Constantin Georgescu, că nu mai ajungem la Mănăstirea Căldărușani... Dacă totuși vrei, zic să trecem pe la ei la întoarcere.

Soția avea dreptate. Așa că ne-am văzut de drum. Era o zi senină, blândă, cu circulație normală, adică șoseaua București-Ploiești relativ aglomerată (sigur, nu în halul în care e azi), dar după ce am cotit spre Snagov, automobilele erau destul de rare. Am străbătut Snagovul și curând am intrat în satul Gruiu. Aici, din punct de vedere al circulației, lucrurile s-au complicat puțin, adică nu s-au complicat, ci deplasarea a devenit ceva mai lentă, atât din cauza numeroaselor curbe ale drumului, cât mai ales din cauză că aveam în față un camion care se deplasa în spatele unui tractor cu două remorci încărcate cu crăci pe care nu-l putea depăși din cauza deselor curbe și, se-nțelege, nici eu nu puteam depăși cele două vehicule. În urma mea veaneau și alte mașini, iar prima din spate era o Dacie galbenă.

Din cauza tractorului din capul coloanei de mașini, întregul șir s-a târât lent și șerpuit prin tot satul, până la ieșirea din Gruiu. Aici, șoseaua era ceva mai dreaptă, și camionul din față mea a mărit viteza și a depășit tractorul cu cele două remorci. Fac și eu același lucru: semnalizez și depășesc tractorul. Dacia Galbenă din urma mea depășește și ea tractorul, dar mă depășește și pe mine și imediat văd pe geamul portierei din dreapta că iese brațul unui milițian (mi-am dat seama după culoarea albastră a uniformei) și-mi face semn să opresc. Opresc. Oprește și Dacia galbenă din care coboară (din dreap-

ta, de lângă șoferul civil) un sergent-major de miliție și se îndreaptă spre mașina noastră. Salută, se prezintă (nu i-am reținut numele) și zice:

– Vă rog să prezentați actele.

Bănuiam că e un control de rutină, deși m-am mirat că milițianul a coborât dintr-o mașină particulară și nu din una a Miliției, dar mi-am zis că o fi o metodă de a-i surprinde pe șoferii incorecți. Îi dau permisul de conducere, talonul mașinii, buletinul de identitate și întreb:

– Dar ce s-a întâmplat?

– Ați depășit în curbă fără vizibilitate.

– Care curbă? – mă mir eu.

– Asta de aici, la ieșirea din localitate.

– Păi ce, asta-i curbă?! Și încă fără vizibilitate?

Șoseaua într-adevăr nu era perfect dreaptă, descria un ușor arc foarte larg cu vizibilitate perfectă. Milițianul nu a răspuns nedumeririi mele și, fără să-mi înapoieze actele, s-a îndreptat spre Dacia galbenă. Îl ajung din urmă și insist:

– Asta vi se pare curbă fără vizibilitate?

– N-are rost să comentați. 300 de lei amendă!

– Amendă? Pentru ce?!

Începusem să mă enervez, dar mi-am dat seama că n-am nicio șansă să-l conving pe milițian că n-are dreptate, că eu n-am încălcat nicio regulă de circulație și cu toate că amenda era foarte mare, m-am gândit s-o plătesc, decât să ne stricăm ziua și plăcerea vizitei plănuite. Mă întorc la mașină să iau bani din sacoul pe care-l dezbrăcasem din cauza căldurii, înjur furios și-i explic Genovevei stupida abatere inventată pe care mi-o atribuie milițianul. Se indignează și ea, dar îmi dă dreptate („N-are rost să te pui cu prostul!”), că mai bine achit amenda, decât să ne enervăm degeaba, deși amenda e exagerat de

mare. (Am mai dat și cu alt prilej exemple de prețuri, repet și acum câteva, pentru a se înțelege ce însemnau 300 de lei; iată: o franzelă costa 2,50 lei, un ou, 1 leu, kilogramul de zahăr costa 9 lei, cei mai scumpi pantofi bărbățești marca Guban aveau prețul de 298 lei.) Iau banii și mă duc la Dacia galbenă. Milițianul îmi dă în schimbul banilor trei chitanțe tip A 100 de lei, îmi înapoiază buletinul, talonul mașinii și o hârtie:

– Asta-i Dovada că vi s-a reținut permisul. E valabilă 48 de ore.

– Cum adică? Pentru o greșeală pe care nici n-am făcut-o?! Și amendă, și permis reținut?!

Dar milițianul nu-mi răspunde, închide portiera mașinii și pleacă, iar eu rămân ca prostul în mijlocul drumului. Eram pur și simplu năucit. Nu-mi venea să cred că e adevărat ceea ce mi se întâmplă.

– Ce e? – m-a întrebat Genoveva, când am ajuns la mașină.

Îi arăt hârtia:

– Mi-a reținut permisul.

– Nu se poate! Doar n-ai greșit cu nimic! Și-acum, ce facem?

– Nu știu... Mergem la Căldărușani și mă mai gândesc. O să fac contestație la Serviciul de circulație al Miliției...

Numai de vizitarea mănăstirii nu-mi ardea, dar am continuat drumul, nervos și supărat. Am ajuns doar până la poarta mănăstirii. Pe tăpșanul din față, păștea un măgaruș blând. Bucuria Mariei! Ea s-a și dus la el, urmată de Genoveva, gata să intervină, dacă animalul ar avea o reacție neașteptată. Dar măgarul a acceptat răbdător și poate chiar bucuros ca fetița să-l mângâie pe coamă și să-i ofere smocuri de iarbă smulse din preajmă.

Încă foarte supărat, am scos Dovada pe care mi-o dăduse milițianul, să văd ce scrie în ea și cine a emis-o, ca să știu ce să trec în contestație. Pe antet era trecut Postul de Miliție Gruiu și motivul reținerii permisului: depășire neregulamentară. A, Gruiu? M-am mai liniștit puțin și i-am spus Genovevei că o să apelez la preotul din Gruiu pentru ajutor în recuperarea permisului, că și eu dacă aș apela la milițienii din parohia mea, sigur nu m-ar refuza.

– Păi, îl cunoști pe preotul din Gruiu? – se miră Genoveva.

– Și da, și nu...

Și-i povestesc nostima situație.

În județul Ilfov, există două localități cu numele de Gruiu, cea de aici, de lângă Snagov și cea de lângă Budești, în apropierea parohiei mele (mai apoi, acest Gruiu a fost arondat județului Călărași); pe preotul din vecinătate îl cunosc, pentru că amândoi aparținem de Protoieria Oltenița. Dar culmea coincidenței este nu numai denumirea identică a celor două sate, ci și faptul că pe ambii preoți îi cheamă Dumitru Lungu. La ședințele preoțești, facem mare haz, când părintele Lungu al nostru spune că poștașul iar i-a adus corespondența tizului din Gruiu de Snagov: adrese oficiale, scrisori, ziare și reviste la care e abonat.

– Așa că, – îi spun Genovevei, – mergem la părintele Dumitru Lungu de aici și îl rog să vorbească cu tâmpitul de milițian din parohia lui să-mi înapoieze permisul, mai ales că nu sunt vinovat.

Revenim în Gruiu și-l întreb pe primul om întâlnit unde locuiește părintele Lungu. Mi se arată o ulicioară pe care intru și opresc la a treia casă pe dreapta. În curtea largă văd o femeie mai în vârstă. La întrebarea mea, ea îmi răspunde că părintele nu e acasă, e la biserică, are o înmormântare. Mulțumesc și

plec, dar până să ajung la biserică, mă întâlnesc cu cortegiul funerar. Opresc cât mai pe dreapta ca să nu stânenesc, cobor din mașină și mă duc direct la preotul Lungu. Mă prezint și, în mersul lent al cortegiului, îi explic ce am pățit și îl rog să mă ajute în recuperarea permisului de conducere, asigurându-l că nu am comis nicio abatere.

– Cum arăta milițianul? – vrea să știe părintele. – Unul înalt, solid, cu mustață?

– Nu, un tip mai scund, blonziu...

– A, și roșu-n obraji, nu?

– Da.

– E sergentul-major Bălan. Te duci la Miliție și-l cauți pe ăla solid, cu mustață, Zaharia, el e șeful, și-i spui direct că am zis eu să-ți dea permisul.

– Dar poate un bilet de la sfinția voastră ar...

– Nu-i nevoie. Îi spui că am zis să ți-l dea. E suficient. Știi unde-i Miliția? În centru, lângă Sfatul Popular. Te duci la Zaharia.

Îi mulțumesc părintelui Dumitru Lungu și plec să caut Miliția. Cerul se cam întunecase și se porni o bură de ploaie mărunță, anunțând apropierea toamnei. Ajung în centrul comunei și găsesc ușor instituția căutată. Intru și – culmea! – dau de milițianul care-mi luase permisul. Era singur în încăpere, ședea la birou cu permisul meu în față, de parcă se aștepta să vin. Sigur că nu se făcea să întreb de șeful lui, de Zaharia, așa că salut și încerc o timidă târguială:

– Și cum facem să-mi dați permisul?...

– Nu se poate...

– Doar știți că n-am încălcat nicio regulă de circulație...

– Acum îmi pare rău și mie că vi l-am reținut, dar nu pot să vi-l dau. Am eliberat Dovada, așa că...

– Păi, vă înapoiez Dovada, o anulați și gata, – dau eu să scot hârtia din borsetă.

– Nu, că a rămas copia la cotor și ce-o să zică șefii, dacă anulez Dovada? „Cât ți-a dat conducătorul auto ca să nu-i ridici permisul?...” Așa că...

– Vă rog, tovarășu... Eu...

În acea clipă, se deschise ușa violent și în birou pătrunde repezit un tip înalt și uscățiv, într-un trenți albastru, descheiat. Milițianul sare-n picioare zvâcnit:

– Să trăiți!

O fi vreun șef de la Inspectoratul județean, mi-am zis, dacă sergentul s-a speriat și deși tipul e în civil, îl dă de gol culoarea trențiului.

– Ești singur în sediu? Ceilalți doi trântori unde-s?

– Îs duși la Nuci în legătură cu furtul acela de porumb...

– Zaharia?

– Șefu' e la ședință la județ. Dumneavoastră l-ați trimis...

– Mda. Cu tovarășul ce e? – mă arată tipul cu o înclinare a capului, fără să mă privească.

– I-am reținut permisul pentru o depășire...

– Dă-i omului permisul, Bălane, și lasă prostiile! – spuse tipul în trenți pe un ton mai scăzut, dar ferm și părăsi încăperea la fel de vijelios cum intrase.

Asta îmi dă curaj să insist:

– Vedeți că și tovarășul e de ocord, așa că dați-mi permisul.

– Nu pot. Dacă nu eliberam Dovada...

– Vă rog...

– Nu stăruți, tovarășu, că nu se poate.

Și deși am lăsat limpede să se înțeleagă că îl voi recompensa, când am spus că nu numai că nu am pretenția să mi se în-

apoeize cei 300 de lei cu care am fost amendat, dar sunt gata să achit o altă amendă și, poate, chiar mai mare, n-a fost chip să-l înduplec și am renunțat.

Când am ajuns la mașină (în care mă aștepta Genoveva și Maria din cauza ploii sâcâitoare), soția m-a întrebat îngrijorată:

– Ce-ai făcut? Ai rezolvat?

– Nu, nu vrea, – și i-am povestit și restul amănuntelor. – Hai până la Costică Georgescu, poate găsește el o soluție.

Costică Georgescu își construise, gard în gard cu curtea părintească, o impunătoare vilă cu etaj. De fapt, era încă în construcție, adică ridicată „la roșu”, cu câteva încăperi terminate la parter, în care și locuia cu Despina. Ne-a primit cu brațele deschise, bucuros de oaspeți.

– Măi copii, ați picat la fix! Ieri am făcut o țuică trăsnet, hai să-i facem pocinogul.

Genoveva nu bea, Maria nici atât, așa că, însoțite de Despina, au și plecat la o plimbare prin livadă, iar eu am rămas să-i povestesc lui Costică pățania cu permisul de șofer.

– Mă Cornele, – mă dojenește el, – de câte ori ți-am spus că, în clipa în care ai pus piciorul în Snagov, lumea trebuie să afle că ești prietenul meu, și atunci nimeni n-o să-ți clinească nici măcar un fir de păr din cap! Și cine-i ăla care ți-a luat permisul? I-ai spus că ai venit la mine? Nu i-ai spus!

– Un sergent-major, unu' Bălan.

– Tâmpitul de Mitică! Păi, ăsta îmi aduce lapte în fiecare dimineată. E însurat în Ciofliceni, și socrii au două vaci. Iar nevastă-sa e educatoare, adică subalternă Despinei, care-i director-coordonator. Ha-ha. Gata, mă Cornele, îi transmit lui Mitică Bălan ca mâine dimineată, odată cu laptele, să aducă și permisul tău. Pe chestia asta, să mai luăm o țuică, este că-i

grozavă? Și ce ștab de miliție zici că a venit la ei în control? Cum arăta, că-i știu pe cei de la județ?

– Ți-am spus că era unul înalt, slab și purta trenți de milițian, dar fără epoleți.

– Nu-mi dau seama cine-ar putea fi. Ia hai până la Gruiu, poate-l mai prindem pe Mitică la post.

– Păi, am băut țuică și acum chiar merit să-mi ia permisul, deși nu se poate, pentru că nu-l am...

– E, ai băut un păhărel...

– Două.

– Păi, alea două nu fac nici o sută de grame. Hai, pe cai.

Continua să plouă mărunț.

Când am ajuns la Gruiu, am văzut în fața Sfatului Popular un grup de săteni, vreo patru, care discutau chiar cu tipul în trenți albaștri.

– Uite, Costică, ăla e șeful milițienilor de care ți-am vorbit, și e șeful lor, pentru că-i înjura de mama focului.

Pe Costică l-a bufnit un hohot de râs, că m-am și speriat.

– Ha-ha-ha. Ia trage puțin pe dreapta. Păi, ăsta e vecinul meu Virgil (și mai nu știu cum, Scărlătescu, cred). Suntem prieteni. E secretar la județeană de partid și a fost detașat un timp să facă ordine în debandada din zonă. Așteaptă aici, că mă duc să vorbesc cu el. Mă Cornele, da' ce baftă ai!

Costică a străbătut cei vreo treizeci de metri până la grupul din mijlocul drumului, a dat mâna cu Virgil, iar cei patru săteni au salutat și au plecat. Costică a vorbit puțin cu ștabul de la județeană de partid, apoi au intrat amândoi la Miliție. N-au zăbovit mult, au ieșit în șosea și s-au îndreptat spre mine. Am coborât și eu din mașină, iar Costică mi-a făcut cunoștință cu Virgil și parcă Scărlătescu sau Sîrbulescu (of, păcătoasa mea memorie! Odată, i-am povestit întâmplarea și prietenului

Nicolae Dan Fruntelată, care zicea că-l cunoaște pe Virgil și mi-a spus și numele lui de familie, dar...).

– Bălan nu mai e la post, – a spus Virgil. – Să vezi ce-i fac, că a plecat și a lăsat sediul singur, fără să-i aștepte pe cei plecați la Nuci sau întoarcerea lui Zaharia de la județ! A plecat, pârlitul, acasă la Ciofliceni. Ia hai pân' la el să ne dea permisul, că-l ia mama dracului!

Ciofliceni e următorul sat de la Snagov în direcția spre București. Se însera, dar nu mai ploua. Mă mai liniștisem și-mi venise inima la loc: acum eram sigur că-mi voi recupera permisul de conducere. Mă consumasem foarte mult, pentru că fusesem pedepsit fără să fiu vinovat, căci dacă aș fi încălcat vreo regulă de circulație, ar fi fost altceva – meritam sancțiunea, dar așa?

Am ajuns repede la Ciofliceni. În mijlocul satului, în dreptul unei case frumoase, cu grădiniță plină de flori și curte mare, mi s-a spus să opresc.

– Aici stă Mitică Bălan, la socrii lui, – mi-a explicat Costică.

După ce au strigat la poartă de câteva ori, când Virgil, când Costică, a ieșit o femeie tânără.

– Cheamă-l pe bărbat-tu! – a întâmpinat-o Virgil pe un ton destul de aspru.

– Bună seara, tovarășe secretar, – a zis ea moale. – Soțul meu nu-i acasă.

– Da' unde umblă, că a lăsat și sediul Miliției vraisește?!

– E dus la București. Face școala de șoferi și are conducere de noapte.

– A, da? El n-are carnet de șofer, dar pe al altora îl ia! Îi spui așa: indiferent la ce oră se întoarce de la București, pe noi ne găsește la restaurantul „Muntenia”. Bem și mâncăm, dar de plătit o să plătească el. Să se învețe minte și să nu mai facă

altă dată prostii. Să aducă permisul tovarășului și 300 de lei cu care l-a amendat degeaba! Ai înțeles?

– Da, tovarășu... – a spus educatoarea și mai moale.

– Să nu-l pună obejdia să ne facă să-l așteptăm în zadar, că atâta-i trebuie! Săptămîna viitoare avem ședință de partid... – încheie Virgil cu o amenințare concretă și voit inabilă.

Restaurantul „Muntenia” din Snagov era unul cu circuit închis, situat într-un imens parc chiar pe malul lacului și împrejmuit cu gard sigur, iar arătoasa poartă de intrare era străjuită de un portar civil și un agent de pază înarmat. De frica țăntarilor, n-am rămas în grădină, ci am intrat în interior.

– Ar fi trebuit să trecem pe acasă, – îi spun lui Costică, – s-o anunț pe Genoveva că întârzii, să nu fie îngrijorată.

– Las’ că-i dau de aici un telefon lui taica popa, adică lui taică-miu – eu încă nu mi-am instalat telefon – și-l rog să le spună fetelor tale să se culce, că noi mai avem treabă... He-he-he.

Imediat a venit la noi șeful de sală și ne-a invitat într-un separeu liniștit și tot el ne-a luat comanda, desigur, datorită importanței celor doi însoțitori ai mei. A urmat o cină îmbelșugată cu mâncăruri și băuturi alese. Activistul de partid Virgil s-a dovedit a fi, contrar portretului-robot al indivizilor de aceeași profesie, un tip simpatic, energic, destupat la minte și surprinzător de cult, unul dintre puținii comuniști autentici pe care i-am cunoscut și, culmea, deloc visător și, deci, nici vizionar.

Primele două ore au trecut într-o stare plăcută, lipsită de încordarea și nerăbdarea așteptării. Apoi însă curgerea timpului păru mai lentă, împiedicată, căznică, și după miezul nopții, eu mi-am exprimat îngrijorarea:

– Te pomenești că Bălan ăsta n-o să vină...

– Fii cuminte, Cornele. O fi el prost-prost, dar în niciun caz nu-și permite să nesocotească „invitația” lui Virgil!

– Vine sigur, – zise Virgil. – Dar ca să nu-i treacă prin cap alt gând, pentru orice eventualitate, i-am reamintit prin nevastă-sa de ședința de partid, iar dacă totuși nu vine, își taie singur craca de sub picior.

Am mai băut, am mai vorbit, s-au spus bancuri, și la ora două și douăzeci, și-a făcut apariția și Dumitru Bălan:

– Să trăiți! – salută el cu voce nesigură.

– Păi bine, tovule! – îl ia Virgil în primire. – Încui Postul de Miliție, lași locuitorii din Gruiu fără organul menit să-i apere, îți pui palma-n cur și pleci la București!

– Am avut conducere de noapte... – îngăimă el.

– Sigur! Tu n-ai carnet de șofer, dar îți permiți să-l ridici pe-al altora! Ai adus permisul tovarășului?

Milițianul scoate permisul meu și, înainte de a mi-l înapoia, zice:

– Vă rog să-mi dați Dovada...

Facem schimbul de documente sub privirea atentă a lui Virgil:

– Așa. Acum dă-i și cei 300 de lei cu care l-ai amendat degeaba! Așa. Și nu sta în picioare. Ia loc și bea și tu un coniac ceva, că doar tu plătești, noi suntem invitații tăi, nu?...

– Lăsați...

– Mă Mitică, – râde zgomotos Costică. – Eu te credeam mai isteț. Dar nu-i nimic, de-aici încolo ai să știi că învățătura de minte costă...

Sincer, mi-a părut rău de bietul milițian, dar ce să-i faci? Vorba lui Costică Georgescu, învățătura costă.

Pentru onor, presentați... respect! **sau** **Costică IV**

Da. Pentru onor! Pentru că va fi vorba despre bravura unui om. Deși Constantin Stoian ori nea Costică Mișulică, după cum îi spuneau toți (lumea din Gălbinași aproape că uitase că-l cheamă Stoian și-l știa după poreclă, cum după poreclă se știau toți sătenii), nu fusese ofițer superior, nici măcar ofițer, iar când făcuse armata cu mulți ani în urmă, fusese simplu soldat. Cu toate acestea, merită din plin să i se dea onorul!

În 1977, când l-am cunoscut, nea Costică Mișulică avea 70 de ani. Era un bărbat înalt, povârnit binișor spre stânga, mai ales în timpul mersului, probabil, pentru că-i lipsea mâna dreaptă chiar din umăr.

Localitatea Gălbinași, situată la 24 de kilometri de Buceurești, pe linia ferată spre Oltenița, e compusă din două sate contopite: Lămotești (mai mare) și Gălbinași (mai mic), dar ultimul dăduse numele noii localități, pentru că așa se numește stația CFR. De Gălbinași aparține și cătunul Moara Nouă, despărțit de sat de o baltă, lată de vreo cteva zeci de metri. Locuitorii – români, rudari, dar și țigani „ursari” în Moara Nouă – erau concomitent atât țărani, lucrând la c.a.p. (mai puțin „ursarii”) și pe propriul „lot” de 30 de ari, cât și

muncitori; foarte mulți dintre ei – bărbați și femei – lucrau la uzinele, fabricile și șantierele din București, dar și la Oltenița: la „Filatura”, la Fabrica de conserve sau la Șantierul naval.

În localitate erau două biserici: Biserica parohială Lămotești și Biserica filială Gălbinași. Un singur preot slujea la ambele. Cutremurul din 4 martie 1977 le-a avariat grav pe amândouă, încât trebuiau pur și simplu reconstruite. Biserica din Lămotești fusese ridicată în 1846 de boierul Constantin Arvatu și soția sa Elena; de aceea și are hramul Sfinților Împărați Constantin și Elena. După vechime, biserica din Lămotești ar fi trebuit inclusă în lista monumentelor istorice, dar numeroasele modificări și adăugiri, efectuate de-a lungul timpului nu au permis acest lucru. Biserica din Gălbinași era mai nouă: fusese construită în anul 1907 de boierul Gheorghe Misir și mătușa sa Smaranda.

La cutremurul din 1977, eram preot la Biserica Șerbănești din orașul Pucioasa. Deși în zonă au fost stricăciuni, bisericile orașului n-au suferit din cauza cutremurului. În restul țării, mai ales în Muntenia, seismul a provocat moartea a peste o mie de oameni și distrugeri de construcții – case, întreprinderi și multe biserici. Acest dezastru a trezit în mine dorința de a reconstrui undeva o biserică dăruită de cutremur. Dar un transfer într-o parohie cu biserică dăruită mi-l putea aproba doar Patriarhul, întrucât eu eram preot de doar doi ani, iar legislația bisericească permitea transferul clericilor doar după ce ar fi slujit cel puțin cinci ani în parohia, de unde doreau să plece. Patriarhul Justinian murise imediat după cutremur, iar pe noul Patriarh, pe P.F. Iustin, nu-l cunoșteam. Îl văzusem doar de câteva ori pe vremea când era Mitropolit al Moldovei și Sucevei și venea în vizită la Institutul Teologic, iar eu eram student. Auzisem, însă, că era un om sever și puțin binevoitor. Mă hotărâsem totuși să cer o audiență la noul Patriarh. Căci,

la urma urmei, ce mi se putea întâmpla? Refuza să-mi aprobe transferul. Ei, și? Rămâneam preot la Pucioasa. Dar îmi doream mult să refac o biserică dărâmată de cutremur. Mai era și un alt motiv pentru care doream să plec, despre care însă nu vreau să vorbesc...

Mă hotărâsc să mă duc la Patriarh. Șeful lui de cabinet era atunci părintele Gelu Bogdan, cu care eram prieten. Îi telefonez și-i spun că vreau o audiență la Patriarh, îi prezint pe scurt și motivul. Gelu îmi răspunde că pot veni oricând, și stabilim să vin chiar a doua zi.

A doua zi, pe la ora zece, urc Dealul Mitropoliei spre Palatul patriarhal și, ajuns sus, scot reverenda din servietă și o îmbrac (pe atunci, din motive lesne de înțeles, nu prea vedeai pe stradă preoți în reverendă), îi spun călugărului de la intrarea în palat că sunt așteptat la Patriarh, dar acela, probabil, nu mă crede și dă telefon la cabinet. Părintele Gelu confirmă spusele mele, iar monahul își cere scuze: „Nu vă supărați, părinte, dar așa-i porunca...”. Urc la etaj și, spre satisfacția mea, în birou îl găsesc pe Gelu singur. Ne salutăm bucuroși (nu ne mai văzusem de câteva luni) și Gelu îmi spune:

– În clipa asta, la Preafericitul nu e nimeni. Mă duc să-l întreb, poate te primește acum. Noi doi vorbim după aceea.

Gelu intră în cabinetul Patriarhului, iese imediat și-mi spune grăbit:

– Hai, intră!

Nu mă așteptam să fiu primit atât de repede și am intrat cu servieta în mână, o servietă nouă, mare, din piele neagră. Patriarhul Iustin ședea la impunătorul birou. Salut după cuviință, adică: „Sărut mâna, Preafericirea Voastră!” și mă uit în dreapta și-n stânga, unde să pun servieta, pentru că era mare și păream caraghios. Dar Patriarhul, în timp ce lovea încet și

tacticos un Kent de cristalul biroului, pregătindu-se să aprindă țigara (nu știam că-i fumător), îmi zice:

– La noi oaspeții stau în picioare...

– Nu căutam scaun. Mă uitam unde să pun traista asta... – am spus și am regretat imediat această necuviință.

Dar Patriarhul Iustin nu părea să fi dat atenție obrăzniciei mele, însă m-a întrebat totuși scurt:

– Ce dorești, părinte?

Îi explic în puține cuvinte că sunt preot la Biserica Șerbănești din orașul Pucioasa și îl rog să-mi dea binecuvântare (adică aprobare) să depun dosar de transfer într-o parohie rurală cu biserică dăruită de cutremurul din martie, pe care s-o refac.

Patriarhul renunță la țigară, nici n-am observat unde a pus-o, și-mi spune cumva cu reproș:

– Depune-! Cine te oprește?

– N-am dreptul fără binecuvântarea Preafericirii Voastre, pentru că în preoție am o vechime de doar doi ani.

M-a privit surprins:

– Păi, câți ani ai, frăția ta?

– 39.

– Și ce-ai făcut, frate, până la vârsta asta, că ai o vechime de doar doi ani?

I-am explicat că, înainte de Teologie, am terminat în 1960 Facultatea de Filologie din București și am fost repartizat la Editura Didactică și Pedagogică a Ministerului Învățământului, apoi am fost inspector în Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă până în 1972, când am dat admitere la Institutul Teologic de Grad Universitar din București și...

Deodată, a băgat capul pe ușa părintele Gelu (n-am observat când a apăsat Patriarhul pe buton):

- Da, Preafericirea Voastră.
- Să vină Cristache cu lista de biserici avariate de cutremur!

Părintele Cristache era consilier administrativ, adică cel care avea pâinea și cuțitul, când era vorba de numiri și transferuri, și nu mă avea deloc la inimă. Iată pe scurt motivul: terminasem Teologia și, după examenul de licență și cel de capacitate, am depus la Arhiepiscopia Bucureștilor dosarul cu actele necesare numirii la Biserica Șerbănești. Nu știam că părintele Cristache are un preferat (au depus dosare mai mulți candidați, nouă), și anume pe colegul meu Costel Ilie (de la care încasase o „atenție” mare. Am aflat asta peste câțiva ani chiar de la Costel, când eram colegi la Protoieria Oltenița). Am fost însă numit eu, datorită mediei generale, dar și simpatiei părintelui vicar Alexandru Ionescu, care a împiedicat fraudă.

Despre părintele Alecu Ionescu va fi vorba și mai încolo. Acuma voi spune doar că îl cunoscusem, când îi vizitam pe părinții David Popescu și Gelu Bogdan, redactori la revista „Glasul Bisericii”, al cărei sediu se afla chiar lângă biroul părintelui vicar. Când a aflat că fusesem inspector în CSCA, părintele Alexandru Ionescu m-a întrebat dacă n-o cunoscusem pe Mona, fiica lui, redactoare la Editura Meridiane, care-și avea sediul tot în Casa Scînteii, ca și CSCA. I-am spus că o știam mai mult din vedere (venea uneori la bufetul nostru, mai bine aprovizionat) și că am vorbit cu ea o singură dată, când mi-o prezentase Modest Morariu, bucovinean de-al meu. Părintele Ionescu mi-a spus că fiica lui (unicul lui copil) s-a dus (după îndelungi intervenții pe la autorități) la Paris să-și viziteze soțul, pe scriitorul Dumitru Țepeneag (fugit din țară) și nu s-a mai întors...

Parohia de la Pucioasa mi-o recomandase chiar părintele vicar: „Du-te, că zona de acolo seamănă cu Bucovina ta.”. Însă

mă prevenise de față cu părintele Cristache: „Dar să ai grijă să nu faci vreo șmecherie banditul ăsta...” – și-l arătă râzând pe consilier, însă nu era nicio îndoială că vorbește serios. Și a avut dreptate. Cu o zi înainte de permanență – așa se numesc ședințele Patriarhului cu vicarii și consilierii, în care se soluționează chestiuni curente, între care și numirile –, părintele Alexandru Ionescu m-a chemat la el și a cerut să i se aducă dosarul meu. L-a răsfoit de față cu părintele Cristache și a constatat că lipsește din dosar certificatul meu de naștere. „Nu ți-am spus că ăsta-i bandit?! – mi se adresă mie, apoi către Cristache: – Unde-i actul lipsă?” „L-o fi rătăcit Tatu...” – se scuza consilierul. Tatu era un preot caterisit, angajat funcționar la Arhiepiscopia București de Patriarhul Justinian; și nu era singurul om, pe care-l ajutase Patriarhul la necaz. „Te ia mama dracului și pe tine, și pe Tatu! Du-te imediat și adu certificatul, după care dosarul lui Irod rămâne la mine, o să-l duc eu mâine la permanență.”

După plecarea consilierului Cristache, părintele Alecu Ionescu mi-a spus foarte supărat: „Ai văzut, nemernicii, la ce se pretează?!”. Nu pricepeam ce e atât de grav, și mi-a explicat părintele vicar: „Mâine la permanență, când venea la rând discutarea numirii cuiva dintre candidați la acea parohie, Cristache ar fi prezentat fiecare dosar, ar fi spus că tu ai fi cel mai îndreptățit să fii numit, dar, din păcate, dosarul tău este incomplet și propunea să fie numit Cutărescu... Ce părere ai?”.

Și uite-așa, datorită părintelui vicar Alexandru Ionescu, am fost numit la Biserica Șerbănești din Pucioasa.

Iar acum Patriarhul Iustin I-a chemat pe părintele Cristache, și sunt curios, cum va reacționa, când va da cu ochii de mine.

Până să vină părintele consilier, Patriarhul mi-a mai pus câteva întrebări: unde locuiesc, cine e soția mea și cu ce se

ocupă. I-am răspuns că locuiesc în București, că soția mea e medic veterinar, dar deocamdată e pensionată medical, din cauza herniei de disc.

Curând a sosit părintele Cristache. A intrat și a rămas lângă ușă. L-a salutat cu plecăciune pe Patriarh și s-a holbat la mine.

– Îl cunoști? – îl întrebă Patriarhul.

– Da...

– Ce fel de preot e?

– E un preot bun, e și scriitor...

Patriarhul Iustin s-a uitat întrebător la mine. I-am spus că am publicat câteva cărți, că sunt membru al Uniunii Scriitorilor din România. Nu știu dacă l-a impresionat faptul că publicasem cărți, dar că sunt membru al Uniunii Scriitorilor, cu siguranță. M-a privit câteva clipe, apoi i-a spus părintelui Cristache:

– Părintele dorește să refacă o biserică dăruită de cutremur. Spune-mi una pe-aproape și să se poată ajunge cu trenul, că părintele locuiește în București și să poată face naveta.

(Peste mulți ani, prin două mii și ceva, Sfântul Sinod al BOR va interzice naveta preoților. Locuirea preotului în parohie are lucruri bune, dar și destule rele. Însă despre asta – poate vom vorbi altă dată. În orice caz, în această privință părerile sunt împărțite. În ce mă privește, sunt adeptul navetei din multe considerente.)

– Păi, din păcate, sunt destule, – spuse părintele Cristache cu o satisfacție abia mascată, probabil, cu gândul la eliberarea Parohiei Șerbănești, – poftiți tabelul, Preafericirea Voastră.

Patriarhul a frunzărit fără mare interes cele câteva foi, după care i le înapoie părintelui Cristache și-mi spuse mie:

– Și pleci, frăția ta, de la oraș la țară?...

– După ce voi reconstrui o biserică, mă voi întoarce.

– Bine. Mergeți împreună, și părintele consilier o să-ți recomande câteva parohii, te duci să le vezi și vii să-mi spui la care te-ai hotărât.

Nu mai lungesc vorba. La recomandarea părintelui Cristache, am vizitat câteva parohii, una pe lângă Giurgiu, apoi Buturugeni, Butimanu și nu mai știu care. Pentru că Patriarhul mi-a cerut să-i comunic ce am ales, m-am dus de fiecare dată și i-am spus situația de la fața locului: ba biserica nu era dărâmată sau grav avariată, ba la una exista preot, ba la alta se ajungea greu. În final, mi s-a recomandat Parohia Lămotești din Gălbinași: era și pe linia ferată, era și aproape de București. După ce am vizitat-o și am văzut că sunt două biserici dărâmate, mi-a fost rușine să mă duc din nou la Patriarh și să-i spun că eu cerusem să refac o biserică, nu două. Și așa am ajuns la Gălbinași cu gând să stau doar 2-3 ani, până refac cele două biserici, dar am rămas 35 de ani...

Până la numirea mea la Parohia Lămotești, membrii consiliului parohial și dascălul Vasile Sterea, care nu era angajatul bisericii, ci muncitor la Uzina „Republica” din București, au făcut un singur lucru: au scos de sub dărâmături (atât la Lămotești, cât și la Gălbinași) câteva icoane, cărți, vase liturgice, puțin mobilier, adică strane, și aproape nimic din arhivă. Părintele Alexandru Petrescu, paroh la Lămotești, când s-a produs cutremurul din 4 martie 1977, a solicitat imediat pensionarea, motivând că la cei 72 de ani nu mai are putere pentru a se ocupa de refacerea celor două biserici. Iar pe deasupra, și membrii consiliului parohial erau împărțiți în două tabere: unii (Nicu Voinea, Petre Baros, Costică Mișulică) susțineau cu înverșunare reconstruirea mai întâi a Bisericii Gălbinași, pe motiv că e mai mică și, deci, necesită cheltuieli mai mici, iar ceilalți (Stan Ștefănescu, care era și episcop, dascălul Vasile

Sterea, Petre Hristu, Gheorghe Sima, Vasile Andone), fiind din Lămotești, doreau refacerea bisericii parohiale. Cu toată strădania mea, n-am reușit să împac cele două tabere și să-i determin să-și unească forțele. La un moment, am crezut că am găsit soluția: m-am gândit ca, în locul celor două biserici mai mici, să construiesc una mai mare – ar fi cheltuială și muncă mai puțină, dar și mai important ar fi faptul că noua biserică ar fi cel mai puternic liant între Lămotești și Gălbinași. În centrul localității, unde se uneau cele două foste sate, în fața gării, se afla un loc viran, tocmai potrivit pentru ridicarea noii biserici. Am și vorbit cu președintele sfatului popular, care a fost de acord să cedeze acel loc bisericii. Însă consilierii nici n-au vrut să audă – fiecare tabără susținea sus și tare: vrem biserica „noastră”! Din păcate, ca nou-venit, nu aveam autoritate (pe care o voi avea în anii următori, când nimeni nu va ieși din cuvântul meu) să-mi impun punctul de vedere. Astăzi, Gălbinașul ar fi avut o biserică mare, situată chiar în centrul comunei.

Dezamăgit, dar nu dezarmat, m-am apucat de treabă: am organizat două echipe, câte una la fiecare biserică, pentru recuperarea unor materiale, mai ales cărămidă (din păcate, unii localnici, aparținând de biserica parohială, n-au vrut să lucreze, decât pe bani: 50 de lei pe zi, mâncare și băutură; mâncarea și băutura o asigurau prin rotație familiile din Lămotești). De asemenea, am făcut demersuri pentru întocmirea devizelor. Însă cel mai greu lucru era obținerea aprobărilor de la autoritățile județene, care nu se grăbeau deloc să dea acele aprobări, fără „voie de la partid”.

Eu am găsit însă altă soluție: m-am consultat cu părintele protopop Gheorghe Mateescu (o minunăție de om, fie-i țărâna ușoară!) și am început refacerea bisericilor fără nicio aprobare.

De fapt, aveam cea mai valabilă aprobare: ziarul „Scânteia”, ce conținea cuvântarea lui Nicolae Ceaușescu, în care acesta îi îndemna pe români să reconstruiască tot ceea ce dădărase cutremurul. Deci, dacă *tot*, înseamnă că și bisericile, nu? Protopopul mi-a dat dreptate. Însă, pentru orice eventualitate, purtam în permanență acel ziar în servietă.

Și la Budești (declarat oraș cu câțiva ani în urmă) cutremurul din 1977 dădărase singura biserică din localitate, iar cei doi preoți, Dumitrache și Burcea, slujeau, ca și mine, în casa parohială. Părintele Burcea locuia în Budești. Era un basarabean hâtru; de la el rămăsese adresarea către un preot iubitor de pahar *cinci-sticle, părinte*, în loc de *cinstite, părinte*, iar pe unele preotese nu le numea *presbitere*, ci *presvipere*. Iar parohul, părintele Dumitrache (un bariton extraordinar) făcea naveta din București. Cei doi se înțelegeau foarte bine.

Când din tren începuse să se observe că la Gălbinași avansează lucrările de refacere a celor două biserici, părintele Dumitrache (care călătorea mai departe, încă două stații până la Budești) m-a întrebat într-o zi speriat: „Te-ai apucat de lucrări fără aprobare?!”. (Se știa că încă nicio parohie nu obținuse avizul de construcție.) I-am spus că da. „Și nu ți-e frică?” I-am răspuns că am cea mai înaltă aprobare și i-am arătat cuvântarea lui Ceaușescu. Părintele Dumitrache a râs și mi-a spus să am grijă, deoarece cu Martin (prim-secretarul comitetului județean de partid Călărași) nu-i de joacă, e al dracului de rău! „Noi am strâns ceva fonduri, aproape 200.000, dar ne e teamă să începem lucrările fără aprobare”, – mi-a mărturisit părintele Dumitrache. Iar asta i-a costat scump pe cei doi preoți de la Budești. Într-o emisiune a postului de radio *Europa liberă*, între alte critici aduse regimului din țara noastră, s-a insistat asupra faptului că în România există un oraș fără

biserică, și anume, orașul Budești din județul Călărași, și nu există, pentru că autoritățile comuniste nu permit construirea bisericii. Asta l-a supărat foarte tare pe Patriarhul Iustin, care s-a interesat de situația de la Budești și a dat ordin ca cei doi preoți să fie pensionați imediat și să fie numit un preot care să se apuce de reconstruirea bisericii. (A fost numit părintele Pâslaru, care înainte de a studia Teologia, fusese tehnician constructor.) Am uitat (intenționat...) să amintesc cu acest prilej un lucru interesant: părintele Dumitrache fusese timp de opt ani coleg de clasă, ba un timp chiar de bancă, cu Patriarhul Iustin la seminarul teologic pentru fiii orfani de război... Și cu toate acestea, „colegul” l-a pensionat!

După întocmirea devizelor și aprobarea lor de către Arhiepiscopia Bucureștilor, de care aparținea atunci Parohia Lămoțești, am deschis șantier la ambele biserici. Deși obținusem de la Arhiepiscopie și un ajutor de 87.000 de lei pentru ambele biserici, fondurile erau insuficiente, și lucrările avansau greu. În ședința consiliului parohial, s-a hotărât ca fiecare familie să contribuie cu suma de 500 de lei, dar colectarea era foarte anevoioasă. Ceva mai activi erau consilierii din Gălbinași, conduși de Nicu Voinea, care aproape zilnic umblau pe la casele oamenilor. La Lămoțești, echipa era condusă de Stan Ștefănescu, episcopul, însă rezultatele erau mai slabe. Deși nu aveam voie, uneori îi însoțeam și eu pe consilieri, mai ales echipa din Lămoțești. Pe cei care ziceau că nu au bani îi îndemnam să presteze muncă: de cărat materiale, curățat cărămizi, umplut butoaiele cu apă la gărlă și aduse pe șantier ș.a. Dar oamenii nu se înghesuiau să ajute, deși în vorbe toți declarau că doresc refacerea bisericilor.

Într-o zi, m-am dus să văd cum stau lucrurile pe șantierul Bisericii Gălbinași. Diriginte de șantier era inginerul Roventța

din București, cu care nu mă înțelegeam prea bine, în special din două motive: cerea mereu bani, deși nu era cu lucrările în grafic, dar mai ales pentru două greșeli de construcție, adică abateri de la proiect: nu a făcut nișa și masă pentru Proscomidar și nici ușă din altar spre exterior. A executat aceste lucrări abia după ce l-am amenințat cu rezilierea contractului. Și peste toate astea, lipsea zile întregi. Eram convins că mai are angajate lucrări și în altă parte. Nici în acea zi inginerul Rovența nu era la Gălbinași, deși avea loc o lucrare foarte importantă: zidurile de cărămidă erau ridicate până sus și se turna centura de beton. Pe schele erau doi zidari aduși de Rovența, iar jos doar consilierii Nicu Voinea și Costică Stoian, zis Mișulică. Zidarii preparaseră în mijlocul bisericii mortarul, Nicu Voinea umplea găleata cu material, iar Costică Mișulică o ridica cu scripetele sus – culmea! – cu o singură mână! Pare imposibil, nu? Și eu credeam la fel. Dar cum proceda nea Costică? Prindea cârligul din capătul funiei de găleată și cu mâna trăgea de celălalt capăt, săltând găleata grea cu ajutorul scripetelui în sus. După prima mișcare, ar fi trebuit, pentru a continua urcarea, să apuce funia cu cealaltă mână. Dar nea Costică nu o avea! Mâna dreaptă îi fusese smulsă din umăr, așa că ce făcea nea Costică? Apuca funia cu dinții, pentru a-și elibera mâna stângă și a o duce mai sus! Apoi trăgea iarăși de funie cu singura-i mână și iarăși o reținea cu dinții! Și tot așa, până ajungea găleata sus pe schelă la zidari. Am rămas pur și simplu uluit! Cum poate să facă un om așa ceva cu o singură mână și cu o dantură nu prea grozavă la cei șaptezeci de ani ai lui?! Am tăcut până a ajuns găleata sus la zidari, apoi l-am lăudat pe nea Costică și l-am întrebat pe Nicu Voinea:

– Și sunteți azi numai dumneavoastră doi? Să mai chemăm pe cineva, câțiva oameni mai tineri, că biserica asta e și a lor.

– Încă nu v-ați dat seama, părințele, ce lume e la noi? Așteaptă să le dai de-a gata.

– Dar măcar să ridici găleata dumneata, că nea Costică...

– Păi, ridic și io. Facem cu schimbul, iar acu' e rândul lui. O să vină acuși și Petre Baros, da' el nu ne poate ajuta cine știe ce, că are, să iertați, boășele căzute, adicătelea hernie sau cum îi zice.

La predica din duminica următoare, pe nea Costică Mișulică l-am dat exemplu de dăruire și dragoste pentru Biserica lui Hristos, îndemnându-i mai ales pe cei tineri să-i urmeze fapta. Nici vorbă! Nu s-a înghesuit nimeni la muncă voluntară. În schimb, pe nea Costică îl admirau. După slujbă, cineva mi-a spus: „Să-l vedeți, taică părinte, cum prășește la porumb! Nu-l întrece nimeni! Ține coada sapei strâns la subsuoară, uite-așa, apucă cu mâna aia a lui coada mai de jos și sapă mai ceva ca unu' zdravăn cu două mâini, zău așa!”

În altă zi, nu venise la lucru nici inginerul, nici zidarii lui. Și așteptându-i în curtea bisericii, că poate până la urmă vor catadicsi să vină, ne-am dat la vorbă. Eram numai eu, dascălul Vasile și nea Costică. Nicu Voinea lipsea, era la serviciu – portar la o școală profesională din București. Nea Costică era un tip vesel și vorbăreț. Îl întreb:

– Și cum s-a întâmplat, nea Costică, nenorocirea, când ți-ai pierdut mâna?

– Ceasu' rău, taică părinte. Io toată viața am lucrat la CheFeRe, adicătelea chiar de când m-am lăsat la vatră în 32', am intrat mai întâi la Atelierele Grivița și am stat până-n 33', da' pentru că n-aveam carte multă, numa' patru clase, m-a dat linior.

– Asta înseamnă că în 1933 erai la Grivița, când cu răzvrătirea ceferiștilor?

– Păi, da. Și a fost atunci tamjă mare, da' o să vă zic de asta mai încolo, acu' să vă spui mai întâi cum s-a întâmplat cu mâna. V-am zis că eram linior în echipa lu' Niculae Opotă, tu-l știi, mă Vasile, – se întoarse nea Costică spre dascăl, – că a murit mai acu' v'o câțiva ani. Într-o zi, ne aflam cu echipa pe linia ferată mai încoa' de Cățelu și dregeam terasamentu', da' numa' ici și colo, că nu era mare lucru de dres. Afară, vremea era câinoasă, cu spârcăială din aia rece de sfârșit de noiembrie. Deodată, am văzut că vine trenu', iar io m-am grăbit să-mi iau lopata dintre șine și se vede că ori am alunecat pe traversă, ori m-am împiedicat de v'o piatră, nu știu. În tot cazul, a trecut peste mine marfarul cu 52 de vagoane. Așa mi-au povestit alții, că io nu știu nimic. M-am trezit abia la spital a doua sau a treia zi, când mi-a zis dom' doctor: „Mă băiete, să-i mulțumești lu' Dumnezeu c-ai scăpat cu viață.” Și-i mulțumesc, taică părinte, și-n culcare, și-n sculare, pupa-i-aș tălpile Lui!

– Chiar că a fost o minune dumnezeiască. Nu știu câți ar fi supraviețuit după un asemenea accident!

– Tot așa zicea, tăică părinte, și dom' doctor Dorneanu care m-a operat, că am pierdut mult sânge. Da' am zăcut în spital câteva săptămîni bune, și Zamfira mea venea tot la două zile și adu-i lu' dom' doctor ba o găină, ba o găscă, adu-i brînză și ouă, adu-i o vadră de vin și până la coadă m-a făcut bine. Da' și CheFeReu' a fost omenos, n-am ce zice, nu s-a lepădat de mine, că adicătelea ca ciung nu mai sunt bun de muncă. Nu. M-a ținut în serviciu pîn' la pensie și tot ca linior.

– Dar în 1933 la Grivița, cum zici c-a fost, nea Costică?

– Păi, cum să fie, taică părinte? Ne-au amestecatără și pe noi, ăștia mai tinerii și mai fără o meserie, în treaba lor cu sindicatu' și cu alte daraveri, la care noi n-aveam treabă, că să cerem nu știu ce și să facem grevă.

– Atunci, când a tras Vasile Roaită sirena, nu?

– Nu știu de niciun Vasile Roaită, da' lumea să știți că s-a înfierbântat rău și a venită poliția, jandarmii, armata. Pe noi,ăștia mai proști, ne-a scos în stradă, ne-a băgat adică în față, cum s-ar zice. Și când s-a stricat treaba de tot și s-a auzit că se trage, m-a luat frica, taică părinte, zău că m-a luat, chiar dacă eram cu armata făcută. Păi ce, te pui cu glonțu'?! Și-atunci io și cu încă doi inși ne-am gândit să fugim. Da' un' să fugi, că era o îmbulzeală și veneau soldații spre noi? Și-atunci zice unu': „Hai colea la biserică!”. O rupem la fugă căteștrei și dăm buzna în biserică, unde nu era nimeni, numa' părintele, un popă nalt, tânăr și frumos, uite-așa ca matale, da' fără barbă. „Ce-i cu voi, măi băieți” – ne întreabă el, da' nu s-a speriat că ne-a văzut negri de fum și păcură și cu salopetele unse. „Ce să fie, taică părinte, afară-i zaveră, și s-au luat soldații după noi.” „Intrați repede-n altar!” – a zis popa, iar el s-a dus la ușă și le-a zis la militari: „Ce poftiți?” „Vrem să-i luăm pe cei trei muncitori care au intrat în biserică.” „Nu se poate, domnule plotoner! – i-a zis popa. – Cine a intrat în Casa Domnului e la adăpost. Dacă aveți nevoie de ei, așteptați-i afară, până or ieși din biserică.” Și nici una, nici două, a încuiat ușa bisericii pe dinăuntru. După aceea, ne-a chemat din altar, ne-a așezat în strană și ne-a întrebat: „Ce-ați făcut, măi băieți, de vă caută jandarmii? Ați bătut pe cineva, ați omorât?” Atunci am răspuns io: „Vai de păcate mele, taică părinte! Noi n-am făcut nimic, da' ne-au scos din atelier în stardă, iar acolo uite ce-i! Noi n-avem nicio treabă, a venit poliția, armata și de ce să pățim ceva?... Ne-am gândit să fugim și...” „Bine, – zice popa, – stați aici că vă scot io, da' peste v'un ceas-două, să se mai potolească.” Și ce crezi, taică părinte, că a făcut popa? Ne-a dat câte-o bucată de prescură și o cană de apă și așa, cam la v'un ceas, a venit la noi și ne zice: „Să vă rugați la Sfântu' Gheorghe,

că asta-i biserica Sfântu' Gheorghe-Grivița, și Sfântu' s-a rugat la Mântuitoru' să vă scape. Ei, acum a uite cum facem. Afară, la doi pași de zidul bisericii e o gură de canal. Iese unul din voi pe ușa de la altar și saltă capacul canalului, după care ieșiți și ceilalți doi, intrați toți în canal, închideți capacul și stați până se liniștesc treburile." Așa am făcut, taică părinte. Am stat în canal, în putoarea de acolo, până dimineața. Afară se făcuse liniște, da' ne-a fost frică să ieșim noaptea, că dacă ne prinde v'o patrulă, nu? Da' lu' Sfântu' Gheorghe i-am mulțumit mereu și m-am rugat la el, iar peste un an, Zamfira, Dumnezeu s-o hodiească pe unde o fi, mi-a născut fata și i-am pus numele Gheorghita, fata pe care o am și acu'...

Nea Costică tăcu stânjenit. Auzisem că e văduv de mai mulți ani și că are grijă de el fiica lui Gheorghita.

Am aflat mult mai târziu cine era acel popă „nalt, tânăr și frumos” de la Biserica Sfântul Gheorghe-Grivița, pentru că nea Costică nu-i cunoștea numele.

Nu știu cum a venit vorba odată și i-am povestit părintelui Gelu Bogdan despre Costică Stoian, despre hărnicia lui, despre cum ținea cu dinții funia scripetelui, când ridica găleata cu mortar, despre întâmplarea lui la Atelierele Grivița în 1933, despre cumplitul accident, în urma căruia a rămas fără mâna dreaptă, pentru că-i fusese smulsă din umăr.

– Și nu ți-a spus cine era preotul de la Biserica Sfântul Gheorghe de pe Calea Griviței? – mă întreabă Gelu zâmbind.

– Nu. Nea Costică nu știe.

– Ei, îți spun eu: acel preot e nașul meu.

– Care naș?

– Părintele vicar Alexandru Ionescu. E nașul meu de cununie. În timpul mișcărilor muncitorești de la Grivița, el a adăpostit și alți muncitori, nu numai pe consilierul ăsta al tău.

Ca să vezi ce mică e lumea! Iar părintele vicar Alecu, cum îi ziceau toți cu simpatie, nu și-a pierdut „năravul” de a face bine oamenilor. Și mă gândesc nu numai la ajutorul absolut dezinteresat pe care mi l-a dat mie, când fusesem numit preot la Pucioasa, ci auzisem și de alte gesturi de cumsecădenie pe care le făcuse.

După ce au preluat puterea, autoritățile comuniste n-au uitat atitudinea binevoitoare a preotului Alexandru Ionescu față de „clasa muncitoare”. După 1946, el a fost numit proto-pop general al Capitalei (post înființat, se pare, special pentru el, ca dovadă că, după plecarea părintelui Alexandru Ioanescu, postul a fost desființat). Patriarhul Iustinian I-a numit vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor și i-a aprobat transferul de la Biserica Sfântul Gheorghe din Calea Griviței la splendida Biserică a Mănăstirii Cașin, o adevărată catedrală.

În afara autorităților bisericești și laice, nu știu câți oameni, dintre cei care s-au bucurat de gesturile de binefacere ale părintelui Alexandru Ionescu, și-au arătat recunoștința față de el, dar sunt sigur că acest minunat preot are parte de răsplată în Împărăția lui Dumnezeu.

Alo! Puiu la telefon!

Când am povestit în câteva rânduri despre colegul și prietenul meu Eugen Mihaiciuc, am pomenit la un moment că el a stat în gazdă pe Calea Griviței la unul Puiu Gheța, căruia Eugen îi făcuse câteva nășărâmbes. L-am cunoscut și eu. Era un tip simpatic, cu vreo doi-trei ani mai mare decât noi, adică să tot fi avut 27-28 de ani și nu părea prea școlit. Ne-a spus de câteva ori, fără să-l întrebăm, că lucrează la Telefoane, probabil, ca să nu ni se pară suspect faptul că în apartamentul lui de trei camere se află câte un telefon în fiecare (ce-i drept, avea doar două numere, căci două aparate erau în derivație, având deci același număr; la unul dintre aparate Eugen n-avea voie să vorbească, putea folosi doar cel derivat din camera lui. Dacă era acasă, Puiu asculta la derivație convorbirile lui Eugen, care fie se întreținea cu vreo fată, fie cu cineva de la serviciu). Și totuși: în 1961-62, să ai două numere de telefon, când doritorii de un post telefonic așteptau și șapte-opt ani, ba și mai mult, până li se aproba cererea, e prea de tot, nu? Ca să nu mai vorbim că, în plină și cumplită criză de locuințe, Puiu Gheța – burlac și fără alte motivații locative – deținea singur un apartament cu trei camere într-un bloc nou, când mii și mii de familii cu copii se înghesuiau într-o singură încăpere! Pe bună dreptate, pe Eugen și pe mine astea ne-au făcut să-l bănuim pe Puiu că e securist. Și, probabil, că era, dar nu chiar la temuta Securitate, ci la vreo

unitate a trupelor de Securitate de pe lângă București. Această concluzie ne-au impus-o două lucruri. Unu: în absolut toate zilele, cu excepția duminicilor, Puiu Gheța se scula la 5 dimineața, se îmbrăca în grabă și pleca; se întorcea la 3 și ceva, 4. Dar nu ne trăgea niciodată de limbă, precum un securist destoinic, iar discuțiile lui preferate erau despre gagici și bancurile porcoase. Așa că, una peste alta, Puiu era un băiat bun. Mai ales la câte i-a făcut Eugen (am mai povestit și altădată: întors beat după miezul nopții, s-a pișat pe costumul cu care Puiu urma să plece dimineața la serviciu; tot beat, greșea etajul și suna după miezul nopții la vecinul de deasupra și suna prelung, încontinuu, până sărea toată familia ca la foc; răspundea când suna telefonul la care Puiu îl rugase să nu umble niciodată – nici să sune, nici să răspundă – și asta îl supăra pe Puiu cel mai mult), așadar, la câte îi făcuse Eugen, alt găzdoi îl dădea afară și încă cu un șut în fund. Dar Puiu nu. Se supăra pe moment, îmi dădea telefon: „Uite ce mi-a făcut iar dobitocu’ de Eugen!”, dar îi trecea repede și totul revenea la normal.

Între ciudățeniile lui Puiu era felul de a răspunde la telefon. Adică, în loc să aștepte să vorbească persoana care sunase, să dea bună-ziua și să spună ce dorește – așa e logic și așa procedează toată lumea –, el ridica receptorul și turuia imediat: „Alo! Puiu la telefon!”. I-am atras atenția că nu procedează bine, adică logic. (Eu am obiceiul de a face oamenilor observații, lucru care de cele mai multe ori supără, deși eu o fac cu cea mai bună intenție.) Puiu Gheța nu s-a supărat, dar a dat nepăsător din mână și a continuat tot așa: „Alo! Puiu la telefon!”.

Trecuse ceva vreme și, într-o seară, m-am gândit să-i fac o vizită lui Eugen. Era spre sfârșitul lui noiembrie, dar de mai bine de o săptămână se instalase o iarnă timpurie, cu zăpadă

multă, dar încă fleșcăită, a cărei umezeală rece te pătrundea până la oase. În apartamentul lui Puiu era cald și plăcut, tocmai potrivit pentru o partidă de rummy.

Erau acasă amândoi – și gazda, și chiriașul. De cum am intrat, Eugen m-a întâmpinat cu un hohot de râs:

– Să-ți povestească Puiu ce mare gagicar e el, phi-hi-hi...

– Da, mă Nelu. Am pățit-o cât de bună! Ai avut dreptate cu telefonul, – mi se adresează Puiu mie.

– Cu ce telefon? – nu pricepeam ce vrea să spună.

– Ce mi-ai zis tu, că adică să nu mai spun: „Alo! Puiu la telefon!”.

– Da. Și?

– Stai să vezi. Acu’ vreo săptămână, adică chiar în ziua când a început să ningă, la douășpe jumate noaptea, sună telefonul. Țăsta, nu ăla cu derivație. Ridic receptorul și zic: „Alo! Puiu la telefon!”. La celălalt capăt al firului – o gagică. Glas dulce, de catifea, vorba lui Eugen. Zice: „Ce faci, Puiuțule? Dormei?...”. „Păi, da”, – zic. „Scuză-mă, scumpule, că te-am trezit”, – susură ea blând. „Da’ cine-i la telefon?” – întreb. „Ei, te las să ghicești, dar nu cred să reușești...” Și dă-i cu vrăjeală de gagică pricepută, iar eu, dezmeticit complet, îmi spărgeam capul: cine-ar putea fi? Că vocea asta dulce nu-mi era cunoscută. La urmă zice: „Acuma te las să dormi, dar dacă chiar vrei să afli cine sunt, îți propun să ne vedem mâine la 5 după-amiază pe Calea Griviței la piciorul Podului Basarab. De acord?” „Bine, – zic, – mâine la 5.” Mamă, ce baftă pe mine!

– Hă-hă-hă, – râde Eugen. – Îmi dă Puiu telefon la birou și-mi zice: „Vezi să nu vii diseară beat, că s-ar putea să am musafiri...!. Hă-hă-hă.

– Da, – zice Puiu, – așa i-am spus, că dacă vine beat ca porcu’, trece pe lângă patul în care sunt cu gagică și mai știi

ce gânduri îi vin?... Să nu creadă că a ajuns la closet și poate să se pișe, cum a mai făcut... Dar stai să vezi ce s-a întâmplat. Iau mai din vreme tramvaiul de jos, din fața blocului, și merg cinci stații până la Gara de Nord, cu gând să cumpăr o garoafă roșie de la florăria de pe peron, că la asta de lângă noi n-aveau garoafe. Cumpăr o frumusețe de garoafă și, pentru că era abia cinci fără douăzeci, o iau pe jos o stație înapoi până la Podul Basarab. Era frigul ăla umed, nasol, iar pe trotuar – plin de zăpadă terciuită și speram să vină gagica la timp. Regretam că n-o întrebasem măcar cum va fi îmbrăcată, căci prin acel loc trece multă lume, iar eu tot încercam să ghicesc care o fi cea care vine la întâlnirea cu mine.

Minutele treceau și începusem să îngheț, mai ales la mâini, pentru că, din grabă, am uitat mănușile acasă. Din când în când, mutam garoafa în cealaltă mână, pentru a o băga în buzunarul paltonului pe cea care ținuse floarea până atunci.

Trecuse un sfert de oră, și gagica n-a venit. Mă gândeam că mi-a dat plasă și nu are rost să stau ca prostu' cu garoafa-n mână și să îngheț. Dar tot eu îmi ziceam că pe așa o vreme și tramvaiele circulă greu. De autobuze nu mai vorbesc. De fapt, nici nu știam din ce parte a orașului vine și nici dacă o aduce tramvaiul sau autobuzul. Așa că am hotărât să mai stau. Dar când s-a făcut cinci jumate, mi-am dat seama că am luat plasă. Am înfipt garoafa în zăpada de lângă treptele Podului Basarab, am traversat în stația de tramvai cu dorința să ajung cât mai repede acasă la căldură. Dă-o-ncolo de gagică!

– Dar poate, – zic eu, – nu v-ați înțeles bine asupra locului de întâlnire sau a orei.

– Nici vorbă! Stai că nu s-a terminat. Vin acasă și fac un duș fierbinte, ca să nu am surpriza unei răceli. După aceea,

îmi fac ceva de mâncare. Era și Eugen acasă, dar a zis că a mâncat în oraș. El mă tot lua la mișto în legătură cu gagica de mi-a dat plasă. Eu halesc repede omleta și, ca să scap de gura de babă trăncănitoare a lui Eugen, îi propun să facem o piatră. Ne încingem la joc, că știi ce năbădăios e el și la rummy, și la poker. Îl las la urmă să câștige două partide, ca să scap de el și să mă culc, că la 5 trebe să fiu în picioare. Abia am adormit ca lumea, că sună telefonul. Mă uit la ceas: 1 și 5. Ridic receptorul și: „Alo! Puiu la telefon!”. „Bună seara, Puiuțule, – aud glasul catifelat al gagicii. – Te rog din suflet să mă ierți că te-am făcut să mă aștepți. Dar să știi că am fost la întâlnire...” „Ai fost pe naiba”, – zic eu. „Sigur că am fost, – gângurește ea. – Erai în palton gri, căciulă brumărie și aveai o garoafă în mână.” „Așa e, – spun eu, – și de ce n-ai...” „N-am îndrăznit să mă apropii de tine, dragule, dar uite mâine...” „Ce mâine?” „Să ne întâlnim în același loc, la aceeași oră, – se miorlăie dulce gagica. – Te rog, Puiuțule, promit să am curaj...”

– Și? – sunt eu nerăbdător să aflu.

– Păi, ca să nu mai lungesc poveste, gagica iar mi-a dat plasă.

– Hă-hă! – râde Eugen, dar Puiu nu-l bagă în seamă și continuă:

– Asta m-a șucărit peste măsură! Am așteptat numai un sfert de oră și când am văzut că iar îmi dă plasă, mă duc imediat la un coleg de-al meu de la Telefoane, îi povestesc ce-am pățit și-l rog să-mi pună telefonul sub observație și să-mi afle cine mă sună. E de acord și zice că speră ca eu să nu fi fost sunat de la un telefon public, că atunci îmi poate spune doar de la care telefon am fost sunat, dar nu și cine. I-am spus că nu cred ca la 1 noaptea să iasă gagica la un telefon public.

În seara următoare, de fapt noaptea, am aşteptat cu nerăbdare telefonul misterioasei gagici. Şi, într-adevăr, ea m-a sunat din nou pe la 1 fără ceva. Îmi venea s-o sictiresc şi să-i închid telefonul, dar colegul mi-a spus s-o țin cât mai mult de vorbă, ca să-şi facă el treaba ca lumea. „Puiuţule, – zice gagica cu glasul ei de catifea, – am crezut că o să am curajul să mă apropii de tine, însă când te-am văzut, inima a început să-mi bată atât de tare, că n-am mai putut face niciun pas. Ştii că eşti supărat pe mine şi e şi normal. De aceea nici n-ai mai venit la întâlnire cu o floare roşie... Şi să ştii că-ţi stă mai bine cu pălărie, decât cu căciulă...” Afară spârcăia o lapoviţă udă, şi n-am mai luat căciula, ci pălăria. Deci, a dracului gagică, venise totuşi. Da’ de ce nu se arată la faţă?

– O fi vreo cunoştinţă mai veche, pe care ai părăsit-o şi acum vrea să se răzbune, – îmi dau eu cu părerea.

– Da’ de unde! O chestie mai tare! Stai să vezi. Află colegul telefonul, titularul abonamentului şi adresa: Radu Ion, strada Comana 116. Ne punem alaltăieri salopete de instalatori de linie, cască şi ne ducem în strada Comana. În Comana se intră din Petru Maior, destul de aproape de Podul Basarab. Carevasăzică, gagica locuia aproape de locul unde-mi dădea întâlnirile, adică plasele, şi nu voia să se arate. Ei, acuşi o s-o văd! Muream de curiozitate, îţi dai seama. La numărul 116, o casă nu prea mare, doar parter, o curtică îngustă, cu o tufă, cred, de liliac la poartă. Intrăm. Colegul în faţă, eu în spatele lui, cu capul plecat, ca să nu fiu recunoscut. Batem la uşă şi după câteva momente ne deschide o bătrână de vreo şaptezeci şi ceva de ani. „Bună ziua, – zice colegul. – Suntem de la telefoane. Aici locuieşte Radu Ion?” „A locuit, – zice bătrâna, – că a murit acu’ opt ani. Era bărbati-miu.” „Şi de ce n-aţi schimbat abonamentul pe numele dumneavoastră?” „A

rămas așa... Plătesc tot pe numele soțului meu.” „Și fiica sau nepoata unde sunt?” „Ce fată, ce nepoată? – se miră baba. – N-am decât un băiat, care-i la Ploiești, la sonde.” M-am lămurit și intru eu pe fir: „Alo! Puiu la telefon...” „Aoleu!...” – a gemut ascuțit baba și s-a rezemat de perete. Am crezut că pică jos și face infarct. „Bine, mamaie, nu ți-e rușine, – zice colegul meu, – să-i dai plasă unui bărbat atât de bine cum e Puiu?” Baba s-a întors cu spatele și și-a îngropat fața în palme. N-avea rost să mai stăm, așa că am lăsat-o în plata Domnului. Da’ știți ce nu înțeleg io, măi băieți? De unde la așa o babă un glas atât de catifelat, vorba lui Eugen? Păi, când gângurea în receptor: „Puiuțule...”, mă furnica până-n călcâie.

Cumpene

Fie că e conștient, fie că habar n-are, omul trece în decursul vieții de mai multe ori pe lângă moarte. Dar în lupta dintre el și doamna cu coasa, omul e învins doar o singură dată și, desigur, este de dorit ca sfârșitul luptei cu ea să aibă loc cât mai târziu...

Oi fi trecut și eu până acum de mai multe ori pe lângă moarte (sau ea pe lângă mine), însă doar două dăți sunt absolut sigure. Căci unele primejdii din copilărie nu le-aș pune la socoteală, pentru că nu sunt sigur că au fost chiar mortale. Astfel, în refugiul din 1944 la Călinești Enache (Greața), împreună cu alți copii, ne jucam cu cartușe și grenade (după înfrângerea „voluntarilor” și plecarea Armatei Roșii, muniție se găsea mai peste tot), le desfăceam, dădeam foc la pulbere, percutam capsă cartușelor cu cuiul, pentru a provoca explozii, în urma cărora au fost și câțiva răniți, însă nu mulți grav, iar eu n-am pățit niciodată nimic. Chiar dacă de murit, ce-i drept, n-a murit nimeni dintre noi, au fost totuși și răniri grave. Bunăoară, explozia grenadei pe care o desfăceau frații Mitică și Ghiță Gordiciuc l-a lăsat pe unul fără laba picorului, iar lui Ghiță i-a retezat mâna dreaptă până aproape de cot.

Tot în 1944, dar înainte de a fi evacuat satul nostru în Greața vecină, mama, luându-se după alți învățători, a vrut să ne evacuăm și noi în Regat, a și încărcat o căruță cu

bagaje, ca să mergem la gară, unde aștepta un tren de marfă; mama obținuse un loc și pentru noi prin șeful gării Grigore Scripcaru, cu soția căruia, cu Adela, mama era prietenă. Dar la insistențele vecinilor și ale altor rude de-ale noastre, n-am mai plecat în evacuare, iar peste câteva zile, s-a aflat că acel mărfar ar fi deraiat nu știu unde și că ar fi murit multă lume, dar din Măriței n-a murit nimeni.

În clasa a treia primară, n-am de lucru și mă urc într-un plop foarte înalt din lunca Sucevei, în care era un cuib de vultur sau altă pasăre mare, iar eu, care cotrobăiam prin toate cuiburile, dar fără să le stric, eram curios să văd cum arată ouăle de vultur. Nici n-am ajuns până la cuib și am fost atacat de două păsări cu aripi enorme, gata să mă lovească, dar m-am retras la timp și am scăpat. Dacă aș fi căzut de la acea înălțime, nu știu ce s-ar fi întâmplat...

Tot în lunca Sucevei (eram de-acum în clasa a șasea), am sărit în râu împreună cu alți colegi să-l salvăm pe Vasile Sirian, colegul nostru, care, neștiind să înoate, era cât pe ce să se înece, pentru că tot noi, în glumă (proastă), l-am îmbrâncit în apă. Vasile s-a agățat de mine și de colegul Ion Chindriș cu disperarea omului în fața morții și n-a lipsit mult să ne înecăm toți trei, dacă curgerea destul de repede a râului nu ne-ar fi dus la timp într-un loc cu apă mai mică.

Or mai fi fost și alte cumpene din care am scăpat și de care nu am cunoștință, dar pe toate astea nu le socotesc că au fost chiar pericole de moarte iminentă. Însă două sigur au fost. Dar Dumnezeu m-a păzit și am scăpat din ele.

În mai 1983, mătușa soției mele, Zenovia Solcanu, o apreciată și iubită învățătoare din Sibiu, a murit într-un stupid accident: a căzut într-o prăpastie adâncă de 300 de metri în Munții Lotrului.

După ieșirea la pensie, văduvă și fără copii, Vica, după cum i se adresau numeroșii frați, surori și nepoți, se atașase unui grup de prieteni și cunoscuți, membri ai Asociației „Amicii munților”, majoritatea pensionari și ei, cu care făcea excursii și ascensiuni ușoare în munții noștri.

În acea zi, nouă membri din „Amicii munților” (învățători, profesori, avocați, un medic), între care și tanti Vica, au plecat într-o excursie de o zi în Munții Lotrului. Vica era împreună cu „domnu’ Nelu”, prietenul ei mult mai tânăr. Grupul era însoțit de un ghid. La un moment, excursioniștii urmau să treacă pe o cărare îngustă, pe lângă un perete de stâncă, în dreapta căruia se căsca hăul prăpastiei. Cărarea era mărginită de o „balustradă” de sârmă. Excursioniștii, ajutați de ghid și ținându-se de sârmă, treceau în șir indian și cu frică-n sân pe îngusta, dar din fericire scurta cărare. Înainte de a ajunge la cărăruie, grupul a străbătut un mic tăpșan foarte înclinat. Vica era ultima din șirul format. Alți membri din grup susțin că ea era penultima, ultimul fiind acel prieten al ei, Nelu, un tip care nu era membru al Asociației „Amicii munților” și despre care nu se știa mare lucru. Cei din fruntea șirului ajunseseră deja la cărarea de lângă stâncă, iar Vica se afla încă pe tăpșanul înclinat. Purta în spate un mic rucsac aproape gol – în interiorul lui se afla doar un batic și un sendviș. Deodată, până să ajungă la cărare, Vica a zburat pur și simplu de pe acel platou înclinat și a căzut în prăpastia adâncă de trei sute de metri. Nu se știe ce s-a întâmplat. Doctorul Petrescu (participant la excursie) presupune că Vica ar fi amețit și s-a dezechilibrat, alții că ar fi descumpănit-o rucsacul (dar acesta era prea ușor ca s-o fi dezechilibrat), iar unii (mai ales rudele ei, surori și frați) bănuiau că e posibil ca „domnu’ Nelu” să-i fi făcut un brânci ușor și discret. Argumentul lor era că Nelu era un terchea-berchea și

care, presupuneau rudele, pusese ochii pe economiile ei, pe apartament și pe unele lucruri de valoare – haină de blană, covoare ș.a. Rudele, mai ales surorile, erau sigure că Vica intenționa să se mărite cu acel „domn Nelu”, cu toate că el era mult mai tânăr și mai ales „un nimeni”. Dar nu se știau prea multe, pentru că frații, surorile și nepoții nu locuiau în Sibiu, ci la Iași, căci erau ieșeni, dar și la București, și nu mai știu unde.

Când s-a aflat de nenorocire, de la Iași au venit soacră-mea Țuca (Ana, mezină), Sofica și Milița, iar de la București, Niculae și Coca, pentru că Ion l-a trimis pe fiul său Gelu; tot din București am venit Genoveva și cu mine; alți nepoți au sosit de prin Vrancea și Constanța (nu-i cunoșteam și nu-i văzusem nici până atunci, dar nici de atunci). Sofica ne-a telefonat de la Iași și insista ca la înmormântarea Vichii să slujesc și eu. I-am spus că nu se obișnuiește să slujești la rude, dar ea a tot insistat și de aceea l-am luat la Sibiu și pe dascălul meu, ca să ne potrivim la cântări, știind că în Transilvania cântarea bisericească e mai puțin bizantină, având puternice influențe ale melosului popular.

De la București la Sibiu, am călătorit – Genoveva, eu și dascălul Vasile – cu avionul (în 1983, biletul de avion București-Sibiu era mai ieftin cu zece lei decât cel pentru tren accelerat, clasa întâi; nu vă vine să credeți?...). Vasile călătorea pentru prima dată cu avionul și era cam speriat. Am ajuns cu bine la Sibiu și ne-am cazat la hotelul „Împăratul Traian” (nici la hotel nu mai dormise Vasile până atunci). Și ne-am cazat la hotel din două motive: Vica avea un apartament de două camere, și unde să încapă atâta lume sosită la înmormântare? Pe de altă parte, dintre toate rudele, cea mai apropiată de răposată fusese Genoveva (în copilărie, ea locuise un timp la tanti-sa Vica, iar aceasta îi fusese învățătoare în primele clase primare) și nu doream să se

creadă că Genoveva (pe care Vica, neavând copii, încercase s-o înfieze) are cine știe ce pretenții de moștenire, căci și începuseră ciorovăieli între frați și între surori pe această temă, când Vica încă nu era nici măcar înmormântată... Dar n-are rost să insist asupra acestor lucruri. Voi spune totuși că Genovevei nu i-a revenit nimic din moștenire (ea nici nu avea pretenții), cu toate că și-ar fi dorit un album cu fotografii, în care se afla și o parte din copilăria ei, dar...

La înmormântare a venit multă lume: prieteni, foști colegi și foști elevi de-ai învățătoarei Zenovia Solcanu și, desigur, toți membrii de la „Amicii munților”. Pe cei mai mulți nu-i cunoșteam, îl știam bine doar pe Sima, comandantul aeroportului Sibiu (așa-i zicea atunci, comandant), pe care mi-l prezentase tanti Vica mai demult și cu care petrecusem câteva revelioane; un tip simpatic și prietenos. Doctorul Petrescu îi asigura pe toți, mai ales pe „îndureratele” rude, că Vica n-a suferit deloc, că murise în timpul căderii (la autopsie, se constatare că inima ei pur și simplu explodase) și că jos, la impactul cu solul, ea era deja moartă.

După înmormântare, au început neplăcute discuții în legătură cu moștenirea, discuții la care Genoveva n-a participat deloc, discuții și pretenții asupra cărora nu are rost să stărui și nici nu vreau. I-am lăsat pe interesatele rude să-și continue ciorovăiala, iar noi am hotărât să ne întoarcem la București, mai ales că Maria noastră, care avea doar cinci ani și jumătate, rămăsese cu bunică-sa, adică cu soacră-mea (abia acum mi-am adus aminte că ea nu fusese la înmormântarea surorii ei – s-a dus doar la împărțirea moștenirii...), iar soacră-mea nu prea o iubea pe Maria și o învăța prostii... Doream să ne întoarcem tot cu avionul, dar la Agenția TAROM din Sibiu ni s-a spus că pentru cursa Sibiu-București din acea zi nu mai sunt locuri.

Știam de pe vremea când lucram la CSCA și călătoream des cu avionul că la fiecare cursă sunt rezervate câteva locuri pentru autorități (partid, securitate, armată, procuratură etc.), pentru eventualitatea că cineva dintre ei ar trebui să plece urgent la București. Era un procedeu folosit în toate aeroporturile din țară. Așa că am zis să-mi încerc norocul apelând la Sima: poate au mai rămas neocupate câteva dintre acele locuri rezervate. I-am telefonat la aeroport, dar nu i-am spus, bineînțeles, de ce îl caut, bănuind că are telefonul supravegheat. I-am spus doar că venim la aeroport, că plecăm acasă și că vrem să ne luăm rămas-bun.

Zis și făcut.

Ne-am luat bagajul, am plătit hotelul (n-aș fi pomenit acest amănunt, dacă n-aș vrea să se știe că atunci în România prețul maxim per loc la cel mai luxos hotel era de 45 de lei pe zi. Și ce însemnau 45 de lei în acei ani? Păi, franzela costa 2,50 lei, 1 kg de zahăr, dar și un litru de ulei costau 9 lei, pachetul de țigări „Snagov” era 8 lei: faceți, rogu-vă, comparație cu prețurile de azi la hotelurile noastre...); ne-am urcat într-un taxi și ne-am dus la aeroport. Comandantul Sima ne-a întâmpinat bucuros, ne-a exprimat din nou condoleanțe și nespusa părere de rău pentru pierderea mătușii noastre și a bunei lui prietene, dar pentru că până la cursa de București mai erau mai bine de două ore, ne-a invitat sus în biroul lui la o cafea și un coniac. Abia sus i-am spus de ce am venit cu atâta timp înainte de decolarea avionului spre București. S-a oferit imediat să ne ajute: a telefonat la Agenția TAROM din oraș ca să afle dacă cineva dintre „tovarăși” a anunțat că pleacă azi la București. Spre norocul nostru, locurile rezervate erau libere, și Sima a anunțat Agenția că trei dintre ele vor fi vândute la aeroport.

– În cazul ăsta, – a zis Sima bucuros, – mai putem bea un pahar de coniac și pentru sufletul bieteii Vica...

Am mai stat, am vorbit de una, de alta, am căinat-o pe Vica, iar Sima s-a arătat surprins că „domnu’ Nelu” n-a venit la înmormântare (într-un timp, aveam de gând, plecând de la această tragedie, să scriu un roman polițist, îi găsisem chiar și un titlu – **Lasă-te de fumat!** –, dar nu m-am învrednicit, după cum n-am realizat multe alte planuri literare; și pentru că veni vorba de literatură polițistă, mi-am adus aminte că mai am în minte un roman polițisto-monahal; poate o să le scriu, dacă voi mai avea timp...). Sima tocmai ne umpluse iarăși paharele cu coniac și-i ceruse secretarei să mai aducă pepsi, când a intrat pe ușă inginerul Iordache (îl știam tot de la revelion; un tip simpatic, era adjunctul lui Sima sau așa ceva, nu cunosc funcțiile din aeroporturi); s-a bucurat de revedere, dar era foarte grăbit să-i comunice comandantului:

– Cursa de Oradea-București are puțini pasageri și cere aprobarea să facă escală la noi, în speranța de a mai lua pasageri. Ce facem? Îi dăm acceptul?

– Sigur, – fu Sima de acord.

– Poate să plecăm și noi cu avionul de Oradea, – am propus eu.

– Da, că prea îl deranjăm pe domnul Sima, – m-a susținut Genoveva.

– Nici vorbă! – a protestat Sima. – Păi, coniacul? Și-apoi, ne vedem atât de rar.

În noaptea care trecuse și în cursul dimineții, la Sibiu plouase. Ploaia încetase, dar vremea era mohorâtă, pistele, pe care le vedeam de sus, din biroul comandantului, erau ude. După câteva minute, a aterizat avionul de Oradea; îl vedeam cum rulează din ce în ce mai încet și dintr-odată o roată a trenului

de aterizare a ieșit de pe pista de beton pe iarbă și s-a afundat puțin în pământul muiat de ploaie, iar avionul s-a înclinat, însă fără ca cineva să pățească ceva.

– Halal piloți! – se supără Sima.

Curând, se auzi într-un difuzor:

– Tovarășe comandant, vă rugăm să veniți până jos.

– Bine, Anico, am văzut. Am văzut... Of!

Sima se scuză și părăsi biroul.

L-am văzut apoi îndreptându-se spre avionul eșuat, împreună cu lordache și alte persoane. Sima îi tot vorbea ceva grupului care-l însoțea, dădea din mâini, dar după două-trei minute, terminând probabil indicațiile, îi părăsi pentru a se întoarce la noi.

La scurtă vreme, pe pistă apărură un tractor, cu care vor încerca, probabil, să repună avionul pe pistă. S-a întors Sima:

– A ieșit cu o roată de pe pistă. Nimic grav. Nici trenul nu pare să fi suferit. Se mai întâmplă... Acuși o să-l repună, – ne comunică el cu o anume nemulțumire, în sensul că putea fi mult mai rău. – Dar escala au făcut-o degeaba, că n-au pasageri de aici, Agenția a anunțat că nu are solicitări.

Într-adevăr, în câteva minute avionul de Oradea-București a fost repus pe pistă.

– Iote ce tractor mic și trage un avion așa mare! – se minuna dascălul Vasile, golind paharul de coniac.

Sima i-l umplu din nou, fără să spună ceva, dar nici Vasile nu mulțumi, ci doar surâse recunoscător. Dascălul era bolnav de inimă, și medicii i-au interzis să bea, dar unul dintre ei i-ar fi spus cică să nu bea tărie, cum făcuse până atunci, dar un pahar de vin sau o bere are voie. Cred însă că Vasile m-a mințit, adică a inventat această indicație medicală. Tărie într-adevăr nu mai bea, deși asta fusese înainte băutura lui preferată, în schimb,

când scapa la vin sau la bere, turna în el până se îmbată. Ce-i drept, la slujbă nu mi-a venit niciodată băut. Se îmbăta uneori însă la câte vreun parastas sau la el acasă cu vin de-al lui, pe care-l termina de obicei până la Crăciun; asta din două motive: Vasile nu avea prea multă vie, doar vreo cinci-șase rânduri în spatele casei, iar pe deasupra avea la băutură un ajutor de nădejde în Sandu, fiul lui, lucrător la o fabrică de încălțăminte din București. În rest, dascălul se aprovizionă cu vin, dar mai ales cu bere de la „Bufetul” din sat.

Nu cred să fi trecut zece minute de la decolarea avionului Oradea-București și a venit cumplita veste: avionul s-a lovit de munte. Probabil din cauza ceții. Nu sunt supraviețuitori. Impactul a avut loc în apropierea unei tabere școlare, în care se aflau 150 de copii. Din fericire, la acea oră, copiii erau la masă, așa că printre ei n-au existat victime.

Dacă Sima nu ne procura bilete pentru avionul Sibiu-București și dacă nu ne-ar fi invitat în biroul lui la o cafea, mai mult ca sigur Genoveva, eu și dascălul Vasile ne-am fi aflat în avionul care s-a lovit de munte și...

Ziarele vremii nu prea relatau despre astfel de catastrofe petrecute la noi. S-a aflat totuși că în avionul prăbușit și-a pierdut viața și Mihai Bujor Sion, ambasadorul nostru în Danemarca sau Olanda, care se întorcea de la Băile Felix (eu îl știam, însă, mare mahăr de partid, responsabil cu cenzura).

Era în ziua de 25 mai 1983.

1987, luna iulie.

Cu un an în urmă, în iunie, murise părintele Valeriu Pascaru, prietenul meu mai vârstnic cu treizeci de ani. Am avut și am

mulți prieteni preoți, dar părintele Valeriu Pascaru era clericul cu cel mai curat suflet din câți am cunoscut până acum. După cutremurul din martie 1977, când m-am transferat de la Pucioasa la Gălbinași, pentru a reconstrui cele două biserici dărmate (Biserica parohială Lămotești și Biserica filială Gălbinași), am devenit vecin de parohie cu părintele Valeriu Pascaru. Parohia sa, Popești, se afla la doi kilometri de parohia mea, peste Dîmbovița, dar de locuit locuiam amândoi în București; atunci ne-am și cunoscut. Părintele Valeriu Pascaru era basarabean și se refugiase în Regat în 1940, mai întâi pentru câteva luni undeva în Vâlcea, dar pentru că acolo nu-și găsisese loc, s-a stabilit mai apoi în acest sat mic de numai 107 familii, în care a slujit până la pensionarea din 1985. Părintele Valeriu era al optulea preot în linie directă, adică fuseseră preoți tatăl lui, bunicul, străbunicul, stră-străbunicul ș.a.m.d. În acea parohie mică, o ducea greu cu trei copii și soție fără serviciu și, ca să-și întrețină familia, s-a apucat de albinărit. Albinele l-au scos cât de cât din nevoi, dar se pare că boala de inimă i s-a tras tot de la ele.

Prin 1981 sau 82, părintele Valeriu Pascaru mi s-a plâns că își simte sfârșitul aproape și că n-are loc de mormânt în București (nu voia să fie înmormântat la Popești, că cine dintre ai lui o să vină să-i aprindă o lumânare la cruce?). Zicea că îi tot promite un fost coleg de la Chișinău un loc în cimitirul bisericii lui din cartierul bucureștean Giulești și nu se ține de cuvânt, deși părintele Pascaru i-a spus că-i plătește mai mult decât e prețul unui loc de veci în parohia din Giulești. Degeaba.

Părintele Valeriu Pascaru nu pleca niciodată în concediu și mă suplinea pe mine în fiecare vară o lună-două. Dar în 1983 (pare-mi-se) s-a dus la Vatra Dornei să-și oblojească inima. S-a întors de la băi foarte necăjit, zicea că se simte din ce în ce mai rău și, uite,

n-are loc de mormânt. Ar încerca, zicea, și la Mănăstirea Cernica, dar a auzit că acolo locurile sunt foarte scumpe și nici nu prea mai sunt. Eu îl cunoșteam pe părintele Calinic Argatu, starețul mănăstirii (astăzi, arhiepiscop al Argeșului), de pe vremea când făcusem o lună practică la Cernica înainte de a fi hirotonit, și i-am propus părintelui Pascaru să facem o vizită la Mănăstirea Cernica – poate rezolvăm problema locului de mormânt. Ne-am dus, iar părintele Calinic ne-a primit imediat și bucuros de revedere. I l-am prezentat pe părintele Valeriu Pascaru ca fiind cel mai sărac preot din Muntenia (ceea ce era, cred, adevărat) și l-am rugat să-i vândă, dacă se poate, un loc de veci în cimitirul mănăstirii. Părintele Calinic, după ce a glumit, spunând că sărăcia nu-i un păcat, i-a oferit un loc cu 2.000 de lei, scutindu-l de contribuția de 10.000 de lei, destinată numeroaselor lucrări care aveau loc la unele clădiri ale mănăstirii, și i-a urat să folosească acel loc de îngropăciune cât mai târziu.

Din păcate, părintele Valeriu Pascaru a murit în vara anului 1986 și a fost înmormântat la Cernica. Cu vreun an înainte, părintele mi-a destăinuit că are un caiet, în care a scris cum dorește să fie înmormântarea lui, că a scris că de toate mă voi ocupa eu și, bineînțeles, voi săvârși slujba înmormântării. I-am răspuns că nu mă voi putea achita de aceste obligații din două motive: are soție, trei copii, doi gineri și, deci, nu se face să dirijez eu lucrurile într-un asemenea moment și, probabil, nici n-aș fi lăsat. Și-apoi, nu se știe care dintre noi doi va muri primul, așa că să nu ne pripim. A surâs amar. Cât privește slujba înmormântării, de asemenea, nu o voi săvârși eu, pentru că n-aș putea, emoțional, să înmormântez un prieten. Voi fi însă alături de familie cu sfatul și ajutorul necesare în acele clipe, voi participa la slujbă și voi rosti câteva cuvinte de rămas-bun, dacă mă vor ține puterile (psihice, desigur).

De moartea părintelui Valeriu Pascaru m-a înștiințat gine-rele său, doctorul Cernica: a venit într-o dimineață la mine aca-să și m-a anunțat că s-a prăpădit părintele. Mi-a părut foarte rău. Deși îl știam bolnav, speram s-o mai ducă. Dar ce să-i faci? Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în pace. Doctorului Cernica i-am spus că voi veni imediat cu încă doi-trei preoți ca să-l scăldăm pe răposat și să-l îmbrăcăm în toate odăjdiile, după cuviință (la preoți, așa-zisa „scăldare a mortului” se face numai de către alți preoți și e mult mai simplă decât la mireni, adică trupul decedatului nu este propriu-zis scăldat, ci doar șters cu un prosop muiat în untdelemn și apoi răposatul preot este îmbrăcat complet, ca pentru Sfânta Liturghie).

În aceeași zi, părintele Valeriu Pascaru a fost depus în Bi-serica Sf. Nicolae de la Mănăstirea Cernica și peste trei zile a fost prohodit.

La înmormântarea oficiată de câțiva preoți cernicani, a par-ticipat multă lume – rude, credincioși din parohia mea, dar mai ales enoriași de-ai părintelui din Popești. Părintele Valeriu Pascaru fusese iubit de toată lumea. Eu n-am slujit, dar nici cele câteva cuvinte pe care le-am rostit despre răposat n-au fost cum mi-aș fi dorit, ci mai mult gătuite de emoție.

În vara anului următor, am făcut cu Genoveva și fetița noastră Maria o excursie prin ONT în URSS – Chișinău, Kiev, Leningrad, Moscova. În ajunul plecării, mă pomenesc cu un telefon de la soția părintelui Pascaru: mă anunța că peste două zile vrea să-i facă părintelui Valeriu parastasul de un an și mă roagă să slujesc eu atât la biserica din Popești, cât și la mormântul de la Cernica. I-am spus că nu pot, pentru că plec pentru două săptămâni din țară. În această situație, am sfătuit-o, fără să-i reproșez că nu m-a anunțat mai din timp, să aleagă între două posibilități: ori slujește alt preot, ori amână

parastasul. A revenit cu un telefon peste o jumătate de oră și mi-a spus că ar amâna parastasul pentru 17 iulie, atunci pot veni să slujesc? Sigur, dar o rog să programăm slujba la Popești pentru ora 11 (ca să am timp să slujesc mai întâi la biserica mea), iar pe la ora unu, unu și jumătate, vom ajunge și la Mă-năstirea Cernica.

Ziua de 17 iulie 1987 era senină, liniștită și călduroasă încă de dimineață. La Biserica Gălbinași au fost doar vreo patru parastase (după refacerea bisericilor Lămotești și Gălbinași, distruse de cutremurul din 1977, slujeam alternativ la cele două biserici), încât la zece și jumătate terminasem slujba și mă pregăteam să plec la Popești (era o punte peste Dâmbovița, și aveam de mers vreo doi kilometri, urcând dealul Popeștilor; mașina am lăsat-o în fața gării Gălbinași). L-am luat cu mine și pe dascălul Vasile Sterea, pe care părintele Pascaru îl simpatizase, numindu-l Bazile.

De unde fusese o dimineață calmă și senină, acum se înno-rase dintr-odată, tuna, fulgera și începuse chiar să plouă cu picături mari și rare. Aveam în mână o umbrelă chinezească cu vîrf metalic și mâner de plastic, ce părea o șira spinării descărnată; umbrela se descidea automat. Dar am considerat că încă nu e cazul s-o deschid și am iuțit pasul pe cărarea pavată cu dale (acestea fuseseră desprinse din bazinele fostei orezării), zorindu-l și pe Vasile. Ploaia s-a mai intețit abia când am intrat în curtea bisericii din Popești, iar când am părăs în micul lăcaș, ctitorie a voievodului Matei Basarab, s-a dezlănțuit un adevărat potop. Ploaia răpăia asurzitor pe acoperișul de tablă, iar tunetele se spărgeau tot mai des și mai aproape.

Până să încep slujba parastasului pentru părintele Valeriu Pascaru, s-a apropiat de mine doctorul Cernica și mi-a cerut îngăduința să plece, pentru că după o ploaie ca asta, zicea el,

nu va mai putea ieși cu mașina din Popești (el îi adusese pe membrii familiei cu mașina din București). I-am spus să plece și i-am propus să ne întâlnim după slujbă în fața gării Gălbinași, unde lăsasem și eu mașina.

Ploaia nu contenea, fulgerele și tunetele nici atât. După terminarea slujbei, am mai rămas în biserică în așteptarea potolirii prăpădului. La slujba parastasului participase foarte multă lume din Popești. La fiecare tunet, care părea o explozie chiar deasupra bisericii, oamenii se închinau speriați, iar nea Sandu, episcopul bisericii, om în vârstă, îmi spunea că de mult n-a mai pomenit asemenea potop de ploaie. Știam că ploile de vară, spre deosebire de cele de toamnă, oricât de repezi ar fi, fac scurte pauze, înainte de a se revărsa din nou. Așteptam o astfel de pauză, în care să cobor repede poteca de dale până la puntea de peste Dâmbovița, să trec râul și să ajung la mașină înainte de o nouă repriză de ploaie. I-am spus lui Vasile să fie pregătit, ca la momentul potrivit s-o luăm din loc. Doamna Pascaru aranjase cu un sătean ca, într-o astfel de pauză de ploaie, s-o ducă pe ea și pe ceilalți membri ai familiei cu căruța până la gara Gălbinași, la mașina ginerelui; cu căruța, trebuia ocolit prin Vasilați, adică distanță de vreo cinci kilometri.

La un moment, ploaia se mai domolise, nu însă și fulgerele și tunetele. L-am luat pe Vasile și ne-am grăbit să coborâm dealul Popeștilor. Dar abia am făcut câțiva pași, și ploaia s-a pornit cu și mai mare înverșunare. Am deschis umbrela și i-am spus dascălului să se adăpostească și el sub ea, dar ne-am dat seama că poteca de dale era prea îngustă ca să încăpem amândoi.

– Rămâi în urmă, Vasile, – i-am spus, – că și așa, în cămășu-ța asta cu mâneci scurte, ești ud până la piele.

Și reverenda mea se udase, cu toate că aveam umbrelă, căci vântul puternic ne biciuia cu pale de ploaie din toate părțile. Ar fi fost bine, dacă dezbrăcam reverenda încă din biserică – aș fi mers mai ușor, fără să fiu împiedicat de poale, dar acum era imposibil. Ploaia se învâртеjea ca o pânză deasă de apă, iar tunetele explodau unul după altul chiar deasupra noastră.

Pe la mijlocul dealului, m-am pomenit cu o flacăra albăstruie în jurul pumnului mâinii cu care țineam umbrela. Nu mă frigea, dar m-am speriat și am încercat să las umbrela în jos și nu reușeam. După câteva încercări, am reușit. În clipa următoare, un tunet îngrozitor a bubuit chiar deasupra noastră. Mi-am dat seama că fusese un fulger. Îmi priveam nedumerit palma dreaptă care era înnegrită sau vânătă și nu pricepeam de ce nu am pățit nimic, știind că fulgerul are o încărcătură de zeci de mii, dacă nu de sute de mii de volți! Dascălul s-a apropiat speriat de mine, s-a holbat și mi-a zis:

– Știți cum făceați, părinte?! Uite-așa! – și se apucă să se bâtaie și să se scâlâmbaie, ca într-o criză de epilepsie.

Am bănuț că probabil vârful metalic al umbrelei atrăsese fulgerul. Continua să toarne cu găleata, fulgera și tuna, iar eu, fără să mai deschid umbrela, am iuțit pasul. În urma mea, Vasile nu contenea să se minuneze de cele întâmplare. Am trecut în grabă puntea (cam instabilă, din cauza rafalelor de vânt), am ajuns la gară și am intrat direct în biroul șefului George (sau Geo, cum își spunea el) Pâslaru. În timp ce mă ștergeam cu un prosop oferit de el, Vasile nu contenea să povestească precipitat: cum am fost trăsnet la coborârea dealului Popeștilor și să mă imite cum eram zgâlțâit ca un apucat. Au venit să asiste la relatarea dascălului și impiegatul Mitică Pircă, și acarul Marin Baros. Toți se minunau, se închinau și mă tot asigurau că m-a păzit Dumnezeu. Știam că ei vor umple satul chiar în

acea zi, cum că popa al lor a fost trăsnit, dar Dumnezeu l-a scăpat cu viață.

Curând, ploaia s-a oprit de tot și nu după mult timp, norii negri s-au vâlătucit peste cătunul Moara Nouă și s-au târât peste câmp spre Sohatu.

Înainte de a urca în mașină pentru a pleca spre Mănăstirea Cernica, i-am povestit pățania și doctorului Cernica (ce coincidență de nume cu așezământul monahal!). El a surâs, neîncrezător să vadă pe cineva viu și nevătămat, după ce, cică, fusese lovit de fulger:

– Da, se întâmplă...

Era 17 iulie 1987. Consider că în acea zi m-am născut a doua oară.

Într-o zi, m-am întâlnit cu profesorul Drăgan, care predă matematica și fizica la școala din Gălbinași.

– Mi-a povestit dascălul ce ați pățit, părinte, cum ați fost lovit de fulger.

– Da... – spun eu puțin jenat. – Și ciudat că n-am pățit nimic.

– Păi, – zice le, – există o singură explicație logică. Am ajuns la ea, după ce i-am cerut amănunte lui nea Vasile. Probabil ați fost lovit de un fulger, dar ați avut noroc, pentru că erați îmbrăcat în reverendă lungă și udă, încât fulgerul a trecut din vârful de fier al umbrelei, apoi prin haina udă și s-a scurs în pământ. Ați fost un fel de paratrăsnet. Iar nea Vasile a scăpat, pentru că nu mai era sub umbrelă și lipit de dumneavoastră, că altfel...

Dan Claudiu Tănăsescu

Pe Dan Claudiu Tănăsescu îl știe toată lumea, e persoană publică – medic, om politic (senator, primar al Mogoșoaiei, președinte de partid), dar mai ales e un foarte prolific și îndrăgit scriitor, autor a peste douăzeci de romane, volume de povestiri și de cronici sportive.

Ne știm de mult. Ne-am cunoscut prin fratele lui mai mare Sergiu, cu care eram prieten, dar ne-am apropiat mai mult, ne-am cunoscut mai bine și am legat o trainică prietenie în vara anului 1964. Dumnezeu, câtă vreme a trecut de atunci!

În acea vară, Sergiu era chirurg la Spitalul studentesc din București. (Mai apoi, va fi directorul Spitalului din Mănăstirea de Ilfov, azi în județul Călărași; despre Sergiu din acei ani și până la „revoluționarul” din decembrie 1989 voi povesti altă dată.) Într-o zi din 1964 – cred că era în august – l-am vizitat pe Sergiu acasă. El și Viorica, soția lui, locuiau la ultimul etaj al unui bloc vechi și dărăpănat de pe Calea Griviței, în spațele restaurantului *Marea Neagră*, de lângă Piața Matache Măcelaru. Sergiu îmi telefonase și m-a rugat să trec pe la ei, că vrea să-mi spună ceva important. La o cafea și un coniac, Sergiu mi-a spus că doctorul Mihai Țuțu (colegul fraților Tănăsescu, prietenul lor și al meu) ne invită pentru câteva zile la Topalu (el era medic în acel sat de pe malul Dunării), să ne săturăm de pește și de vin bun.

Îmi aduc aminte că am ajuns la Topalu pe Dunăre cu un mic vapor de pasageri. Dar cu ce am ajuns din București la vapor, unde ne-am îmbarcat – habar n-am. E ciudat cum dispar din memoria noastră unele momente, adesea importante, și se rețin amănunte fără importanță. Acum pot face doar presupuneri. Probabil am călătorit cu trenul până la Cernavodă, de unde am luat vaporul spre Topalu. Am ajuns – Viorica, Sergiu și eu – spre prânz, pe la unsprezece-douăsprezece. Mihai ne aștepta la debarcader. Îmbrățișări, pupături, veselie – nu ne mai văzuserăm cu Mihai Șuțu de ceva vreme. Un tip mereu bine dispus, zâmbăreț, nu prea înalt, cu tendințe de a deveni rotofei, Mihai era glumeț și pus pe șotii; după ce ne-a întrebat ce mai e nou prin București (îi ducea dorul: era orașul lui natal, crescuse aproape de gara Filaret, în casa părintească, pe o stradă liniștită, aproape de Fabrica de chibrituri), în timp ce urcam pe uliță spre gazda lui, Mihai ne-a spus cu prefăcută seriozitate că la prânz o să mâncăm ceea ce a pregătit țața (adică gazda lui, i-am uitat numele): borș de pește, pește prăjit, saramură, mămăligă, mujdei și ardei iute, iar dacă mai rămâne ceva, o să mâncăm și seara.

– Iar mâine dimineață, adică până să se cracăne de ziuă, – ne-a anunțat Mihai tot foarte serios, – o să vă dau câte o undiță și, dacă prindeți ceva, o să mâncați, dacă nu, nu!

Gazda doctorului Șuțu, o femeie de vreo șaizeci de ani, ne-a așezat masa în curte, sub bolta de viță-de-vie și ne-a servit cu țuică rece, borș de pește, saramură, plachie, pește prăjit, mujdei, o mămăligă cât roata carului și la urmă, plăcintă cu brânză sărată – să meargă vinul.

Am mâncat zdravăn și ne-am întins la vorbă până hăt spre după-amiază, când Mihai ne-a invitat să vizităm dispensarul, aflat la câteva ulițe mai spre centrul satului. Dispensarul era o casă țărănească, compusă din două încăperi și tindă pe post

de sală de așteptare. La dispensar nu erau pacienți, dar pe banca din curte moțăia un bărbat. Când ne-a văzut, s-a ridicat sprinten și s-a îndreptat spre noi:

– Să trăiți! – ne salută omul.

– Cum e, Nicule? – se interesă Mihai.

– S-a rezolvat, dom' doctor. Măine dimineată la cinci barca va fi la ponton.

– Bine, Nicule! – zise Mihai și se întoarse spre noi ca să ni-l prezinte: – Nicu Chiru e la noi agent dezinfector, – apoi din nou către Nicu: – A venit cineva la dispensar?

– Nu, dom' doctor. Azi toată lumea e sănătoasă...

– Bine, Nicule. Du-te la magazin și cumpără trei kilograme de sare. Uite banii. Pui sarea în barcă, s-o avem mâine dimineată, ai înțeles?

Seara, am stat doar până pe la zece și ne-am culcat, nu însă înainte de a ne arăta Mihai „sculele” cu care urma să pescuim a doua zi: patru bețe de trestie-de-zahăr, cam strâmbe, cu gută grosolană, cârlig destul de mare, iar plutele: dopuri de plută de la sticle. Sergiu și Viorica nu mai pescuiseră niciodată până atunci, iar eu, care „mai dădusem la pește cu undița” de câteva ori, chiar și în copilărie, îl întreb pe Mihai:

– Și tu crezi că prindem ceva cu astea?...

– Sper. O să mergem în Balta Țării și poate pică ceva. Dacă nu, o să mâncați la bufetul din sat, că au numai covrigi uscați și-s proaspeți: de anul trecut...

Deșteptătorul lui Mihai Șutu ne-a trezit la patru dimineata, ne-am sculat fără mare plăcere, ne-am spălat la cișmeaua din curte, am băut o cafea, după care ne-am luat fiecare câte o undiță, bărbații și câte o găleată mare, iar Viorica ducea papornița, pregătită de gazda lui Mihai: pâine, ouă fierte, brânză și roșii.

La debarcader ne aștepta Nicu.

– N-ai uitat sarea? – l-a întrebat Mihai.

– Nu, dom’ doctor. E colea: trei cutii a câte un kil.

– Bine, Nicule. Mulțumim. Du-te la dispensar și, dacă vine cineva, îi spui să revină după-amiază sau mai bine mâine, deși nu cred să avem azi pacienți. Vara vine lume puțină. Gravide și vreo urgență. După-amiază, mai spre seară, să vii să iei barca și să i-o duci omului. Iei din dulapul de la dispensar și o sticlă de țuică și i-o duci.

– Am înțeleș, dom’ doctor.

Înainte de a ne urca în barcă (era o lotcă pescărească mijlocie), Mihai ne-a prevenit:

– De-aici încolo, începe greul: va trebui să vâslim împotriva curentului Dunării vreo două ore și ceva și, pentru că nu suntem obișnuiți, propun să vâslim pe rând câte doi, adică fiecare la câte o vâslă. Vom vâsli pe lângă mal, unde curentul e mai slab, s-a-nțeleș?

În primul schimb, am fost eu și Sergiu. După un sfert de oră, am obosit și ne-au luat locul Mihai și Viorica. Viorica era o femeie înaltă și destul de voinică. Nici ei n-au rezistat mai mult. Și tot așa, schimbându-ne la zece-cincisprezece minute, după o oră și jumătate, am cotit la stânga pe un canal, pe care am mai vâslit o oră bună, dar pe o apă mult mai puțin potrivnică decât cea a Dunării. În sfârșit, Mihai ne-a anunțat:

– Gata. Am ajuns. La întoarcere va fi mult mai ușor, pentru că ne va ajuta curentul apei.

În afară de oboseală, singura neplăcere mai mare a avut-o Sergiu, care a făcut bășici în palme, una chiar sângerie, pentru că în timpul vâslitului își scuipa din când în când în palme, deși a fost sfătuit să nu facă asta.

Mihai a legat lotca sub o salcie foarte pletoasă, care o acoperea în întregime.

– Să n-o vadă nimeni, – ne explică el, – că altfel, dispăre și va trebui să ne întoarcem acasă înot...

Mihai a luat din barcă și un topor.

– Da' topor la ce ne trebuie? – întrebă Viorica.

– Păi nu vezi ce deasă-i lunca? Dacă ne iese vreun lup în cale?... – râse Mihai, apoi adăugă serios: – O să avem nevoie de topor la baltă, până la care mai avem de mers doar vreo două sute de metri, – încheie el și o luă înainte printre tufe și hățișuri, arini și ploi.

Balta Țării era într-adevăr aproape. Era un lac mic, oval, lung de cel mult vreo trei sute de metri și lat cam de cincizeci-șaizeci.

Ne-am pregătit sufletește pentru partida de pescuit, am desfăcut undițele.

– Da' momeală? – întreb eu.

– Ai răbdare, – zise Mihai și înfipse toporul în malul lutos și umed al bălții, răsturnând o mică brazdă, care era plină de râme roșii. – Lauți fiecare cât vă trebuie.

După asta, Mihai umplu pe jumătate o găleată cu apă din baltă și deșertă în ea o cutie de sare, adică un kilogram. Nu pricepeam rostul acestei operațiuni.

– Asta ce mai e? – întreb.

– Găleata cu apă sărată e și juvelnic, și „frigider”; în ea vom pune peștii prinși, care, înainte de a-și da obștescul sfârșit, vor bea puțină saramură și, în felul ăsta, nu vom ajunge acasă cu peștele gata împutit.

Ca să nu mai lungesc vorba, declar că a fost un pescuit extraordinar! Dura mai mult să punem râma în cârlig, decât să prindem peștele. Și se prindeau numai bibani, mari, vioi și lacomi. De cum aruncam undița, se și prindea. Peștii îi aruncam în saramura din găleată. Curând, prima găleată s-a umplut și

am trecut la a doua. N-a durat mult și am umplut-o și pe cea de-a doua. Pescuiam biban după biban Viorica, Mihai și eu, iar Sergiu, la un moment, n-a mai prins nimic un sfert de oră. Tot arunca undița, plesnea apa, de parcă o lovea cu biciul.

– Tu pescuiești fără râmă?... – râse Viorica.

Sergiu a mormăit ceva cu vocea lui de bas dogit și deodată smulse undița din apă cu o știucă de vreun kilogram. Viorica țipă speriată:

– Ce-i asta, șarpe?!

– E o mârliță, – o lămuri Mihai, – adică o știucă mică. Probabil s-a repezit după un bibănel și a nimerit în acul pământului de Sergiu.

S-a râs cu poftă, dar după asta, am încheiat partida de pescuit. Am făcut foc pe malul Bălții Țării, care colcăia de bibani, am înfipt în bețe câțiva pești și i-am pus pe jar. I-am mâncat împreună cu ceea ce ne pusese în paporniță gazda lui Mihai.

– Dacă mai stăteam o jumătate de oră, umpleam și a treia găleată, – mi-am dat eu cu părwherea.

– Sper să prindem ceva și la Dunăre, – mă liniști Mihai, – de aceea am oprit-o, dar să luăm râme de aici, că acolo nu-s.

La Dunăre, unde lăsasem barca, am avut același noroc. Dar s-a prins numai „moacă”, adică somn de până într-un kilogram, încât a fost umplută nu numai a treia găleată, ci și papornița.

Vâslitul la întoarcere a fost într-adevăr mult mai ușor, și am ajuns la Topalu mult mai repede, decât la ducere.

Seara, frânți de oboseală, intenționam să ne culcăm devreme, dar Sergiu, făcând pe interesantul, încerca să ne ațâțe curiozitatea: zicea că are o surpriză, că vrea să ne spună ceva interesant.

– Las' că ne spui mâine dimineață, – îi tai eu macaroana, cum se zice.

– Ce te tot moșmondești, Sergiule? – îl ia Viorica la rost. – Spune clar: de aici mergem la Brăila, că Geta și Dan își botează băiatul și se și cunună cu popă acasă, că de, socră-su e ștab mare și nu le dă mâna să meargă la biserică, și vrem să veniți și voi, – adică eu și Mihai.

Eu am acceptat, dar Mihai a spus că, din păcate, el nu poate veni, pentru că suplinește și circumscripția vecină, colegul de acolo fiind plecat în concediu.

De la Topalu, după ce am mai stat pe capul lui Mihai încă două zile, am plecat la Brăila tot cu vaporul.

Nu-mi amintesc cât a durat călătoria până la Brăila. Pe vas am glumit, am comentat partida de pescuit în Balta Țării, am spus bancuri. Erau atunci la modă bancurile cu bâlbâiți, iar eu reușeam să-i imit convingător pe cei cu acest defect de vorbire. La un moment, Sergiu mi-a propus ca la petrecere, față de gazde și musafiri, să fac un timp pe bâlbâitul, așa, spre amuzament. Ideea mi-a surâs și am hotărât s-o pun în practică. Tot încă pe vas, am decis, la propunerea mea, să ne cazăm la hotel, chiar dacă, după spusele lui Sergiu, socrii lui Dan aveau o casă destul de mare, dar l-am convins că, pe lângă alți musafiri, trei persoane în plus va fi, fără îndoială, un deranj și mai mare.

Am ajuns la Brăila imediat după prânz, am luat camere la hotel, ne-am spălat de pe drum, ne-am odihnit puțin, am cumpărat flori din apropierea hotelului și ne-am îndreptat spre casa miresei.

– Să nu uiți că ești bâlbâit, – mi-a amintit Viorica râzând.

Casa socrului (el era mare mahăr de partid) se afla pe o străduță liniștită. Era o clădire fără etaj, destul de mare, cu curte încăpătoare. La poartă ne-a întâmpinat chiar stăpânul casei, un bărbat nu prea înalt, de vreo cincizeci și ceva de ani, bine dispus și probabil puțin abțiguit. S-a repezit bucuros să ne pupe, ținând într-o mână sticla cu coniac, iar în cealaltă paharul, pe care l-a și umplut și i l-a întins Viorichii, apoi l-a umplut din nou și i l-a dat lui Sergiu. Fiecare, înainte de a bea, a făcut urări. Când a ajuns paharul la mine, am zis:

– Ca-ca-să de pi-pi-a-tră!

Sergiu și Viorica s-au grăbit să-i explice:

– El e prietenul nostru Cornel, lucrează la Ministerul Învățământului, dar e puțin... Adică vorbește cam greu...

– N-are nimic! – zise vesel gazda. – E băiat simpatic, după cum văd. Hai, poftiți înăuntru.

Sergiu s-a grăbit să-i explice lui Dan că un timp, pentru amuzament, eu voi face pe bâlbâitul. Mirelui i-a plăcut ideea și a prevenit-o și pe mireasă (pe Geta n-o cunoscusem până atunci).

În curte și în casă era lume multă. Am fost prezentat ba unuia, ba altuia, iar eu vorbeam puțin, ca orice om, jenat de defectul lui, dar suficient, ca lumea să observe că sunt bâlbâit.

În una dintre încăperi a fost adusă o cădiță, în care s-au turnat două găleți de apă caldă, și atunci am aflat că, de fapt, va avea loc botezul lui Ciprian, copilul lui Dan și al Getei și, cu acest prilej, preotul va oficia și cununia lor, pentru că, mai ales din cauza poziției politice a socrului mic, nu era „recomandat” să se cunune la biserică. Nași – și ai părinților, și ai copilului – erau directorul general al Combinatului Siderurgic Galați și soția lui.

Curând a sosit preotul, un bătrânel scund, cu barba aproape albă, însoțit de cântăreț, un tip mai înalt, dar la fel de bătrân. Acesta a scos dintr-o geantă mare felonul și epitrahilul, i le-a dat preotului să le îmbrace, apoi a așezat pe masă Sf. Evanghelie, cununile, crucea și un sfeșnic cu trei brațe, în care a pus lumânări și le-a aprins. În timp ce preotul a luat verighetele tinerilor și le-a pus pe Evanghelie, dascălul a aprins lumânările nașilor, apoi cățuia, pe care a pus-o pe colțul mesei. Preotul a dat binecuvântarea și a început slujba. Și preotul, și dascălul aveau voci plăcute.

Nașii și finii erau îmbrăcați elegant, dar pentru că Geta nu era îmbrăcată mireasă, ci purta o frumoasă rochie de mătase, nunta nu părea chiar nuntă.

Un moment amuzant a avut loc la cântarea troparului „Isaie, dănțuiește...”. Pe unul dintre pereți se afla o pictură mare, reprezentând un nud de femeie. Cădind și ocolind masa împreună cu cei cununați și cu nunii, de fiecare dată preotul se oprea o clipă cu ochii țintă la nud, după care continua „dănțuirea”, până ajungea iarăși cu privirea la nud. Toată lumea a observat cu cât interes privește bătrânul preot nudul, încât în loc de trei ocoliri ale mesei, a făcut patru.

După terminarea cununiei, în altă încăpere, a avut loc botezul copilului.

Au urmat, vorba ceea, masa și dansul.

O masă lungă în formă de T, cu câteva zeci de persoane, era pusă în curte. În capul mesei, ședeau Dan și Geta, iar lângă ei nașul. Pe latura stângă a mesei era Viorica, Sergiu și eu, iar după mine, nu știu de ce, urma nașa și o prietenă de-a ei, cu care a discutat aproape în permanență.

Era voie bună, se bea, se mânca, se discuta. Eu vorbeam bâlbâit, dar puțin și jenat. Cu toate acestea, la un moment,

nașa i-a spus prietenei, referindu-se la mine: „Băiat tânăr, săracu’, da’ de ce n-o tăcea din gură?”.

Pentru mine, mai rău era la dans: cum observa vreo cucoană că mă îndrept spre ea cu intenția de a o invita la dans, făcea stânga-mprejur și dispărea. Reușeam să invit doar doamne și domnișoare, care nu observau că mă apropii.

Am fost bâlbâit, spre hazul tuturor, până a doua zi. Dar obosisem și i-am șoptit lui Sergiu, rugându-l să-i spună lui Dan la ureche că vreau să închei farsa. La masă tocmai se spuneau bancuri; unele reușite, altele lungi și anoste. Am ridicat mâna, iar Dan a cerut să se facă liniște:

– Prietenul meu vrea să spună și el un banc, vă rog să-l ascultați.

– I-auzi! Mai spune și bancuri... – râse nașa, cum, de altfel, au râs mulți nuntași înainte de a scoate eu vreo vorbă.

Când s-a făcut liniște, m-am sculat în picioare, mi-am rotit privirea asupra mesenilor și am spus:

– Vă-vă-văd că cam, că cam vă plac ba-ban-cu-cu-curile.

A urmat un hohot de râs general. Am așteptat o clipă, apoi am ridicat mâna, cerând liniște și când au tăcut am reluat:

– Să vă-vă zi-zic și eu u-u-unul...

Iar râsete și încurajări în bătaie de joc:

– Spune! Spune!...

– Ba-ba-bancul e-e, a-a-sta cu-cum îi zi-zice, u-ur-mă-tor-torul.

Se făcuse liniște, iar eu am continuat fără să mă bâlbâi:

– Într-o zi frumoasă de vară, s-au întâlnit doi prieteni, Nae și Costică.

Liniște. Cei care ascultau au crezut, probabil, că am un acces de vorbire normală. Iar eu am continuat tot fără să mă bâlbâi:

– Se-ntâlnesc, carevasăzică, Nae și Costică, iar Nae întrea-bă: „Țe-țe, țe-țe, – redevin eu bâlbâit, – țe ma-mai fa-fați, bă-bă, Co-co-co-stică?”

Abia atunci a izbucnit lumea în hohote de râs, pricepând că nu sunt bâlbâit, ci m-am prefăcut. Dan s-a ridicat în picioare și, când râsul s-a mai potolit, a întrebat:

– V-a plăcut? Să ridice mâna cine n-a crezut că prietenul meu Cornel e bâlbâit.

– Eu am avut îndoieli, – a zis un inginer de la Galați, – pentru că ați spus că dumnealui lucrează la Ministerul Învățămân-tului.

– Să fim serioși! – i-o reteză Dan, fără să creadă ceea ce spune inginerul. – Da’ ascultați bancul mai departe, că e inter-esant... Și ce zici, Cornele, că a răspuns Co-co-stică? – mă imi-tă el.

– Fac bine, mă Nae, da’ tu? – am reluat eu bancul.

– Io-io-io mă-mă du-duc la-la Ra-ra-di-dio-di-di-fu-fuziune.

– Ce vorbești, Nae? Și ce faci la Radiodifuziune?

– Da-dau un co-co... ă-ăsta, un co-con-curs de spi-pi-căr.

– Bravo, Nae! Tu chiar ești bun de spicher... Îți urez succes!

Când s-au revăzut după câteva zile, Costică l-a întrebat pe Nae:

– Cum a fost la concurs?

– Bă-bă, bă-ă Co-co-stică, să fi-fi, să fi-fie ai dra-dra-cului ă-ăia de-de la Ra-ra-di-dio-di-di-fu-fuziune! A-au zi-zis, ai dra-dra-cu-cu-lui, că-că nu-s bu-bun de spi-pi-căr, pe-pen-tru că nu-nu-s me-me-membru de pa-pa-par-tid...

S-a râs copios, chiar și socrul mic, și nașul, oameni cu greu-tate în parid, care și-au șoptit ceva, după care au râs și mai tare.

Petrecerea a mai durat o zi.

Dan și Geta erau medici la un dispensar din orașului Mă-rășești, pe care Dan îl și conducea. În acei ani, era o raritate repartizarea la oraș a absolvenților celor mai multe dintre fa-cultăți. Dar soții Tănăsescu, absolvenți cu note mari, au avut noroc.

Între timp, eu mă transferasem de la Editura Didactică și Pedagogică a Ministerului Învățământului la Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă (CSCA). De câte ori treceam cu trenul spre Bucovina sau Moldova ori mă întorceam de acolo, mă opream o zi-două și la prietenii mei din Mărășești.

Într-un an (1967, 68?), spre toamnă, mă întorceam dintr-o inspecție la Comitetul de Cultură din Suceava și m-am oprit la Mărășești până la trenul următor, adică 24 de ore. Însă nu l-am găsit pe Dan acasă. Geta mi-a spus că el e la stadion, pentru că echipa de fotbal „Chimica” Mărășești, al cărei medic era, are meci cu nu știu ce echipă și, dacă nu am răbdare să-l aștept, îl găsesc la stadion.

Era o zi mohorâtă și umedă, dar mi-am zis să fac o plimbare până la stadion. Și nu am regretat, pentru că am cunoscut doi oameni deosebiți. Meciul încă nu începuse. Pe banca tehnică, doctorul Tănăsescu era împreună cu directorul fabricii „Chimica” și cu antrenorul echipei, care nu era altul, decât fostul celebru forbalist din anii 1930-1940 și ceva Ștefan Dobay, poreclit Calul. Acesta a fost primul dintre cei doi oameni deosebiți pe care-i cunoscusem în acea zi. De altfel, după meci, Dan îl invitase acasă la el și pe Ștefan Dobay, cu care prilej ne-am cunoscut mai bine. Voi reveni asupra acestui lucru. Cel de-al doilea om deosebit pe care l-am cunoscut atunci la stadion a fost, aș zice, „nebulul

orașului”. Un tip de vreo treizeci de ani, prost îmbrăcat și care umbla printre spectatori, oprindu-se la câte unul. De departe, aveai impresia că cerșește.

– Îl vezi pe ăla? – îmi zice Dan. – E nebun, dar în același timp, un geniu al aritmeticii. Dacă îi dai să înmulțească în cap doi termeni a câte șapte cifre fiecare, în vreo zece secunde îți spune rezultatul exact. Face această înmulțire oricui îi dă un leu. Vrei să-l chem? Dar mai întâi, ia o hârtie și fă înmulțirea, ca să-l poți verifica.

Mi-a luat ceva timp ca să înmulțesc două numere a câte șapte cifre. Dan l-a chemat pe nebun, care, după ce i-am dat un leu, a efectuat acea înmulțire corect și mult mai repede, decât o făcusem eu pe hârtie. Am citit cândva că există astfel de accidente, când o parte a creierului unui individ e stricată, iar altă parte a aceluiași creier are scipiri geniale.

După meci, am plecat cu Dan înainte, urmând ca Dobay să vină după ce termină treburile la echipă. Pe drum spre casă, Dan m-a întrebat dacă nu aș fi dispus să scriu o carte despre Ștefan Dobay, pentru că merită mai mult decât alții, despre care s-au scris cărți.

– Uite, el o să vină peste vreo oră la noi, stați de vorbă și vă înțelegeți. Ai văzut ce bine arată el la cei aproape șaiszeci de ani?

Ștefan Dobay era un bărbat destul de înalt, robust, o fire deschisă, veselă și cu un fel de timiditate care contrasta cu înfățișarea lui. Despre faima lui de fotbalist circulau tot felul de legende, mai ales despre șutul lui năprasnic. Auzisem încă în copilărie că nu știu ce echipă avea în poartă o maimuță, care apăra atât de bine, încât nimeni nu-i putea da gol. Numai Dobay cică ar fi șutat atât de puternic, încât mingea ar fi intrat în poartă cu maimuță cu tot, care a și murit imediat. Mai apoi, când eram elev de liceu, într-o zi, l-am auzit pe Flo-

rea Eminovici, care era șchiop de un picior, povestind că în tinerețe fusese portar la nu știu ce echipă și în timpul unui meci ar fi apărat cu piciorul un șut al lui Dobay; șutul fusese atât de puternic, încât i-a schilodit piciorul. Oamenii însă știau că Florea era un mincinos și nimeni nu-i credea poveștile, dar îl ascultau cu plăcere, pentru că mințea frumos. Florea Eminovici era din Călinești Cuparencu, situat la vreo 6 kilometri de satul nostru. El susținea sus și tare că e nepotul lui Mihai Eminescu. Nu-l credea nimeni, știindu-l mincinos, deși abia acest lucru e posibil să fi fost adevărat, având în vedere că-l chema Eminovici și era din satul în care erau și alți Eminovici și-n care Mihai Eminescu își petrecuse o parte a copilăriei, așa că e posibil să fi fost o rudă îndepărtată a poetului, dar, desigur, nu nepot. Florea venea des în satul nostru. Îl vedeai șonticăind cu acordeonul pe un umăr, intra la „Bufet”, unde, pentru o cântare-două sau o poveste cu spioni, era cinstit de cei prezenți cu țuică sau rachiu alb.

Ștefan Dobay s-a arătat bucuros că am acceptat să scriu o carte despre el, dar mi-a spus că nu-mi poate oferi mai mult de douăzeci de mii de lei. Am fost foarte surprins de propunere și i-am spus că nu trebuie să-mi dea niciun ban, pentru că îmi va plăti editura o sumă, și anume, cât prevede legea dreptului de autor (aveam de gând să propun cartea Editurii Sport Turism, al cărei director era tatăl colegei mele Geta Constantinescu de la Editura Didactică și Pedagogică). De la Dobay aș vrea, dacă are, niște fotografii, ziare și reviste vechi, în care apare el, dar mai ales să stăm de vorbă pe îndelete, discuție pe care s-o înregistrez pe bandă (Dan avea un magnetofon Tesla). A fost de acord, dar m-a privit cam cu neîncredere: cum adică eu nu-i cer bani ca să scriu despre el, că, uite, Neagu Rădulescu s-a învoit să scrie o carte despre cariera lui de fotbalist, dar i-a cerut

o sumă mult prea mare, iar el, după cum mi-a spus, nu poate oferi mai mult de douăzeci de mii. I-am repetat că nu vreau de la el bani, că mă va plăti editura și i-am promis să revin la Măreșești peste două săptămâni.

(Fac o paranteză. Pe Neagu Rădulescu nu l-am cunoscut personal; atunci, el era un caricaturist în vogă, apărea frecvent cu desene în unele publicații. Știam că scrisese proză, dar nu citisem nimic de el; auzisem de un roman al lui, apărut înainte de război și al cărui titlu îmi plăcuse: „Nimic despre Japonia”. În aceeași perioadă, Fănuș Neagu îl acuzase pe Eugen Barbu de plagiat și aproape săptămânal publica în „România literară” pe două coloane: textul lui Barbu, pretins a fi al lui, și textul adevăratului autor. Iar Neagu Rădulescu s-a găsit să-l apere pe Eugen Barbu, luându-l la rost pe Fănuș: „Tinere blond, cum îți permiți, bla-bla-bla...”. Da, Fănuș era blond și cu douăzeci de ani mai tânăr decât celălalt Neagu. Ei, și? I-am povestit lui Fănuș că mă apuc să scriu o carte despre Ștefan Dobay, că acesta mi-a oferit douăzeci de mii și că am refuzat. „Ești un fraier!” – mi-a replicat Fănuș.)

Peste două săptămâni, am revenit la Măreșești cu benzi noi de magnetofon și am înregistrat o discuție cu Ștefan Dobay de vreo două ore. Era un bun povestitor și se amuza de șotiile din copilărie pe care și le amintea. A râs cu poftă când mi-a povestit că, fiind ucenic la fabrica de cărămidă din Timișoara, în timpul liber, împreună cu un coleg, păcălea unii trecători, mai ales pe cei mai bine îmbrăcați și pe unele cucoane. Băieții legau cu ață o bancnotă, o așezau pe trotuar, chipurile, o pierduse cineva, iar ei, cu celălalt capăt al aței se piteau după gardul unei curți, de unde își pândeau victimele. Când un domn sau o cucoană, uitându-se în jur să nu fie observați, se aplecau să ridice banii, băieții trăgeau puțin de ață, ca și când o pală de vânt ar fi suflat

bancota. Când „norocosul” se repezea după ea, pușlamalele fie repetau figura, fie recuperau banii și o rupeau la fugă, dacă vedeau că cel păcălit și-a dat seama ce se întâmplă și ar putea să pună mâna pe ei.

La fel de amuzat îmi povestea Dobay că, tot ucenic fiind, se ducea adesea la stadionul echipei „Ripensia” ca să asiste la antrenamente. Se posta în spatele porții și aștepta ca, din când în când, jucătorii să rateze poarta, iar mingea să ajungă la el. Atunci Dobay, bucuros, o șuta înapoi pe teren. Șutul lui puternic a atras atenția antrenorului și așa se face că, după un timp, Dobay a ajuns să joace la „Ripensia”.

Ștefan Dobay mi-a povestit multe întâmplări din viața lui de jucător la echipa de club sau la echipa națională și mi-a promis fotografii și numeroase tăieturi din ziarele vremii, dar abia după ce le va aduce de acasă, adică de la Târgu Mureș.

În acei ani, Ioan Chirilă scria cărți despre sportivi. I-am telefonat să-l întreb, dacă nu cumva are în lucru sau în intenție să scrie și despre Ștefan Dobay. Mi-a răspuns că nu, dar că într-o carte de-a lui, recent apărută, are un capitol de spre Dobay, intitulat „Calul”.

Așa că m-am hotărât să mă apuc de treabă. Mai întâi, m-am dus la Editura Sport Turism, iar „nea Gică” (directorul, adică), după cum îi spunea din simpatie multă lume, mi-a promis să includă cartea în viitorul plan editorial, dar abia când o să-l anunț că am scris măcar o sută de pagini.

Am făcut, deci, un plan al cărții, am și scris primele câteva pagini, dar pentru a mă înhăma serios, așteptam materialul documentar (poze, tăieturi din ziare), promis de Ștefan Dobay.

Când am trecut iarăși pe la Măreșești, aflu de la Dan că Dobay nu mai e antrenor la „Chimica”, ci la „Rulmentul” Bârlad și că-l găsesc acolo.

Spre sfârșitul lui septembrie 1969, aveam treabă la Iași și, la întoarcerea spre București, m-am oprit la Bârlad. L-am găsit pe Dobay cam trist, și s-a dovedit că are două motive serioase: că l-ar fi vizitat nu demult doi ziariști sau scriitori de la Iași (nu le știa numele), care l-au asigurat că eu nu am de gând să scriu cartea despre el și-i aduceau cel mai convingător argument (aflat, desigur, chiar de la Dobay, căci eu nu vorbisem cu nimeni de la Iași despre acest lucru), și anume, faptul că am refuzat cei douăzeci de mii de lei, oferiți de el. Degeaba încercam să-i spun că m-am și apucat să scriu, că aștept fotografiile și ziarele vechi de la el, se vedea după figura lui Dobay că nu mă crede. Al doilea motiv de supărare al lui Ștefan Dobay: „Mâine (adică pe 26 septembrie), – îmi zice el, – împlinesc 60 de ani, și nici Federația, nici cei de la ziarul „Sportul popular” n-au dat niciun semn...”. Discuția și neîncrederea lui m-au supărat foarte tare și-i spun oțărât: „Am să scriu eu articolul și mâine o să apară în «Sportul popular»!”. Dobay a zâmbit amar, m-a privit ca pe un mare mincinos și, probabil, s-a convins definitiv că nici nu-mi trece prin cap să scriu o carte despre el.

M-am grăbit să plec la gară, am luat acceleratul de București, am găsit masă liberă la vagonul-restaurant și, până să ajung în Gara de Nord, am scris articolul despre Ștefan Dobay.

Era aproape ora 4 după-amiază. De la gară am luat un taxi și m-am grăbit să ajung la redacția ziarului, unde lucra Noni Novac, prietenul și fostul meu coleg de la Editura Didactică. Ajung și aflu că Noni era plecat pe teren, dar la redacția ziarului se afla chiar redactorul-șef Gheorghe Firănescu. I-am spus despre ce e vorba, că adică Ștefan Dobay va împlini a doua zi 60 de ani, că am scris despre el un articol, care, ar fi de

dorit, să apară în numărul de mâine al ziarului. Firănescu s-a bucurat, pentru că ei nu știau de aniversarea marelui fotbalist și nu aveau nimic pregătit.

Articolul a apărut a doua zi, pe 26 septembrie 1969, adică în ziua când Ștefan Dobay împlinea 60 de ani. Îmi intitulasem articolul *prostește* (cum fac și ziariștii sportivi de azi) „Rege al sportului rege”. Dar titlul a fost cenzurat și, desigur, nu pentru că cenzorul ar fi considerat, cum consider eu astăzi, că este totalmente nepotrivit să numești un sportiv *rege*, oricât de nemaipomenite ar fi performanțele lui, ci pentru că de cuvântul *rege* toată lumea se ferea atunci ca de foc. Din păcate, azi au apărut, pe lângă „regi” ai fotbalului, și tot felul de „academii” sportive. O blasfemie! Dar de unde să știe bieții sportivi, la câtă școală au ei, care este adevărata semnificație a cuvântului **academie**?

Așadar, mă ținusem de cuvânt: am scris un articol despre Ștefan Dobay, care a apărut chiar de ziua lui. Cred că acest lucru a făcut să mă înfurie și mai tare neîncrederea lui Ștefan Dobay că voi scrie cartea promisă. Am rupt foile pe care le scrisesem până atunci, benzile de magnetofon, pe care înregistrasem convorbirea noastră, le-am aruncat într-un sertar, în care au stat ani de zile, până s-au demagnetizat.

Pe Ștefan Dobay nu l-am mai văzut niciodată.

Cred că era în 1970, când Dan s-a transferat în București, mai întâi ca medic al Întreprinderii de Salubritate (îl vizitam des la cabinetul lui din strada Berzei, cam pe lângă locuința „chiriașului grăbit” George Topârceanu), unde a stat vreo doi ani, după care, prin concurs, s-a mutat la Policlinica din

Drumul Taberei, al cărei șef a și devenit mai apoi, funcție pe care a deținut-o, cred, până în decembrie 1989.

Dar până să plece Dan din Mărășești, într-o zi l-am trimis la el pe actorul Ștefan Bănică.

Eram odată cu câțiva prieteni la *Casa ziariștilor* (restaurant, nu asociație profesională...). La un moment, a venit la masa noastră actorul Ștefan Bănică. Ne spune foarte bucuros că i s-a născut un băiat, drept pentru care ciocnim un pahar pentru fericitul tătic. După un timp, Bănică zice că se pregătește de botez și nu cumva știe cineva dintre noi, unde ar putea cumpăra el un vin bun, oriunde în provincie, că s-ar duce cu mașina până acolo. M-am gândit să-l ajut. La Dan am băut un vin grozav. Zicea că i-l aduce un podgorean dintr-un sat de lângă Mărășești. Îi spun lui Ștefan Bănică să meargă la doctorul Tănăsescu (îl găsește la policlinica din Mărășești), să-i spună că vine din partea mea și să-l roage să-i dea adresa podgoreanului. Bănică mi-a mulțumit și a spus că se duce chiar a doua zi.

Peste vreo două-trei zile, am aflat că Ștefan Bănică (probabil, la întoarcerea de la Mărășești) a intrat cu mașina într-un stâlp sau copac lângă Casa Scânteii. Din câte am aflat, el n-a pățit mare lucru, numai mașina s-a cam șifonat. Însă n-am aflat ce vin s-a băut la botezul lui Ștefan Bănică junior.

Spuneam că-l vizitam pe doctorul Tănăsescu la cabinetul lui din strada Berzei, unde se afla sediul central al Întreprinderii de Salubritate. Într-o zi, Dan îmi spune că a scris o povestire, o nuvelă sau cam așa ceva și mă roagă s-o citesc și să-mi spun părerea, să fac eventuale observații. Era o narațiune interesantă, cu evidente elemente autobiografice și întâmplări din Mogoșoaia lui natală, cu destule stângăcii de începător. Textul avea însă un lucru foarte important: era dovada certă a talentului de povestitor al autorului lui. Iar proza, se știe, fără

poveste, fără acțiune, adică fără element epic, nu e proză. Am „pieptănat” puțin textul, i-am sugerat lui Dan să modifice ici și colo unele lucruri de amănunt și curând a apărut prima lui carte: „Iarba pierdută” (Povestiri). Sincer să fiu, am crezut atunci că prima lui carte va fi și ultima. Bănuiam că Dan, fire sensibilă, a avut un moment, în care și-a simțit sufletul prea încărcat de melancolica povară a amintirilor din copilărie și, pentru a-l ogoi, a revărsat preaplinul pe hârtie. M-am înșelat. Dan Claudiu Tănăsescu s-a dovedit a fi un nesecat izvor narativ și-n anii următori a scos carte după carte – romane, povestiri, cronici sportive, numărând până acum peste douăzeci de volume, bine primite de critică și de cititori. Mi le-a dăruit și mie cu măgulitoare dedicații. Iată două dintre ele: „Vechiului prieten, dar proaspăt mereu, preotul și scriitorul Corneliu Irod, căruia îi datorez pe deplin începuturile mele literare, iubirea de frate. Dan Claudiu Tănăsescu, 15 sept. 1981.”; „Frumosului (sic!) meu prieten Corneliu Irod, recunoștința mea neîntreruptă pentru marele ajutor ce mi l-a dat în pasul ce l-am făcut în literatură. Dan Claudiu Tănăsescu, oct. 1982.”.

Cu fiecare carte apărută, numărul admiratorilor scriitorului Dan Claudiu Tănăsescu creștea, creștea și notorietatea lui, la care a contribuit, desigur, și colaborarea lui la revista „Săptămâna”, condusă de Eugen Barbu. Mă miră însă un lucru: deși a scris foarte mult despre fotbal, nu a scris și o carte despre Ștefan Dobay. Sau poate a scris și nu știu eu...

După decembrie 1989, doctorul Tănăsescu a intrat și în politică, ocupând succesiv fotoliul de senator în Parlamentul României și scaunul de primar al Mogoșoaiei.

Într-o convorbire telefonică de acum câțiva ani, Dan mi-a spus că, deși în ultima vreme ne vedem rar, prietenia noastră rămâne aceeași dintotdeauna. Are perfectă dreptate.

Eu și Eugen Mihaiciuc – traducători

Eram în anul cinci la Filologia Universității din București, când Eugen Mihaiciuc, colegul și prietenul meu, mi-a propus să mergem la o țuică bătrână, pentru că are să-mi spună ceva foarte important. Lângă căminul studentesc din Piața Pache Protopopescu, unde locuiam eu, era restaurantul *Izvorul rece* și ne-am dus acolo. După ce în ultimul an de studii ne mutasem de la căminul studentesc din Matei Voievod în cel din Piața Pache, Eugen a închiriat camera de serviciu la familia Griurescu în elegantul bloc din Vasile Conta 7-9 (numai capul familiei era român, iar bunică, soția și fiica – unguroaice sadea).

Ce lucru important avea de spus Eugen? Mihai Beniuc, care conducea atunci Uniunea Scriitorilor, i-a propus Editurii ESPLA² să fie tradusă și tipărită o antologie a poeziei ucrainene, o lucrare mare în patru volume, iar Eugen, printr-o relație pe care o avea la ESPLA (pare-mi-se, N. Teică sau Fasel), a obținut acordul (cred că a lui Mihai Șora, care era redactorul-șef al Editurii) ca traducerea să ni se încredințeze nouă, adică lui și mie, ambii fiind de doi ani deținătorii certificatului de traducător, emis de Academia Română (mă rog, a Republicii Populare Române);

² **ESPLA** – Editura de Stat pentru Literatură și Artă. (C. Ir.).

despre obținerea certificatului de traducător am mai scris în alt chix.

– Îți dai seama, mă Nelu? – îmi zice Eugen, sorbind tacticos din țoiul cu țuică. – Ne umplem de bani! O să lucrăm în camera mea câteva ore pe zi, că e liniște și nu ne deranjează nimeni.

– Da, Eugene, e o treabă grozavă! Și cum o să procedăm?

– Cu ce?

– Păi, cu traducerea. Cum adică o să traducem în doi?

– Facem mai întâi, bineînțeles, traducerea brută – o poezie tu, o poezie eu, una tu, una tu –, după care tu, care ai apucături de poet, o să faci stilizarea: ritm, rimă, măsură etc. Înțelegi?

– Înțeleg, Eugene. Da' asta înseamnă că eu o să muncesc mult mai mult decât tine.

– Așa e. De aceea, la plată, o să-ți revină mai mulți bani. Proportional cu... Înțelegi?

Ne-am apucat de lucru chiar de a doua zi.

Locuința familiei Grigorescu era la etajul cinci în acea frumoasă clădire spre care urcai din stradă pe o scară monumentală, placată cu granit roșu; scara ducea într-un scuar și abia apoi se putea intra în clădirea, care avea, cred, vreo zece etaje, dacă nu mai multe. Blocul de alături, de pe strada Vasile Conta 11-13, era unul geamăn și, evident, la fel de frumos. Locuințe boierești, ce mai, construite în interbelic.

În camera lui Eugen se ajungea pe scara de serviciu. Urcam cu liftul mic până la etajul cinci (cel de pe scara principală era incomparabil mai arătos), acolo intram în bucătăria apartamentului; în bucătărie erau trei uși. Cea din dreapta ducea spre apartamentul de cinci camere al gazdei, ușa din mijloc dădea în camera închiriată de Eugen, iar cea din stânga era ușa WC-ului de serviciu. Așa că, pentru a ajunge în camera închiriată, Eugen nu trebuia să treacă prin apartamentul gazdei.

Înainte de a ne apuca efectiv de tradus, am făcut câteva calcule. Cele patru volume ale **Antologiei poeziei ucrainene** aveau, dacă-mi aduc bine aminte, 46,5 coli de autor, asta înseamnă peste 32.000 de versuri. Știindu-l pe Eugen cam (să nu zic leneș) delăsător, îi spun:

– Aici avem de lucru, nu glumă! Ia să facem o socoteală: cam câte versuri trebuie să traducem zilnic, ca să terminăm treaba, să zicem, până la întâi mai. Și să nu uităm că în timpul ăsta o să avem sesiunea de iarnă și, în plus, un lucru și mai important: trebuie să scriem lucrarea de stat (adică lucrarea de licență, cum i se zice acum) și să pregătim examenul de stat (licența) din iunie.

Iau un creion și calculez. 46,5 coli a 700 de versuri coala înseamnă 32.550 de versuri; din noiembrie până la sfârșitul lui aprilie sunt 180 de zile în care trebuie traduse 32.550 de versuri, adică aproximativ 181 de versuri pe zi!

– Mă, Eugene, 181 de versuri pe zi e cam mult, nu crezi? Nu știu dacă o s-o scoatem la capăt.

– O să tragem tare! – zice Eugen hotărât, cum nu-l știam, când era vorba de muncă. – Și, dacă va trebui, stăm și o lună două la vară, că merită, nu?

– Păi, merită, sigur că merită. Dar după ce terminăm traducerea brută, tu îți pui coada pe spinare și te duci ca boierii la mare, iar eu mă apuc să stilizez, să versific, să caut rime și metafore, este?

– Ai să faci, pentru că o să iei mai mulți bani decât mine, nu?

Ne-am apucat serios de treabă și depășeam frecvent norma zilnică, adică traduceam și câte 300 de versuri (versuri, adică rânduri), iar uneori chiar mai multe.

– Vezi? – zice Eugen. – Merge strună, așa că puteam chiar s-o lăsăm mai moale... Mai facem un pocăraș, nu?

– Ba n-o lăsăm deloc mai moale! Uiți, Eugene, că avem de scris lucrarea de stat și de susținut atâtea examene?

De obicei, lucram după masa de prânz până la cină și de multe ori traduceam o oră-două și după cină. Cu masa de seară pierdeam cel puțin două ceasuri și asta din cauza lui Eugen. Dacă eu mâncam destul de aproape, adică la cantina de pe 6 Martie, lângă Cișmigiu, Eugen se ducea la soră-sa tocmai pe Șerban Vodă. Dacă se mai încurca în vreo discuție cu cumnată-su Mihai (cu „împutitu” de Mihai, cum zicea el) și pe deasupra Eugen, nefiind un tip prea sprinten, se întorcea acasă târziu. Aveam și eu cheie de la camera lui, așa că, până revenea Eugen, traduceam de unul singur.

În acel an, fusese o toamnă lungă și blândă. Dar la începutul lui decembrie, se răcise brusc și au urmat câteva zile cu ger uscat, fără zăpadă.

Într-o zi, după cină, pentru că era foarte rece, am luat tramvaiul o stație, de la Cișmigiu la Universitate. (În acei ani, prin piața Universității treceau mai multe tramvaie: dinspre Piața Națiunii – actuala Piața Unirii – spre Bulevardul Magheru și invers, desigur, circulau tramvaiele 4 și 16, iar pe bulevardele Republicii și 6 Martie – actualele și fostele până-n război Carol I și Regina Elisabeta – circulau tramvaiele 13, 14 și 24, iar de vreun an de zile și primele troleibuze din București: 86 și 87.

Cobor la Universitate și traversez spre Bulevardul N. Bălcescu, în dreptul „borcanului” milițianului. (În limbaj colocvial, „borcan” i se spunea acelei gherete de sticlă, cocoțată pe postament înalt de beton, din care milițienii supravegheau și dirijau circulația; „borcane” se aflau nu numai în orașe, ci, din loc în loc, și pe toate șoselele naționale din țară; „borcanele” erau de inspirație sovietică). Atunci, pe Bălcescu, între intersecția

cu Republicii și până la strada Batiștei, se înșirau următoarele clădiri: celebrul restaurant **Zori de zi** (în locul în care se află acum Teatrul Național), apoi urmau câteva dughene scunde: o tutungerie, o agenție Loto, cârciumioara **Rustica**, iar pe locul unde se înalță azi hotelul **Intercontinental**, se afla **Circul de Stat**. În dreptul circului, se afla stația autobuzului 31. Din cauza frigului, mergeam destul de repede; intru în tutungerie și-mi iau de un leu opt țigări „Carpați”, apoi ies și continui să merg repede spre Batiștei, după care voi trece de Sala Dales și imediat voi coti pe Vasile Conta, nerăbdător să ajung la căldura de calorifer din camera lui Eugen.

Când ajung în stația de autobuz, unde erau vreo 5-6 călători, o doamnă foarte frumoasă și elegantă – haină și manșon de caracul brumăriu, șal verde de triplu voal de lână, ghete de piele fină – îmi aține calea:

– Nu cumva aveți un foc?...

Mă opresc mirat că o astfel de doamnă vrea să fumeze pe stradă (în acei ani, n-am văzut nici măcar o singură femeie fumând pe stradă...) și încep să mă caut în buzunar.

– Dar nu aici... – zice și mă privește într-un anume fel; bărbății știu cum: drăgăstos, încurajator și insistent.

Nu știu ce să fac, cum să reacționez.

– Hai mai încolo, – zice frumoasa și eleganta doamnă, mă ia la braț și ne îndepărtăm de stația I.T.B.

Am început să bănuiesc ceva, dar încă nu eram sigur. Trag cu coada ochiului spre însoțitoarea mea: e într-adevăr foarte frumoasă, are vreo 40 de ani, adică e o femeie coaptă, așa cum le plac „mucoșilor” de 20 de ani, cum eram eu.

– E frig, – zice ea. – Păcat că n-avem unde intra... Te-aș invita la mine, dar nu se poate... Ești student, nu?

– Da, – îngăim eu.

– Vezi că am ghicit? Și cred că am mai ghicit ceva: locuiești la cineva în gazdă, pentru că în zona asta nu există niciun cămin studențesc, așa e?

– Aveți dreptate, – încep eu să prind curaj și-i trag o minciună: – Am închiriat o cameră nu departe de aici...

– Am bănuț, – zice ea pe ton victorios, – te-am văzut de câteva ori trecând pe aici... – Apoi se apleacă spre urechea mea și-mi șoptește complice: – Și nu mă inviți la tine să fumăm o țigară la căldură?

– Cum să nu! Hai să mergem, – zic încă uluit de norocul neașteptat care a dat peste mine, iar inima mi-a și pornit la galop. Și nu numai inima.

Am grăbit amândoi pasul, ea continua să mă ducă la braț, iar eu mă rugam să nu fie cineva din familia Grigorescu în bucătărie, prin care eram obligați să trecem, pentru a ajunge în camera de serviciu.

Trecem grăbiți prin fața Sălii Dales, cotim pe strada Vasile Conta, ajungem la impunătoarea clădire de la numărul 7-9, apoi la scara de serviciu, luăm liftul mic până la etajul cinci și ne oprim la ușa bucătăriei. Duc degetul la gură, îi fac semn frumoasei mele însoțitoare să nu vorbească și lipesc urechea de ușă: în bucătărie e liniște, deci nu pare să fie cineva. Descui repede ușa, intru eu primul și constat că într-adevăr nu e nimeni. Străbatem bucătăria din doi pași în vârful picioarelor și intrăm în camera lui Eugen. După ce pun zăvorul la ușă, ne privim, zâmbind triumfător și mulțumiți. O ajut pe frumoasa și eleganta doamnă să-și scoată haina de blană și o pun pe cuierul de pe ușă.

– Cum te cheamă? – mă întreabă ea, în timp ce-și rotește privirea prin mica încăpere.

– Nelu.

– Eu o să-ți spun Ionel, te superi? Și câți ani ai?

– 22. Dar nu mă cheamă Ion. Nelu vine de la Corneliu...

– Nu-i nimic. O să-ți spun Ionel, iar mie poți să-mi spui cum vrei: Mărioara, Lenuța, Florica...

Mi-am dat seama că nu vrea să-și spună numele, că probabil are chef de-o aventură și-atât. Mă hotărâsc să intru în joc:

– Bine. O să vă spun...

– Nu o să vă, – mă întrerupe ea, – ci o să-ți.

– Fie. O să-ți spun Veronica (așa o chema pe fosta mea iubită din liceu, zic fosta, pentru că, deși ne-am jurat iubire veșnică, anul trecut ea s-a măritat).

– Îmi convine, e un nume frumos. Dar tu, lonele, nu locuiești aici singur? Că văd două perechi de papuci.

– Nu... Stau împreună cu un coleg, cu Eugen.

– Poate Eugenia... Că papucii ăia sunt de damă.

– Eugen e un băiat scund, are piciorul mic, poartă 37. Ceilalți sunt ai mei, numărul 44.

„Veronica” își scoate ghetetele și se încalță cu papucii lui Eugen.

– Și acuma unde-i colegul tău, lonele?

– E dus la sora lui tocmai în Șerban Vodă. Se va întoarce peste două ore și ceva, așa că avem timp să fumăm o țigară...

– Nu fumez. N-am fumat niciodată. Dar hai să ne încălzim cu un păhărel, – și scoate din manșon o sticlă de jumătate de litru, o sticlă aproape cubică. – E o mastică foarte bună. Din ce bem, lonele? – întreabă „Veronica” vădit nerăbdătoare.

Și eu eram nerăbdător și cam zăpăcit de norocul care dăduse peste mine, zic:

– Avem doar aceste două cești de cafea. Mă duc să le spăl la chiveta din bucătărie...

– Nu-i nevoie. O să bem din sticlă, – și „Veronica” scoate dopul, trage o dușcă zdravănă și-mi întinde sticla. – Dar aici la

voi e cald tare. O să-mi scot fusta, să nu se șifoneze... Scoateți și tu lonele pulovărul și...

Eram cu sticla la gură, când aud că se deschide ușa de la bucatărie. Eugen! – m-am înecat cu băutura dulce și aproape vâscoasă; nu mă puteam opri din tuse. Eugen a ajuns la ușa camerei, dă să intre și constată că e pus zăvorul. Ciocănește tare și zice supărat:

– Deschide, Nelu! – și continuă să bată.

Încă tușind, mă apropiu de ușă și strig tare (Eugen era cam surd):

– Sunt ocupat! Du-te o oră la plimbare...

– Lasă prostiile! Deschide! – insistă el.

În clipa următoare, înlemnesc! Aud vocea domnului Grigorescu:

– Ce s-a întâmplat, Eugene? S-a blocat ușa?

Eugen mormăie nu știu ce, iar eu sar și trag zăvorul. În cadrul ușii apar Eugen și domnul Grigorescu, care, dând cu ochii de „Veronica”, rămâne trăsnit.

În viața mea n-am văzut un om mai holbat decât domnul Grigorescu. După o clipă, el a înghițit de două-trei ori însec și a șoptit hâjâit:

– Săru' mâna, tovarășa, ă-ă...

A făcut stânga-mprejur și a dispărut.

„Veronica” n-a răspuns. Și-a tras fusta, s-a încălțat repede, a înhățat haina de caracul și, săgetându-mă cu o privire furioasă, mi-a aruncat din ușa bucătăriei:

– Ești un tâmpit, lonele!

Timp de cel puțin o jumtate de oră după ce plecase frumoasa și eleganta doamnă, l-am blagoslovit pe Eugen cu toate înjurăturile care mi-au venit la gură. El a răbdat și a tăcut vinovat, dar până la urmă a izbucnit:

– la mai du-te-n p... mea! Ce mă tot înjuri? Nu am stabilit noi că ne ocupăm numai de traducere, nu facem niciun pocher și nu venim cu gagici? Am stabilit, este?

– Este, mă, este! Da' tu de ce dracu' te-ai întors atât de repede?

– Că m-am certat cu Talți (sora lui) din cauza dobitocului de Mihai (soțul ei), un împuțit...

În seara aceea, n-am mai tradus nimic. Am băut cu Eugen mastică adusă de „Veronica”, și la un moment dat Eugen zice:

– Cine era gagica? E foarte mișto.

– Hai sictir!

Tăcem amândoi câteva minute, apoi eu mă îmbrac să plec:

– Ne vedem mâine după-amiază pe la trei.

A doua zi, am venit la Eugen să continuăm traducerea **Antologiei poeziei ucrainene**. În drum, de lângă *Scala*, am cumpărat 100 de grame de cafea măcinată.

– Bine că ai luat cafea, – mă întâmpină Eugen, – mă duc s-o fac și, până o bem, o să-ți spun ceva tare de tot!

După câteva minute, Eugen aduce cafelele, eu aprind o țigară și întredeschid geamul, pentru că Eugen nu era fumător, și-l întreb:

– Ziceai că ai să-mi spui ceva tare. Dă-i drumul! Da' scurt, nu te lungi, după cum ai obiceiul, și să ne apucăm de treabă.

– Chiar că e ceva tare! Azi-dimineață...

– Stai puțin, – îl întrerup eu pe Eugen. – Mai întâi să-ți spun eu. Propun să mai traducem doar săptămâna asta și după aceea să ne pregătim pentru sesiunea de iarnă și mai ales să ne scriem lucrările de stat. Asta o să ne ia cel puțin o lună, după care reluăm traducerea.

- Ai dreptate. De acord.
- Ei, acum spune ce ai de spus.
- Da, mă Nelu. Să vezi ce chestie! Pe la opt dimineața, când mi-era somnul mai dulce (lui Eugen îi plăcea să doarmă până târziu), bate la ușă domnu’ Grigorescu. Era cu paltonul pe el, cu servieta în mână, adică pleca omul la serviciu și nu putea să plece, fără să-mi strice somnul... Ce crezi că voia?
- Ce?
- De unde o cunoști tu pe soția ministrului?
- Care soție? Care ministru?
- Nu mai face pe prostu’! Gagica cu care erai aseară e nevasta ministrului domului Grigorescu, adică a unuia dintre miniștrii adjuncți.
- Ești nebun! Ce ministru, ce nevastă?...
- Ministrul ăla cu petrolul sau cu chimia, nu știu, unde Grigorescu e director. Tot insista să-i spun de unde o cunoști.
- Și tu ce i-ai spus?
- Eram nervos că m-a trezit și i-am spus că, din câte știu, sunteți rude. El a dat din mână și a plecat. Iar tu, al dracului, ești amantul ministresei și taci din gură!
- Mă tâmpitule, poate deveneam amantul ei, dacă nu veneai, ca un dobitoc, cu o oră mai devreme, dar așa...
- Lasă tromboanele! – se supără Eugen. – Ești un împuțit că nu vrei să-mi spui. Dar poate că așa e mai bine. Nu-i frumos ca bărbații să se laude cu chestii de-astea...
- Eugen nu m-a crezut niciodată că pe „Veronica” o cunoscusem chiar în acea seară. Mai trist e că nici n-am mai întâlnit-o vreodată.

Traducerea poeziilor din antologia de patru volume am re-luat-o la mijlocul lui ianuarie 1960. Lucram zilnic, cu îndârjire, în dorința de a termina cât mai repede. Și într-adevăr, la sfârșitul lui martie, era gata. Eugen s-a dus la ESPLA să anunțe că am terminat traducerea brută și că stilizarea va fi gata, probabil, spre sfârșitul anului. Eu i-am spus să propună acest termen, conștient că mă așteaptă o muncă deloc ușoară. Eugen a dus la Editură și manuscrisul pentru a fi dactilografiat.

M-am înțeles cu Eugen să vină la mine, la căminul Pache. La parterul clădirii, lipită de cea a căminului, colț cu strada Sf. Ștefan, se afla, cum am mai spus, celebrul restaurant **Izvorul rece**, unde hotărâsem cu Eugen să ne cinstim cu un coniac, că, ce mama dracului, după atâta muncă, meritam! Mai ales că ne aștepta un câștig frumos.

Eugen a venit la mine pleoștit rău de tot.

– Ce e, Eugene, ești supărat?

– Acuși o să fii și tu, că am o veste foarte nasoală! Dar hai la restaurant și o să-ți spun acolo. Că omul bea și de bucurie, și de supărare...

Am ieșit din cămin și-l întreb încă până să intrăm la **Izvorul rece**:

– Hai, Eugene, spune ce s-a întâmplat? N-o mai lungi, ca de obicei! Spune ce-ai pățit?

– Ai pățit-o și tu, nu numai eu! Află că **Antologia poeziei ucrainene** nu se mai tipărește, așa că am tras ca boii degeaba!

– Cum așa?! Ești nebun? Adică rămânem cu buza umflată?

– Cam așa ceva. O să ni se plătească totuși traducerea brută, dar suma e un fleac: 15 bani pe un rând, pe un vers adică. Hai să luăm un coniac și facem socoteala.

– Nu ziceai tu că Beniuc a aranjat la ESPLA, că chestii-trestii?

– Ziceam, da' uite că s-a răzgândit, împuțitu', și nu-ș' de ce nu mai vrea să apară antologia.

Ne așezăm la o masă retrasă și comandăm câte un coniac. Eugen scoate din servietă o foaie de hârtie și stiloul, mi le întinde și zice:

– Fă tu calculul.

– Bine. Cât ziceai că se plătește coala de autor?

– Nu pe coală. Nouă o să ni se dea peste o lună câte 15 bani pe un vers, adică pe un rând, că dacă se tipărea antologia, bineînțeles, după ce tu ai fi versificat și stilizat – la stilizat te-aș fi ajutat și eu –, luam o groază de bani. La poezie, coala de autor se plătește de la 4.500 de lei la 12.000. Ei, nouă nu ne-ar fi dat 12.000, că nici Arghezi n-a luat atâta; pentru **Cântare omului**, i-au dat 11.000 pe coală și Arghezi-i Arghezi! Nouă să ne fi dat tariful minim și tot ne umpleam de bani!

– Lasă, Eugene. Acuma ce facem? Ne apucăm să vindem pielea ursului din pădure? Bine măcar că n-am făcut stilizarea, că atunci chiar că ne venea să ne spânzurăm. Asta e. Așa că hai să fac socoteala, ca să vedem cât o să luăm pe traducerea brută. Peste o lună ziceai?

– Da. De la casieria Fondului Literar.

Iau hârtia și stiloul:

– Ia să vedem. Noi am tradus peste 33.000 de versuri, nu-i așa, Eugene?

– Da, mă, da.

– Bine. 33.000 ori 0,15... – mă apuc să calculez și-mi iese suma de 4.950 de lei. – Dar pentru că erau peste 33.000 de

versuri, înseamnă că o să luăm, probabil, 5.000 de lei și o să ne revină câte 2.500. E ceva!

– Mă rog... – strâmbă Eugen din nas. – Da' ia fă socoteala, dacă luam 4.500 pe coala de autor, că sigur ne-ar fi încadrat la tariful minim.

– De ce, gagiule? Ții neapărfat să ne amărâm și mai mult? Bine că o să luăm și atât.

Peste o lună, am încasat într-adevăr suma pe care o prevăzusem și ne-am dus amândoi să luăm prânzul la **Capșa**, la restaurantul de la etaj, ca boierii. Mai fusesem la acest restaurant în urmă cu aproape doi ani, când câștigase Eugen 7.000 de lei la Pronosport și ne-a invitat pe toți din grupă, zece studenți, adică șase băieți și patru fete, să ne cinstească la **Capșa**. Nu țin minte, dacă a participat chiar toată grupa. A fost interesant, dar despre asta poate altă dată.

Ce nume poartă românii

M-au interesat întotdeauna numele oamenilor – atât cele de familie, cât și cele de botez –, încercam să găsesc potriviri sau nepotriviri între unii oameni și numele pe care-l poartă fiecare. Mă surprindeau mai ales nepotrivirile, cum ar fi Micu pentru un zdrahon de doi metri sau Grasu pentru unul piele și os, dar mai ales nume, ca Napoleon Ciofleancă, Lenuța Capdebou, Alendelon Casapu, Stalin Greiere, Cleopatra Puțoi ș.a. E limpede că pentru multe dintre aceste nepotriviri se fac vinovați părinții, bieții copii neavând nicio vină.

În privința numelui meu de familie, sunt convins că Irod provine de la o poreclă, pentru că în Răusenii Botoșanilor (satul în care se născuse tatăl meu), în timpul sărbătorilor de iarnă, mai ales între Crăciun și Anul Nou, „se umblă cu Irodul”.

Am observat, de asemenea, că în cazul pronumelor, putem vorbi de modă. După Șerban, Costache, Anton, Barbu, Iorgu, nume întâlnite frecvent, bunoară, în secolul XIX, au venit apoi mai des numele de Ion, Gheorghe, Vasile, Mihai, Petru, Dumitru, Maria, Elena, Ioana, Paraschiva, pe care rar le întâlnim la copiii și tinerii de astăzi, pentru că la modă au ajuns Andrei, Andreea, Alina, Robert, Andrada, Lavrin, Oreste, Bianca, Nicolas etc.

Cel mai tare m-au surprins însă unele nume de familie: Rusu, Grecu, Leahu, Bulgaru, Neamțu, Țiganu, Ungur, Sasu, Turcu, Tătaru, Armeanu, Jidovu, Machedon, Sârbu. Probabil și altele.

Când au apărut și de ce? Nu vreau să comentez acest fenomen. Totuși, nu cred că el se întâlnește și la alte popoare, în orice caz, nu la aceste dimensiuni, adică nu atât de frecvent (pare-mi-se, la unguri există numele Olah, adică Valahul – purtat nu atât de maghiari, cât mai ales, desigur, de români). Suntem, deci, și în domeniul unor asemenea nume de familie unici în lume... La nemți există, de pildă, Deutsch, dar îl poartă, de regulă, evreii.

O palidă consolare este faptul că la noi există totuși și numele Român. Foarte rar, mult mai rar decât cele de mai sus, dar există...

Examenul

În cei șase ani cât am lucrat la Editura Didactică și Pedagogică (am să-i zic prescurtat EDP), adică din 1960 până-n vara lui '66, am schimbat trei miniștri (ei, parcă eu i-am „schimbat”, dar așa e vorba românească; și un muncitor zice că în douăzeci de ani cât a lucrat la fabrică, a schimbat câțiva directori; și sluga schimbă mai mulți stăpâni...). Cei trei miniștri au fost: doi academicieni – Ilie Murgulescu și Ștefan Bălan – și un politician – Miron Constantinescu –, dat la „munca de jos”, căci din mare mahăr în CC al PMR (din 1965, PCR³) a ajuns, trecând un timp pe la un institut de cercetări, ministru al Învățământului, lucru care părea începutul unei noi ascensiuni, dar n-a fost...

Despre cei trei miniștri, angajații ministerului și ai EDP aveau, desigur, păreri diferite. Pe Ilie Murgulescu, ocupat cu chimia lui, îl interesau prea puțin treburile ministerului (se zicea că-l doare-n cot...); despre Ștefan Bălan subalternii spuneau: „Avem un ministru care are idei puține, dar fixe...”. Era o exagerare răutăcioasă, iar una dintre ideile lui „fixe” era chiar foarte bună: ministrul Bălan a dispus ca toți lucrătorii Ministerului Învățământului cu studii superioare, inclusiv inginerii, economiștii, arhitecții, să predea efectiv la școli sau facultăți.

³ **PMR** – Partidul Muncitoresc Român; **PCR** – Partidul Comunist Român. (C. Ir.).

El susținea, și pe bună dreptate, că nu poți coordona învățământul public sau edita manuale și cursuri valoroase, dacă nu ai legătură directă cu școala.

Prin 1964 sau începutul lui 1965, ministru al învățământului a fost înscăunat Miron Constantinescu. Cu cei doi miniștri de dinaintea lui n-am avut nicio relație – cu Ilie Murgulescu n-am vorbit niciodată, iar cu Ștefan Bălan, doar o singură dată: când am fost numit să predau Economia Politică (catedre de Română liberă erau foarte puține, așa că...) la Liceul „Mihail Sadoveanu” (azi, Liceul economic „Virgil Madgearu”) și mi-a atras atenția să am grijă că e un liceu cu pretenții. Ministrul se referea la faptul că în liceu erau mulți copii de ștabi. Dar am predat Economia Politică doar un an și un trimestru, adică până la schimbarea ministrului.

Cu Miron Constantinescu am vorbit de mai multe ori și asta datorită relației mele cu doi oameni apropiați lui: profesorul de la ASE Octav Boianțiu, cu care eram bun prieten, și Gheorghe Vlădescu-Răcoasa, cel care le fusese profesor de Sociologie ambilor, și lui Miron, și lui Tavi Boianțiu.

În 1965, profesorul Vlădescu-Răcoasa împlinea 70 de ani, și câțiva foști studenți de-ai lui s-au gândit să-l sărbătorească. Miron Constantinescu și Tavi Boianțiu m-au însărcinat să mă ocup de o parte a organizării acestui eveniment: tipărirea și expedierea invitațiilor, rezervarea sălii de protocol de la Nord Hotel etc. Printre hârtiile mele s-a păstrat o astfel de invitație.

Ceremonia a avut loc în sala de protocol a hotelului, la care, în afară de mine, au participat doar „mărimuri”: Ioan Gheorghe Maurer, care era președintele Consiliului de Miniștri, șefi din CC, doi sau trei miniștri, academicieni, profesori universitari și alți ștabi, 42 de persoane în total. Sigur că eu n-aș fi avut ce căuta

acolo, cu toate că am participat la organizarea evenimentului, dacă nu m-ar fi invitat chiar profesorul Vlădescu-Răcoasa, probabil la sugestia lui Tavi. De fapt, pe Răcoasa l-am cunoscut la Tavi acasă – fostul lui profesor îl vizita des. Era un tip simpatic, vesel și vorbăreț, ca tot moldoveanul; îi plăcea să se laude (pare-mi-se, am mai amintit acest lucru undeva) că el e românul care a vorbit de cele mai multe ori cu Stalin; se lauda chiar și după ce Stalin căzuse în dizgrație. Iar acest lucru a fost posibil datorită faptului că, după 23 august 1944, Gheorghe Vlădescu-Răcoasa fusese ambasadorul nostru la Moscova.

La festivitate, s-au rostit mai multe cuvântări în onoarea sărbătoritului, i s-au oferit buchete de flori și diverse cadouri: cărți, o mapă de birou din piele, stilouti, iar Tavi i-a dăruit un ceas „Pobeda”. Nu mai știu ce cadou i-a făcut Maurer, cred că un stilou, dar îmi amintesc că a spus, stârnind râsul celor prezenți, că avea de gând să-i aducă o pipă și o pungă de tutun olandez parfumat, dar a aflat că sărbătoritul s-a lăsat de multe plăceri, chiar și de fumat. Bine dispus, Gh. Vlădescu-Răcoasa a răspuns celor care l-au omagiat: „Vă mulțumesc pentru vorbele frumoase, dar prea m-ați ridicat în slăvi, nu merit atâtea laude. Eu mi-am făcut doar datoria. Toată viața, de pe vremea când eram colaborator al lui Dimitrie Gusti și până azi, m-am străduit să fac lucrurile temeinic: și-n cercetarea științifică, și în învățământ, și în diplomație, și în activitatea politică. Iar acest ceas sovietic, pe care mi l-a dăruit fostul meu student, universitarul de azi Octav Boiangiu, îmi aduce aminte de o întâmplare cu haz. Când compozitorul Giuseppe Verdi a împlinit venerabila vârstă de 85 de ani, membrii orchestrei au cotizat și i-au dăruit maestrului un ceas de buzunar care se întorcea o dată la cincizeci de ani. Verdi a zis: «Vă mulțumesc, dragii mei, pentru acest cadou. El mi-a făcut plăcere, dar m-a

și întristat, pentru că peste cincizeci de ani, când voi întoarce ceasul din nou, mulți dintre voi nu veți mai fi...». Noroc că ceasul primit de la Octav Boiangiu trebuie întors zilnic...”.

A urmat o petrecere de vreo două ore cu tot felul de bunătați și muzică de café-concért. Eu eram cam stingher între atâtea somități.

A doua zi, am fost foarte surprins când mi-a telefonat la serviciu Victor Crasuleac, consătean de-al meu și coleg de școală primară; ajunsese lecotenent-major de Securitate, dar zicea că fusese dat afară și acum era funcționar la nu știu ce instituție. Vrea să mă vadă neapărat chiar în acea după-amiază. Zicea că m-a căutat și ieri, dar știe că fusesem ocupat cu petrecerea de la „Nord Hotel”. Azi însă trebuie să ne vedem. Ce-o fi graba asta? Noi ne întâlneam foarte rar. E adevărat că pe vremea când eram student, Victor ne invita din când în când pe mine și pe ceilalți trei consăteni la un șpriț, pentru că el avea salariu (și, probabil, destul de bun), iar noi eram niște studenți pârliti. Ba chiar ne-a invitat de două ori la el acasă pe strada Transilvaniei – zicea că primise de la cineva palincă bună și vrea să bem și noi. Prima dată, neobișnuiți cu o băutură atât de tare, ne-am îmbătat toți. Dar după terminarea facultății, cu Victor Crasuleac m-am întâlnit de puține ori și mai ales întâmplător. După foarte mulți ani, el m-a mai vizitat uneori acasă la mine. Iar acum insistă să ne vedem și cât mai repede. M-a făcut curios să aflu cauza grabei. Și mai ales, de ce să ne întâlnim pe bulevardul Banu Manta și nu undeva mai în centru? Mă rog.

Era o zi mohorâtă, umedă și rece. Când am ajuns în fața Oficiului poștal nr. 2, la locul întâlnirii mă aștepta Victor și încă un tip cam de vârsta noastră. Scund, îndesat și cu o mutră de om vesel.

– Salut! – mă întâmpină Victor. – Te-am văzut aseară la „Nord Hotel” cu toți ștabii ăia. Ești tare! Da’ despre asta vorbim mai târziu. Uite, el e Șobolanu, cel mai bun prieten al meu, – mi-l recomandă Victor pe tipul de lângă el. – de adevăratelea, îl cheamă Ion Repcea, da’ așa-l alint eu, Șobolanu. E mare sportiv la Dinamo, campion la lupte, da’ acuma are treabă aici, la Liceul „Ion Neculce”, în spatele sfatului popular. Șobolanu e elev la liceul ăsta în clasa a IX-a seral și are azi examen la Rusă, da’ el nu știe nici alfabetul...

– Și vrei să-i pun o pilă? – ghicesc eu rugămintea lui Victor.

– Nu. Să dai tu examen în locul lui.

– Ai înnebunit, Victore? Vrei să mă bagi la pușcărie?!

– Stai nițel, domne, – intervine Șobolanu. – Să știi că nu-i niciun pericol, că la „Neculce” nu mă cunoaște nimeni, io abia ieri m-am transferat de la alt liceu. Mă știe numa’ secretarul.

– Nici vorbă! – dau eu hotărât din mână.

– Hai, mă Nelu, – se roagă Victor. – Șobolanu e într-o situație nasoală rău, că dacă rămâne iar repetent, îl dau afară ăia de la Dinamo.

– Păi, de ce să-l dea afară? Nu zici că-i sportiv? Lor nu le cere nimeni studii.

– Da, dar cei de la Dinamo sunt și lucrători M.A.I.⁴. Uite, Șobolanu e sublocotenent.

– Și tocmai cei de la M.A.I. îmi cer să încalc legea, în loc s-o apere?

– Hai, mă Nelu, o iei acum cu legea... Ce-i așa mare lucru?

– Mă Victore, îți dai seama ce-mi ceri?! Sunt profesor la un liceu, lucrez la Ministerul Învățământului, iar tu...

⁴ **M.A.I.** – Ministerul Afacerilor Interne, adică Miliția și Securitatea. (C. Ir.).

– Te rog, nu ne lăsa, – insistă Victor, – că nu se întâmplă nimic. Te duci, citești un pic din lecția pe care ți-o arată baba, că ne-am interesat cum e. La Rusă e o babă, și în liceul ăsta pe el nu-l cunoaște nimeni, iar la Rusă Șobolanu nu știe nici literele. Hai, mă Nelu, te rog. Nu durează decât zece minute... Iar el riscă să fie dat afară.

Erau într-adevăr disperați amândoi, mai ales Victor, că Șobolanu mi s-a părut, după zâmbet, mai nepăsător. Dar mi s-a făcut milă. Deși era o ilegalitate, deși era periculos, m-am gândit că aş putea să-l ajut. La urma urmei e un sportiv și, cu examenul ăsta, nu nedreptățește pe nimeni, nu ia locul nimănui. Chiar așa, pentru un examen de doar câteva minute, băiatul ăsta simpatic și râzător își poate pierde pâinea.

– Bine, – zic. – Dar dacă o să fiu prins, să veniți cu pachet la mine la pușcărie sau măcar să-mi aruncați chiftele cu praștia peste gard...

– Hai că n-o să se-ntâmple nimic, – zice mulțumit Șobolanu. – Acu' mergem să ți-l arăt pe secrear, e singurul care mă cunoaște de când am adus actele. Dacă intră cumva în clasă, da' nu cred, că n-are ce căuta, da' dacă totuși intră, tu pleci imediat.

– Te prefaci că ți-e rău, – îl completează Victor. – Scoți batista, o duci la nas, că-ți curge, adică, sânge din nas și ieși din clasă. Asta-i tot. Dar n-are ce să se-ntâmple. O să fie bine, ai să vezi! – mă asigură el.

– Și mai am o rugămintă, – zice Șobolanu. – Să nu cumva să-mi iei notă mare sau chiar 10, că m-ai nenorocit! La alt examen, când o vedea baba asta sau, mai repede, alt profesor, că o să mă mut iar și când o vedea că am la Rusă 10, iar io sunt tămâie, ce-o să zică? Pricepi? Așa că ia și tu un 5-6 acolo, nu mai mult. Hai să ți-l arăt pe secretar, numai de el trebe să te

păzești. După aceea, te așteptăm în cârciuma de colo, că asta nu-i vreme de stat pe-afară. Hai, că acuși începe examenul.

Cotim pe după clădirea sfatului popular, cea care are în vârful turnului statuia unei santinele sau a unui cavaler medieval cu sulită, așa ceva, ajungem la liceu și intrăm la Secretariat, Șobolanul în față, eu în spatele lui.

– Nu vă supărați, – zice el, – în care sală e examenul de Rusă la clasa a IX-a seral?

– La etajul întâi, unde scrie pe ușă: Clasa a X-a B. Grăbiți-vă, că examenul e peste un sfert de oră.

În coridor, Șobolanul îmi zice:

– Hai sus. Ai văzut? De chelbosul ăsta să te ferești. Deci mă cheamă Repcea Ion și să răspunzi de vreo 5 sau 6, nu mai mult, – repetă el, – și te așteptăm la cârciumă, că afară-i frig rău.

Intru în clasă și văd vreo patruzeci de elevi cam bătrâiori, unii chiar de cincizeci de ani sau peste, bărbați și femei. Găsesc un loc în penultima bancă. După câteva minute, vine și profesoara – o cucoană rujată strident și de vârsta pensionării, dacă nu chiar pensionară.

– Bună seara! – zice ea cu un inconfundabil accent de Basarabia. – Examenul de limba rusă o să fie așa: primii trei elevi, pe care o să-i strig eu în ordine alfabetică, se vor așeza aici, în prima bancă. Din acest manual, – arată ea cartea, – e și unul la fel pe bancă, veți citi un paragraf de la pagina pe care o voi indica eu, apoi traducerea primei propoziții și analiza unui substantiv – gen, număr, caz. Clar? Bine. E ușor, nu? Acum să poftească în prima bancă elevii... – și-i cheamă pe primii trei.

M-am lămurit. După primele două serii, mi-am dat seama că profesoara e destul de indulgentă cu seraliștii, unii abia legau silabele, iar de tradus – nici atât, și până să-mi vină rândul, scot din servietă ziarul de după-amiază „Informația Bucureștiului”

și mă apuc să citesc. Din când în când, mai trag cu urechea, mă uit la cei din față: e clar, profesoara e chiar foarte cumsecade. Îi ajută pe toți, la cei care prea se căznesc să citească, traduce ea în locul lor și nici nu-i pune să analizeze substantivul; le dă tuturor notă de trecere.

E poftită în prima bancă o nouă serie de trei seraliști, tot cu litera D. Deci mai e până-mi vine rândul. Mă întorc la ziar. La pagina de sport, dau de un articol despre meciul de fotbal din etapa trecută dintre Rapid și Dinamo, câștigat de feroviari. Articolul încearcă să-i scuze pe dinamoviști, că adică au pierdut, pentru că le-a lipsit un jucător de bază, și anume, Vasile Anghel. Minciuni. Eu am fost la meci și am văzut că rapidiștii au fost mai buni, ce mai. Minciunile din ziare mă enervează. Întorc pagina la rubrica „De la Miliția Capitalei”. Aici măcar sunt lucruri concrete. Ia uite: mai mulți călători din câteva tramvaie, mai ales 13, 14 și 24, au fost prinși călătorind fără bilet și au fost amendați cu câte 5 lei. Nu-i exclus să fie studenți sau țigani, că ăștia obișnuiesc să meargă pe blat. Unul – îi dă numai inițialele, N. L. – a furat o butelie de aragaz, dar a fost prins când încerca s-o vândă la talcioc. Relatări scurte, succinte. Dar ultima știre e ceva mai lungă. Un tip de 50 de ani, dat tot numai cu inițiale, C. C., se deghiza în cerșetor și cerșea. Asta ziua, că seara, îmbrăcat elegant, cerșetorul petrecea la restaurantul „Ambasador” sau la „Melody Bar”. Dar asta nu-i nimic. Individul locuia într-un apartament din centru – mobilă scumpă, covoare, tablouri, iar pe deasupra, Miliția a găsit acolo o mare sumă de bani, peste 100.000 de lei. Și toată agoniseala numai din cerșit, că C. C. nu era în câmpul muncii. Ia uite, al dracului!

La un moment dat, o aud pe profesoară ridicând tonul:

– Repcea Ion! – apoi și mai tare: – Repcea Ion!

Ăsta, îmi zic, ori e cam surd, ori n-a venit la examen.

– Repcea! – mai repetă profesoara enervată.

În acea clipă, îmi aduc aminte că eu sunt Repcea Ion. Mă ridic și zic repede:

– Da... Prezent, – și mă îndrept spre banca întâi.

– Dumneata ai venit la examen să citești ziarul?! Asta-i culmea! Las' că vedem acuși ce știi. Ia deschide cartea la pagina... ă-ă. Așa, la 186 și citește.

La sfârșitul manualului, după ce elevii avansează în cunoașterea limbii ruse, sunt puse lecții mai grele și, probabil, de aceea m-a pus să citesc de acolo. Dar în timp ce căutam pagina, profesoara continua indignată:

– În atâția ani de catedră nu mi s-a mai întâmplat așa ceva! Auzi, să citești ziarul la examen! Ai găsit pagina? Bine. Citește!

Pentru o clipă, zăpăcit de întâmplare și jenat, am uitat de rugămintea lui Șobolanu și am început să citesc cursiv, cu accent corect. Când mi-am dat seama, era prea târziu, citisem deja două propozițiuni. Profesoara s-a holbat la mine, de parcă văzuse cine știe ce și mă întreabă rusește:

– Vorbiți rusa?

În limba rusă nu există cuvîntul *dumneata*, de aceea mi s-a adresat cu pluralul de politețe.

– Puțin... – răspund eu încurcat și tot în rusește.

– Din familie?

– Nu. Am învățat în școala elementară, mi-a plăcut și...

Profesoara se ridică în picioare și se adresează întregii clase de seraliști:

– Uite, tovarăși, un exemplu demn de urmat! Colegul vostru, ă-ă, – se uită în foaie, – Repcea Ion a învățat limba rusă la școală. Și-a dat silința și azi îi pun 10! Așa să faceți și voi.

O încurcasem de tot. Abia așteptam să se termine comedia asta. Noroc că au mai urmat doar două serii și am scăpat. Am ieșit repede din clasă de teamă să nu mă mai întrebe profesoara și altceva.

M-am grăbit să ajung la cei doi.

– Gata? Cum a fost? – m-au întâmpinat ei încrezători.

– Nasol, – zic.

– Glumești? Cum adică? – se speriasc Șobolanu.

– Păi, baba și-a dat seama că știu rusește, așa că ți-am luat
10.

Nu le-am spus nici de ziar, nici nu le-am dat alte amănunte, că mă făceam de râs.

– M-ai nenorocit! – se vaită Șobolanu. – Mai bine rămâneam corigent. Acum iar trebe să mă mut la alt liceu...

Nu știu la ce alte licee s-a mai mutat Șobolanu și cum și-a luat examenele. Cert e că în curând a ajuns campion mondial la lupte greco-romane, s-a însurat cu o celebră cântăreață de muzică populară, iar în cariera militară a ajuns până la gradul de colonel. Acum e limpede, cred, de ce am spus că-l cheamă Repcea și nu i-am dat numele adevărat?

Frizerul Luca

Eram, cred, în anul doi sau trei de facultate, adică prin 1956 ori '57, când l-am cunoscut pe Luca de la **Frizeria** de lângă cinema **Patria**, unitate de lux a Întreprinderii „Igienă” București și, deci, nu prea era de nasul studenților.

Într-o zi, îl văd pe colegul Eugen Mihaiciuc proaspăt tuns; era o tunsoare nu numai îngrijită, dar mai ales i se potrivea foarte bine. Eugen era scund, rotofei, bucălat, iar noua frizură, oricât de ciudat ar părea, îi dădea o zveltețe și parcă îl înălța puțin, dar mai ales îi schimba în bine fața de dovleac copt și vesel. Mi-a plăcut și-l întreb:

– Cine te-a tuns atât de bine? Îți stă grozav, Eugene!

– Unul de lângă **Patria**. Data trecută, m-a tuns în bășcălie unul de lângă Universitate, de ziceai că-s o varză jumulită. Așa că de data asta, am intrat la frizeria de lângă **Patria**, dar mai întâi i-am studiat pe frizeri, să văd care tunde mai bine (Eugen era un chițibușar pretențios, un cusurgiu). Erau patru. Trei mai bătrâni și cam plictisiți, iar al patrulea mai tânăr și parcă tunde cu plăcere. Mi-am zis să încerc la el. Primul s-a eliberat unul bătrân și m-a poftit pe scaun, dar i-am spus că aștept la... – și l-am arătat pe cel tânăr. „A, la Luca...” – a mormăit moșul acru. Când mi-a venit rândul, m-am așezat în scaun, Luca a săltat scaunul, ca să-i vină la îndemână, apoi, după ce mi-a dat ocol, a luat de pe măsuță o revistă și mi-a spus: „Alegeți-vă de aici o

tunsoare...” „Ultima dată, m-am tuns în provincie, – am mințit eu, – și a ieșit cam nasol.” „Mda... – zice Luca și-mi arată un model din revistă. – Cred că vi s-ar potrivi tunsoarea asta.” Am zis că-s de acord, iar el m-a tuns repede și cu mișcări sigure. Și zici că-ți place? Poți să te duci și tu la el, dar să știi că-i mai scump ca-n altă parte, unde e 1,50, plus 50 de bani ciubucul, adică 2 lei în total. Acolo-i 2 lei, plus ciubucul.

Peste vreo două săptămâni, când era cazul să mă tund, mi-am zis să încerc și eu la Luca.

Când am intrat în nu prea spațioasa frizerie, doi dintre frizerii mai în vârstă nu aveau clienți, și unul dintre ei m-a poftit pe scaun, dar am spus că aștept la domnul Luca (cuvântul „tovarăș” se folosea în acea vreme în situații cât de cât oficiale). Când și-a auzit numele, Luca, un tip de vreo treizeci și ceva de ani, nu prea înalt, s-a întors și m-a privit puțin mirat, cel puțin așa mi s-a părut, dar imediat a zâmbit profesional:

– Mai durează cam zece minute.

– Nu-i nimic, aștept – am răspuns eu.

Clientul de pe scaunul lui Luca era un bărbat de vreo cincizeci de ani care părea că ațipise – de o anumită plăcere, desigur – în timp ce frizerul îi săpunea barba cu pământul plin de spumă. Operațiunea a durat destul de mult, apoi Luca luă briciul și, cu mișcări sigure, îl plimbă de câteva ori pe curea. Bărbatul nu deschise ochii nici când simți briciul pe obraz. Abia după ce bărbieritul se încheie și Luca îl invită (foarte politicos) să se aplece deasupra chiuvetei pentru a fi spălat, acesta deschise ochii oarecum nemulțumit că s-a terminat un lucru plăcut. Cu mișcări repezi și sigure, Luca îl spală, îl șterse, îl dădu cu colonie, îl șterse din nou, îi făcu vânt cu prosopul, apoi îl pudră ușor, se dădu un pas în lături și se plecă spre client:

– Să vă fie de bine!

Bărbatul, care în timpul ultimelor operațiuni închisese iarăși ochii, nu spuse nimic și arătă cu degetul spre nas.

– A, da... – se scuză Luca.

Luă o foarfecă mai mică și-i tăie firele de păr care se șteau dintr-o nară. Apoi cu o măturică îi perie sacoul pepit, deși cred că nu era nevoie, căci bărbatul nu se tunsese, ci doar s-a bărbierit, așa că nu putea avea păr pe sacou. Acesta îi băgă lui Luca bacșișul în buzunarul bluzei albe ca de doctor și-i spuse:

– Poimâine o să vin devreme – la opt fix. Să fii liber.

– Vă aștept. Să trăiți! – și-l conduse doi pași spre ușă.

Luca se suci pe călcâie, îmi făcu semn să mă mut de pe banca pe scaunul lui și se duse la casieră, probabil să plătească bărbieritul clietului cu sacou pepit, desigur, din banii pe care acela îi băgase în buzunarul bluzei lui. S-a întors repede, mi-a potrivit scaunul și mi-a spus râzând:

– Nu te știu, dar văd că ai venit direct la mine.

– Da...

– În cazul ăsta, dacă vei fi mulțumit, ești obligat să rămâi clientul meu, s-a înțeles? Altfel, ai încurcat-o! – râde mai tare.

– Elev?

– Nu, student. Mi-a plăcut cum l-ați tuns pe un coleg și...

– A, dom' student? Mă bucur că vin studenții la mine. Da' rămâne valabil ceea ce-am zis: dacă o să-ți placă cum te-am tuns, rămâi clientul meu, altfel... – râde iar. – la să vedem, – îmi ciufulește și-mi prefiră părul. – Da. Dar data viitoare, adică me-reu, să nu mai vii cu părul proaspăt spălat, că se înfoaie și mă păcălește la tuns, pricepi? Vreo preferință, ceva? Vrei o anume tunsoare? Că voi studenții...

– Nu, cum credeți că mă aranjează, dar nu prea scurt.

– Am înțeles. Bravo! Îmi place.

Luca m-a înfășurat până sub bărbie cu un cearceaf alb, m-a pieptănat și începu să mă tundă. Era sigur în mișcări și destul de rapid, dar cu nimic deosebit de alți frizeri. Termină repede, mă bărbieri la ceafă, îmi înfășură în jurul gâtului un prosop și spuse:

– Acum apleacă-te spre chiuvetă.

Am înțeles că vrea să mă spele pe cap și am dat să evit asta, mai ales că eram spălat de curând și aveam în buzunar numai 5 lei.

– Nu... M-am spălat aseară, așa că...

– Știu. Dar ai spus că ai venit să te tund, nu să mă înveți me-serie? – se prefăcu el supărat, dar răsă numaidecât și adău-gă: – Și-apoi, ai zis să fac cum cred eu. N-ai zis așa?

– Da, dar...

– Ei, atunci: executarea! – mă aplecă el spre chiuvetă și începu să mă spele pe cap.

Îmi plăcea cum miroase săpunul lichid cu care mă spăla, dar nu-mi ardea de asta: mă gândeam cu groază că n-o să-mi ajungă banii. Îmi făceam totuși socoteala că spălatul pe cap poate costa cel mult cât tunsul, așa că 2 și cu 2 fac 4 lei, plus 1 leu bacșișul fac în total 5 lei, taman cât aveam în buzunar, deși voi rămâne lefter. Dar ce, e prima dată?

După ce m-a clătit bine, Luca m-a îndreptat în scun și cu mișcări iuți m-a șters cu prosopul pe care-l aveam în jurul gâtului, pe urmă cu alt prosop și mă așteptam să încheie operațiunea cu uscătorul electric. Dar nu, el luă o sticlută și începu să mi-o deșerte în cap:

– Așa, acum facem la domnu' o frecție bună și gata.

– Nu, eu... – am încercat să mă opun disperat, cu gândul la cei 5 lei din buzunar.

– Li-niș-te! – trăgăună Luca, continuând să-mi fricționeze pielea capului cu mișcări repezi.

Freția nu dură mai mult de două minute, și frizerul își termină treaba, pieptănându-mă și uscându-mă cu foenul. Se dădu în lături să mă văd în oglindă.

– Ei? Ce zice domnul? Mulțumit?

– Da... – am zis eu moale.

– Cum adică: d-a-a? – mă îngână Luca. – Domnul nu e mulțumit de ceva?

– Nu. E bine.

– Ei, dacă-i așa, te duci la tovarășa casieră și-i achiți 2 lei.

– Păi...

– Niciun păi, domnu' student. Țsta-i tariful la noi, uite, așa zice și afișul ăsta de pe perete.

Am băgat repede mâna în buzunar ca să-i dau 1 leu, dar Luca îmi ghici intenția și mă opri cu un gest hotărât:

– Și fără chestii d-astea!

– Înseamnă că n-o să mai am obraz să mai vin.

– Atâta-ți trebuie! Te-am prevenit că ai s-o încurci, dacă ești mulțumit și cu toate astea nu rămâi clientul meu. Așa că ai grijă. Cât privește obrazul, ia uită-te-n oglindă: îți place?

Mă privesc din nou. Da, am o frizură reușită, care avea ceva pe care-l observasem încă din momentul când își terminase Luca treaba, dar abia acum l-am tălmăcit: tunsoarea era corectă, uniform proporționată, pieptănată în sus (cum purtam eu părul în acei ani) și, lucru important și nou, nu lăsa neplăcuta impresie de „proaspăt tuns”.

– Îți place? Ei, să vă fie de bine, domnu'! Și te aștept și data viitoare, clar? Da' nu mi-ai spus cum te cheamă.

– Corneliu.

– Ia uite, frate! – plesni Luca din palme. – Cornel! Ca pe mine! Ei, în cazul ăsta, să nu te pună obejdia să nu vii data viitoare! Acum du-te, tizule, la casă și achită 2 lei.

Așa au început lunarele mele vizite la Luca, statornicindu-se cu timpul între noi o relație de-a dreptul amicală. Doar la a doua tunsoare am mai încercat să refuz spălatul pe cap și frecția, dar fără succes:

– Parcă am stabilit de data trecută că te lași în seama mea și că ești client, nu unul care a venit să mă învețe meserie. Așa că, tizule, aș vrea să nu mai avem discuții din astea.

Și n-am mai avut. Iar de fiecare dată, pentru tuns, spălat și frecție, plăteam doar 2 lei și niciun ban bacșiș. Ba uneori, din proprie inițiativă, Luca mă și bărbiera, fără să mă coste ceva în plus. Am dus-o așa vreo trei ani, adică până la sfârșitul studenției. Nu m-am lăudat însă nimănui cu chilipirul meu, de teamă că mai mulți colegi de-ai mei se vor grăbi să devină clienții lui Luca, iar acesta va fi pe deplin îndreptățit să mă considere nerecunoscător și lipsit de obraz.

După terminarea anului V, în iunie 1960, am luat licența (atunci îi zicea examen de stat), iar prin Comisia Guvernamentală am fost repartizat la Editura Didactică și Pedagogică a Ministerului Învățământului și Culturii (așa a fost până în 1962, când Cultura s-a despărțit de Învățământ și a devenit minister separat sub denumirea Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă). Am plecat în satul natal pentru ultima vacanță de vară, dar și cea mai scurtă, pentru că în august am fost angajat la locul repartizat (cu unele peripeții, pricinuite de o turnătorie, despre care am vorbit în alt chix). La începutul lui septembrie m-am dus la Luca.

– Dar văd că-ți lași plete... – mă întâmpină el vesel.

– Nu, dar n-am vrut să mă tund în altă parte, ca să nu ai dumneata ce repara...

– Nu-i nimic. Ca și altădată, aș fi revenit la linia de dinainte. la loc. Văd că ești și cam nebărbierit, așa că dăm jos și barba.

– Da, dar mai întâi, lasă-mă să mă laud. Te anunț, domnule Luca, solemn: nu numai că am terminat facultatea, dar m-am și angajat la editura Ministerului Învățământului!

– În București?! Ești tare, șefu’! Boier, ce mai! Felicitări și la mai mare!

Pe Luca vestea l-a bucurat sincer și acesta nu mai contenea să se minuneze și să mă felicite că am fost repartizat în București, lucru într-adevăr rar și anevoios în acei ani.

La sfârșit, după ce m-a tuns și m-a bărbierit, m-a dat cu colonie și m-a pudrat ușor, Luca a făcut o plecăciune exagerată și mi-a zis zâmbind:

– Să vă fie de bine, șefu’!

Apoi, ceea ce nu mai făcuse niciodată până atunci, a scos din buzunarul bluzei albe un carnețel, muie vârful creionului în gură și începu să noteze mormăind:

– Așa. Tuns – 2 lei, spălat pe cap – 4 lei, frecție – 3 lei, ras – 3 lei, total: 12 lei la casă, șefu’.

Comportamentul neașteptat al lui Luca, recunosc, m-a lăsat cu gura căscată, dar numai pentru o fracțiune de secundă. Pentru nimic în lume n-aș fi vrut ca el să-și dea seama cât de uluit eram. Am luat hârtiuța din mâna lui, sper, cu cel mai natural gest și, înainte de a mă duce la casă să achit, i-am dat – tot cu cel mai firesc gest – o bancnotă de 3 lei, pe care Luca n-a refuzat-o.

Am continuat, se-nțelege, să mă duc lunar la frizeria de lângă cinema **Patria**, unde Luca mă „servea” la fel de frumos, numai că nu pentru 2 lei, ci pentru 15.

Dar în toamna lui 1963, mă duc într-o zi să mă tund și nu-l găesc pe Luca: are de rezolvat niște probleme și și-a luat un liber, îl găsiți mâine, mi s-a spus.

A doua zi, Luca era la frizerie. N-avea client.

– la loc, tizule, – îmi spune el bine dispus. – Cre’ că e ultima dată când te tund.

– Cum așa? – întreb nedumerit.

– Păi, mă mut.

– În cazul ăsta, o să vin acolo unde te muți.

– Cam greu, – râde șmecherește, – că am fost angajat frizer la ambasada noastră din RDG⁵. Da’ te aștept și acolo...

– Bravo! Te felicit din tot sufletul! Grozavă veste îmi dai!

– Mulțumesc, tizule. Era vorba încă de anul trecut, da’ nu s-a putut, că nu eram însurat. Aveam, nu-i vorbă, două gagici, dar niciuna nu era bună de nevastă. Am tot căutat, și până la urmă m-am însurat săptămâna trecută.

– Să fie într-un ceas bun! – zic. – Și casă de piatră!

– Mulțumesc. Încă n-am făcut nuntă, ne-am cununat numai la sfat⁶. Nu ne iubim, dar pare fată bună și cu timpul o veni ea și dragostea...

– Și mergeți împreună, nu?

– Păi, da. Pe Geta, că așa o cheamă, o angajează la administrație, că ea rupe nițel și nemțește.

A fost într-adevăr ultima dată când m-a tuns Cornel Luca, frizerul care a înțeles ca nimeni altul că studenții, în a căror buzunare bate vântul, se bucură când sunt tratați ca și când le-ar avea doldora.

⁵ **RDG** – Republica Democrată Germană. (C. Ir.).

⁶ **sfat** – sfatul popular, adică primăria. (C. Ir.).

Guram Haraidze

Toamnele în București sunt, de obicei, frumoase, cu soare blând sau cețuri calde, care învăluie somnolent arama copacilor, clădirile și viermuiala străzilor și-ți umple sufletul de duioase melancolii. Și mai sunt frumoase toamnele bucureștene, pentru că sunt lungi, întinzându-se mai mereu hăt dincolo de luna noiembrie, uneori chiar până la Crăciun.

O astfel de toamnă era și în 1974, când la sfârșitul lui octombrie mi-a telefonat frumoasa doamnă Lia Zamfirescu de la Uniunea Scriitorilor, invitându-mă să trec a doua zi pe la ea: vrea să-mi comunice o rugămintă a președintelui Zaharia Stancu. Ce rugămintă? Că Zaharia Stancu abia dacă mă știa din vedere. Eram, ce-i drept, membru al Uniunii Scriitorilor, dar abia de câțiva ani. M-a făcut curios frumoasa doamnă.

Ajung a doua zi în Șoseaua Kiseleff 10 (atunci, sediul Uniunii Scriitorilor, azi, sediul central al PSD; aud că politicienii au și cumpărat frumoasa clădire...), iar doamna Zamfirescu îmi comunică rugămintea președintelui: peste două zile, urmează să sosească în România scriitorul gruzin (azi, Gruzia se numește Georgia) Guram Haraidze, vicepreședinte al scriitorilor gruzini și redactor-șef al revistei „Gruzia literară”.

– Iar peste cinci zile, – mă lămurește doamna Zamfirescu, – va veni și președintele Uniunii Scriitorilor din Gruzia, poetul Iosif Noneșvili, dar până atunci mai vorbim. Cred că te vei

ocupa numai de Haraidze ăsta sau cum îl cheamă. Pe oaspetele de poimăine îl duci mai întâi la Braşov. Dan Tărchilă v-a reţinut camere la hotelul „Aro”. (Dramaturgul Dan Tărchilă era atunci secretarul Asociaţiei Scriitorilor din Braşov.) Staţi în Braşov şi prin împrejurimi două-trei zile şi pe urmă plecaţi pentru alte 5-6-7 zile unde vreţi. Eşti liber să stabileşti programul care-ţi convine. În plicul ăsta ai diurna pentru amândoi şi câteva foi de drum clasa I. Poimăine o să vină şoferul nostru să te ia de acasă şi te va duce la aeroport ca să-l întâmpini pe oaspete, după care veniţi împreună la domnul Stancu.

Din cauza ceţii de pe aeroportul Băneasa, avionul de Moscova care-l aducea pe scriitorul gruzin a sosit cu mare întârziere. Până la urmă, abia spre prânz, avionul a aterizat şi, între pasagerii care coborau scara avionului, a apărut un bărbat tânăr şi foarte brunet. Am bănuir că acesta trebuie să fie oaspetele. Am ghicit – era scriitorul Guram Haraidze. Un tip negricios, cum spuneam, slab, deşirat, din care cauză părea mai înalt. I-am urat bun venit în România, ne-am urcat în maşina Uniunii Scriitorilor şi am plecat spre hotelul Athenée Palace, ca să se cazeze. I-am spus încă din maşină că i se propune să petreacă două zile în Bucureşti, după care vom călători împreună la Braşov şi Sibiu. A acceptat bucuros programul propus. Am observat încă de la început un tic ciudat pe care-l avea scriitorul gruzin: îndoia degetul mic (când la o mână, când la cealaltă, iar uneori la ambele în acelaşi timp), îl prindea cu degetul mare şi imediat îl scăpa cu putere, ca la bobârnace, şi făcea această mişcare cu o frecvenţă de două-trei secunde, iar fiecare „bobârnac” era însoţit de un uşor pufăit prin colţul gurii. Ticul era nu numai ciudat, dar şi caraghios şi nepotrivit pentru un bărbat de vreo patruzeci de ani (avea 43, aşa mi-a spus Guram după ce ne-am

împrietenit). Sigur că nu îndrăzneam să-l întreb ce-i cu acel tic și preferam să mă prefac că nu-l observ, dar mă va lămuri el la Sibiu, când eram deja prieteni declarați și ne tutuiam (sunt convins că, în afara unor elemente greu de explicat în nașterea unei prietenii, la noi a contat mult și faptul că i-am mărturisit că am absolvit de curând Facultatea de Teologie Ortodoxă; de fapt, atunci îi zicea Institutul Teologic de Grad Universitar).

Guram Haraidze era o fire deschisă, un tip simpatic și cu umor. Știam de la doamna Zamfirescu că e vicepreședinte al scriitorilor gruzini și redactor-șef al „Gruziei literare”, iar de la el am aflat că e prozator, că e autorul câtorva volume de proză scurtă (romane n-a scris). Mi-a și încredințat o povestire scrisă în rusă, pe care am tradus-o și am predat-o la „Viața studentască” și la „Amfiteatru”, dar nu știu de ce n-a fost publicată... Probabil din cauza relațiilor româno-sovietice din ce în ce mai proaste, pentru că povestirea era interesantă și scrisă bine. (Pe scurt: un ostaș gruzin se întoarce de pe front fără prietenul și consăteanul lui, împreună cu care plecase la război, și se tot frământă: cum să-l anunțe pe tatăl prietenului că fiul lui murise? Dar întors în sat, află că bătrânul e grav bolnav și se hotărăște să nu-i spună nimic despre moartea fiului, pentru a nu-i amăři și mai mult ultimele clipe de viață, ba dimpotrivă, îl asigură că fiul lui va veni curând.)

În București, programul lui Guram Haraidze a fost destul de lejer. În prima zi: vizită (obligatorie!) la Ambasada Uniunii Sovietice, apoi primire (nici asta prea lungă) la Zaharia Stancu și o cină oficială, la care, în afară de Guram Haraidze și de mine, a participat doar Traian Iancu, care era directorul Fondului Literar. Cina a avut loc la restaurantul Athenée Palace, adică la localul hotelului unde era cazat oaspetele gruzin. Atmosfera

a fost plăcută și destinsă, cu un final firesc: am hotărât să ne tutuim și să ne spunem pe nume.

A doua zi, scăpați de obligațiile oficiale, la sugestia lui, l-am dus pe Guram la mai multe biserici din București, deschise și în funcțiune, spre marea lui surprindere și bucurie, iar apoi, la sugestia mea de data asta, am făcut o vizită de câteva ore la Mănăstirea Cernica. Locul pitoresc, așezământul monahal și tot ce văzuse acolo au fost pentru Guram o neașteptată încântare.

În călătoria la Brașov și Sibiu, am luat-o și pe soția mea. Dan Tărchilă, după cum spuneam, conducea atunci Asociației Scriitorilor din Brașov; el ne-a rezervat camere la hotelul „Aro”. Chiar dacă era de-acum 2 noiembrie, vremea la munte rămânea încă destul de caldă și însorită, ca de altfel în toată țara. După ce ne-am cazat, am făcut mai întâi toți trei o plimbare prin oraș. Lui Guram, cum era și de așteptat, i-a plăcut Brașovul foarte mult. La un moment, am trecut pe lângă un magazin de metalochimice, iar Guram a ținut neapărat să intrăm, lucru care m-a surprins, dar m-am mirat și mai mult când, văzând în magazin foi de aramă de 50/50 de centimetri, a spus că vrea să cumpere o foaie și o foarfecă. l-am îndeplinit ciudata dorință și, în timp ce-i achitam vânzătorului cei câțiva lei, cât costa tabla de cupru și foarfeca, Guram a „subtilizat” din cutia de cuie de pe tejghea un piron și, făcându-mi șmecherește cu ochiul, l-a băgat în buzunar. După ce am ieșit din magazin, l-am întrebat:

– La ce-ți trebuie foaia de aramă?

– Ai să vezi. Secret... – râse Guram enigmatic.

Am intrat apoi alături, în magazinul cu mărfuri de menaj, de unde Guram, spre și mai marea noastră uimire, a cumpărat un fund de lemn de formă pătrată, cu o scobitură la mijloc, o

adâncitură, mare și rotundă; era, probabil, un suport pentru vase fierbinți. Nu l-am mai întrebat la ce-i trebuie acel fund de lemn, ca să nu-mi spună iarăși că e secret, și am ieșit din magazin.

În acea clipă tocmai au trecut doi negri (o raritate la noi în acei ani; aceștia erau, probabil, studenți la Institutul Silvic din Brașov).

– Când îi văd pe ăștia, mă bucur grozav! – a spus Guram și, observindu-mă nedumerit, adăugă: – Mă bucur când văd că pe lumea asta sunt unii mai negri decât mine... – râde el cu poftă.

La prânz, am fost invitații dramaturgului Dan Tărchilă la un fel de masă oficială în onoarea oaspetelui gruzin, masă pe care a dat-o chiar la restaurantul hotelului în care eram cazați. La masa „oficială” eram doar noi patru. A mâncat și a băut fiecare ce a dorit, iar discuțiile în cele vreo două ore au fost neinteresante, chiar anoste. După ce i-am mulțumit „amfitrionului” pentru tratație, Guram a propus să ne retragem în camerele hotelului pentru siestă, iar spre seară să ieșim în oraș la o nouă plimbare.

Nu cred că au trecut mai mult de două ceasuri, când am auzit că a bătut cineva la ușa camerei noastre.

– Probabil e gruzinul, – a presupus Genoveva. – S-o fi plictisit. A văzut că noi nu dăm niciun semn de viață...

– Da! – strig și mă ridic din pat.

Într-adevăr, era Guram. Intră zâmbind și ținând în mână fundul de lemn.

– V-am adus un cadou! – zise el cu o bucurie copilărească și ne întinde fundul de lemn.

În adâncitura rotundă a suportului de lemn era o frumoasă icoană de aramă a Maicii Domnului cu Pruncul în brațe.

– Extraordinar! – exclamăm eu și Genoveva într-un glas, uimiți să vedem ce minunăție a meșterit Guram pe o tablă de cupru doar cu un cui și o foarfecă.

– Vă place? – întreabă el bucurat.

– E splendidă! – zice Genoveva. – Cum ai făcut-o?

– Cu pironul pe care l-am furat din magazin. Am învățat meșteșugul ăsta de la prietenul meu Celaceava (parcă așa îl chema), care e cel mai mare artist în metaloplastie din Uniunea Sovietică. Lucrările lui se vând foarte scump. Acum e plecat pentru două luni în America, unde cred că face bani frumoși.

Spre seară, am ieșit toți trei la o plimabare prin Brașov, am hoinărit pe străzi, am vizitat Biserica Neagră, apoi am luat cina tot la restaurantul nostru. Dacă la prânz Guram a mâncat ciorbă de burtă și sarmale cu mămăligă de care a fost de-a dreptul încântat, acum a ales alt fel specific bucătăriei noastre, și anume, fasole cu ciolan afumat. Genoveva și cu mine am mâncat rasol de vită cu legume fierte.

După cină, Genoveva a urcat în cameră, iar eu și Guram am intrat la braserie, unde încă de cu ziuă Guram ochise niște halbe enorme din care mușteriii beau bere; nu văzusem nici eu până atunci așa ceva: acele „halbe” aveau capacitatea de doi litri și cică se numesc cai. Am comandat câte un „cal” pentru fiecare, am fumat și, bineînțeles, am „trăncănit”. Nici atunci n-am îndrăznit să-l întreb pe Guram ce-i cu acel tic al lui. În schimb, el mi-a promis să-mi povetească o întâmplare, jenantă, după cum m-a prevenit el.

– Dar nu acum; aici e prea multă gălăgie și fum de tutun, la care contribuim și noi cu pălăvrăgeala și țigările noastre...

Mi s-a părut că Guram regretă promisiunea, că pur și simplu îl luase gura pe dinainte. N-am reușit să golim „cail” (în fiecare

se aflau totuși patru halbe!) și, după o scurtă aerisire prin fața hotelului, ne-am dus la culcare. Era ora zece.

La ora unu și jumătate, când dormeam dus, sună strident telefonul de pe noptieră. Sar buimac și nedumerit. Cine să sune la ora asta?! Ridic receptorul.

– Da! – zic cam oțărât.

– Suntem *Recepția*, – aud o voce incoloră. – Colegul dumneavoastră, străinul acela, se pare că nu se simte bine. Vedeți ce are, că tot bate în furcă și zice ceva, dar nu înțeleg ce...

– Cred că lui Guram îi e rău, – îi spun Genovevei care se trezise, – mă duc să văd ce s-a întâmplat.

Îl găsesc pe Guram în baie – ședea pe vasul closetului și vomita pe jos. Observ o dâră de vomă pe covor, din fața patului până în hol, iar în încăpere era o duhoare groaznică.

– Ce faci, Guram? Ți-e rău?... – întreb eu prostește, de parcă nu se vedea că îi este rău.

Guram a întors spre mine o față vânăt-neagră și îngăimă jalnic:

– Mor...

Mă reped la telefon și sun la *Recepție*:

– Vă rog să chemați urgent Salvarea! Oaspetelui sovietic îi e foarte rău.

Peste un minut, sună *Recepția*:

– Salvarea nu poate veni. Pentru străini, e nevoie de nu știu ce aprobare...

– Aprobare? Ce-s nebuni?! Până la aprobare, moare omul! – țip, de parcă hotelul ar fi vinovat de această tâmpenie birocratică.

Cer un ton cu orașul și-l sun pe Dan Tărchilă, care era și medic. Pediatru, dar medic. Îi cer scuze că telefoniez la acea

oră, îi explic situația și-mi dau cu părerea că de vină e ciolanul cu fasole pe care-l mâncase oaspetele gruzin.

– Vin imediat, – zice dramaturgul. – Până atunci, el să bea cât mai multă apă și s-o vomite, e un fel de spălătură stomacală.

Vomitatul și diareea – concomitente! – îl vlăguiseră pe Guram de tot. M-am dus să-i spun Genovevei ce a pățit Guram și m-am întors să-l aștept pe Dan Tărchilă. Guram era tot pe „tron”, dar într-o scurtă pauză de vomat. A reușit să-mi spună cu glas stins și gemând:

– Bine că am sărit din pat la timp, că dacă borâtul mă apuca în somn, o mierleam!... Am auzit de oameni care au murit, pentru că au vomitat în somn și s-au înecat.

– Stai liniștit, că acuși o să vină doctorul. Mai bea apă și vomit-o.

– Dacă vine doctorul, ar trebui să mă scol de aici, să mă spăl... – îngăimă el jalnic. – Dar nu pot, că o să fac pe mine...

– Stai acolo. Mă duc să deschid geamul...

Curând a sosit Dan Tărchilă și l-a găsit pe Guram într-o nouă repriză de vomitat. Când l-a văzut, i-a pus mâna pe frunte:

– N-are febră, – zice, – asta-i bine. Scaunul e cu sânge?

– Nu știu. Să-l întreb. Ai făcut cu sânge, Guram?

Guram se saltă puțin de pe closet, Tărchilă cercetează cu atenție „producția” și conchide liniștitor:

– Fără sânge. E și mai bine! Uite, i-am adus „Saprosan”, să ia două comprimate acum, apoi câte o pastilă la șase ore. Azi nu mănâncă nimic. Am adus două lămâi – atâtea aveam acasă –, îi storci câte o jumătate în paharul cu apă, iar dimineața să cumperi lămâi și ceai de mentă și rogi la bucătăria restaurantului să-i fiarbă câțiva litri, iar el să bea cât de mult, neîndulcit și cu zeamă de lămâie. Trebuie să se hidrateze. O să fie bine.

– Dar Salvarea de ce a refuzat să vină? Ce aprobare îi trebuie?

– O prostie ca atâtea altele... Mă duc la *Recepție* să spun să-i dea altă cameră, iar el, după ce se liniștetște puțin să facă un duș și...

Tărchilă a revenit destul de repede și-mi întinde o cheie:

– E de la camera de vizavi. Să se mute acolo, iar camera asta s-o lase așa cum e... – a zis el. – A mai vomat?

– Da. Apă și enorm de multă fier.

– Dacă a vomat bilă, e semn bun. Curând starea generală i se va îmbunătăți. Ne-am înțeles? Ceai de mentă neîndulcit, zeamă de lămâie și Saprozan din șase-n șase ore. O să fie bine... – conchise Dan Tărchilă și se grăbi să plece; de pe culoar mai spusese: – Îmi pare rău că s-a întâmplat așa... Drum bun spre Sibiu.

Guram se mai liniști puțin. Spuse:

– Adineaori am borât și pastilele alea. Să iau altele?

– Păi, da.

Îi dau două pastile de Saprozan cu apă în care am stors lămâie. Le înghite și bea apa cu înghițituri mici. Stă puțin pe gânduri, apoi ridică ochii spre mine:

– Se pare că am trecut hopul și încep să înviez...

– Bravo! O să te faci bine. Uite, eu îți mut lucrurile în camera de vizavi, iar tu mai stai puțin și încearcă să faci un duș. Vrei să te ajut?

– Mulțumesc o să mă descurc. Dar am o rugămintă. La noi în Gruzia, pentru situații din acestea, se știe din bătrâni un tratament foarte bun, și anume: înghiți cinci boabe de piper negru și-ți trece cufureala, oricât de rea ar fi. Poți să-mi procuri cinci boabe de piper? O să iau și pastile din astea...

– Sigur că da, dar abia dimineața, când se deschid magazinele.

Momentul critic într-adevăr trecuse, dar Guram era vlăguit complet. Până la urmă, după ce s-a spălat, a reușit să adoarmă, iar dimineața era însetat și a băut doi litri de ceai de mentă în doar câteva minute. Apoi a înghițit cinci boabe de piper din plicul pe care i-l adusesem. Până spre prânz, a mai băut doi litri de ceai, a luat Saprozan și, deși încă slăbit, n-a mai avut scaune și nici n-a mai vomitat, dar de mâncare încă nici nu voia să audă. A dus-o așa până seara, iar apoi a avut o noapte liniștită, a dormit bine, iar dimineața, în afară de ceai de mentă și Saprozan, Guram s-a „îmbuibat” doar cu o felie de pâine prăjită, deși spunea că îi este în sfârșit foame. Semn bun, dar să mai rabde. Era cât de cât refăcut, îi revenise buna dispoziție și era gata să pornim spre Sibiu. Eu m-am dus să iau locuri pentru acceleratul de unsprezece, iar Genoveva i-a telefonat mătușii ei Vica la Sibiu, rugând-o să facă o supă dietetică de găină pentru scriitorul gruzin cu care o să-i facem o vizită. (Vica, de fapt, Zenovia Solcanu, învățătoare respectată în tot Sibiul, era sora mai mare a mamei Genovevei, adică a soacrei mele; de altfel, deși născută în Iași, Genoveva a petrecut o parte a copilăriei la Sibiu la mătușa ei; tot aici ea a urmat și primele clase primare, având-o ca învățătoare chiar pe tanti-sa Vica, pe care o iubea și o vizita cu duioasă plăcere.)

Călătoria de la Brașov la Sibiu a decurs normal. Când a trecut un chelner de la vagonul-restaurant cu tava de gustări îmbiind călătorii, Guram a anunțat că are o foame de lup. Genoveva i-a spus că asta e dovada însănătoșirii lui, dar că nu-l sfătuiește să mănânce de la restaurantul trenului, mai ales că în curând ajungem la Sibiu, unde tanti Vica ne așteaptă cu o dietetică și delicioasă supă de găină. Și într-adevăr tanti ne-a întâmpinat cu bucurie și cu o minunată supă de găină cu multe legume și

tăiței de casă. Toți am mâncat cu poftă, iar la rasolul de găină Guram a mâncat o întreagă căciulie de usturoi.

Lui Guram i-a revenit buna dispoziție. Ne-am așezat la o ceașcă de cafea pentru o scurtă siestă, în timpul căreia el s-a ținut zdravăn cu mâinile de brațele fotoliului, pentru a-și stăpâni ciudatul tic al degetelor mici de la mâini, dar mai pușia din când în când pe la colțurile gurii. Îi era rușine de tanti Vica, pentru că noi eram obișnuiți de-acum cu acel tic. Spre seară am ieșit cu toții în oraș, iar Genoveva, care a copilărit în Sibiu, a fost un foarte bun ghid, dar turul orașului, adică pe lumină, l-am amânat pentru a doua zi, iar acum, după plimbare, ne-am așezat pe o bancă în fața teatrului. Guram a cules o sârmă de pe jos și a început s-o îndoaie în toate felurile. Nici prin minte nu-mi trecea că el îmi face „portretul”. După câteva minute, mi-a întins „creația”:

– Țsta ești tu.

Da. Era conturul din sârmă al unui cap, cu ochelari, cu barbă și se putea presupune că îmi seamănă. S-a glumit puțin pe seama „portretului” meu, apoi, după o scurtă tăcere, Guram spuse, afișând un zâmbet nu prea vesel:

– Să vă spun și ce e cu ticul ăsta al meu... Acum douăzeci și unu de ani, eram campionul Uniunii Sovietice la 10.000 de metri. Eram poreclit „al doilea Emil Zatopek”⁷. Se apropia campionatul mondial, și mă pregăteam foarte intens, pentru a fi în cea mai bună formă. Dar când s-a alcătuit echipa reprezentativă a URSS, am constatat cu surprindere și indignare că eu nu am fost inclus. Mi-am zis că e o scăpare, cum adică să nu particip la campionatul mondial, dacă sunt cel mai bun? Și m-am dus la șeful delegației să-l întreb ce se întâmplă, iar el mi-a confirmat

⁷ **Emil Zatopek** (1922-2000) – atlet cehoslovac, multiplu campion european, olimpic și mondial la alergările de fond. (C. Ir.).

că nu fac parte din echipa de atletism a URSS; nici eu, nici cel care deținea următorul timp după al meu, ci cel de pe locul trei. Sigur că m-am supărat și am spus niște vorbe nu prea plăcute, vorbe care m-au costat un an și jumătate de pușcărie. Desigur, nu politică, ci pentru huliganism cică... Din închisoare am ieșit cu acest tic. La început mă deranja foarte tare, dar cu timpul m-am obișnuit, ba uneori scap de el pentru un timp, dar la emoții și enervare, revine... După eliberare, am fost angajat ghid la Inturist, unde am lucrat aproape patru ani. Între timp, mi-au apărut câteva povestiri, apoi prima carte și am trecut la o muncă redacțională.

Guram tăcu pentru câteva clipe, apoi, cu râsul lui șăgalnic, reluă:

– Iar din perioada cât am fost ghid turistic, am o amintire „românească”, pe care nu am spus-o niciunui român, deși în decursul anilor am întâlnit câțiva la noi în Gruzia, în general turiști. Voi sunteți primii cărora le povestesc acea amintire, o amintire cam penibilă în general...

Într-o zi, am fost delegat să însoțesc un autocar cu turiști români. În timpul turului orașului Tbilisi, ne opream la diferite obiective pe care eu le prezentam turiștilor: denumire, istoric, importanța lui, sculptorul (dacă era vorba de vreo statuie) și așa mai departe. Expuneri succinte și deloc pretențioase, pentru că, după cum mi s-a spus, acest grup de turiști era compus mai ales din colhoznici de-ai voștri, care așteptau cu nerăbdare să ajungem la ultimul „obiectiv” al turului orașului: vizitarea unei crame, unde era programată și o degustare de vinuri. Dar până la cramă, ne-am oprit la Palatul Culturii și credeam că turiștii nu vor fi prea interesați de acest obiectiv, mai ales că ne apropiam de finalul turului, adică de cramă. Dar spre surprinderea mea, un bărbat de vreo cincizeci și ceva de ani a cerut prin translațoare

să viziteze palatul. Am întrebat-o dacă a înțeles bine ce i-a spus turistul român. Mi-a spus că da și că turistul vrea neapărat să vadă Sala de consiliu de la etajul întâi. Precizarea m-a mirat și mai tare. I-am satisfăcut dorința, însă mă tot miram: de unde știe românul ăsta de Sala de consiliu? Probabil o mai fi venit la noi și altă dată în excursie, a vizitat Palatul Culturii, iar acum vrea să arate că e un om „umblat”. Aveam de gând să-l întreb, dar când am ajuns în Sala de consiliu, turistul n-a dat nicio atenție nici mobilierului din interior, nici candelabrelor, nici tablourilor de pe pereți, ci și-a pus mâinile în șold și se tot uita pe jos, de parcă ar fi pierdut ceva. După un minut, afișând un surâs mândru, ne-a spus: „Văd că parchetul se prezintă bine. Eu l-am pus în 1946! Eram prizonier de război...”.

Guram tăcu un timp, apoi conchise:

– Și acum îmi crapă obrazul de rușine.

Guram mi-a declarat că Sibiu l-a plăcut chiar mai mult decât Brașovul. Am ținut neapărat să-l duc și la Rășinari, să mă laud că e satul unor oameni de vază (Octavian Goga, Emil Cioran) și că am stat și eu un an și ceva la Rășinari, unde am absolvit clasa a doua primară. Am călătorit spre Rășinari cu tramvaiul și, bineînțeles, nu mi-am ascuns mândria că la noi, uite, sunt tramvaie și la sat... Mi-a mărturisit că e încântat de această plimbare. Dar deodată s-a oprit ca trăsnet. S-a lovit cu palma peste frunte:

– Mă-ă-ă, tu știi că mâine e 7 Noiembrie?!

– Știu, și ce? O să te felicit mâine de ziua voastră...

– Nu-i vorba de asta. Se știe că sunt în România și, dacă mâine nu mă prezint la Ambasada URSS, e vai și-amar de

mine! Așa că, din păcate, trebuie să ne întoarcem imediat la București.

Am plecat a doua zi în zori cu acceleratul de Timișoara și la ora zece l-am dus pe Guram la hotel (unde i se păstrase camera), el s-a bărbierit, s-a schimbat și l-am condus la ambasadă; ne-am înțeles să vin după el peste două ore pentru masa de prânz.

– A fost foarte bine că am trecut pe la ambasada noastră, – mi-a spus el când ne-am revăzut. – L-am întâlnit acolo și pe Noneșvili.

– Pe cine?

– Pe Iosif Noneșvili, președintele Uniunii Scriitorilor din Gruzia. Un poet prost, dar un politruc bun... – a încheiat Guram râzând.

După o pauză, a mai spus:

– La ora 5 după-amiază, suntem invitați la deschiderea Salonului cărții sovietice. Așa că ne-am întors la țanc, altfel...

Ne-am dus la ora cinci. La Sala mică a Palatului, erau adunate o mulțime de personalități – miniștri, reprezentanți ai Partidului Comunist Român, editori și, evident, mulți scriitori. Guram mi l-a prezentat pe Iosif Noneșvili – un bătrânel foarte scund, vesel, vioi, care mi-a dăruit placheta lui de versuri în traducere engleză.

La un moment dat, îl văd pe Domokos Gezá, directorul editurii „Kriterion”, că vine întins spre mine râzând. (Paranteză. Aveam la „Kriterion”, predat de mai multă vreme, romanul „Ajunul”, care – după toate „operațiunile”: redactare, referate, cenzură – ajunsese deja în tipografie, dar a cărui tipărire fusese oprită din dispoziția CC al PCR. Domokos Gezá îmi comunicase imediat acest lucru și-mi spusese că romanul meu nu va

apărea, dacă el, Domokos Gezà, nu va primi dezlegare de la cineva mare, de pildă, zice, de la Dumitru Popescu-Dumnezeu. „Dar de la Ceaușescu nu vrei?” – m-am oțărât eu, deși bietul Domokos n-avea nicio vină, tipărirea romanului meu fusese oprită din cauza unui nemernic – nici nu vreau să-i pomenesc numele –, care s-a grăbit să mă denunțe că de curând am absolvit Institutul Teologic de Grad Universitar din București. Bineînțeles că m-am supărat foarte tare și i-am scris o scrisoare la fel de supărată lui Cornel Burtică; acesta era atunci secretar al CC al PCR și răspundea, între altele, de cultură.) Așadar, îl văd pe Domokos Gezà că se repede bucuros spre mine:

– Am o veste bună! – zice. – Azi mi-a telefonat Burtică și m-a înjurat!

– Cum adică? – mă mir eu, pentru că să fii înjurat nu mi se pare un motiv de bucurie.

– Stai să vezi. Am fost sunat de la cabinetul lui tov Burtică, și el mă întreabă: „Romanul lui Corneliu Irod e mistic?”. Zic: „Nu e mistic, tovarășe Burtică.”. „Și atunci de ce p... mă-tii nu-l tipăriți?!” Așa că romanul tău o să apară curând.

Carevasăzică, scrisoarea pe care i-o trimisesem lui Cornel Burtică își făcuse efectul, și romanul meu „Ajunul” a apărut nu după mult timp.

I-am povestit și lui Guram peripețiile „Ajunului” meu. A făcut haz și mi-a spus cu prefăcută admirație:

– Dar văd că voi ne copiați în toate!...

– Ei, nu chiar. De pildă, în agresiunea împotriva Cehoslovaciei din august 1968 nu v-am urmat.

– Așa e. Și să știi că pentru asta vă admiră multă lume, chiar și unii de la noi.

După 7 Noiembrie, Guram Haraidze a mai stat în România doar câteva zile. La despărțire, am constatat amândoi că cele

două săptămâni au fost suficiente ca între noi să se nască o frumoasă prietenie. Ne-am promis să ne scriem și, bineînțeles, să ne vizităm. M-a invitat să vin eu mai întâi la Tbilisi, ca un fel de răspuns la vizita lui în România. Dar nici nu ne-am scris, nici nu ne-am vizitat și n-aș putea să explic de ce. Probabil dintr-o crasă comoditate a ambilor, dar mai curând înclin să-i dau dreptate lui Gheorghe Tomozei care-mi zicea că a ajuns la concluzia că cele mai trainice și adevărate prietenii se statornicesc în copilărie și în prima tinerețe și foarte rar mai târziu.

Guram a plecat, iar la mai puțin de o lună de la plecarea lui, pe 5 decembrie 1974 a murit Zaharia Stancu.

Iepure cu măslina

*Părintelui ȘTEFAN STANCIU,
bunul și vechiul meu prieten*

Deși era consilier patriarhal, bunul meu prieten, părintele Ștefan Stanciu, căruia îi dedic acest chix, o vreme a mai slujit la țară, în satul Tântava⁸, dincolo de Domnești, în județul Giurgiu, la vreo douăzeci și ceva, treizeci de kilometri de București. E drept, Ștefan avea și-n Capitală un apartament în cartierul Militari, în care locuia cu soția și fiica lor. L-am vizitat la Tântava de câteva ori. N-avea casă parohială și locuia în gazdă, chiar la marginea satului, la o bătrână, pe care, spre bucuria ei, Ștefan o alinta „mama Leana”. Dar nu fără temeii. Femeie în vârstă, văduvă, credincioasă, bună gospodină, „mama Leana” era mândră nevoie mare că are cinstea să găzduiască un preot tânăr și să aibă grijă de el ca de propriul ei fiu. Asta, desigur, și compensa într-o oarecare măsură durerea pe care o tănuia în suflet, că unicul ei fiu e însurat într-un sat vecin și n-a mai venit să-și vadă mama de ani de zile

⁸ Apropos de **Tântava**. E al doilea sat cu acest nume pe care-l întâlnesc; cealaltă Tântavă s-a contopit mai demult cu satul Vasilați din județul Călărași. Este, desigur, un toponimic slav (cum sunt atâtea în România, se pare chiar foarte multe...), însă nu-i dibuiesc semantica; am s-o caut și am să v-o comunic; îmi sună cam bulgărește. (C. Ir.).

De câte ori l-am vizitat la Tântava – și la „mama Leana”, și mai apoi la frumoasa casă de vacanță, pe care și-o construise alături, dar și la Bragadiru de Teleorman, unde Ștefan fusese preot înainte de a se transfera la Tântava, de fiecare dată am avut câte o surpriză.

Într-o toamnă târzie – cred că în 1990 sau 91 –, am fost la Tântava împreună cu Mircea Micu (poetul îl cunoștea, îl îndrăgea și îl prețuia pe Ștefan). Am călătorit cu mașina de serviciu a părintelui consilier, un ARO, condus de Horia, șoferul lui Ștefan. Era cam rece, iar „mama Leana” nu știa că dragul ei chiriaș vine cu oaspeți. S-a „orientat” însă imediat: ne-a servit cu o bunătate de slănină, jumări, țuică fiartă și la urmă, un molan bun. Ar fi vrut să gătească ceva, dar Ștefan i-a spus că nu zăbovim mult, doar vreo oră-două. Am stat însă patru și ne-am simțit foarte bine.

Surpriza? Păi, surpriza a venit pe drumul de întoarcere. Se-ntunecase de-a binelea. l-am mulțumit „mamei Leana” pentru bunătățile cu care ne-a ospătat și, cu aceeași recunoștință, pentru căldura și vorba bună cu care ne-a primit și am plecat. În mașină ședeam ca și la venire: Ștefan în față lângă șofer, eu și Mircea – pe bancheta din spate. Toți eram bine dispuși, iar țuica și vinul ne-au făcut veseli și vorbăreți. Pe neașteptate însă, Mircea Micu părea că se îmbătase brusc, deși la urcarea în mașină era doar ușor cherchelit. Acum vorbea poticnit și fără noimă și, după câteva bolboroseli, la fel de brusc, tăcu, își rezemă capul de speteaza banchetei și adormi în aceeași clipă. A dormit doar cele câteva minute cât a rulat mașina pe asfalt, dar când am luat-o pe drumul de câmp pentru a ajunge la autostrada București-Pitești, hopurile l-au zgâlțâit atât de tare, încât l-au trezit. Mircea Micu s-a holbat oțărât la mine:

– Tu cine ești și ce cauți aici?! Că acuși îți dau câteva!
– Păi, eu zic să oprim mașina, să coborâm și să ne batem acolo. Vrei? – îi răspund eu râzând.

– A, tu ești, Cornele? Scuză-mă... – îngăimă Mircea, acum părea chiar treaz, după care se rezemă de spetează și adormi din nou, fără să se trezească până la București.

Și următoarea vizită la Tântava mi-a rezervat o surpriză. De această dată, Horia ne-a dus doar pe mine și pe Ștefan. „Mama Leana” ne-a întâmpina la fel de amabilă, iar pe Ștefan l-a anunțat bucuroasă:

– Să știi, părinte, că Fetița a început să mănânce.
– Ei! Îmi dai o veste grozavă, mamă Leana!
– Da. A mâncat și iarbă, adicătelea, lucernă, și morcov, i-am dat și apă, da’ e tot sperioasă Fetița, draga de ea.

– Ce fetiță? – îl întreb pe Ștefan.

– Vino s-o vezi.

leșim în curte și Ștefan mă conduce pe după acareturi.

– Treci mai pe departe, – mă previne el, – să nu te apuce dulăul, că-i rău tare!

O namilă de câine începu să latre la mine amenințător, zbârnâind ca pe o strună lanțul cu care era priponit. Într-un țarc din spatele șopronului, am zărit o căprioară, care la apariția noastră a fugit speriată în partea opusă.

– Asta-i Fetița? – mă minunez eu de frumusețea sălbăticiunii.

– Da, mă Cornele. Vezi ce frumoasă e? Săptămâna trecută, într-o noapte, probabil hăituită de câini, intrase din câmp în ograda oilor – găsisse porțița deschisă, că mama Leana nu mai are oi. Acolo o văzuse mama Leana dimineața, când ieșise să dea la păsări. A închis porțița și a zis să rămână la noi până s-o înzdrăveni, că era puțin șchioapă de un picior... Dar de speriată

ce era, nu prea mânca, dar auzi că a început să mănânce. Mă bucur. E frumoasă rău! Nu? Mi-e tare dragă.

Altă dată, am fost la Tântava fără Horia, numai noi doi, eu și Ștefan, cu Opelul lui maro (mai rar așa culoare, nu?). Era la începutul lui septembrie, și Ștefan se ducea să angajeze câțiva oameni care s-o ajute pe „mama Leana” la culesul porumbului. Într-un sat vecin, trebuia să trecem peste calea ferată, dar am găsit semibarierile coborâte. Fără să stea pe gânduri, Ștefan a trecut cu mașina printre cele două sembariere, bineînțeles, după ce s-a asigurat dreapta-stânga că nu se apropie trenul. Dar dincolo de calea ferată, dintr-un ARO a ieșit un polițist și ne-a oprit.

– Ți-am spus eu să așteptăm trenul, dar tu... – îi reproșez eu.

Ștefan n-a oprit imediat, a mai mers câțiva metri pentru a ocoli o groapă și abia apoi a tras pe dreapta, lucru care l-a făcut pe polițist să se grăbească, aproape că alerga spre noi, cu mâna pe tocul pistolului de la sold.

– Actele dumneavoastră! – a zis polițistul gâfâind.

– Ce faci, domnule, scoți pistolul? – l-a întâmpinat Ștefan râzând.

În clipa aceea, din ARO a coborât un bărbat tânăr, un țăran, după cum arăta. A început să strige:

– Domnu’-domnu’! Alo! E părintele de la noi... Săru’ mâna, părinte.

– Tu ești, Nicule? Să trăiești. Ce cauți aici? Te-ai făcut agent de circulație?

– Nu, – s-a scuzat țăranul. – M-a rugat dânsul să-l duc cu mașina...

Polițistul îngăimă moale:

– Dar n-ați văzut bariera?...

– Am văzut-o, dar ne-am asigurat. Uite că trenul n-a apărut nici până acum, iar eu și părintele protopop ne grăbim, că ne așteaptă Patriarhul... Și zi, gata, mâna la pistol...

Și fără să-i lase subofițerului răgaz să spună ceva, Ștefan s-a urcat la volan și am plecat.

– Cred că-i un polițai nou și nu mă cunoaște. Se vede că se plictisea și a ieșit să dirijeze circulația. Ai văzut? Gata să scoată pistolul, prostu'!

– Nu cred că a avut intenția asta, – zic. – Începuse să alerge și a ținut pistolul să nu se bălăngăne.

– Se poate.

Și nu e prima dată când asist la o „discuție” a lui Ștefan cu agenții de circulație. Tot în același an, cred, pe la mijlocul lui octombrie, eram în biroul lui Ștefan (el conducea Sectorul tehnic al Arhiepiscopiei Bucureștilor), când îl anunță secretara că e căutat la telefon de președintele de la Bragadiru de Teleorman, fosta parohie a părintelui Ștefan.

– Bună dimineața, – zice el, după ce a ridicat receptorul. – Ce faci? Mă bucur. Când, azi? Bine, uite, vin cu un prieten, cu părintele Corneliu Irod.

Ștefan pune receptorul în furcă și zice:

– Vii cu mine la Bragadiru? Ne așteaptă acolo niște oameni grozavi. Cică au vânat ceva bun și ne așteaptă să petrecem două-trei ore pe malul Dunării la fosta cabană de vânătoare a lui Ceaușescu. Vii? Uite, ne duce Țiganu că și-a luat „Dacie” nouă.

În biroul lui Ștefan se afla la venirea mea un bărbat de vreo patruzeci de ani, George, cam negricios, ce-i drept, dar, după cum am aflat ulterior, nu era țigan, așa îl „alinta” Ștefan. Mi-l prezentase ca pe un prosper om de afaceri: deținea, împreună cu fratele său, o mică fabrică de lumânări.

Între multele talente cu care-l înzestraseră Bunul Dumnezeu pe Ștefan, este extraordinara lui sociabilitate. Așa se face că între foarte numeroșii lui prieteni, amici sau doar cunoștințe, se numără ierarhi și preoți, prim-miniștri, miniștri, generali, colonei, parlamentari, oameni de afaceri și alți oameni „grei”. Desigur, și o mulțime dintre oamenii de rând.

– Mergem, părinte consilier, – se învoi George bucuros, – și e la fix, că adineaori am făcut plinul la benzinăria de colo, din 11 Iunie.

Peste o jumătate de oră, ieșeam din București în „Dacia” lui George și ne îndreptam spre Alexandria. La un moment, străbăteam un sat (nu i-am reținut numele), iar în dreptul cimitirului Ștefan i-a spus lui George să oprească.

– Aici e preotul unuia Ciprian (sau Lucian, așa ceva), – îmi spune Ștefan, – iar de vrednicia lui îți poți da seama după halul în care arată cimitirul: plin de bălării, scaieți și urzici, de nici nu se văd crucile, iar gardul stă să cadă.

Gardul cimitirului arăta într-adevăr jalnic: putred și povârnit, cu multe stîngii lipsă, încât părea o gură știrbă și cu dinți stricați, iar în spatele gardului se întinsea un „lan” de bălării și măcăcini.

– Dar ce, preotul de aici e foarte bătrân sau bolnav? – întreb.

– Nici vorbă. E doar cu câțiva ani mai mare decât mine, dar e puturos și-i place prea mult paharul, – zice Ștefan și începe să râdă. – Să vezi ce i-am făcut odată. Aveam conferință preoțească la Alexandria, dar pentru că era o temă neinteresantă, imediat după Te Deum, eu și un coleg am hotărât să plecăm: i-am spus episcopului care conducea lucrările că avem înmormântare. Când să ieșim din biserică, Ciprian, care ședea în strana de lângă ușă, se strecoară și el după noi. „Încotro, părinților? La

un coniac, este?” – ne ajunge el din urmă. „Mergem în parohie, că avem înmormântare...” „E bine și așa. Luați-mă și pe mine în mașină, că aş avea autobuz abia peste vreo patru ore.”

M-am gândit că tot trec prin parohia lui, așa că i-am zis: „Urcă, părinte. Văd că ai și luat ceva de dimineață, că trăsnești de la o poștă...”

Se așază Ciprian al meu pe bancheta din spate și nici nu pornim bine, că el se apucă să cânte nu știu ce, scoate din servietă cheia de la ușa bisericii, una de tip vechi, mare, de vreo 30 de centimetri și începe să bată cu ea tactul în geamul portierei.

„Stai cuminte, că spargi geamul!” – strig la el.

Ciprian, nimic. Continuă să ciocăne în geam. Ei, mă gândesc, las’ că te-nvăț eu minte! Ajungem aici, în dreptul cimitirului, opresc și cobor, adică mă fac că mă uit la cauciul din față. Coboară și el.

„Ce cheie e asta? – mă prefac că nu știu. – la s-o văd.”

Iau cheia, o cumpănesc, îmi fac vânt și o arunc în bălăriile și scaieții din mijlocul cimitirului, Hă-hă-hă! Cred că popa Ciprian a căutat cheia până seara și nu se știe dacă o fi găsit-o.

La Bragadiru am ajuns pe la ora prânzului. Am vizitat biserica unde slujise Ștefan și am trecut în grabă pe la câțiva oameni care-i fuseseră apropiați și care au rămas dragi inimii lui, după care, pe un drum de câmp hurducat, mânați de foame și poftă de vânat, ne-am strecurat printre întinse lanuri de porumb ruginiu până la fosta cabană de vânătoare a lui Nicolae Ceaușescu. Dinspre Dunăre bătea un vânt aspru. Aici, pe maidanul din fața clădirii, era o masă lungă – scânduri pe țărugi înfipti în pământ –, încărcată cu bunătăți locale: brânză, roșii, ardei, cârnați, sticle cu țuică și bidoane cu vin. Lângă peretele clădirii, pentru a fi ferit de vântul puternic, un grătar

mare era încărcat cu hălci de carne de mistreț și jumătăți de pui.

S-a mâncat și s-a băut până pe la unu noaptea. Gazdele ne-au spus, când le laudam bucatele, că ar mai fi fost și altă friptură, dar iepurii după care a tras primarul au scăpat cu fuga. Precizarea a provocat hazul general.

Ștefan, cum era și firesc, se afla în atenția generală. George, șoferul nostru de ocazie, ședea lângă mine. La începutul mesei, precaut, el a băut doar un păhărel de țuică, dar la vin n-a mai avut aceeași precauție. Ștefan l-a observat:

– Ce faci, Țigane, ești nebun?! Mă, Cornele, de ce îl lași să bea? Știi că ăsta are permis de condure de doar două luni?

– De trei, părinte consilier...

– Și ce dacă de trei? Tot o să ne bagi în vreun șanț, dacă mai bei!

– Mai bine într-un copac... – glumi prostește careva.

Pe drumul de întoarcere, eu și Ștefan am făcut prostia să ne așezăm pe bancheta din spate și, în loc să-l ținem pe George de vorbă și să-l temperăm dacă ar fi avut chef de viteză prea mare, am adormit după doar câțiva kilometri dincolo de Bragadiru.

Am avut totuși noroc că nu s-a întâmplat nimic rău.

– Am ajuns, părinților... – ne-a trezit George.

Ne uităm mirați în jur: eram nu în București, ci pe o uliță de sat, înecată în verdeață și-n liniștea nopții.

– Unde ne-ai adus, Țigane? – se enervează Ștefan.

– Eu am ajuns acasă, la Glina, la socră-miu... Uite, părințele, cheile de la mașină, plecați mai departe... Vin io la mata mâine după ele.

– Ești nebun, Țigane?!

Dar George a intrat în curte grăbit și de acolo ne-a aruncat:

– Săru-mâna și noapte bună. Vin mâine să iau cheile și mașina...

L-am înjurat amândoi, apoi Ștefan îmi zice:

– Conduci tu, Cornele?

– Nu. Conduci tu, că ai mai avut „Dacie”... – pretextez eu, dar Ștefan a înțeles că adevăratul motiv al refuzului era faptul că băusem.

Era aproape ora trei dimineața. Urcăm în mașină, Ștefan la volan.

– Ia uite, – se enervează Ștefan, – Țigan mincinos! A zis că a făcut plinul și suntem pe roșu!

Părăsim Glina și la intrarea în București oprim la o benzinărie:

– Îi pun Țiganului numai câțiva litri de benzină: să rămână în pana prostului și să-l învăț minte.

La acea oră, străzile erau pustii. Când ajungem la Obor, stopul era pe roșu și oprim. În fața noastră mai era o mașină, dar nu i-am dat atenție, pentru că discutam nu știu ce. Când s-a schimbat culoarea semaforului în verde, Ștefan n-are de lucru și claxonează, îndemnând adică mașina din față să plece mai repede. Abia atunci am observat că era mașina poliției. Din ea au coborât doi agenți de circulație și ne-au făcut semn să tragem pe dreapta, după care i s-au adresat lui Ștefan:

– Actele, vă rog! Buletinul, permisul și talonul mașinii.

Am coborât și noi și am izbucnit într-un hohot de râs nestăpânit, spre uimirea polițiștilor.

– Mașina nu-i a noastră, – a spus Ștefan, continuând să râdă. – Dar n-am furat-o... E a unui prieten care a rămas la Glina, pentru că nu se simțea prea bine...

– Permisul! – continuă agentul.

– A, permisul? Păi, nu-l am... Mi l-a luat generalul Stupcanu (acesta era atunci șeful circulației pe țară). A zis să mi-l schimb,

că e prea vechi și pătat... Dar eu i-am spus: și ce fac dacă mă oprește poliția și mi-l cere? Să-mi dea telefon, – a zis. Așa că vă dau numărul de telefon al generalului Stupcanu și sunați-l, dacă nu mă credeți...

– La 3 noaptea?! – se ofuscă celălalt agent.

– Ați băut ceva? – întrebă mai blând primul polițist, adulmecând spre noi.

– El a băut vin, – mă arată Ștefan pe mine. – Eu am băut o cană de must. Te pomenești că o fi început să fermenteze...

– Ce lucrați dumneavoastră? – întrebă inspirat celălalt polițist, surprins probabil de nonșalanța discuției.

– Dânsul e părintele protopop Corneliu Irod, iar eu sunt părintele Ștefan Stanciu, consilierul Patriarhului, – și pentru a fi convingător, Ștefan îi arată legitimația.

– Păi, de ce nu ziceți așa?... Că și noi am bea niște vin de împărțășanie, nu?

– Sigur că da. Uite telefonul meu și veniți mâine sau când doriți la Patriarhie să vă dau un vin bun.

– O să vă căutăm. Iar acum să circulați cu atenție.

Dar cei doi polițiști nu l-au căutat pe Ștefan niciodată. În schimb, în acea noapte, în timp ce se îndrepta spre casă (eu am rămas la Obor, locuiesc la doar câțiva pași), Ștefan a fost urmărit de alt echipaj de la circulație din dreptul Palatului Cotroceni până spre Militari, dar nu l-au putut ajunge (să fi anunțat prin stație cei care ne opriseră la Obor?...).

Între cunoștințele lui Ștefan, era și un vecin, un machedon, adică un aromân, unul zis Papu (nu știu cum îl chema, de fapt), care-și deschisese între blocuri un fel de restaurant, o cârciumă, o improvizație, cum erau cele care apăruseră cu duiumul după 1990. Papu ăsta avea clientelă, pentru că, în afară de vin, tărie și mai ales bere, la el se putea și mânca bine. Avea, între altele,

o rețetă foarte bună de mici. Am fost de câteva ori la localul lui Papu, de obicei cu Ștefan, dar ultima dată, dacă-mi aduc bine aminte, au fost și colonelul Mitică Lungu, finul de cununie al lui Ștefan, actorul Ion Besoiu și Noni Novac.

– Hai că azi v-am pregătit ceva bun! – ne-a întâmpinat Papu bine dispus.

– Ce anume? – toți am fost curioși să aflăm.

Papu se lăsa greu, dar la insistențele noastre a cedat:

– Iepure cu măsline! – a anunțat el mândru. – Acuși e gata. Până luați un whisky sau o palincă, vine și iepurele.

– Asta da surpriză! – s-a bucurat colonelul Lungu.

– Eu nu vreau iepure... – a zis Ștefan. – Mie pune-mi, Papule, la grătar vreo șase mici.

– Cum așa, nașule? Ce, nu-ți place vânatul?

– Ba da, dar azi am poftă de mici.

Refuzul lui Ștefan m-a mirat foarte tare, știindu-l și gurmănd, și pofticios, dar m-am gândit că poate azi chiar i-o fi poftă de mici. Curând Papu a adus o tavă mare cu deliciosul preparat și ne-a servit pe fiecare cu porții zdrene. Înseamnă că a avut mai mulți iepuri. Mâncarea a fost într-adevăr foarte gustoasă.

A doua zi, mă aflam la Ștefan la birou. El a rezolvat niște chestiuni curente, a primit câțiva preoți în audiență (toți cu reparații la biserică) și deodată, când am rămas numai noi doi, tresare și-și duce palma la frunte:

– Mă, Cornele! Bine că mi-am adus aminte: azi e ziua lui Teofil! Să-i dăm un telefon, să-l felicităm și să-l invităm undeva.

Teofil era un prieten minunat de-al nostru, ieromonah, fost stareț al Mănăstirii Cernica, acum consilier la Departamentul de relații externe al Patriarhiei, condus de P.S. Teofan, actualul Mitropolit al Moldovei și Bucovinei. Și cum ziceam, Teofil – o

minunație de om! Dar culmea, până să sune Ștefan, a telefonat Teofil.

– Sărut mâna, – zice Ștefan, – și la mulți ani! Și din partea lui Cornel. Da, e la mine și tocmai ne gândeam să venim să te sărbătorim. Cum? A, ești la masă? Ce vorbești? Grozav! Uite, venim acum.

Apoi către mine:

– Teofil e cu masa-ntinsă. Cică are fripturi, sarmale, piftie, băutură și ne așteaptă. Mamă, și mi-e o foame, de mor! Ție nu?

– Ba bine că nu.

– Am o sticlă de whisky în fișet și i-o ducem, luăm și flori. Îl trimit pe Horia, – zice și strigă spre camera de alături: – Cristian! Ioneasco!

Părintele Cristian era secretar tehnic, iar doamna Ionescu secretară; ea a apărut în ușă:

– Da, părinte consilier.

– Să vină Horia la mine, dar imediat, în clipa asta!

Șoferul a apărut într-adevăr repede:

– Săru-mâna, șefu’.

– Fugi repede și ia un buchet frumos de flori. Uite banii.

– Și-l aduc aici?

– Nu, ne aștepți în față la Sf. Nicolae. Repede, ai înțeles?

Biserica Sf. Nicolae Vlădica era la câțiva zeci de metri de biroul lui Ștefan, iar lângă biserică, într-o curticică erau două case mici cu etaj, proprietatea Patriarhiei. Aici, într-o chilioară, își avea Teofil locuința. Luăm sticla de whisky și ne grăbim la întâlnire. Horia ne aștepta în fața bisericii cu un buchet de trandafiri.

– Bine, Horia, – îl laudă Ștefan. – Ne ducem la părintele Teofil. Mă întorc la birou peste două-trei ore. Ioneasca să nu

mă caute în timpul ăsta, că nu sunt, doar dacă mă cheamă Moșu. Sper să nu. (Moșu îl numeau unii cu simpatie pe Patriarhul Teoctist).

Eu și Ștefan plecăm în grabă, eu cu florile, Ștefan cu sticla de whisky, ocolim biserica Sf. Nicolae Vlădica, intrăm în curtea mică, urcăm câteva trepte și ne oprim în fața ușii lui Teofil. N-avea sonerie. Ștefan bate nerăbdător.

– Mamă, și mi-e o foame de mor! – ciocăne mai insistent. – Teofile, suntem noi, eu și Cornel, – Bate din nou. – Teofile, auzi mă? Suntem noi. Deschide, – bate mai tare. – Crede, probabil, că e altcineva, de aceea nu deschide. Teofile!

Din curte apare o doamnă în vârstă cu o sacoșă de piață. Trece pe lângă noi și întreabă:

– Îl căutați pe părintele Teofil? E plecat de ieri.

– Dar am vorbit adineaori la telefon.

– E plecat, – zice femeia și-și vede de drum.

Nu ne venea să credem. Am mai bătut de câteva ori, apoi am lăsat florile la ușă și am plecat dezamăgiți și foarte nedumeriți. Ajunși la birou, Ștefan îl sună pe Teofil acasă (telefoanele mobile erau încă foarte rare). Nu răspunde nimeni.

– Ceva nu e în regulă... – zice Ștefan.

Peste câteva clipe, telefonează Teofil. Ștefan înhață receptorul.

– Teofil? Ce faci? Am fost cu Cornel la tine, am bătut la ușă, de ce nu ne-ai deschis? Cum?! Nu se poate! Serios? Ha-ha-ha! – râde Ștefan cu poftă. – Stai să-i spun și lui Cornel. Hai că ne-ai făcut-o!

Pune receptorul în furcă și râde și mai tare:

– Teofil, nemernicul, nu e în București, e la Mănăstirea Sinaia. Acolo are bunătățile alea pe care mi le-a descris, de-mi lăsa gura apă. Ne-a făcut-o, ce mai! Ha-ha-ha, nemernicul!

Hai să mergem undeva să mâncăm, că nu mai pot de foame!

– Acuma ar fi fost bun iepurele cu măslina de aseară, nu?

Ștefan se uită la mine cumva jenat. Tace o clipă, apoi zice încet:

– Aseară nu ți-am spus... Acea nu era carne de iepure.

– Nu? Dar de ce?

– De căprioară... Alaltăieri, javra de câine a scăpat din lanț și a sărit direct la beregata Fetiței. A rănit-o rău, încât n-avea nicio scăpare, așa că mama Leana a tăiat-o ca să nu se chinuie. Fetița se învățase cu mine, o hrăneam, în ultima vreme mă lăsa chiar s-o mângâi. Cum era să mănânc din carnea ei?...

În drum spre serviciu

În fiecare zi – fie vară, fie iarnă, vreme rea sau o dimineață veselă și luminoasă – doctorul Anton sosește din București la dispensarul din sat cu mașina lui roșiei și de-acum nu prea nouă: 24 de kilometri pe drum asfaltat, peste câmpuri, direct în satul nostru. O astfel de călătorie are pentru el partea ei bună: e plăcut să-ți clătești privirea ostenită de orășean cu caldele culori ale ogoarelor, să deschizi geamul mașinii și să respiri aer proaspăt sau pur și simplu să asculți liniștea câmpiei. Iar odată ajuns, doctorul parchează mașina în curtea dispensarului și, la șapte fix, în cabinetul lui intră primul pacient. Cei mai mulți pacienți ai doctorului Anton sunt țigani – în satul nostru sunt peste o mie. Și nu pentru că ei, procentual vorbind, ar fi majoritari, da' aproape jumătate tot sunt, și nici că ar fi mai bolnăvicioși decât ceilalți săteni. Nu. Cei mai mulți dintre ei sunt doar leneși și dau fuga la dispensar numai pentru un certificat medical. De acest lucru doctorul Anton era convins de mult. Iar pe cei harnici, că sunt și între ei destui din aceștia, dom' doctor Anton îi laudă și-i respectă.

Însă despre doctorul nostru poți spune orice, numai că e rău și-al dracului – nu! Îi duci lu' dom' doctor o găină, niște brâză sau ouă – primește. Nu refuză nici banii sau vadra de vin, da' să jupoaie pe cineva – asta nu. Și pe sărac îl crede și-l tratează, și leneșului îi dă certificat medical, ca astfel ăla să nu

se ducă la lucru câteva zile. Lui numai să-i spui adevărul și să nu scorești că te doare ici, că te-nțeapă colea, pentru că cel mai tare urăște dom' doctor minciuna și pe *zmecherii* care vor să-l păcălească. „Nu-i destul că ești un trântor, mai încerci să mă și minți?! Marș afară, neobrăzatule!”

Vorbele astea le-au auzit de cele mai multe ori, bineînțeles, țiganii. Dar nu din cauză că dom' doctor Anton ar fi v'un rasist, ar face v'o discriminare sau – Doamne ferește! – v'un *aparhait*. Nu. Asta numai pentru că dom' doctor e convins că toți țiganii *e mincinoși, leneși și e hoți*. Cum zice nu o dată chiar dom' doctor: țiganu-i țigan și-n ziua de Paști!

Cu toate acestea, relațiile medico-țigănești sunt, în general, bune, adicătelea în sensul că aproape mereu și doctorul, și pacientul consideră că a ieșit în avantaj. Iar de fiecare dată e așa: pacientul e gata să facă pe dracu-n patru numai să obțină certificatul medical, scornind tot felul de boli și metehne, în timp ce doctorul se preface la început că-l crede pe „bolnav”, ba chiar îl compătimește. Dar deodată începe să zbiere la țigan, îl face albie de porci, îl blagoslovește cu tot felul de măscări, ca la ușa cortului, și-l amenință cu cafteala. În timpul ăsta, pacientul ascultă ocările spăsit, recunoaște că lu' dom' doctor nu poți să-i vinzi mâța-n sac sau o cioară vopsită în loc de papagal. În niciun caz! Așa că, până la urmă, pacientul recunoaște că e un milog nenorocit, o putoare ordinară, un hoț, un mincinos nerușinat, un bețiv și târâie-brâu, da' – vă rog, săru' mâna, dom' doctor! – dați-mi medicalu', că de trei zile nu m-am mai dus la muncă. „Daaa? – se preface doctorul mirat. – Numai de trei zile, zici?... E, păi de ce te-ai grăbit să vii la mine? Puteai să vii și peste un an...” Bolnavul pricepe ironia, dar preferă să tacă. Și bine face, căci, terminând de spus, dom' doctor se apucă să scrie certificatul medical, mormăind ceva la fiecare cuvânt

scris repezit și neciteț (în timpul ăsta, „bolnavul” se ridică în vârful picioarelor, duce tiptil „cadoul” în spatele paravanului de consultație și se întoarce în liniște la locul lui). După ce termină de scris certificatul medical, doctorul i-l întinde repezit țiganului: „Na! Și șterge-o, să nu te mai văd!”.

Exact așa o scenă s-a petrecut nu demult, când a venit la dispensar Petrică al lui Ion Coaienegre (asta-i porecla lor, că dracu’ știe cum îi cheamă pe țigani de-adevăratelea!). Zic exact așa o scenă, doar că dom’ doctor nu s-a mai supărat atât de tare, pentru că Petrică a și recunoscut că nu-l doare nimic și nici nu cerea certificat pe zile din urmă, ci de azi sau chiar de mâine încolo.

– Pe șapte zile, săru’ mâna, dom’ doctor...

– Da’ poate să-ți dau pe o lună, hâ?...

– Nu, numa’ pe-o săptămână. Am treabă acasă...

– Cred și io că ai treabă... – se învoi ironic medicul. – Cine nu știe cât de harnici sunteți voi?...

– Am treabă, săru’ mâna, dom’ doctor, zău că am, să moară mama... Că autobuzul șantierului ne aduce acasă prea târziu. Abia apuci să te speli de var și moloz, să bagi ceva în gură și gata – s-a făcut noapte. Când să te mai iei de v’o treabă? – explică Petrică, scoțând din traistă o găină porumbacă.

– Asta de la cine ai furat-o? – se interesează doctorul cu jumătate de gură și se apucă să completeze certificatul medical.

– Găina am cumpărat-o, zău c-am cumpărat-o! De la tușa Saveta...

– Vezi să vină baba la mine după găină, că te ia mama dracului, auzi! Hai, ia certificatul și valea!

– Săru’ mâna, dom’ doctor... – se pleacă prefăcut Petrică al lui Ion Coaienegre.

Ieri dimineață, nu – alaltăieri, doctorul Anton venea, ca de obicei, cu mașina lui roșie la serviciu. Observă încă de depar-

te că la marginea satului, pe malul râpei, unde duce lumea gunoiul, cineva lovea de zor cu târnăcopul. Abia când se apropie mai mult, îl recunosc pe Petrică al lui Ion Coaienegre. Petrică tocmai lăasă târnăcopul și se apucă de hârleț. „Se vede treaba că nu toți ȣiganii sunt puturoși...” – se gândi doctorul plăcut surprins, când, la claxonul lui, Petrică își scoase pălăria și răspunse la salut, fluturând-o și strigând ceva vesel. „Ca să vezi, – continua să constate doctorul, – sunt între ei și harnici. Da’ oare ce-o munci el acolo?”

Iar ieri, doctorul iar l-a văzut pe Petrică izbind cu târnăcopul, apoi lua hârlețul și se apleca pe el, ca să-l înfigă mai adânc în pământ.

– Ca să vezi! – se miră cu glas tare doctorul Anton. – Despre al lui Coaienegre nu numai că nu poți spune că-i leneș, că lui, uite, chiar îi place munca. Mare minune!

La claxonul doctorului, Petrică iar îi răspunse, fluturând pălăria lui decolorată de soare.

Azi-dimineață, doctorul n-a mai rezistat: „Mă duc să văd ce-o săpa ȣiganul acolo. Nu cred că fântână. Că cine-i atât de prost să sape fântână deasupra râpei?”

De data asta n-a mai claxonat. A oprit mașina la marginea drumului și se îndreptă – vreo sută și ceva de pași – peste miriște spre Petrică al lui Ion Coaienegre. „S-o fi apucat de îmbunătățiri funciare, – continua să-l roadă curiozitatea pe medic. – Aici o fi lotul lui de 30 de ari, dați de c.a.p. fiecărui ȣăran (ȣăran, în sensul de sătean, că ce ȣăran e Petrică?). Sau s-o fi apucat de sădit pomi ori copaci? Treabă deloc ușoară! Orice s-ar zice, săpatul e...”

Petrică își șterse sudoare cu mâneca și, vesel, se sprijini în hârleț și-l întâmpină pe medic încă de departe:

– Să trăiți, dom’ doctor!

– Bună dimineața și Doamne ajută! – zise el când ajunse. – La ce robotești aici, Petrică? – întrebă medicul mirat, când observă că nu-s nici gropi, nici puieți de sădit, nici vreun șanț, iar în jurul lui e doar pământul răvășit.

– Păi la ce? Iaca, sap după râme, dom' doctor.

– Ce-ce?!

– În pământu' de-aici, dom' doctor, se găsesc cele mai bune râme – peștele e-nnebunit după ele! Pui o rămă-n cârlig și vezi că ciugule imediat! Da' anu' ăsta, ale dracu' râme, *fincă* n-a plouat, s-au băgat mai adânc, la reveneală, de aceea se sapă al dracu' de greu...

– Ascultă, nemernicule! Țigan borât ce ești! – gâjâi răgușit doctorul. – Pentru asta ți-am dat eu certificat medical?!

– Da' tot am găsit câteva... – îi arătă o cutie ruginită de conserve, prefăcându-se că n-a observat cât de supărat e doctorul. – Mă duc la gărlă să arunc undița și poate am baftă și-ți aduc și lu' matale câțiva baboi...

Doctorul Anton îl potopi pe pacientul lui cu o rafală de înjurături, ridică mâna să-l lovească, dar se răzgândi, scuipe cu năduf, se răsuci și părăsi râpa. Petrică al lui Ion Coaienegre se uită în urma lui, de parcă nu pricepea ce l-a supărat pe vizitator atât de tare și l-a făcut să plece, pășind avântat peste miriște, aruncând zvâcnit mâinile în lături, ca și când ar scutura de pe ele ceva lipicios și scârbos.

– Iete na! Io-i promit că-i aduc vr'un caras, iar el, prostu'...

Înghițata

Părea cam pilit – sau chiar cred că era! – omul care stătea rezemat de chioșcul de înghețată, că sigur nu aștepta nici tramvaiul, dacă nu s-a urcat în ăla care a trecut, nici pe vânzătorul în halat alb cre’ că nu-l cunoștea, de vreme ce nu vorbea cu el. Precis era pilit. „Dă-te, mă nene, la o parte să iau înghețată...”, – i-am zis io cu gura închisă, cum vorbesc de cele mai multe ori, mai ales cu oamenii mari, adică nu casc gura să mă audă și alții ce spun, ci vorbesc numai în gură, ca să aud numai eu. Da’ el nici nu se uită la mine. M-am oprit. Nu că mi-ar fi frică, da’ cum să te apropii să ceri înghețată, dacă el stă lăsat pe spate, cu coatele chiar pe pervazul chioșcului, iar la picioare și-a mai pus și o ditamai sacoșă borțoasă? „Hai, mă nene! Că acuși mă strigă mamaia, dacă nu mă vede prin curte...” – îl rog eu în gură. M-o fi auzit?

– Ce e, bă Gogule? Vrei să iei înghețată?

„Mai întrebi?!” – zic io tot în gură.

– De ce nu răspunzi? Tu n-ai limbă, Gogule? – rămâne el doar într-un cot și mă prinde c-o mână de cămașă.

„Am. Vrei să ți-o arăt?...” – acum chiar că nu-mi mai e frică, de când a început el să vorbească.

– N-auzi ce te întreb, Gogule?! – mă trage el mai aproape și-mi râde de parcă mă-njură, dar așa, mai mult în glumă. – Hai, Gogule?

– Nu mă cheamă Gogu... – mi se deschise gura singură.

- Iote că nu ești mut! Da' cum te cheamă, Gogule?
- Costel!
- Și într-a câta ești tu, mă Costică?
- Am trecut într-a treia.
- Și știi tabla înmulțirii?
- Păi...
- Pe toată? – mă slăbi el puțin de cămașă.

„la uite la ăsta!” – l-am privit eu mai atent și mi-am dat încă o dată seama că nu-l cunosc. „Atunci de unde dracu știi tu ce i-a spus Doamna lu' mamaia? «Abia l-am trecut clasa, coană Sofițo, – a zis dumneaei. – Se împiedică rău la tabla înmulțirii...» – mai și zâmbea. Că și Doamna cumpără borș de la mamaia. Adică mă pune mamaia să i-l duc eu acasă.

- Iar ai amuțit, Gogule? Știi sau nu știi tabla înmulțirii?
- „la lasă-mă, nene!” – dar cămașa era tot în mâna lui.
- Știi, Gogule?
- Știu...

– Ei, uite, – se-mbună el pe loc, – nu te întreb nici cu 9, nici cu 8, te întreb cu 4. Dacă-mi spui 4 ori cât face 3, îți plătesc io înghețata! Ce zici, ești de acord, Gogule?

„Ete, șmecheru'...” – râd eu în gură, apoi o casc:

– Asta-i cu 3, nene, nu cu 4! 3 ori 1 fac 3, 3 ori 2 fac 6...

– Nu, mă Gogule! Eu te-ntreb 4 ori cât face 3? Dacă-mi spui, ai de la mine o înghețată!... – și-mi dă drumul de tot la cămașă, se vede, ca să mă pot gândi mai în voie.

Mă apuc eu să zic în gură toată tabla înmulțirii cu 4, dar nu dau de ceea ce vrea el. Ăla se uită țintă la mine și așteaptă. „N-ar fi rău să-mi plătești tu înghețata!” – îmi zic în gură și de aceea mai spun o dată tabla înmulțirii și cu 4, și cu 3, da' tot nu iese ce vrea ăsta și la urmă îmi dau seama că trebe să bag mâna în buzunar după 2 lei.

– Păi ce înveți tu la școală, Gogule?! – râde el de mine, când vede că îmi plătesc înghețata.

Am plecat cam rușinat și am mâncat înghețata pe drum până acasă, ca să nu mă vadă mamaia: „Vrei să te doară gâlcile? Ți-am spus: o înghețată pe săptămână, atât!”. Dar nu mă gândeam că acasă mă așteaptă altă rușine. Mamaia stătea cu brâncile pe poartă. M-o fi strigat și acu’ mă așteaptă.

– Săru’ mâna, mamaie...

– Ți-arăt eu acuși săru’ mâna! la spune-mi, Costele, cât borș ai vândut tu az’ toată dimineața, cât am fost eu să deretic la madam Florina?

– Trei kile, – casc eu gura fără să clilesc, deși vândusem patru. „Mă, da’ prost mai sunt! – închid eu din nou gura. – N-a zis mamaia că de câte ori îi spun săru’ mâna, se cheamă c-am făcut v’o șotie?”

– Cum trei, Costele? Pe cine minți, mă?! Tu zici că io n-am semnele mele pă puțină, hă?

– Poate un kil... – mă nedumiresc eu.

– Un kil, – mă îngână mamaia. – Păi, un kil e 2 lei, iar 2 lei e o pâine, măi băiete!

„Mare noutate îmi spui matale! – mă uit io nevinovat în ochii lu’ mamaia. – Parcă nu eu îți cumpăr mereu pâine neagră și mălai ca să torni borș, nu? Dacă puneam apă în locul borșului vândut, cum ai făcut matale de Paști, când credeai că n-o să-ți ajungă borșul, ce-ți mai foloseau semnele de pă puțină, hă?”

Da’ cine mai stă să asculte ce turuie mamaia mai departe? Știu ce spune. Știu tot! Cuvânt cu cuvânt. Că sunt o belea pe capul ei bătrân, că maică-mea („Tu nici n-o știi!”), adică fii-sa, după rușinea pe care i-a făcut-o, și-a pus coada pe spinare și numai unul Dumnezeu știe pe unde-i cântă cucul de atâția amar de ani, că „Tac-tu, care o fi ăla, că trebe să ai și tu unul,

ca tot omu', nu l-ar mai răbda pământu'!, nu vine colea în băătătură să-mi zică: «Coană Sofițo, sau cum o vrea să-mi zică, eu sunt tata lu' podoaba asta...» și să mă scape de tine...», că nu mai poate dintr-o pensie amărâtă să mă hrănească, să mă îmbrace, să mă țină la școală – în fiecare an cu uniformă nouă, că io cresc repede, ca bălăriile, ghiozdan nou, că ălălat vechiu' l-am rupt, caiete noi, ce, la ea banii cresc în dud? Și câte și mai câte. Acu' că am supărat-o, știu că diseară la culcare n-o să-mi mai povestească cum a plecat tataia la război, cum a ajuns taman la muscal, apoi îndărăt până la neamț, de unde i-a venit numai numele, „odihnească-l Dumnezeu în pace pe unde i-or albi oasele, că bun om a fost în puținul cât l-am trăit cu el”.

Cât tot vorbeam io în gură, odată mă plesni mamaia cu vorba peste ureche:

– Acu' te-ai apucat să mă și furi?! Ai să ajungi să stai mai mult prin pușcării ca a lu' Căcânea, dacă ai mână lungă de pe acum! Unde-s banii de pe borș? M-auzi, Costele? Unde-s banii?! – își pune mamaia mâinile în șold și s-apleacă tare spre mine, cum face vecinul la colțul casei lui, când bea prea mult, de-i strigă coana Filica pe fereastră: „Iar te răstești la liliac, Mirică?...”. – Vorbește, măi băiete!

„Aș vorbi eu, da' nu știu dacă să-ți spun adevărul, că adică am tras de la borș ca să-mi iau înghețată, sau să-ți ard v'o minciună? Că dacă și matale ai zice ca și mine că înghețata e cea mai bună mâncare și băutură, iar ăla de-a inventat-o e cel mai deștept om din lume...”

– Ce te uiți la mine ca prostu', Costele? Ori nu pricepi ce te-ntreb? Unde-s banii pe borș?! – se pleacă mamaia și mai tare, da' știu că n-o să dea în mine, că n-a dat niciodată.

– l-am mâncat... Adicătelea, i-am dat pe înghețată, na!

Învățătorii

Știam să scriu și să citesc încă înainte de a intra la școală în 1945. De scris nu scriam prea grozav, dar de citit citeam chiar binișor și asta se datora câtorva factori. Mai întâi, eu mai fusesem aproape patru luni în clasa întâi în 1943. Mama mă dăduse la școală la șase ani, pentru că, împreună cu fratele meu de patru ani, făceam prea multe poze. Această explicație o auzisem chiar de la mama, când îi spunea domnișoarei Nuți Petriuc (mai apoi, după ce s-a măritat, era doamna Smocot), învățătoare ca și mama, că mă dă la școală, ca să mă potolesc, chiar dacă încă nu ar fi fost timpul. În 1943, mi-a fost învățătoare domnișoara Irimie. Cu puțin după vacanța de Crăciun, învățătoarea a bătut-o cu nuiua la palmă pe colega mea Domnica, până i-a dat sângele. (Domnica era nepoata de frate a directorului școlii, dar un frate țăran...) Atunci, e-adevărat, se bătea la școală, dar nici în halul ăsta! Și de ce o bătuse învățătoarea pe Domnica? Pentru că școlărița plângea și nu-i spunea învățătoarei de ce plânge. Întâmplarea m-a îngrozit și cum reținusem că mama îi spusese domnișoarei Nuți Petriuc că mă dă la școală înainte de vreme, după vacanța de Crăciun, pur și simplu nu m-am mai dus la școală.

După aceea, în 1944, a venit și în satul nostru războiul, adică mai întâi „voluntarii”, apoi și rușii. (Am aflat mult mai târziu că „voluntarii” erau de fapt Armata Răzvrătită Ucraineană – UPA.)

Școala s-a închis până în toamna anului 1945, iar cât timp a fost în sat armată străină, școala fusese transformată în spital militar.

După război, în septembrie 1945, școala s-a redeschis, și eu am reintrat în clasa întâi, I B. (Din cauza războiului, în toamna lui '45, au început clasa întâi copiii născuți anii 1936, 37 și 38 și de aceea la noi erau șase clase întâi, de la A la F.) În clasa întâi am avut-o învățătoare pe soția directorului (nu-i spun numele), o învățătoare foarte bună, pe care o voi avea în clasele V-VII și profesoară (suplinitoare) de Română, la fel de bună, încât toți elevii ei au dobândit temeinice cunoștințe de gramatică (literatura, cred, nu prea-i plăcea).

Dar din clasa întâi mi-a rămas o amintire neplăcută. Doamna învățătoare avea un obicei ciudat: suporta zile întregi indisciplina unor școlari, ca brusc, chiar pentru te miri ce, să-i bată cu linia la palmă pe absolut toți elevii clasei. Nu erau lovituri sălbatice, precum cele ale domnișoarei Irimia (care după război nu mai era la școala noastră), dar nu erau nici mângâieri.

Spre sfârșitul clasei întâi, după vacanța de Paști, n-am de lucru (vorba vine, căci, de fapt, voiam să mă fudulesc) și iau de acasă în traistă (nimeni nu avea ghiozdan, ci traistă pentru manuale, caiete, penar și călimară) și o cărțuție a lui Ioan Alexandru Brătescu-Voinești, din care îmi citise mai întâi mama, când eram „mic”, iar acum citeam și eu. Mă impresiona de fiecare dată până la lacrimi povestirea **Puiul**. Și mi-am zis să le citesc și colegilor de clasă impresionanta poveste a puiului de prepeliță. O făceam și din mândrie (că uite ce poveste frumoasă am și ce bine știu s-o citesc!), dar și cu bucuria de a împărtăși și altora trista poveste a puiului neascultător. Așa că mă apuc într-o pauză să le citesc colegilor povestirea **Puiul**.

Treptat, s-a făcut liniște deplină, și colegii mei erau tot mai captivați de cele auzite, iar la sfârșit, când prepelița și ceilalți pui și-au luat zborul spre țările calde, părăsindu-l pe puiul neascultător, mulți școlari, fete și băieți, au izbucnit în plâns.

În acel moment, a intrat în clasă doamna învățătoare. Surprinsă să vadă atâția școlari plângând, a cerut explicații, iar după ce a aflat motivul, a luat linia de pe catedră și a bătut cu ea întreaga clasă – tuturor copiilor câte două lovituri cu linia la fiecare palmă. Probabil că atunci mulți colegi de-ai mei au crezut că cititul e un lucru urât și care se pedepsește.

În acea vreme și mai înainte, la școală, bătaia era un lucru obișnuit, dar n-am auzit ca vreun dascăl să bată toată clasa. Învățătorii și profesorii aplicau elevilor corecții fizice diferite și „ușoare” (aproape întotdeauna meritate): unii băteau cu nuiaua la palmă, alții te urecheau sau te trăgeau de perciuni, dar rar s-a auzit ca vreun elev să fi fost palmuit sau bătut cu pumnul – așadar, la școală, bătaia era un fel de corecție „părintească”.

(Astăzi, nu numai că elevii nu sunt bătuți, dar învățătorii și profesorii n-au voie nici să-i certe, nici să ridice tonul la ei, nici să-i scoată din clasă pe obraznicii care tulbură lecția; în plus, au apărut comitetul de părinți și comitetul de elevi, al căror cuvânt are mult mai multă greutate, decât cel al consiliului profesoral și al dascălilor în general. Și ne mai mirăm că acum elevii sunt nedisciplinați, obraznici, că se bat între ei, ba sunt frecvente cazurile, când îi bat și pe profesori, că mulți elevi fumează, beau alcool și se droghează, ca să nu mai vorbesc de ținuta vestimentară, de tunsoarea, coafura și sulemeneala elevilor și a elevelor. Ce să mai spunem despre elevele care la 12-13-14-15 ani devin mame?... Cu alte cuvinte, așa-zisa „democratizare” a învățământului și reformele făcute de mulți

neaveniți au adus școala românească în halul de acum. Și nu poți să nu te gândești cu groază că tineretul „studios” de astăzi este, de fapt, poporul român de mâine! Puținii elevi și studenți merituosi (mai ales olimpicii) reprezintă doar excepția care confirmă o regulă tristă. Gata paranteza!)

Când am povestit acasă cele întâmplate la școală din cauză că le citisem colegilor mei **Puiu**, reacția învățătoarei noastre a părut neobișnuită nu pentru că bătuse toți elevii (bătaia nu mira atunci pe nimeni), ci din cu totul alt motiv. Țin minte că altfel au comentat întâmplarea mama și tanti (sora mamei, învățătoare și ea; locuiam cu toții în aceeași casă, care avea patru camere, bucătărie și cămară mare; tot așa vom locui și după ce tanti se va mărita și va avea doi copii). Mama zicea că dacă ar fi citit povestirea în fața clasei alt școlar și nu eu, învățătoarea nu ar fi avut aceeași reacție. Dar pentru că citisem eu, s-a supărat, iar supărarea ei nu avea nicio legătură cu școala. Cu mult timp înainte de a citi eu **Puiu** în clasă, învățătoarea mea împrumutase de la noi încă în toamnă tocătoarea de varză, dar n-o restituise la timp, după cum promisese (tocătoarea era un fel de răzătoare mare de lemn, cu mai multe cuțite pe mijloc; se puneă pe gura butoiului și se toca varza pentru murat). Mama trimisese servitoarea de două ori ca să ceară tocătoarea, pentru că și la noi se puneă varză la murat (și căpățâni, și tocată; cea tocată se așeza în butoi un strat de varză, unul de mere pădurețe, până se umplea butoiul; merele murate erau foarte bune), dar de fiecare dată servitoarea s-a întors fără tocătoare: i s-a spus că încă nu tocaseră varza. Mama i-ar fi spus învățătoarei mele în cancelarie că, dacă nu se ține de cuvânt să înapoieze tocătoarea, altă dată n-o să i-o mai împrumute, și de aici supărarea ei.

Peste câțiva ani, din lipsă de cadre specializate, învățătoarea mea din clasa întâi devenise profesoară suplinitoare de Ro-

mână la clasele V-VII și era o profesoară foarte bună: toți cei care i-am fost elevi am învățat temeinic gramatica limbii române.

Clasa a II-a primară n-am mai urmat-o la Măriței, ci tocmai la școala din Rășinari Sibului, adică la capătul lumii, cum mi se parea mie atunci.

După nenorocirile războiului, în Bucovina și Moldova au urmat doi ani de secetă cumplită. Pământul nu mai rodise aproape nimic, iar lumea terminase proviziile și ajunsese pur și simplu să moară de foame.

Tata nu se întorsese de pe front. În înștiințarea militară ni se spunea că e dat dispărut, dar ordonanța tatei care a scăpat, ne-a povestit (am mai scris despre asta) că armata română, scăpată din încercuirea din Crimeea în mai 1944, s-a îmbarcat pe cele câteva vase trimise din țară. Tata se îmbarcase pe „Alba Iulia”. Dar vasele au fost bumbardate și torpilate de ruși. „Alba Iulia” fusese lovită în plin de o torpilă și începuse să se scufunde. La începutul lui mai, apa mării era încă foarte rece. Cu toate acestea, militarii de pe „Alba Iulia” au sărit peste bord, în încercarea de a se salva înot – se aflau la distanță destul de mare de țărm, apa foarte rece, iar din aer rușii mitraliau tot ce mișca, încât, probabil, nu scăpase nimeni dintre cei care au sărit de pe vas. Pentru că nu știau să înoate, pe vas rămăseseră șapte militari, între care și ordonanța tatei. Până la urmă, „Alba Iulia” nu s-a scufundat, ci, culcată pe o rână cu gaura făcută de torpilă în sus, a plutit câteva zile în derivă, până să fie remorcată în portul Constanța, iar după trei săptămâni, ordonanța tatei s-a întors acasă, a venit la noi, ne-a adus portmoneul tatei, în care se aflau acte și fotografii, și ne-a povestit cumplita întâmplare, dar ca să ne menajeze, a și mințit: „Dumnealui mi-a dat mai întâi portofelul și mi-a ordonat: «Dacă scapi, să-l

duci, Gheorghită, la mine acasă.». După aceea, s-a dezbrăcat, a rămas, să mă iertați, numai în izmene și cămașă, a sărit în apă și a tot înotat, până l-am pierdut din ochi. Cre' că a ajuns până la urmă la mal...". Din păcate, era imposibil. În altă parte, am descris mai pe larg momentul. Acum nu mai vreau – pentru mine e prea dureros.

Așadar, terminasem clasa întâi.

(Pentru că nu-mi place cum am continuat acest chix pentru volumul doi, preiau relatarea despre clasa a doua la Rășinari din volumul întâi de **Chixuri**.)

În anul școlar 1946-47, clasa a doua primară am urmat-o la școala din Rășinarii Sibiului, adică la capătul lumii (cum mi se părea atunci), față de Bucovina, unde se afla Măriștea mea natală; la Rășinari l-am avut învățător pe domnul Marin Marin. Poate ar fi fost mai nimerit să vorbesc direct despre domnul învățător, cum avusesem intenția inițial, dar mi-e teamă că nu s-ar fi înțeles de ce îl țin minte toată viața, dacă nu voi povesti cum de i-am devenit elev. Dar mai întâi:

Cum am ajuns la Rășinari?

După război, seceta și foametea din anii 1945, 1946 și până spre toamna lui '47 cuprinseseră nimicitor mai ales Moldova și Bucovina. Și în alte locuri era rău în anii de după război, dar pe la noi, pur și simplu, lumea murea de foame. Mama mai vându-se un hectar de pământ (falce, cum i se spune în Bucovina) pe ceva porumb, dar în vara anului 1946 se terminase și acesta. Flămânzeam îngrozitor toți patru (adică mama, tanti Ghizea, sora ei, fratele meu mai mic Inocențiu, alintat Centșor, și eu). Tata nu se întorsese de pe front – fuseserăm înștiințați că „e dat dispărut”. „Îmi spune inima că Nicu e mort...” – zicea mama

plângând. În grădină și în livadă nu mai era nimic comestibil, iar în casa noastră se înstăpânea amenințător disperarea. Nici în pădure (aflată la vreo 150 de metri de curtea noastră) nu mai găseam nimic – nici ciuperci, nici fragi, zmeură sau mure, iar bucena (așa se numesc la noi frunzele tinere de fag, bune de mâncat primăvara, când sunt fragede și puțin acrișoare) acum era scorojită de secetă, încât părea de tablă.

Terminasem clasa întâi cu coroniță, dar cui îi ardea de vacanță? În afară de secetă și foamete, satul mai era vlăguit și de epidemia de tifos, care a ucis zeci și zeci de oameni și încă nu se sfârșise. Boala o aduseseră rușii și bărbații de la noi, în-
torși din război plini de păduchi. Familia noastră fusese ferită de tifos, dar prin vecini, ca de altfel în tot satul, rar casă fără răpuși de tifos.

Pe neașteptate – era, cred, după mijlocul lui august 1946 –, pentru mine și pentru fratele meu, a apărut o speranță de salvare. Într-o zi, mama ne-a spus că, pentru a scăpa de foamete, ne duce la Iași, la CARS, unde vom fi primiți, pentru că suntem orfani de război (am aflat mai târziu ce înseamnă CARS – Comisia de Ajutorare a Regiunilor Secetoase). Mi s-a părut că am călătorit cu trenul mai mult decât toată noaptea, pentru că multe linii de cale ferată erau încă distruse. În Iași, nu țin minte pe la ce instituții a umblat cu noi mama, dar spre amiază am ajuns la Spitalul Militar (aflat atunci, pare-mi-se, undeva în Dealul Copoului) și, ascunzându-și lacrimile, mama ne-a lăsat în grija unor măicuțe. În curtea spitalului, pe aleile străjuite de flori pălite și tufe aproape uscate (probabil, liliac și iasomie), pe peluzele de iarbă arsă și printre copaci, mișunau (unii chiar se zbeguiau veseli) vreo 150-200 de copii. Numai băieți. Cei mai mulți, cam de vârsta mea, dar erau și unii, nu mulți, mai mari, adică de 11-12 ani.

La Iași am stat (ni s-a spus că „în carantină”), cred, vreo trei luni și ceva; ne-au tuns, ne-au îmbrăiat și ne-au îmbrăcat pe toți în niște cămeșoaie din pânză „America”, lungi până la călcâie. N-am dus-o rău. Eram îngrijiți, ne dădeau trei mese pe zi, nu prea grozave, ce-i drept, dar ne dădeau, așa că ce ne mai trebuia? Atunci am mâncat pentru prima dată carne de cal (cică și de măgar) – nu e rea, puțin cam dulceagă –, ciorbă, tocăniță. Dar Centîșor plângea de mai multe ori pe zi – de dorul mamei. Venea mereu să-l liniștească o măicuță tânără și frumoasă și, culmea, chiar semănă puțin cu mama. După vreo lună, a încetat să mai plângă – începuse s-o uite pe mama. Ne plăcea la Spitalul Militar – până toamna târziu, ne jucam și alergam în cămeșoaiele noastre lungi prin curtea spitalului ca niște năluci desculțe. Dar când s-a lăsat frigul și mai ales după ce a nins, stăteam mai mult în saloane, minunându-ne de blândețea uniformă a căldurii de calorifer – toți copiii erau de la țară și habar nu aveau că în lumea asta există calorifere. Câte un neastâmpărat o mai zbughea afară să dea o raită desculț prin zăpadă, dar era chemat numaidecât înăuntru și muștrat. Nu ne-a bătut nimeni niciodată.

Cu vreo săptămână înainte de Crăciun, ni s-au împărțit tuturor ciorapi (numai ciorapi, nu și vreo încălțăminte) – unora de lână, altora de bumbac, cum se nimerea – și ni s-a spus că o să plecăm, dar nu și unde; în orice caz, unde plecăm, cică o să fie bine, să fim siguri de asta. Seara, la plecare, Centîșor iar s-a pus pe plâns – de astă dată, după măicuța cea tânără și frumoasă. În ciorapi și-n cămeșoaiele lungi, fără nimic pe cap, am fost duși la gară cu o mașină călduroasă (cred că era o ambulanță), câte 10-12, în mai multe curse, și depuși în sala de așteptare, unde era mai frig decât în gerul de afară. Când au fost aduși și ultimii copii, șase bărbați (care vor fi însoțitorii

noștri în călătorie) ne-au numărat și ne-au spus că vom urca imediat în trenul care era tras la peron, dar repede ca să nu răcim și să intrăm câte patru în compartiment, nu mai mulți. Eu, Centșor și încă doi băieți am ocupat un compartiment pe la mijlocul vagonului.

Afară era un ger de crăpau pietrele, dar în compartiment era cald – veneau valuri aproape fiebinți de sub banchetele de lemn. Din tavan, cădea lumina mohorâtă a unui bec, dar nouă, obișnuiți acasă cu lămpi de petrol chioare, ni se părea o lumină puternică.

Curând după ce am urcat în tren, s-a auzit șuieratul locomotivei și ne-am pus încet în mișcare. Apoi s-a deschis ușa compartimentului, a intrat unul dintre cei șase însoțitori și ne-a spus:

– Eu sunt domnu' Ursachi și răspund de voi. Nimeni n-are voie să coboare în stațiile unde va opri trenul. Asta de aici e alarma. Nu care cumva să trageți ea! Ați înțeles?! În capătul ăsta al vagonului, – arată cu nasul spre dreapta, – e closetul, cine are nevoie, iar în celălalt, gălețile cu apă de băut. Asta-i masa de seară, – și ne-a întins câte un pachetel: o felie mică de pâine, o lingură de brânză și un măr. – O să dormiți – doi pe bănci, iar ceilalți doi, pe polițele de sus. Drumu-i lung, o să dureze câteva zile, că mergem la Sibiu și multe șine încă-s fărmate de război. Hai, să fiți cumiști, că altfel... – și plecă.

S-a întors după vreo jumătate de oră, s-a uitat la noi și ne-a arătat cu degetul pe mine și pe Costache, unul dintre ceilalți doi băieți:

– Hai cu mine, – ne chemă cu capul și plecă înainte.

În vagonul vecin erau două compartimente pline cu păături (cred că de spital sau cazone) și perne (un fel de săculețe umplute cu paie).

– Luați patru pături și patru perne. Să aveți grijă de ele! – ne-a prevenit domnul Ursachi.

Am dat să iau pături din stivă, dar Costache Ungureanu m-a oprit șoptindu-mi furios:

– Ia din astea albastre! Nu vezi că-s noi?...

Tot acolo ni s-a dat și câte o bonetă subțire și o bucată de pânză ca prosop pentru toți patru.

Costache era un băiat vioi, cu ochi inteligenți și jucăuși și era cu doi ani mai mare decât mine. Venea, zicea el, dintr-un sat de lângă Botoșani. Atunci nici prin minte nu-mi trecea că ne vom revedea și în drumul de întoarcere, când aveam să constat că pe deasupra Costache mai era și un abil „negustor”...

Drumul, deși lung, nu era deloc plictisitor: noaptea, înfășurați în pături ca niște sarmale sau ca niște prunci înfășați, dormeam în căldura blândă a vagonului și-n tăcânitul monoton al roților, iar ziua toată ne zgâiam pe fereastră. Prin fața noastră defilau, rotindu-se agale, câmpii întinse, așternute până-n zare de albul zăpezii, pe care, ici și colo, câte un iepure fugea speriat din calea trenului, păduri și crânguri ninse și pline de ciori, sate mai apropiate sau zgribulite în depărtare și din când în când câte un oraș.

Ninsoarea cădea fără întrerupere – când mai deasă sau viscolită, țiuind în sârmele de telegraf, când mai rară și cu fulgi leneși. Trenul nostru se târa agale și nu oprea aproape în nicio stație sau foarte rar, încât gările treceau nepăsătoare pe lângă noi și abia dacă apucam să le silabisim numele de pe tablele albastre. Iar când ne opream totuși – de obicei în vreo haltă mică sau în dreptul vreunui canton la „ace” –, staționam ore întregi și nu o dată, o noapte sau o zi întreagă. S-a întâmplat o dată să stăm într-o gară, pe linia moartă, trei nopți și două zile.

Călătoream de mai bine de o săptămână și habar n-aveam cam pe unde ne aflăm. Era spre prânz, când pe neașteptate trenul nostru s-a oprit în plin câmp. Afară ningeă mărunț. Cu-noșteam din iarna trecută zăpada asta – e uscată și foșnitoare, semn că gerul nu se va muia curând. De la fereastra compartimentului, peste întinderea albă, se zărea hăt departe marginea unui sat cu casele îngropate în zăpadă. În compartiment începu să se răcească, țevile de sub banchete nu mai dogoreau, părea că-și dau duhul.

Apoi se făcu și mai frig, iar peste vreo oră a venit domnul Ursachi și ne-a spus să nu ne fâțâim pe ușă și să ne înfășurăm în pățuri, că nu se știe când om avea iarăși căldură. Nu ne-a spus însă și de ce. Curând, s-au auzit glasuri de jos – l-am văzut în zăpada de lângă tren pe domnul Ursachi împreună cu ceilalți însoțitori discutând cu doi bărbați, probabil că unul era șeful de tren (cel în uniformă), iar celălalt, mecanicul locomotivei, cred. Gesticulau, vociferau și în cele din urmă au luat-o peste câmp (numai însoțitorii noștri și șeful de tren), înotând în zăpadă până la genunchi. Unde s-or duce? Probabil, în sat, asta era aproape sigur, dar nu știam motivul pentru care o făceau.

Continua să ningă mărunț și viscolit, în trenul înțepenit în câmp, gerul de afară se strecura hoțeste, înflorind în ferestre buchete de flori argintii. Noi le găuream, suflând în ele și zgrepțănându-le cu unghia, pentru a putea vedea ce se petrece dincolo de fereastră.

De obicei, Costache Ungureanu nu prea respecta ceea ce ne cerea domnul Ursachi. Ne-a spus și acum:

– Stați aici, că mă întorc repede, – și-a pus pătura în cap și a ieșit din compartiment.

Într-adevăr, n-a lipsit mult.

– Mă-ă-ă... – ne-a spus la întoarcere cam îngrijorat. – Locomotiva nu mai are cărbuni!

Ni se părea că se făcuse și mai frig. Ne-am ghemuit fiecare la locul lui, acoperindu-ne cu pătura peste cap: știam toți că în felul ăsta ne putem încălzi cât de cât culcușul cu propria răsuflare.

Trecuse mai bine de două ceasuri. Costache părăsi din nou compartimentul, dar s-a întors și mai curând decât data trecută.

– Au venit! – strigă el aproape vesel și triumfător.

– Cine?...

– Cum cine, proștilor? Domnu' Ursachi și ceilalți domni ai noștri... Au venit și alți oameni și s-au apucat să taie salcâmi de pe margine.

– Salcâmi?...

– Păi da, bă! Nu v-am spus că locomotiva a terminat cărbunii? Ei, acuma o să-i dea lemne...

Prin găurile pe care le-am făcut în gheața geamului am văzut primii salcâmi doborâți și curând locomotiva își reluă pu-făitul. Tăietorii – mai ales grupul de săteni – au continuat însă să taie salcâmi: câte doi la un joagăr, alții cu topoarele, deși zăpada părea că se întetise. În compartimentul nostru se mai încălzi, chiar și geamul dădea semne că își leapădă florile de gheață. Costache se apropie de fereastră:

– Iote, bă, că mai vine lume!

Am curățat geamul cu palmele și am văzut vreo 15-20 de siluete apropiindu-se prin ninsoare de tren. Erau femei. Nu după mult timp, în ușa compartimentului apăru domnul Ursachi.

– Gata, copii. Acuși o să plecăm. Dar mai întâi, să fiți cu minți, că vin câteva femei din sat să vă aducă daruri de la Moș Crăciun. Da, mâine e Crăciunul...

Domnul Ursachi închise ușa, dar reveni imediat cu două femei înfolfite în broboade groase.

– Bieții copilași! Orfani, săracii... – zise una și începu să plângă. – Uite, dragii babii, v-am adus și vouă câte ceva din ce ne-a miluit și pe noi Mântuitorul, pupu-i-aș tălpile Lui...

Femeile își dezlegară traistele și ne-au împărțit fiecare: o bucată de cârnat, două mere, cinci nuci, pâine, o felie de cozonac.

– Să le mâncați sănătoși, copilași, – spuse femeia care n-a plâns.

– Săru' mâna, – am zis noi într-un glas.

– Și să fie de sufletu' lu' Mihaiță, – mai adăugă și se îndreptară amândouă spre compartimentul vecin.

Domnu Ursachi se întoarse și ne spuse pripit:

– Să nu mâncați totul azi!... – și se grăbi să le ajungă pe femei din urmă.

Sigur că și celelalte vagoane au avut parte de daruri de la alte femei.

În compartiment se încălzi de-a binelea, iar nu după mult timp se puse și tenul în mișcare. Mergea parcă și mai încet. Noi însă ne ocupam de darurile primite: fiecare și-a ascuns comoara sub perna de paie cu gândul cumpătat – potrivit sfatului domnului Ursachi – de a scoate de acolo doar câte puțin. De parcă ne-am fi vorbit, toți patru am scos câte un măr, ba eu am rupt și un colț de pâine: întotdeauna mi-au plăcut fructele cu pâine.

– Vreau afară, – îmi spuse fratele meu de cum își termină mărul, cu tonul că mă invită să-l însoțesc.

Closetul se afla în celălalt capăt al vagonului.

Frigul din WC și de pe culoar ne-a zorit să ne întoarcem repede în compartiment. Costache Ungureanu mușca tacticos din cârnat, afișând un surâs viclean..

– Vreau și eu cârnat, – spuse Cențișor și urcă grăbit în cușul lui de pe polița de bagaje.

Și aproape imediat începu să scâncească:

– Cine mi-a luat cârnatu’?... Î-î-î...

Costache rânjea.

– Tu i-ai luat cârnatul! – zic și mă reped la el.

– Credeam că lui nu-i place... – râde.

Fără să stau prea mult pe gânduri, îi reped lui Costache un pumn în cap. Coboară și fratele meu și se repede și el cu pumnii asupra lui Costache, plângând de ciudă din ce în ce mai tare:

– Na! Na! – icnea Cențișor.

Cred că Costache Ungureanu era mai puternic decât noi și ar fi putut să ne bată pe amândoi, dar el râdea, s-a ghemuit și, ca orice vinovat, nu riposta.

– Ce-i aici?! – strigă cineva.

Am recunoscut vocea domnului Ursachi și am încetat bătaia, dar fratele meu continua să scâncească:

– El mi-a luat cârnatul...

– Așa, mă? – se întoarse supraveghetorul nostru spre Costache. – Da?...

Costache tăcea.

– Al tău unde e?

Costache scoase pachetul lui de sub pernă, iar domnul Ursachi dădu să-l ia de ureche, dar se abținu; cu greu, dar se abținu.

– Dacă i-ai mâncat cârnatul, pe al tău dă-i-l lui. Așa! Acuma ia-ți pachetul cu mâncare și hai cu mine.

Costache n-a îndrăznit să zică nici păs. Peste câteva minute, Domnul Ursachi a revenit însoțit de un băiețel de vreo șase ani.

– El o să stea în compartimentul vostru. Îl cheamă Ticu. Vedeți că e mic – să aveți grijă de el.

Ticu s-a acomodat repede, dar era atât de liniștit și tăcut, că abia am reușit să aflăm că e din Pașcani. Da, a stat și el la Spitalul Militar din Iași, dar nu ni-l aduceam aminte.

Costache Ungureanu fusese mutat probabil nu în alt compartiment, ci chiar în alt vagon, pentru că nu l-am mai văzut nici în zilele următoare, dar nici la Sibiu, unde au ajuns doar o parte dintre cei plecați din Iași. Ne-am revăzut, după cum am mai spus, abia peste un an la întoarcerea spre casă și tot în tren...

Călătoria noastră a mai durat ceva și la vreo trei zile după Crăciun am ajuns la Sibiu în toiul nopții. Era frig și aproape întuneric, dar tot mi-am dat seama că, din câți plecarăm de la Iași, la Sibiu am ajuns doar vreo 40, poate mai puțini. Nu știam când și în ce direcții au plecat ceilalți. Am fost urcați repede în câteva ambulante și duși – ca și la Iași – tot la spital. Aici era cald și bine. Am fost imediat îmbăiați și primeniți, adică ni s-au luat cămeșoaiele în care am călătorit și îmbrăcați aproape normal: cămăși, pulovere, căciulițe de lână, pantaloni (dar scurți, de vară), ciorapi trei sferturi și sandale (tot de vară). Probabil că nu avea CARS-ul altceva. Oricum, era mult mai bine, decât în cămeșoaiele de până atunci. Dar ce nu voi uita niciodată era masa care ni s-a servit: deși era trecut de miezul nopții, ni s-au dat cârnați prăjiți, cartofi piure și castraveți murați. O minunăție! Iar la urmă, o cană de ceai dulce.

A doua zi pe la 11, după un somn odihnitor (în pat, nu pe bancheta trenului!) și cafea cu lapte și pâine, am fost împărțiți în grupe de 6-7-8 (nu știu după ce criteriu, cred că după niciunul) și trimiși în diferite localități. Grupului în care am nimerit eu și fratele meu i s-a spus:

– Voi mergeți la Rășinari.

Eram șase băieți. Am fost urcați într-o ambulanță și am ajuns destul de repede la Rășinari. Ni s-a spus că ăsta e un sat, dar eu eram convins că, după cum arăta, era mai mult ca sigur oraș. Domnul care venise cu noi de la Sibiu (nu știu cine era, probabil tot cineva de la CARS, căci de domnul Ursachi și de ceilalți însoțitori ne-am despărțit și nu i-am mai revăzut niciodată), așadar, acest domn ne-a condus repede (ca să nu răcim) într-o încăpere a primăriei și ne-a predat unei doamne. Aceasta, îmbufnată și parcă supărată pe noi, ne-a spus să stăm cuminți, că acuși vom fi luați. De către cine? Habar n-aveam – nu ne-a spus. După un timp, pe un ton de parcă ne certa pentru vreo poznă, a adăugat:

– O să vă primească unele familii de la noi, dar voi să fiți cuviincioși și ascultători față de binefăcătorii voștri. Ați înțeles? – și părăsi încăperea.

Stăteam tăcuți de câteva minute bune, când pe neașteptate intră la noi un domn în palton cu guler de blană scumpă și căciulă din aceeași blană, însoțit cumva cu mare atenție de un altul. Domnul cu blană ne arată cu bastonul și-l întrebă pe însoțitor:

– Aștia îs, domnule primar?

– Da, aștia, domnule Rebreanu.

Cine o fi acest domn Rebreanu, îmbrăcat atât de frumos și pe care primarul îl respectă așa de mult? Că la noi, la Măriței, și primarul e foarte respectat... Domnul acesta ne măsură pe rând, apoi întrebă:

– E careva dintre voi în clasa a doua?

După o scurtă tăcere, mi-am luat inima-n dinți și am spus destul de răspicat:

– Eu.

– Și înveți bine, copile?

– Da.

– Ei, dacă ești bun la carte, ai să mergi cu mine.

– Nu pot... – zic eu, după ce m-am codit puțin.

– De ce, mă rog? – întrebă domnul Rebreanu destul de aspru, dar mai ales peste măsură de surprins.

– Că sunt cu fratele meu, – îl arăt cu bărbia pe Cențișor, – și nu mă despart de el.

Mi se păruse că domnul Rebreanu a surâs abia perceptibil, dar dacă nu, în orice caz și-a muiat tonul:

– Bine, vă iau pe amândoi. Și el e școlar?

– Da. În clasa întâi...

– No, apăi să merem. Unde ești, Pătrule?

Pătru era șoferul domnului Rebreanu, dar și administrator sau așa ceva, după cum o să-mi dau seama mai târziu.

Am ieșit din primărie cu domnul Rebreanu și cu Pătru și ne-am urcat în mașina neagră trasă la scară. Am călătorit doar câterva sute de metri, hai un kilometru, dar eram cu totul copleșit de a mă afla – pentru prima dată în viață! – într-un automobil și încă atât de frumos.

Mă uitam pe geam și mă minunam de faptul că toate casele erau aproape la fel, mărginite de ziduri înalte, în care erau tăiate mari porți ferecate. Strada, măturată de zăpadă, se vedea că era pavată cu piatră și era însoțită pe stânga de malul – zidit și el! – unui pârau. Ăsta-i oraș, cum să fie sat?!

Pătru a oprit automobilul lângă un pod, în fața căruia se afla casa familiei Rebreanu – cu nimic deosebită ca înfățișare, așa mi se părea, de celelalte (tot așa cum ni se pare, la prima vedere, că toți chinezii sunt la fel), a deschis larg porțile mari, ca de cetate, și a introdus mașina în curte. Abia atunci am remarcat că în dreapta și în stânga se aflau două corpuri de

clădire, cea din dreapta mai înaltă (locuința familiei Rebreanu, după cum voi afla) și cea din stânga, ceva mai scundă, aparținea surorii dumnealui, o văduvă corpolentă de vreo cincizeci de ani (am uitat cum o chema, pare-mi-se Sofia), care ținea un fel de birt sau bodegă (cu intrarea pe colț, din străduța de alături; voi afla mai târziu că pe această străduță, ceva mai sus, se află casa în care se născuse poetul Octavian Goga), local în care era mai mereu un singur mușteriu: domnul Vasilică, concubinul doamnei Sofia, cam de o vârstă cu ea sau cu câțiva ani mai tânăr, întotdeauna (și vara) în costum negru și lavalieră pepit, cu părul dat cu multă briantină și pieptănat lins. Cu țoiul în față, fuma cu țigaret lung, dus pe gânduri și curățindu-și cu o scobitoare imaginara negreală de sub unghia exagerat de lungă a degetului mic de la mâna stângă.

Dar cine erau Rebrenii?

Am aflat că domnul Rebreanu (care nu cred că trecuse prea demult de patruzeci și cinci de ani) era, probabil, cel mai bogat din Rășinari (avea carieră de piatră, postăvărie și nu știu ce fabrică în altă parte); era un om sever, dar cumsecade și drept. Doamna Rebreanu (mai scundă decât soțul ei, care nici el nu era foarte înalt, mai curând impozant) era o fire blajină și tăcută, rar când îi auzai vocea domoală. Aveau trei copii: Petrișor, student la București (nu l-am văzut niciodată), era doar fiul domnului Rebreanu din prima căsătorie (rămăsese văduv, când Petrișor avea doar trei ani), Rodica de 16 ani, elevă în clasa a șasea la liceul din Sibiu (adică în clasa zecea de azi) și Liviu, mezinul, de-o seamă cu mine (pe atunci habar nu aveam că a mai existat un Liviu Rebreanu – marele prozator

român, mort în urmă cu doi ani). Abia atunci am înțeles că la primărie domnul Rebreanu m-a ales pe mine numai pentru că eram în clasa a doua primară ca și fiul său cel mic. În casa familiei Rebreanu locuia și Iulia, o femeie înaltă și robustă de vreo treizeci și ceva de ani, care era menajeră, bucătăreasă și confidenta Rodicăi; Pătru (care nu știu dacă era ibovnicul Iuliei) ocupa o cameră în clădirea din fundul curții, în care era și garajul.

Abia când am intrat în casă (am fost conduși în sufragerie, unde se adunaseră toți, stând în picioare, iar domnul Rebreanu se așezase pe scaun în capul mesei lungi), am fost întrebați de unde suntem, cum ne cheamă și cu ce se ocupă mama (se știa că toți copiii veniți la Rășinari sunt orfani de război, adică nu au tată). Răspundeam eu pentru amândoi, dar scurt și cu gura cam dârdăită, pentru că tremuram destul de tare – și de emoție, dar și de frig, deși în încăpere era cald, dar nu și pentru cineva cu pantaloni scurți... Domnul Rebreanu a observat acest lucru și s-a grăbit să ni-i prezinte pe cei de față (doamna Rebreanu, Rodica, Liviu și Iulia) și să precizeze că în familia lor există reguli, pe care va trebui să le respectăm și noi și pe care le vom afla curând. Dar deocamdată să reținem că masa de prânz se ia la ora 1 (și ne arată pendula din colț) și după aceea vom mai vorbi.

– Acuma, – conchise domnul Rebreanu, – mereți cu Iulia să vă îmbrace cu ce s-o găsi, iar mâine mere Pătru la Sibiu să vă cumpere cele de trebuință. Iar ție, – mi se adresă în mod special, – ți-l dau în seamă pe Liviu, că tot o să fiți în aceeași clasă: să ai grijă să-și scrie temele și să facă mai puține obrăznicii... Tu ai să fii monitorul lui, înțelesu-m-ai? Că învățătorul, domnul Marin Marin, degeaba îi bun, dacă loaza nu vrea să învețe, că nu-i poate turna în cap învățătura cu de-a sila!

Nu știam ce înseamnă monitor, dar am observat că Liviu mi-a aruncat o privire deloc prietenoasă. Noroc că ne-a luat Iulia pe mine și pe Cețișor și ne-a dus într-o cameră alăturată. A scos din dulap haine și lenjerie (mi-am dat seama că erau de-ale lui Liviu), ne-a echipat repede pe amândoi și, mulțumită, s-a dat un pas îndărăt și a conchis:

– No, fain! Până mâine, când v-o aduce Pătru haiițe noi. Auzit-ați dară ce o zâs domnu’.

Și bocancii ne veneau bine ca măsură.

– No, fain! – se arătă Iulia iarăși mulțumită. – Acu mereți la Liviu, că v-așteaptă.

Bănuiam că Liviu vrea să ne vadă cum arătăm în hainele lui și asta nu-mi convenea, mai ales amintindu-mi de căutătura lui rea. Dar m-am înșelat. Liviu ne aștepta chiar cu nerăbdare, după cum mi s-a părut, n-a dat nicio atenție cum și cu ce suntem îmbrăcați și ne-a propus vesel:

– Hai să merem în uliță și să vă arăt și școala, că peste patru zile se găț vacanța. Pe tine te cheamă Nelu, da? Da’ pe tine? – se întoarce el spre Cețișor.

Fratele meu nu răspunse. Se uită spre mine zgribulit:

– Eu nu merg nicăieri, că mi-e frig...

– Îl cheamă Inocențiu, – îi răspund eu lui Liviu, – și i se spune Cețișor. Tot așa cum pe mine mă cheamă Corneliu și mi se spune Nelu.

– Ei, dacă ți-i frig, hai la Iulia, că în bucătărie îi cald. Și merem numa’ noi, da’ ne întoarcem mintenaș, că la unu îi masa de prânz și musai tre’ să fim acasă...

Liviu se arăta a fi un băiat cumsecade și nu cum mi se părusese în prima clipă. Asta mă bucura și cu timpul aveam să constat că avea un suflet bun și mărinimos. De aceea nici n-a fost greu să ne împrietenim.

Rășinariul continua să mă uimească de cum am ieșit cu Liviu din curte. Casele, ca niște mici cetăți ferecate, toate cu acoperișul de țiglă roșie, fumegau în gerul domol de miezul zilei, pârâul clipoceă pe sub gheață abia auzit, nicăieri nu lătrau câinii și nu se vedea niciun trecător. Ba, după ce am trecut podul, ne-am întâlnit totuși cu un om cu mustața sură pe care Liviu l-a salutat:

– Bună ziua, bade Man.

– Să trăiești, domnișorule.

Am îngânat și eu un bună-ziaua, dar omul nu mi-a răspuns. Poate nu m-a auzit. În drum spre școală, am trecut pe lângă o biserică mare.

– Tu ce creștin ești? – m-a întrebat Liviu.

– Cum ce creștin? Creștin.

Atunci nu știam că sunt mai multe feluri de creștini.

– Da-da, creștin, dar ortodox, catolic, unit, luteran?

– Ortodox, de ce?

– Păi, dacă vrei, poți lipsi la toate orele de Religie: la popa ortodox îi zici că ești catolic, la popa catolic, că ești unit și la cel unit, că... Eu nu pot, că părintele Mihail mă știe că-s ortodox...

– Nu, Liviu, – i-am spus, când am priceput ce vrea să zică.

– Ai auzit ce a spus domnul Rebreanu: școala să fie școală.

N-am mai ajuns până la școală, căci ceasul din turnul bisericii bătu de ora 12 și 45 (adică de trei ori în clopotul mic, îmi explică Liviu) și trebuia să ne întoarcem acasă pentru masa de prânz, dar mai întâi îmi arătă de la distanță o clădire mare:

– Aceea e școala noastră. Să știi că clasa noastră are monitor... Îl are pe Bradu.

– Și ce e monitorul? – întreb eu.

– Școlarul care răspunde de disciplină.

Oare Liviu dorea să-mi sugereze că n-are nevoie de ajutorul meu?

Acasă, ne-am dus direct la bucătărie să ne spălăm pe mâini. Iulia trebăluia și stătea de vorbă cu Cențișor, adică îl întreba câte ceva, iar el, vesel după ce se încălzise, îi răspundea.

– Acu mereți la masă, să nu se supere domnu’.

În sufragerie se adunase toată lumea, și domnul Rebreanu mi-a zis:

– Tu ai să stai pe scaunul ăsta.

Adică în stânga dumnealui, care ședea în capul mesei. În dreapta era scaunul doamnei Rebreanu, apoi urma Rodica, iar după ea a fost așezat fratele meu. Pe latura stângă a mesei, după mine, pe următorul scaun, se așează Liviu.

– Astea-s locurile fiecăruia la masă, – anunță domnul Rebreanu mai ales pentru noi copiii și iarăși mi se adresă mie: – Știi Tatăl nostru?

– Da.

– Spune-l.

Toți s-au ridicat de pe scaune.

– Tatăl nostru carele ești în ceruri... – am turuit eu.

– Nu-nu, copile: În numele Tatălui și-al Fiului...

Am început din nou, mai rar și închinându-mă:

– În numele Tatălui și-al Fiului, și-al Sfântului Duh. Amin.
Tatăl nostru carele ești în ceruri...

În acea clipă mi-am adus aminte de părintele Totoescu de la Măriței: tot așa ne corecta și dumnealui – și la biserică, și la școală –, când vreun elev se grăbea să turuie rugăciunea fără să se închine.

După rugăciune, Iulia a servit masa. Se mânca în liniște. Eu mai aruncam câte o privire spre fratele meu și mă bucuram că se descurcă fără ajutor. De fapt, și acasă mânca singur.

Pe la mijlocul mesei, domnul Rebreanu mi se adresa din nou:

– Am vorbit la școală. Tu vei fi cu Liviu în clasa a doua la domnul învățător Marin Marin, iar el, – îl arată cu furculița pe Cențisor, – într-a-ntâia B, la doamna Bradu. O să mereți împreună, și Liviu o să-i arate unde-i a-ntâia B. Să fiți silitori și ascultători! Înțelesu-m-ați? Iar tu mi-ai promis să ai grijă de Liviu.

Faptul că domnul Rebreanu vorbea cu mine aproape cum vorbești cu un om mare mi-a provocat un sentiment necunoscut mie până atunci. Mai întâi, am crescut în propriii mei ochi și mă credeam mai important decât eram de fapt; apoi, mă simțeam în permanență încărcat de responsabilități de care, bineînțeles, eram mândru.

De atunci au trecut aproape șaptezeci de ani – mă rog, 69 mai exact (calculul era valabil acum șapte ani...) – și aș minți dacă aș susține că mintea mea a reținut chiar totul și exact. Sunt însă chipuri omenești, întâmplări, lucruri, vorbe, mirosuri, chiar amănunte neînsemnate pe care le ții minte toată viața, deși – ciudat! – unele sunt de tot mărunte și fără importanță, în timp ce altele, mult mai însemnate, dispar inexplicabil din memorie. Astfel, bunăoară, nu mi-l pot aminti exact (ca înfățișare) pe părintele Mihail. Țin minte doar că m-au mirat peste măsură două lucruri: nu purta barbă și la școală venea mereu în haine civile (e drept, la biserică l-am văzut în odăjdii), adică nu semăna deloc cu părintele Totoescu, pe care nimeni nu l-a văzut vreodată fără reverendă. Iar pe părintele Mihail nu l-am reținut poate și pentru că venea rar la ora de Religie; o trimtea pe „doamna preoteasă”, care (având probabil puțină școală) făcea mereu același lucru: ne pune să citim cu glas tare din cartea de Religie și nu ne asculta niciodată despre cele citite, lucru care, bineînțeles, ne plăcea în mod deosebit.

Mult mai bine mi-l amintesc pe domnul învățător Marin Marin. Era un bărbat înalt și robust, cu părul cărunt tuns scurt, mereu îngrijit, în costun gri deschis (și iarna, și vara). Zâmbea rar, dar era blajin, cu vorbă molcomă, pe care o simțeai totuși că nu îngăduie nesupunere. Era stăruitor în ceea ce ne învăța, drept și nepărtinitor, când ne asculta la lecție. În prima zi, pe mine m-a ascultat mai mult – voia, cred, să știe cu ce cunoștințe am venit, mai ales că pierdusem un trimestru. Măcar de două ori pe săptămână citeam în clasă (câte 4-5 școlari pe oră) din **Basmele românilor** de Petre Ispirescu, lucru care-i încânta pe școlari.

Mai făceam, desigur, și șotii. Mai ales în recreații, dar nu-mi aduc aminte ca domnul învățător Marin Marin să-l fi urecheat pe vreunul dintre noi. De bătut – nici atât. Rezolva totul cu vorba și nu ținea minte răul. Dacă după vreo abatere, lecție neînvățată sau temă nescrisă domnul învățător vedea că te-ai îndreptat, te trata ca și când n-ai fi greșit niciodată. Ba chiar cu mai multă simpatie ca până atunci.

Nu țin minte câți școlari erau în clasa noastră. Probabil, treizeci, treizeci și ceva. Nici numele lor nu le mai știu. Îl țin minte însă pe unul din prima bancă (eu și Liviu ședeam în banca a treia), care era tot timpul cu mâna pe sus, oferindu-se să răspundă la întrebările domnului învățător. Îl chema Remus Bradu și era fiul directorului. Liviu mi-a zis să nu ne jucăm cu el, că e uricios și fudul și că a zis despre mine că sunt un pripășit păduchios. El era premiantul și monitorul clasei – la sfârșitul anului școlar trecut luase coroniță de stejar. Și anul ăsta învăța bine.

Liviu era dintre codașii clasei, dar nu pentru că nu putea să învețe, ci pentru că era delăsător, mereu cu gândul la joacă. Dar nici nu știa să învețe. Eu eram obișnuit încă de la Măriței

ca, întors acasă după orele de școală, să-mi fac mai întâi lecțiile și abia după aceea, fără griji, mă puteam duce liniștit la joacă. Am încercat să fac la fel și la Rășinari și, oricât a insistat Liviu să facem altceva, încet-încet l-am deprins și pe el cu acest program, lucru pe care în cazul fratelui meu nu l-am reușit niciodată. Curând, situația școlară a lui Liviu s-a îmbunătățit, domnul învățător Marin Marin îl lăuda tot mai des, iar mie domnul Rebreanu mi-a zis într-o zi:

– Bravo, Nelu! Știam că pot avea încredere în tine.

Asta mă făcea să mă umflu în pene și în sinea mea mă făcea să fiu foarte mândru de mine.

Pe domnul Rebreanu îl vedeam destul de rar. Pleca des pentru afaceri, dar când se întorcea, fie că lipsea doar două-trei zile, fie mai multe, aducea pentru fiecare câte ceva; nouă, copiilor: îmbrăcăminte sau încălțăminte, jucării, cărți de povești, creioane sau, în cel mai rău caz, bomboane. Și de fiecare dată se interesa cum ne descurcăm cu școala. Veștile îl bine dispuneau, mai ales dacă la cină Iulia ne servea mâncarea dumnealui preferată: pe scurt, mămăligă cu brânză de oaie. Dar nu oricum. Într-o cratiță de tuci dreptunghiulară și adâncă, pe care mai întâi o ungea din belșug cu unt, Iulia întindea un strat de mămăligă fierbinte, peste care presăra cu dărnicie brânză de oaie, apoi iar mămăligă și iar brânză, vreo patru straturi de mămăligă și trei de brânză. Cratița o băga în rola sobei de teracotă din sufragerie și o scotea abia când stratul de mămăligă de deasupra devenea galben-arămiu și era crocant. Iulia ne pregătea această cină de cel puțin două ori pe săptămână.

Mai sunt câteva lucruri pe care nu le-am uitat în atâtea zeci de ani, pentru că atunci mă uimiseră. Astfel sunt, bunăoară, „paturile” în care dormeam eu și Cențișor. În încăperea destul

de mare dintre bucătărie și sufragerie, pe lângă alte mobile, se aflau, una lângă perete, cealaltă lângă cel opus, două lăzi masive de lemn sculptat, un fel de lăzi de zestre mari cu spe-tează. Lemnul nu fusese vopsit, dar acum era îngălbenit de ani. Ziua se putea șede pe ele destul de comod; seara, capacul se ridica și se sprijinea de spetează, se desfăcea așternutul din ladă și ne culcam, eu într-o ladă, fratele meu în cealaltă. Iulia zicea că arătăm ca păpușile în cutie; numai când o supăram cu ceva peste măsură, ne trimitea la culcare în „copârșeu”, adică în coșciug.

Tot pe aceste lăzi, în timpul zilei, le-am văzut de multe ori pe Iulia și pe Rodica șușotindu-și nu știu ce secrete...

Din curte – am mai spus asta –, se putea intra și în cârciuma doamnei Sofia. Noi copiii n-aveam ce căuta acolo. Eu am intrat totuși de două ori. Prima dată, m-a trimis Iulia la doamna Sofia după „două dețuri” de vin alb (îi trebuia pentru un sos), iar a doua oară – când cu scandalul domnului Vasilică.

(Poate e bine să amintesc de acest scandal acum, ca să nu uit. Era deja primăvară, se încălzise bine, când într-o duminică dimineața pe la ora 7 – era singura zi din săptămână, când puteam dormi până la 8 și n-am avut parte –, s-au auzit din curte țipetele cuiva, dar atât de ascuțite și prelungi, că a scos pe toată lumea din casă. Am ieșit și eu cu Liviu. Cențișor nu se trezise. În ușa cârciumii, doamna Sofia se trăgea de păr și țipa cât o ținea gura:

– Pârciu dracului! Bețiv afurisit! Trântorul!

Doamna Rebreanu încerca să-și liniștească cumnata, îi tot spunea nu știu ce și a condus-o în cârciumă. Am intrat și eu cu Liviu, dar Iulia, la un semn al doamnei Rebreanu, ne-a scos în curte:

– Aici nu-i de voi...

Am aflat peste câteva zile – din discuția sușotit-chicotită dintre Iulia și Rodica – motivul scandalului: domnul Vasilică, ibovnicul doamnei Sofia, și-ar fi petrecut noaptea la „altă muiere”, iar dimineața, doamna Sofia l-a întâmpinat cu o oală de apă clocotită pe care i-a turnat-o în cap și tot ea țipa ca din gură de șarpe. Cât am mai stat la familia Rebreanu, am văzut aproape zilnic aceeași scenă: grijulie, doamna Sofia îl conducea pe domnul Vasilică în curte, îl așeza pe un scaun în umbra zidului, îi plimba cu blândețe pe față opărită o pană de găscă muiată în ulei și-i tot vorbea ceva liniștitor, matern. Fața domnului Vasilică arăta groaznic: la început, roșie, bășicată și umflată, mai apoi, plină de cruste maronii scorojite; dar în rest, părea neschimbat: costum negru, lavalieră pepit, nelipsitul ȱigaret și unghia foarte lungă a degetului mic de la mâna stângă.)

Iarna, deși aspră, geroasă, am petrecut-o bine: ne dădeam pe gheața pârlului sau cu sania pe unele ulițe abrupte ale Rășinariului, aveam haine și încălțăminte călduroase, eram hrăniți și îngrijiți părintește de Iulia (din porunca doamnei și a domnului Rebreanu, dar și din imboldul sufletului ei bun), la școală nu aveam probleme (atât domnul învățător Marin Marin, cât și domnul Rebreanu erau mulțumiți că Liviu ajunsese între elevii silitori; poate și asta a contribuit ca de Paști, pe lângă alte daruri, domnul Rebreanu să ne dea nouă, celor trei băieți, și câte un frumos pistol cu dopuri, de care eram foarte mândri), într-un cuvânt, o duceam bine și nu simțeam nicio clipă, eu și fratele meu, că n-am fi tratați la fel ca oricare dintre membrii familiei Rebreanu.

Nimic nu prevestea ceea ce avea să se întâmple la vreo două săptămâni după Paști.

Până atunci, însă, încă două lucruri care m-au uimit foarte tare.

Într-o zi, domnul Rebreanu l-a muștrat pe Pătru că a întârziat să ducă sacii cu bani la bancă. Sacii?! Mintea mea de atunci nu concepea că pot exista saci cu bani și nici nu știam că începuse marea inflație de după război, care făcuse ca banii să fie tot mai mulți și mai fără valoare. Da, Pătru se ducea săptămânal la o bancă din Sibiu, unde depunea sumele colectate de la întreprinderile domnului Rebreanu, bani pe care-i transporta în niște saci de piele cu încuietoare. În acea zi nu a plecat, pentru că se stricase duba cu care îi transporta de obicei.

Cam în aceeași perioadă, am auzit o discuție ciudată între Iulia și Rodica. Vorbeau în șoaptă, iar Rodica plângea. Iulia încerca s-o liniștească și-i tot cerea lămuriri. Din frânturile de vorbe, am înțeles că în ajun Rodica se culcase cu unchiul Nicu și acum o durea. Dar plângea nu de durere, dar de teama să nu rămână „grea”.

(Nu știi de ce oamenii mari îi cred pe copiii de până la zece ani neștiutori în asemenea chestiuni. Oare cei mari, mai ales cei care crescuseră în sat, nu-și aduc aminte că încă de pe la 5-6 ani știau deja cum se fac copiii?)

– Las’ că nu rămâi! Nu te teme. Și te-a durut tare?... – voia să știe Iulia.

– Da... – se smiorcăia Rodica. – El mi-o spus că n-o să mă doară...

Dar cine era „unchiul Nicu”, cel care o deflorase pe Rodica și a căror legătură, am auzit, a mai durat un timp? Domnul Nicu era un văr de-al doamnei Rebreanu, avocat la Sibiu. Venea destul de des la familia Rebreanu, iar uneori, mai ales duminica la prânz, lua masa cu noi. Cât am stat la Rășinari, n-am auzit să se fi aflat de relația dintre avocatul Nicu și Rodica, frumoasa lui nepoată, elevă în clasa a șasea de liceu; poate după aceea, nu știu.

Într-o sâmbătă, după masa de prânz, domnul Rebreanu m-a poftit într-o încăpere alăturată, m-a întors cu fața spre dumnealui și mi-a pus o mână pe umăr:

– Uite de ce te-am chemat, măi copile, – avea vocea mai gravă ca de obicei sau poate așa am interpretat abia după ce am aflat ce avea să-mi spună. – De mâine, tu și fratele tău nu mai puteți sta la mine.

Nu-mi credeam urechilor și probabil aveam o mutră năucă de uimire, dacă domnul Rebreanu s-a grăbit să mă liniștească:

– Nu, nu din cauza voastră, voi ați fost băieți cuminți. Dar luni noi plecăm din țară. De tot. Voi o să vă mutați – tu la Man Măglașu, iar fratele tău la doamna Vidrighin.

Am început să plâng, dar domnul Rebreanu s-a prefăcut că nu observă.

– Acum du-te și strângeți-vă lucrurile, că vă duce Pătru, întâi pe fratele tău, ca să vezi unde șade și să poți să vii pe la el.

Nu țin minte cum a fost despărțirea de cei din familia Rebreanu; în ce mă privește, eu probabil am plâns. Dar Pătru s-a grăbit să ne mute la noile gazde.

Casa doamnei Vidrighin, mare, arătoasă, cu poartă și obloane verzi, se afla pe o uliță în pantă, exact în partea opusă a satului față de casa Rebrenilor. Ne-a primit o slujnică bătrână și morocănoasă și ne-a condus într-o sufragerie mare, cu mobilă multă, neagră. Doamna Vidrighin, nici ea tânără, ședea într-un fotoliu de piele, mai bine zis, era revărsată în acel fotoliu, căci era atât de grasă, cum nu mai văzusem alt om până atunci. Își ținea brațele enorme pe marginile înalte ale fotoliului și când am intrat, mișcă doar un deget, fără să ridice mâna:

– Pătrule, care rămâne la mine?

– Țsta mic, doamnă.

– No, atunci voi plecați.

Cențișor dădu să plângă, dar eu i-am șoptit că voi veni la el peste o oră.

Luni, am fost foarte uimit când am văzut că Liviu continuă să vină la școală. Am crezut că domnul Rebreanu mi-a tras o minciună, pentru a scăpa de mine și de Cențișor, dar Liviu mi-a spus că deocamdată au plecat doar părinții (parcă în Austria, din câte îmi amintesc, sau în Elveția), urmând ca să vină spre toamnă și după ei, adică după Rodică și după el, că Petrișor cică plecase în America încă din iarnă. Zicea că domnul Rebreanu o s-o ia și pe Iulia, dar pe Pătru nu...

Man Măglașu locuia pe aceeași uliță cu familia Rebreanu, aș zice, strada principală, cea care însoțește pârlul de la intrarea până la ieșirea din sat; casa lui se afla la câteva bune sute de metri mai sus. Aceleași ziduri, aceeași poartă înaltă, aceleași acoperișuri de țiglă; alături de poartă mai era o ușă la stradă, prin care se intra într-o mică măcelărie. Măglașii erau oameni în vârstă, amândoi cam de 65 de ani (pe ea nu mai știu cum o chema, poate Maria); erau înstăriți și locuiau singuri (nici nu știu dacă aveau copii, poate căsătoriți prin alte locuri). Acasă țineau doar o vacă și doi cai; însă la munte aveau o stână cu câteva sute de oi, trei ciobani și câțiva măgari.

Dacă la familia Rebreanu, în afară de școală, nu aveam altă grijă, la Man Măglașu am fost pus la treabă: imediat după ce mă întorceam de la școală, mâncam și plecam cu vaca la păscut (uneori și cu caii). Când nu mergeam cu vaca, ajutam în gospodărie la tăiatul mieilor, la spart lemne, la curățenia din curte și din grădină. O dată pe săptămână (de obicei, vineri; în acea zi, lipseam de la școală), urcam cu Man Măglașu la stână, mai mult pe lângă cai, decât călare, căci ambii cărau

și sarcină: saci cu mălai, cartofi, „slană și pită” (enorme pâini rotunde), bolovani de sare, ceapă. Caii erau blânzi și îngăduiau și călăreți. La stână, încărcam desagii cu caș uscat pe lesa de alun și coboram în sat mai mereu în aceeași zi. De vreo două-trei ori am înnoptat acolo, cu care prilej, în afară de caș, m-am întors și cu păduchi.

Și Centișor a fost pus la treabă. O treabă mai grea, decât cele pe care le făceam eu. Doamna Vidrighin avea obiceiul să încheie masa de prânz cu un pahar de miere, pe care-l sorbea pe nerăsuflăte, apoi împingea într-o parte din fața fotoliului măsuța cu roțile pe care mâncașe și în mai puțin de cinci minute se afunda și mai adânc în fotoliul de piele și adormea pentru cel puțin un ceas, uneori două. Treaba fratelui meu era ca în acest timp, stând în picioare sau pe scăunelul de alături, s-o apere de muște cu o aripă mare de gâscă. Iar muștele trăgeau roi, de, ca la miere. Doamna Vidrighin pufăia nepăsătoare sau sforăia încet, în timp ce Centișor dădea neîncetat din mână, ca să alunge sâcâitoarele muște. Se întâmpla zilnic ca, de oboseală și de prea monotona muncă, să ațipească și el pe scăunel. Atunci, trezită de muște, doamna Vidrighin lasă să-i cadă mâna de pe marginea fotoliului – nu, nu-l lovea, doar prăvălea brațul greu pe capul fratelui meu și-l dă râma cu scăunel cu tot. Speriat, Centișor sărea în picioare și relua mișcarea de metronom a aripii de gâscă, dar începea să și plângă.

– la nu mai bâzâi, că nu pot să dorm, – îl dojenea doamna Vidrighin cu ochii închiși.

Când i-am vorbit despre asta lui Man Măglașu care mă întreba ce face fratele meu, acesta mi-a zis râzând:

– Apăi nu hi prost, ficior! Du-te și unge o strachină cu miere și pune-o pe acea mesuță – no, apăi tăti muștele s-or duce acolo, nu pe obrazul doamnei Vidrighin, he-he-he...

A doua zi, am pus în practică împreună cu Cențișor sfatul lui Man Măglașu și de atunci i-a fost mult mai ușor mînuitul aripii de gîscă.

Sosise vara și odată cu ea sfârșitul anului școlar. Domnul învățător Marin Marin ne-a anunțat că serbarea de sfârșit de an va avea loc de Sîn Petru și nu care cumva să nu venim. Ne-a mai spus numele a doi băieți din clasa noastră care au rămas repetenți (nu mai țin minte cum îi chema) și că premianții vor fi anunțați la serbare. Când am dat să plec din clasă împreună cu ceilalți școlari, domnul învățător m-a oprit, iar după ce am rămas numai noi doi, m-a luat cu amîndouă mîinile de umeri (mi s-au muiat genunchii de emoție), m-a adus în fața dumnealui și s-a uitat drept în ochii mei:

– Măi, copile! Tu meriți premiul întâi, dar n-o să ți-l dau... Ai să iei premiul doi. Premiul întâi o să-l ia Bradu. Am vrut să știi și să nu mă osîndești pentru nedreptatea asta. Acuma nu înțelegi de ce trebuie să-l ia Bradu, dar când ai să fii mare, ai să înțelegi...

Mie, de fapt, nici nu-mi păsa de vreun premiu și mă miram că domnul învățător Marin Marin se frămîntă pentru atîta lucru.

Pe domnul învățător Marin Marin l-am văzut pentru ultima oară la serbare; după aceea a venit vacanța, iar cu puțin înainte de a începe un nou an școlar, noi am părăsit Rășinariul pentru a ne întoarce acasă la Măriței. Dar între chipurile luminoase de învățători și profesori pe care i-am avut în toate școlile, cel al domnului învățător Marin Marin mi-a rămas în suflet pentru toată viața.

Multe lucruri importante din acea vreme mi-au dispărut din memorie. Nu țin minte, de pildă, cum am plecat eu de la Man Măglașu și Cențișor de la doamna Vidrighin, adică nu mi-a rămas în minte momentul despărțirii. Nu știu nici măcar cine ne-a

anunțat că trebuie să ne întoarcem acasă, probabil cineva de la primărie. Dar cum am plecat, cu ce? Habar n-am. Mi-amintesc doar că în tren ne-am întâlnit cu Costache Ungureanu, care nu s-a lăsat până nu a „cumpărat” de la mine pistolul cu dopuri (Centșor îl uitase pe al lui la doamna Vidrighin); a „plătit” cu o felie mare de pâine cu unt și miere, la care râvnise fratele meu. (Și pentru că veni vorba de pâine, uitasem să amintesc un lucru interesant: la Man Măglașu, o dată pe săptămână, în ziua când se cocea pâinea, mâncam supă de chimen. Pâinea scoasă din cuptor și încă destul de caldă era pusă pe o față de masă întinsă pe pat și lovită mărunț și nu prea tare cu un melesteu până-i sărea toată coaja groasă. Cu această coajă ți se umplea strachina pe jumătate, peste care se turna supă fierbinte de chimen, adică un fel de ceai neîndulcit. N-am mai mâncat supă de chimen nici până atunci, nici de atunci...)

Țin minte însă că, înainte de a pleca din Rășinari, am vrut să-mi iau rămas bun de la Liviu, dar Iulia mi-a spus că-i dus cu Rodica la Cisnădioara la cineva și nu știe când s-ar putea întoarce. Nici pe ei nu i-am mai văzut de atunci...

Se pot primi învățăături și de la oameni care nu sunt dascăli de profesie.

În parcul bucureștean „Progresul” de la marginea Cotrocenilor, chiar la intrare, se afla o vilișoară cochetă în care locuia nea Petrică, șofer pensionar, și soția lui Vasilica, croitoreasă, deși îi era greu să apese pedala mașinii de cusut cu un singur picior (pe dreptul îl pierduse într-un accident de tramvai).

„Progresul” era un parc liniștit, cu vizitatori civilizați, cu copaci seculari și alei cu bănci. La marginea din fund a parcului,

se află în dreapta arena de tenis, mai spre stânga era intrarea în stadionul echipei de fotbal „Progresul” București, după care, sub dealul Puișor, era cochetul ștrand (tot) „Progresul”, demolat, pentru ca pe acel loc să fie construită clădirea Ministerului Apărării Naționale.

Veneam des în parcul „Progresul” cu Genoveva și Maria, dar mai ales ele amândouă, pentru că eu făceam naveta la Gălbinași și Oltenița. În parc, l-am cunoscut pe nea Petrică, om simpatic și vesel, șofer din anul 1927. Mi-a povestit odată o întâmplare din 1928, când își făcea stagiul militar într-o unitate de infanterie din Brașov. Într-o zi, la apelul de dimineață, trupa era adunată pe platou, așteptându-l pe comandantul unității, colonelul Costin. După ce a primit onorul trupei, colonelul s-a adresat militarilor:

– Care dintre voi e șofer – un pas înaintea frontului. Marș!

– Am ieșit trei inși, – îmi povestea nea Petrică, – toți trei din București. Iar domnu’ colonel ne-a anunțat că șoferul dumnealui se lasă la vatră peste o săptămână și vrea să-și aleagă alt șofer. Mașina care l-a adus pe dom’ colonel staționa pe aleea principală, în fața comandamentului. Dom’ colonel a făcut semn cu mâna, și șoferul a adus mașina în fața noastră. l-a zis unuia dintre noi trei: „Urcă, soldat, la volan!”. Ăla s-a urcat, s-a urcat și dom’ colonel lângă el și a plecat mașina cu ei v’o două sute de mertri înainte și înapoi. Pe urmă a urcat al doilea și a făcut același lucru. Da’ în timpu’ ăsta io l-am întrebat pe primu’: „Ce-a zis dom’ colonel? Te-a întrebat ceva?” „Da, – zice ăla, – m-a întrebat numa’ cum mă cheamă și de unde sunt.” „Atât?” „Atât.” S-a întors și cel de-al doilea și mi-a venit mie rândul. Dom’ colonel Costin ședea în mașină. Am urcat la volan și am plecat tot până-n capătul aleii și-napoi. În timpul ăsta, dom’ colonel, tot așa, m-a întrebat numa’ cum

mă cheamă și de unde sunt. Exact ca pe ceilalți doi. Ne-am întors, a coborât și dom' colonel și a zis către mine: „Bine. Tu ai să fii șoferul meu.”. „Să trăiți, am înțeleș!” – am zis io și am luat poziție de drepti. „Acu' du mașina în fața comandamentului!” Am dus-o și mă tot gândeam: de ce m-o fi ales colonelu' pe mine, că doar toți trei am făcut același lucru, și l-am făcut bine, am răspuns la aceleași întrebări și toți eram din București. Au sărit și ăia doi pe mine, că să le spun ce m-a întrebat colonelu'. „Ce să mă întrebe, mă, – zic, – ce v-a întrebat și pe voi. Niciun cuvânt mai mult.”

Multă vreme m-am tot întrebat de ce oi fi fost ales tocmai eu. Îl aduceam pe dom' colonel pe fiecare zi dimineața de acasă la unitate și după ora trei îl duceam acasă, că ședea în centrul Brașovului și unitatea noastră era în afară, da' n-am îndrăznit să-l întreb de ce m-a ales taman pe mine să-i fiu șofer.

Nea Petrică lungea înadins povestea, probabil ca să mă facă și mai curios. S-a uitat la mine lung și, părând mulțumit, a continuat:

– Într-o zi, când l-am dus acasă, dom' colonel Costin îmi zice: „Petrică, să pregătești mașina, că mâine mergem până la Sinaia.”. Așa am făcut, am mai umflat roțile, am băgat benzină, am completat apa în radiator și a doua zi dimineața am pornit spre Sinaia. Dom' colonel era bine dispus, se vede că nu a mai avut ceartă cu cucoana dumnealui, că mi-a zis ordonanța lu' dom' colonel că dumnealui are o cață de cucoană rea de gură, care îl face, cică, în toate felurile. În ziua aceea, se vede, nu a fost așa ceva, că dom' colonel era chiar vesel, când mi-a zis râzând: „Mă, Petrică, noi o să ne întoarcem chiar azi și sper că n-o să ne lase căruța asta în drum...”. „Să n-aveți nicio grijă, dom' colonel, – zic io, – că o să ajungem cu bine și tot așa o să ne întoarcem!” Mai mergem ce mai mergem și până la

urmă îmi iau inima-n dinți și-l întreb: „Să nu vă supărați și să-mi permiteți, dom' colonel, să trăiți, să vă întreb ceva.” „Zi, Petrică.” „De ce m-ați ales pe mine ca șofer dintre noi trei? Că toți eram din București, pe toți ne-ați întrebat cum ne cheamă și pe toți ne-ați pus la probă să conducem mașina pe alee și toți am făcut la fel, da' m-ați ales pe mine...” „A, e simplu, Petrică, – zice dom' colonel. – Când v-am întrebat cum vă cheamă și de unde sunteți, ceilalți doi s-au întors spre mine ca să-mi răspundă. Numai tu ai zis cum te cheamă și de unde ești, fără să întorci capul spre mine, ci ți-ai văzut de drum. Deci conduci atent și cu tine pot fi în siguranță.” M-am mirat de așa învățătură și am ținut-o minte până acu', la bătrânețe. Uite ce înseamnă un om învățat și cu minte bună, – și-a încheiat nea Petrică povestea.

Da, sunt și alți „învățători”, în afara celor pe care-i avem în primii ani de școală și de la care avem ce învăța. Iar învățătura lor merită răspândită. Am mai cunoscut câțiva oameni, destul de mulți, de la care am avut ce învăța. Adevărul e că și de la un prost ai ce învăța. Poate o să scriu cândva despre ei.

Nichita Stănescu

După cum am mai spus-o și cu alt prilej, în 1983 eram preot la Gălbinași (atunci, în județul Ilfov, azi, în Călărași). Mă transferasem din orașul Pucioasa după cutremurul din 4 martie 1977 din dorința de a reface cele două biserici din Gălbinași, grav afectate; Biserica filială Gălbinași era complet dărâmată, iar Biserica parohială Lămotești – aproape complet. Refacerea și repictarea celor două lăcașuri a durat până în 1982. Gălbinași (localitate rezultată din contopirea a două sate: Gălbinași, mai mic, și Lămotești, mai mare; noul sat a păstrat numele de Gălbinași, pentru că așa se numește stația CFR; de Gălbinași aparține și cătunul Moara Nouă). Localitatea Gălbinași era compusă din români, țigani (majoritatea rudari nevorbitori de limbă țigănească, dar și vreo 50 de familii de „ursari” în Moara Nouă) și 14 familii de macedoneni (adică aromâni; azi în Gălbinași nu mai există niciun „machedon” – unii au murit, ceilalți s-au mutat la București). În sat mai erau și alți „venetici”, mai ales basarabeni, refugiați din timpul războiului, cum era minunata familie Guțu (domnul Vasile era dirigintele Poștei locale, iar doamna Lidia, „redactor” la stația de radioficare) sau familia Ciobanu (el, tehnician agronom – nu l-am apucat în viață –, iar ea, învățătoare), excelenta doctoriță Angela Dârză, dar și moldoveni, precum Gheorghe Răcnea, plutonier major la unitatea militară din satul vecin Sohătu,

sau Vasile Bucă (venit dintr-un sat de lângă Roman), asistent medical la dispensarul din sat – gras, bețiv, cardiac, cu mers povârnit din cauza unui picior mai scurt –, dar un tip citit și deștept, pe care gălbinaștenii îl numeau ba *doctoru'*, când îl vorbeau de bine, ba Vasile *felceru'*, când îl bârfeau. Acest om mi-a povestit despre Nichita Stănescu un lucru pe care, zicea, în afară de el, de patru medici și două asistente medicale, cu siguranță nu-l știe nimeni. O să-l vi-l spun mai încolo.

Dar până atunci, iată o ciudățenie: numele Bucă nu-i Ionescu sau Popescu și cu toate astea, în Gălbinași mai exista un Vasile Bucă și nu era moldovean ca *doctoru'* sau *felceru'* Vasile Bucă, ci teleormănean, profesor de sport, sosit împreună cu părinții săi Victoria și Dumitru Bucă, învățăori pensionari, de undeva de pe lângă Zimnicea. Acești Bucă se stabiliseră în Gălbinași cu vreo cinci ani înainte de venirea mea. Când a murit învățătorul Dumitru Bucă – în vara anului 1983, cred –, la înmormântarea lui au venit mulți foști colegi, învățători și profesori din Teleorman. Înainte de a începe slujba, un învățător mai în vârstă m-a întrebat dacă-i permit să spună câteva vorbe despre răposat în numele foștilor lui colegi. Sigur că-i permit, i-am răspuns, și o să-i indic și momentul, când să vorbească. La înmormântare fusese invitat și părintele Dumitru (Mitică) Constantinescu din satul vecin Vasilați (parohia Tântava), un om minunat, vesel, sprinten la cei optzeci de ani ai lui și care mă suplinea adesea, când eram plecat în concediu sau când apărea vreo urgență în parohia mea (eu locuiam în București, iar Tântava de Vasilați e la doar doi kilometri de Gălbinași). Spre sfârșitul slujbei din biserică, l-am poftit pe învățătorul din Teleorman să-și rostească necrologul. Acesta a început prin a-i face un frumos portret dascălului răposat, a-i lauda îndelungata activitate și altele asemenea vorbe, rostite în

astfel de momente, ca după aceea să treacă la viața de familie pe care a avut-o cel plecat pe ultimul drum:

– Domnul Bucă și doamna Bucă, – vorbitorul s-a plecat ușor spre îndurerata văduvă, – formau împreună, ă-ă, – nu găsea cuvântul potrivit, – ă, formau împreună...

Părintele Mitică s-a întors spre urechea mea și a șoptit, dar nu atât de încet, încât să nu audă și alții:

– Păi, ce să formeze Bucă și cu Bucă? Un cur...

Vasile, dascălul meu, a pufnit în râs și a fugit în altar, eu am scos batista și mi-am acoperit aproape toată fața, ca să nu se observe că nu mă pot stăpâni să nu râd, părintele Mitică zâmbea senin, iar câțiva enoriași care-l auziseră ce a spus râdeau fără jenă.

Să te ferească Dumnezeu să te apuce râsul la vreo înmormântare. E îngrozitor!

Dar momentul penibil a durat puțin, majoritatea celor prezenți nici nu și-au dat seama ce se întâmplă, încât slujba înmormântării învățătorului Dumitru Bucă a continuat după cuviință până la sfârșit.

După câțiva ani, s-a prăpădit și doamna învățătoare Victoria Bucă.

În ziua de 13 decembrie 1983, mă aflu în Biserica Sf. Nicolae din Oltenița, unde avea loc ședința administrativă lunară a preoților. Ca și în alte protoierii care n-au sală de conferințe, atunci și la Oltenița adunările preoțești se țineau în biserică. După Te Deum, pe la ora zece și ceva, părintele protoiereu Gheorghe Mateescu (un om minunat, fie-i țărâna ușoară) tocmai trecuse la chestiunile de pe ordinea de zi a

ședinței, începând cu o veste proastă, și anume: îi anunța pe preoții așezați în strane și pe scaune că nici în acest an nu a fost suplimentat numărul de calendare bisericești potrivit cererii enoriașilor lor, așa că fiecare parohie va primi pentru anul 1984 același număr de calendare ca și în decembrie trecut. Preoții s-au arătat nemulțumiți, dar protopopul le-a spus că Arhiepiscopia Bucureștilor (de care aparținea atunci Oltenița) n-a obținut aprobarea Departamentului Cultelor de a mări tirajul calendarelor bisericești. (Și azi calendarele le provoacă preoților nemulțumiri: dacă înainte erau prea puține, acum sunt prea multe, pentru că centrele eparhiale le repartizează un număr mult mai mare de calendare, față de necesitățile parohiilor. Deh, alte vremuri, altă goană după arginți...)

Apoi s-a trecut la alte chestiuni administrative, la unele hi-be disciplinare (mai ales de ordin financiar, adică la restanțele de plată ale câtorva parohii datornice, dar și foarte sărace) și ne apropiam de finalul ședinței, când minunatul părinte Mateescu (Iarăși, Dumnezeu să-l odihnească!) urma să ne ureze sărbători fericite și să ne vedem sănătoși la anul, după Bobotează. În acel moment, a intrat în biserică funcționara Protoieriei Lenuța Țurcanu, a înaintat tiptil, ca să nu deranjeze ședința, s-a oprit la scaunul meu și mi-a șoptit:

– Părinte, vă cheamă doamna la telefon.

M-am mirat foarte mult și m-am și speriat puțin, pentru că soția nu m-a sunat niciodată la Protoierie, iar acum îmi telefonează, și încă la o oră când știe că sunt în ședință. Ce-o fi? Nu cumva fetița noastră...

Ajung grăbit în secretariatul Protoieriei, ridic receptărul și întreb șovăielnic:

– Alo. Ce s-a întâmplat?...

– Scuză-mă că te deranjez în timpul ședinței, – zice Geneva. – Dar a telefonat adineaori Tom (adică poetul Gheorghe Tomozei) și mi-a spus că a murit Nichita...

– Cum?! Nu se poate! Când? Unde?

– Azi-noapte la Spitalul Fundeni. Tom te roagă să-l suni imediat ce te întorci în București.

Vestea m-a năucit.

Nu pot să spun că m-am numărat printre prietenii lui Nichita Stănescu (cum fac atâția, încercând să se agațe de pulpana celebrității lui). Cu el și cu Fănuș Neagu (cu Fane chiar eram prieten) am fost colegi în anul V al Facultății de Filologie din București (deși Fănuș era mai mare decât mine cu cinci ani, iar Nichita cu patru, ei își încheiau mai târziu studiile universitare, întrerupte un timp din nu știu ce motive...). Cu Nichita mă întâlneam întâmplător, de obicei la Asociația Scriitorilor București, la Uniune sau la vreo cârciumă, bucurându-ne amândoi de revedere. Iar după ce am devenit preot, îi mai trimiteam lui Nichita prin Tom, prietenul nostru comun, câte o publicație bisericească (acestea aveau regim cu circuit închis, și în epocă erau dorite de intelectuali, și încă foarte mult, ca orice fruct oprit...). Când, la inițiativa Patriarhului Iustin, a început să apară celebra colecție „Părinți și scriitori bisericești”, i-am trimis lui Nichita (tot prin Tom, ei se vizitau) primele două volume („Părinți apostolici” și „Apologeti de limbă greacă”) într-o splendidă legătură de imitație de piele. Dar la prima noastră întâlnire, când Nichita mi-a mulțumit călduros pentru dar, aflu că el, la rândul-i, a dăruit frumoasele cărți unui prieten din Cluj. De altfel, așa era Nichita – darnic, culant, risipitor. El era și un pasionat și priceput numismat, reușise de-a lungul anilor

să achiziționeze, cumpărând sau la schimb, multe piese foarte valoroase, dar o colecție n-a avut niciodată, pentru că dăruia monedele aproape oricui se interesa sau admira vreo nouă piesă dobândită de el. Și Tom era numismat; el însă colecționa. Într-o zi, mi-a arătat două monede antice primite de la Nichita, una grecească, având pe avers un falus, iar cealaltă romană.

Nichita a primit în dar de la mulți pictori lucrări de-ale lor, iar de la mai toți scriitorii de atunci, cărți cu dedicație. Dar la începutul verii din 1983, când l-am vizitat în apartamentul lui din Piața Amzei, nu avea nimic din toate astea, locuința era aproape goală, doar un tablou mare, un peisaj al nu știu cui (cred că al lui Piliuță) se afla în sufragerie, dar nu pe perete, ci jos, pe parchet, rezemat de zid. Probabil, era pregătit să fie dăruit.

Această vizită a fost și ultima, și neașteptată. Locuiam atunci pe Strada Izvor 36 (clădirea, împreună cu tot cartierul a fost demolată în 1986, iar astăzi acolo se întinde parcul din fața Casei Poporului) și într-o seară am hotărât cu Genoveva să ieșim în oraș (pe Maria o lăsam acasă cu „tanti Nuți”, o doamnă foarte cumsecade, pe care o angajasem de curând), dar când să ieșim din casă, a venit la noi Tom, așa că am plecat la plimbare toți trei. Am luat-o pe Splaiul Dâmboviței, cătinel, fără vreo țintă, apoi pe Calea Victoriei în sus, iar când am ajuns în dreptul Palatului Telefoanelor, Tom a zis că ar fi cazul să bem o bere (era băutura lui preferată).

– Hai la „Berlin”, vreți? – a propus el.

– Păi, să ne întoarcem?

– Așa e, întoarcerea din drum cică e cu ghinion. Atunci, hai la braseria de la Athénée Palace.

Ne continuăm plimbarea pe Calea Victoriei, trecem de Biserica Cretzulescu, de Biblioteca Centrală Universitară, de Palatul Regal (acum, Muzeul de Artă) și intrăm la Athénée Palace,

dar până să ajungem la braserie, îl zărim în separeul roșu pe Nichita. Ne vede și el, sare bucuros și exuberant, după cum îi era firea:

– Sărut mâna, doamnă, vă îmbrățișez, bătrânilor! Hai la masa mea să bem vodca asta rusească și mai luăm o sticlă. Nea Bărbulescule, – strigă Nichita după șeful de sală, – mai adu-mi o sticlă din asta, trei pahare, apă, gheață, știi dumneata.

Și în loc de bere, am băut vodcă „Stolicinaia” și am discutat nimicuri. Genoveva nu bea tărie și nici n-a dorit altceva, a băut apă minerală. La un moment, Nichita zice:

– Mai luăm o sticlă, adică chiar pe asta, și mergem la mine, că vreau să vă arăt ceva grozav, mai ales ție, – mi se adresează el mie.

– E cam târziu și trebuie să culc fetița... – încearcă soția mea să refuze.

– Păi ce, voi ați lăsat fetița singură? – întreabă Nichita, zâmbind ușor ironic.

– Nu, e cu o doamnă, care...

– Ei, o s-o culce doamna. Prințe, – se întoarce Nichita către Tom, – ajută-mă să-i conving. Vă jur că n-o să regretați!

– Hai să mergem la el pentru câteva minute, – intervine Tomozei împăciuitor. – Dați de la Nichita telefon acasă și-i spuneți bonei că mai întârziați. Nu stăm mult.

– Fie.

Leșim din local și pornim pe Calea Victoriei în sus, apoi o luăm la dreapta pe strada Biserica Amzei și imediat în stânga urcăm la etajul blocului în care locuia Nichita cu Dora. Dar înainte de a intra, Nichita a salutat plopul din fața clădirii:

– Hai să trăiești, prietene Gică! Azi avem oaspeți de seamă! Bucură-te și tu împreună cu mine.

Apartamentul de două camere era aproape gol, adică mobilă foarte puțină, pe pereți – nimic, doar un tablou foarte

mare (de Piliuță, pare-mi-se) și după cum am spus, nu atârnat, ci rezemat de perete în sufragerie, probabil, urma să fie dăruit. Aveam în față dovada concretă că, din tot ce agonisea sau primea, Nichita nu păstra mai nimic, ci dăruia altora.

– Așezați-vă pe unde puteți, doamna în fotoliu (era singurul), Prințe, ești de-al casei, șezi colo, Dora lângă mine pe canapea, ca să mă ajute, dacă o să mă mai poticnesc în franțuză, că doar asta-i specialitatea ei, iar tu, bătrâne, – îmi zice mie, – șezi aici pe scaun, că pentru tine ca popă e marea surpriză: o să-ți citesc Evanghelia după Toma.

– E apocrifă, bătrâne, – spun eu.

– O fi, dar e în franceză. I-auzi ce frumos zice:

Și a început să traducă verset cu verset și destul de cursiv. Din când în când se oprea și o întreba pe Dora:

– Asta cum vine pe românește? E bine cum am zis?

Aproape după fiecare capitol, Nichita se oprea încântat de sine și spunea vesel:

– Tare, este? Merită o dușcă de vodcă! Scumpo, – îi zice Dorei, – fă tu pe gazda și toarnă-ne. Dar toarnă-ne vodcă, nu în altă parte... He-he-he.

Apoi relua lectura/traducerea din așa-zisa Evanghelie a lui Toma.

Pe la unu noaptea, se terminase vodca.

– Iubito, – se întoarce Nichita spre Dora, – nu ne lăsa. Dă o fugă până la nen-tu Bărbulescu și spune-i să ne mai dea un clondir din ăsta.

– Ești nebun, Nichita?! E trecut de miezul nopții!, – zice Tom. – Cum o trimiți?...

– Lasă, Prințe, – zice Nichita cu un ușor reproș, adică: nu te amesteca. – Nu e prima dată când face Dora acest gest nobil pentru mine. Iar acum îl va face și pentru voi!

Intervin și eu:

– Nichita, cred că ajunge, am băut destul și dacă mai bem, nu mai pricepem nimic din ceea ce ne citești...

– Ba nu, bătrâne, vodca subțiază simțurile și te luminează! Hai, du-te, iubita mea.

Și oricât am insistat și eu, și Tom, n-a fost chip să-l convingem pe Nichita să renunțe. Dora s-a îmbrăcat să plece, iar Tom s-o oferit s-o însoțească, dar ea a refuzat:

– Nu-i nevoie, – a răspuns ea cu un zâmbet prefăcut vesel.
– Mă întorc într-o clipă, e la doi pași, – și a ieșit grăbită pe ușă.

Dora s-a întors repede cu o sticlă de „Stolicinaia”, s-a așezat lângă Nichita, a primit bucuroasă sărutul-recompensă de la el, și lectura a fost reluată, însă atmosfera nu mai era aceeași, părea că se răcise. Poate și din cauza orei târzii. Bărbații au mai băut puțină vodcă rusească și spre trei dimineața am plecat de la Nichita.

În acel an, ultimul din viața lui Nichita, ne-am mai întâlnit întâmplător la Asociația Scriitorilor din București, condusă atunci, cred, încă de Fănuș Neagu. Am schimbat doar câteva vorbe.

Pe 13 decembrie 1983, am plecat de la Oltenița imediat după ședință, cu gând să ajung cât mai repede în București. Îi telefonasem mai întâi lui Tom și l-am rugat să treacă pe la mine. Era o zi geroasă cu polei, cu șosea alunecoasă și nu puteam goni cât aș fi vrut, pentru că nu-mi permitea „Lada” mea cu tracțiunea pe spate, deci predispusă la derapări. Am ajuns cu bine, și la scurt timp a venit și Tom. El mi-a povestit că Nichita abia se întorsese de la Turnu Severin (de la nunta lui Alexandru

Condeescu: îi fusese naș împreună cu Dora). La nuntă a băut, probabil mult, plus oboseala drumului, din care cauză, ajuns acasă, s-a simțit rău. Pe la zece seara, Dora a încercat să-l oblojească, i-a făcut un ceai, dar cum Nichita se simțea tot mai rău, l-a sunat pe doctorul Fircă, prietenul lor, cerându-i sfatul și ajutorul. Pentru că Nichita avea dureri în piept și dificultăți de respirație, Fircă i-a spus Dorei să cheme imediat Salvarea și să-i spună doctorului care va veni cu ambulanța să-l ducă pe bolnav la Spitalul Fundeni, unde va veni și el.

(Paranteză. Doctorul Fircă era ortoped la Spitalul Floreasca. Cu ceva timp în urmă, Nichita își fracturase un picior și fusese internat în secția doctorului Fircă. Era o primăvară splendidă, iar Nichita, imobilizat, cu piciorul în ghips, era chinuit de dor de ducă. Și ce face doctorul Fircă? Îl instalează pe Nichita într-un scaun cu roțile, cu piciorul în aparatul ghipsat întins înaintea o țeavă de tun, îl scoate așa din spital și, împingând el însuși căruciorul, îl plimbă pe Calea Victoriei mai bine de o oră. Minunat gest de prietenie!)

Salvarea îl duce pe poet la Spitalul Fundeni, unde era așteptat deja de doctorul Fircă, de doi profesori și un internist, solicitați probabil de Fircă (nu le cunosc numele). Trecuse de-acum de miezul nopții, când s-a încheiat consultul, iar Nichita se simțea tot mai rău. Se plângea că nu poate respira, că nu are aer...

În acele zile, Vasile Bucă, asistentul de la dispensarul din Gălbinași, era internat la cardiologia Spitalului Fundeni, chiar la Reanimare, unde fusese adus Nichita. El mi-a povestit despre ultimele clipe de viață ale poetului.

Doctorii care l-au consultat pe Nichita, patru la număr, dintre care cel puțin doi erau profesori (așa li se adresau ceilalți

medici și asistentele; Vasile Bucă nu le știa numele sau n-a vrut să-mi spună) se purtau cu bolnavul cu cea mai mare atenție, ziceau că a doua zi va trebui să-i facă o puncție hepatică. În tot acest timp, deși foarte suferind, Nichita încerca să fie în bună dispoziție, adică nu un pacient nesuferit, ba chiar încerca să glumească, dar se plângea totuși că respiră greu, că nu-i ajunge aerul. Atunci unul dintre profesori i-a spus medicului mai tânăr, care era probabil de gardă, să-i facă o injecție intravenoasă cu nu știu ce medicament. Acesta a pregătit imediat seringă și i s-a adresat bolnavului:

– Maestre, vă rog să vă culcați pe acest pat. Nu vă fie teamă, injecția nu...

– Doctore, să știi că nu mă culc, culcat o să tot stau... Fă-mi injecția aici pe scaun. Sau să mă ridic în picioare?

– Nu. Puneți brațul pe speteaza scaunului. Așa.

Medicul i-a suflecat mâneca, a nimerit ușor vena și a început să injecteze foarte încet medicamentul.

– Să știți că efectul e foarte rapid, – i-a spus unul dintre profesori. – Nu-i așa că ați început să respirați mai ușor?

– Respir... Respir... – a spus Nichita de două ori, apoi, brusc, a tăcut, iar capul i-a căzut pe un umăr.

– Maestre!... – aproape că a strigat medicul tânăr.

În clipa următoare, toți doctorii s-au repezit la Nichita, îl pipăiau, îl zgâlțâiau, apoi cu chiu, cu vai, toți patru, ajutați de cele două asistente, l-au ridicat cu greu (Nichita fiind un tip robust) și l-au lungit pe pat. Unul dintre profesori a întrebat asistentele:

– Dincolo avem oxigen?

– Da, dom' profesor.

– Adu repede patul!

Cele două asistente au ieșit în fugă din salon și s-au întors imediat, împingând un pat pe roțile, apoi toți șase, cu un vădit

efort, l-au depus pe bolnav pe acest pat și, în pas alergător, şuierându-și între ei pe șoptite comenzi și îndemnuri, au plecat în grabă în salonul alăturat.

Un timp, a fost liniște, adică nu s-au auzit voci, doar pași alergând pe culoar încolo și-ncoace. După vreo zece minute, au răzbătut voci sporadice de bărbați, la început pe ton scăzut, iar după alte câteva minute de liniște, a izbucnit o ceartă. Vasile Bucă auzea frânturi de acuze: „Tu ai spus!”, „A fost ideea ta!”. În salonul din care fusese dus Nichita cu patul pe roțile au revenit cele două asistente – probabil, alungate de medici, ca să nu asiste la cearta lor –, s-au așezat la masa din fundul salonului într-o muțenie speriată. Au stat un timp așa, trăgând cu urechea la cearta de alături. Apoi una dintre ele a spus în șoaptă, dar Vasile Bucă a auzit:

– Nu-i adevărat ce zice profesorul... Pacientul a murit când i se făcea injecția.

– Taci tu, nu mai vorbi, că ăștia ne dau afară! N-ai auzit ce ne-au spus?

Cearța din salonul alăturat a mai durat un timp, nu prea mult, și în cele din urmă s-a lăsat liniștea. Era aproape ora trei dimineața.

Vasile Bucă mi-a relatat toate astea la mulți ani după moartea lui Nichita Stănescu. La vreo cinci-șase.

– Cred că cei patru doctori și-au dat până la urmă seama că, fiind vorba de o personalitate, de marele poet Nichita Stănescu, au încetat cearta și au hotărât să tacă asupra adevăratei cauze a morții lui. Au găsit alte cauze – beția, ciroza, starea gripală –, care erau credibile. Le-au poruncit, bineînțeles, și asistentelor să-și țină gura. Nici eu n-am spus nimănui.

– Și dumneata de ce îmi spui asta abia acum, după atâția ani? – îi reproșez eu lui Vasile Bucă.

– De frică, părinte. Ce, eu nu mă internez la ei de două ori pe an? Nu vreau să risc să mi se închidă gura...

– Și crezi că la Nichita Stănescu a fost ceva intenționat?

– Nu, nici vorbă. A fost o greșeală, un ghinion nenorocit, un diagnostic prost pus.

– **Bătrâne**, – mi-a spus Tom când ne-am întâlnit pe 13 decembrie 1983, după ce m-am întors de la Oltenița, – nu s-a reușit obținerea aprobării ca Nichita să fie depus la Ateneul Român.

– Cine n-a aprobat? – întreb eu prostește.

– Ei și tu acum! Cine! S-a considerat că nu e cazul să se dea prea multă importanță și cinstire unui poet... Așa că ar fi bine să fie depus la o biserică, la Silvestru, de pildă. Ai putea să aranjezi chestia asta?

– Cred că da. Îl cunosc pe părintele profesor Constantin Galeriu. Hai cu mine să vorbim cu el, că el e parohul Bisericii Silvestru.

Pe părintele Galeriu îl cunoscusem în 1974. Mi-l prezentase părintele profesor Petru Rezuș ca fiind urmașul său la catedra Institutului Teologic de Grad Universitar, pentru a continua predarea cursului „Teologie fundamentală”. Dar pentru că nu era foarte convins că urmașul său va face față și pentru a motiva propunerea pe care o făcuse, părintele Rezuș mi-a spus: „Uite un moldovean de-al nostru...”, deși nici el, nici eu nu suntem moldoveni, ci bucovineni, iar părintele Galeriu era moldovean de pe lângă Bacău. Și într-adevăr, cursul de „Teologie fundamentală” nu a fost pe „profilul” părintelui Galeriu, care a predat altă disciplină, pare-mi-se, „Morală creștină”. Dar despre părintele Galeriu, pe care l-am cunoscut binișor, poate altă dată.

Ajung, aşadar, cu Tom la Biserica Silvestru, îl găsim pe părintele Galeriu (acesta locuia în casa din curtea bisericii), îi spunem despre ce este vorba (sigur, mai puțin faptul că nu s-a aprobat depunerea poetului la Ateneul Român). Părintele Galeriu a acceptat imediat, și Nichita a fost adus la Biserica Silvestru chiar în acea zi, spre seară. Se adunase ceva lume, nu foarte multă, câțiva scriitori, între care și D. R. Popescu, președintele de atunci al Uniunii Scriitorilor. În strană a stat tot timpul, retras, un tip cu barbă care, alături de cântăreț, mormăia din când în când câte un răspuns la ecteniile, „Stâlpii” și molitvele preotului și am crezut că e unul dintre dascălii bisericii. Am aflat mai târziu că, de fapt, era pictorul Sorin Dumitrescu...

În ziua înmormântării, Nichita a fost adus la Casa „Mihail Sadoveanu” (i se mai zicea și Casa Scriitorilor) din Calea Victoriei 115. La sicriul depus în holul de jos, au stat „de gardă” foarte mulți scriitori. Tăcuți, triști. La ultimul schimb, între cei patru, am stat și eu, împreună cu Gheorghe Tomozei și Nicolae Dan Fruntelată; nu țin minte cine a fost cel de-al patrulea.

Era un ger cumplit, și nici în Casa „Mihail Sadoveanu” nu era mai cald. Uniunea Scriitorilor închiriasse un autobuz pentru cei care doreau să participe la înmormântarea lui Nichita Stănescu la Cimitirul Bellu. Ion Stoica („cioclul” Uniunii Scriitorilor, cum i se spunea; nu știu dacă era chiar angajat) s-a ocupat ca sicriul să fie depus în mașina mortuară. Între timp, autobuzul se umpluse. Tom îmi zice:

– Propun să nu-l însoțim pe Nichita la cimitir. Nu suport să-l văd coborât în groapă. Și-apoi, am înghețat bocnă. Văd că și tu ești vânăt. Mergem mâine să-i aprindem o lumânare la mormânt. Ce zici?

– Bine, de acord.

– Atunci, hai să intrăm undeva și să bem o vodcă pentru sufletul lui Nichita. Sunt convins că bătrânul o să se bucure...

Peste ani, când am aflat, i-am spus și lui Tom ceea ce-mi povestise asistentul medical Vasile Bucă despre moartea lui Nichita Stănescu. Tom a admis că e posibil să se fi întâmplat așa. Dar după un timp, mi-a spus că a discutat cu doctorul Fircă, iar el a respins cu vehemență „aceste baliverne ale unui bețiv și dement”.

– N-o să aflăm niciodată adevărul, – a spus Tom ca o concluzie tristă. – În actul de deces scrie „stop cardio-respirator”. Dar, de fapt, nici n-are importanță. Important e că bătrânul Nichita a plecat mult prea devreme.

Așa e.

Peste paisprezece ani, în 1997, avea să plece și Tom – tot prea devreme și tot în urma unui stop cardio-respirator...

Declarație scrisă

Șefii ar trebui să fie, toți, oameni competenți, drepecți, corecți și, dacă se poate, cumsecade și omenoși. Dar de cele mai multe ori, șefii nu sunt deloc așa și de aceea nu sunt nici iubiți. nici stimați, nici măcar respectați, iar când sunt totuși, subalternii o fac de ochii lumii sau de frică. Din multe și varii motive. În relația cu subalternii, un șef se întâmplă să fie rău, chiar sadic, excesiv de exigent, nedrept în aprecieri, părtinitor, incapabil să accepte părerile vreunui subordonat. Dar cea mai rea situație este atunci când șeful, după ce că-i rău, mai este, profesional vorbind, și sub nivelul celor pe care-i conduce. Iar dacă, pe lângă incompetență, șeful mai e și fudul, subalternii trăiesc zile grele, iar pentru unii situația este de-a dreptul insuportabilă și-și iau lumea-n cap, adică își caută alt loc de muncă.

Sunt convins că mulți dintre dumneavoastră ați avut parte măcar o dată de un asemenea șef. Iar dacă vă numărați printre fericiții care n-au avut astfel de șefi, atunci sigur ați auzit că ei există.

Am avut și eu, și nu unul, ci trei. Azi însă mi-am adus aminte de cel de la Ministerul Învățământului, adică de Niculae Dumitru de la Editura Didactică și Pedagogică (EDP); pe ceilalți doi îi las în plata Domnului.

Până la venirea lui Dumitru, l-am avut șef vreo trei ani pe Leontescu, un basarabean cumsecade, bun profesionist,

îngăduitor cu micile abateri (întârzieri la program, ba chiar absențe nemotivate etc.), urmărind cu perseverență două lucruri, două cerințe. Prima: manualele școlare și cursurile universitare să apară la timp. Cea de-a doua, cel puțin la fel de importantă, era ca apariția să fie fără probleme, adică să nu se observe abia după apariție unele greșeli, așa-zise de tipar: litere greșite sau lipsă, rânduri căzute (pe atunci, linotipul turna în plumb rânduri întregi ale paginii și care la manevrarea formei în tipografie puteau cădea; și mai des cădeau literele culese la monotip; tehnologia poligrafică de azi a simplificat mult lucrurile); ba puteau apărea chiar greșeli de conținut sau, Doamne ferește, politice. Vă puteți întreba, pe bună dreptate, ce greșeli politice se puteau strecura în manuale în acei ani, adică prin 1960-61? Nu vă gândiți că era posibil să apară vreo idee „subversivă” sau anticomunistă. Nici vorbă! Să vă dau totuși un exemplu de greșeală „politică” (apăruse într-un manual de Geografie; iscase un scandal enorm și a dus la ruperea paginii care conținea acea greșeală „politică”, tipărirea alteia, corectă politic, și lipirea ei în locul celei rupte, cheltuială și muncă, nu glumă!). Iată cumplita greșeală: pe pagina în cauză, un rând se termina cu cuvintele **Republica Popula-**, iar **ră Română** trecea în rândul următor. Păi, se poate, tovarăși?!...

De aceea ultima operațiune editorială (nu le mai înșir pe celelalte, numeroase, de la manuscris până la apariția cărții) era **BD**, adică bun de difuzare. Asta ce însemna? Tipografia nu executa tot tirajul lucrării respective (chiar dacă primise de la editură **BT**, adică bun de tipar), ci doar un singur exemplar, de semnal, pe care-l trimitea editurii pentru un ultim control, încheiat cu aplicarea ștampilei **BD**. Abia **BD**-ul și semnătura celui care-l dăduse permiteau tipografiei să tragă tot tirajul.

Dar și după **BD** uneori mai apăreau necazuri. Îmi aduc aminte ce se întâmplase într-un an, cred că era în 1962 sau 63, după tipărirea Abecedarului. Într-un cuvânt de pe la sfârșitul cărții, în loc de **i**, apărea **î**. O adevărată nenorocie! Era de neconceput – și pe bună dreptate! – ca în manualele pentru clasele mici să apară vreo greșală, fie ea cât de mică, pentru că țâncii, pentru care litera tipărită e sfântă, ar fi învățat ceva greșit. Așa că singura soluție era îndreptarea greșelii. Dar cum? Abecedarul avea un tiraj de câteva sute de mii de exemplare și retipărirea chiar și a unei singure pagini ar fi fost și foarte costisitoare, și necesita și multă manoperă. Până la urmă, a fost acceptată ideea unui grafician al editurii: să se răzuiască atent căciula lui **î** și în locul ei, cu tuș, să se pună punctul lui **i**. Zis și făcut. Organizația UTM⁹ din Minister a preluat inițiativa, a convocat vreo 20 de utemiști, i-a dotat cu lame și, timp de mai bine de două săptămâni, aceștia au răzuit căciula lui **î**, iar graficienii și câțiva tehnoredactori au pus punctul pe **i**. Noroc că Abecedarul se tipărise la Casa Scânteii, adică în București, și nu la vreo tipografie din Iași, Cluj, Oradea, Timișoara sau Craiova, unde EDP își tipărea multe dintre lucrări, pentru că ar fi însemnat să ne deplasăm acolo. Vinovată de scăparea **î** – **i** când dăduse **BD** fusese profesoara Oltea Decuseară, redactoarele cărții. Ea nu numai că a lucrat apoi cu echipa de „reparatori”, dar la final, bucuroasă că a scăpat de o aspră sancțiune – bănească, administrativă și, aproape sigur, și pe linie de partid – a dat o „masă tovarășească”.

(Amintindu-mi toate acestea, mă gândesc: cum e posibil ca astăzi manualele – și alte publicații – să apară cu atâtea

⁹ **UTM** – Uniunea Tineretului Muncitor. Din 1965, **UTC** – Uniunea Tineretului Comunist. (C. Ir.).

greșeli?! Iar ca să-i scuzăm pe adevărații responsabili, le numim *greșeli de tipar*. Oare școala are vreo vină, adică învățătorii și profesorii?...)

Dar în 1963, bunul, seriosul și competentul Leontescu, din păcate, a ieșit la pensie.

Și a venit Niculae Dumitru. A ținut să anunțe încă de la început și o repeta apoi ori de câte ori avea ocazia că, deși e om cumsecade și înțeleghător, nu tolerează indisciplina. Pentru nimic în lume! Mai ales întârzierile la program, ca să nu mai vorbim de absențe nemotivate. Această apucătură a lui Dumitru, mai bine zis idee fixă, avea o explicație cât se poate de logică: până de curând omul fusese ofițer de infanterie (locotenent-colonel într-o unitate de lângă Alexandria), dar a fost scos din armată pentru „studii incomplete” și plasat – culmea! – la Ministerul Învățământului. Amănuntele „transpiraseră” de la cineva de la Cadre, dar și fără asta, foarte repede toată lumea și-a dat seama că Dumitru, în afară de disciplină, nu se pricepea la absolut nimic din ceea ce fusese chemat să coordoneze. Dar, ce-i drept, nici nu-și băga nasul unde nu-i fierbea oala, cum se zice. Se abținea, cred, nu din bun-simț, ci din precauție, adică de teamă să nu se facă de râs.

În schimb, își canaliza toată energia și priceperea, credea el, în direcția disciplinei: de ce nu e gata lucrarea cutare, de ce lipsește de la serviciu cutare tovarăș, de ce câțiva tovarăși, cu toată critica și autocritica din ședințe, continuă să întârzie dimineața la program? (Erau, ce-i drept, câțiva „abonați” permanenți la întârziere, între ei și bunul meu prieten Eugen Mihaiciuc, care în loc de ora 8 venea la serviciu la 8,30, 9 sau chiar mai târziu.) Lumea însă nu dădea prea mare atenție exigențelor disciplinare ale lui Dumitru, iar incompetența lui a devenit curând motiv de glume și ironii. Între cei care-l luau peste picior, recunosc,

mă număram și eu. N-o făceam însă cu răutate, ci mai ales din plăcerea unor „momente vesele”. O singură dată am întrecut măsura și după aceea mi-a părut rău. Iată ce se întâmplase.

Sediile Ministerului Învățământului, și cel din strada A. Popov (apoi Nuferilor, azi – General Henri Mathias Berthelot), și cel din strada apropiată Spiru Haret, în care funcționa și EDP, erau clădiri vechi. Cea din Spiru Haret, deși are doar două etaje, a fost dotată cu un foarte frumos lift: cabină din lemn valoros, ferecătură „artistică” de metal și geamuri de cristal. Într-o zi, împreună cu Otto Necșoiu, un prieten simpatic, vesel și mereu pus pe glume și șotii, talentat tehnoredactor, tocmai dădeam să intrăm în lift pentru a coborî la bufetul de la parter, când din capătul culoarului mă strigă Dumitru:

– Irod, ia-mă și pă mine.

– Da’ ce, eu sunt dracu’?... – răspund, închid ușa liftului și apăs pe buton.

Otto pufnește în râs:

– Hai că i-ai zis-o!

Doar la câteva clipe după noi, sosește și Dumitru la bufet, se îndreaptă direct spre mine și, fără să țină cont că în jur era lume multă și deci va fi auzit, îmi reproșează oțărât:

– Bine, tovarășu, ai zis să mă ia dracu’?!

– Eu?... – fac eu pe nevinovatul uimit. – Nu mi-aș permite așa ceva. Se poate?...

– Da’ ce mi-ai spus când am zis că vreau să cobor și eu cu liftul? Nu m-ai drăcuit?

– Doamne ferește! Eu am spus că nu sunt dracu’...

– Da, așa a spus... – confirmă Otto zâmbind. – Și are dreptate: el nu e dracu’...

– Păi ce, io l-am întrebat dacă e dracu’? L-am rugat să rețină liftul, că vreau și eu să...

Lumea din jur a înțeles ce se întâmplase și a început să râdă, dar Otto îl ajută pe Dumitru să iasă din încurcătură:

– N-ați înțeles, tovarășu... Noi discutăm niște chestii legate de superstiții, de draci...

Niculae Dumitru a înțeles că e luat peste picior, dar explicația i-a convenit. S-a uitat încruntat când la mine, când la Otto Necșoiu, a dat din mână și a părăsit bufetul.

Din acel moment – asta e sigur – i-am devenit lui Dumitru și mai antipatic, decât îi fusesem până atunci din cauza micilor ironii pe care i le serveam destul de des. Și nu eram singurul – Dumitru era ținta glumelor și a altor colegi. Era ciudat totuși că nu încerca să se răzbune. Ce-i drept, mare lucru nu putea să-mi facă, dar să mă omită de la prima trimestrială putea (aș fi făcut, desigur, scandal. Ei, și? Rămâneam cu atât!), putea de asemenea, de pildă, să-mi programeze concediul de odihnă nu vara, ci în noiembrie sau februarie, pretextând cine știe ce urgențe editoriale? Putea. Dar n-a făcut-o și nu știu de ce. Poate Dumitru era mai cumsecade decât îl credeam noi. Sau poate se temea că ar fi trebuit să-i trateze în același fel și pe alții și nu voia să pună paie pe foc. Nu știu. Relațiile noastre erau însă reci și destul de tensionate.

Dar ceea ce a pus capac la toate a fost o întâmplare petrecută peste câteva luni de la povestea cu liftul. Într-o zi, m-a sunat la birou un bun prieten, fost coleg de facultate, profesor de Română la Buzău. Zicea că a venit la București și ar vrea să mă vadă, dar nu poate sta până la terminarea programului meu, are tren la 3, n-aș putea să ies eu la o cafea în oraș? Aș putea, zic, sigur că aș putea, dar dacă nu poate sta mai mult, îl invit eu la o cafea la bufetul nostru. În acea zi, în birou eram numai eu și Eugen Mihaiciuc. Îi spun așadar lui Eugen că mă duc pentru vreo oră la bufet (el a presupus, probabil, că am o întâlnire de

lucru cu autorul vreunui manual propus spre editare – la EDP era frecvent obiceiul unui asemenea „protocol”) și să mă sune la bufet, dacă e vreo urgență.

La bufet, am găsit o masă mai retrasă la care m-am așezat cu colegul meu Dinu Constantin, zis Pătrățiță (avea capul foarte mare, dar pentru că era un tip simpatic și bun coleg, nu a fost poreclit Cap-Pătrat, ci Pătrățiță), am comandat câte o cafea mare și câte un „ceai” (coniac adică, dar în cești de ceai, pentru deruta indiscrețiilor) și ne-am pus pe taclale – nu ne mai văzuserăm de vreo patru ani. La un moment, mă cheamă bufetiera – zice că sunt căutat la telefon. Era Eugen.

– Da, Eugene, ce e?

– Mă, te caută Dumitru. A venit de două ori până acum.

– Și tu ce i-ai spus?

– Că ești la o discuție cu un autor.

– Foarte bine.

– Da, mă, dar era cam nervos, – zice Eugen.

– Și ce dacă? O să-i treacă. Și mai dă-l încolo de ciubotă!

– Dă-l, nu zic că nu. Dar zicea că dacă mai vine o dată și nu te găsește, se duce la director. Așa că părerea mea e să nu te pui cu prostul. Eu zic să vii până sus să vezi ce vrea.

– Bine, mă, bine.

Peste cinci minute sună Eugen din nou:

– Iar te-a căutat. E furios rău. Zice că el e sigur că ai plecat din Minister, iar eu îl mint că ai fi cu nu știu ce autor...

Mă despart de Pătrățiță după vreo două ore de depănat amintiri și urc în birou. Nici nu intru bine și apare Dumitru. Fierbea, dar se stăpânea și încerca să afișeze o supărare calmă:

– Dumneata nu anunți când ai de gând să lipsești din birou peste două ore?!

– Pardon, doar o oră și jumătate.

– Ba chiar două, dar nu asta contează. Te rog să dai o declarație scrisă – unde ai fost și cu ce treabă? – ca s-o duc tovarășului director.

– Mai bine tovarășului ministru...

– Văd că dumitale îți arde de glumă. Mie nu. În felul ăsta, în secția noastră disciplina se duce de râpă!

– Bine-bine. Scriu imediat declarația și ți-o aduc.

– Nu-i nevoie. Vin eu peste un sfert de oră, – zice și iese furios.

Scot o coală de hârtie și scriu mare și subliniat **Declarație**. Eugen mă vede că râd și zice:

– Vezi ce scrii, că ăsta e în stare să te reclame nu numai la director, ci și la comitetul UTM și chiar la partid.

– Sigur. Îmi dau seama. De aceea scriu purul „adevăr”...

După **Declarație**, scriu mai jos:

*„Subsemnatul etc., etc. declar următoarele:
azi, data de mai jos, de la ora 10 și 22 de minute
până la ora 10 și 36 de minute am fost la WC;
de la ora 10 și 51 de minute la 11 și 08 am fost
la WC; de la 11 și 24 la 11 și 39 am fost la WC;
de la 11 și 53 până adineaori am fost la WC. Am
diaree.”*

Încă nu trecuse sfertul de oră și apare Dumitru:

– Gata?

– Stai s-o semnez. Altfel, știi și dumneata, nu e valabilă.

Semnez, iar Dumitru îmi smulge hârtia și iese triumfător. Pe mine mă apucă un râs nestăpânit care l-a intrigat pe Eugen.

– Ce dracu’ ai scris acolo de te hlizești așa?

Îi povestesc și-l apucă și pe Eugen râsul. Eu îmi strâng lucrurile în grabă, îmi iau geanta și-i spun lui Eugen din ușă, dar tot râzând:

– Cred că ăsta o să vină acuși să-mi dea cu Declarația în cap! Îi spui c-am plecat la Tipografia „13 Decembrie 1918”... – și plec imediat.

A doua zi nu m-am întâlnit cu Dumitru, nici el n-a trecut pe la biroul nostru. Îmi dădeam seama că am cam sărit calul și l-am rugat pe Eugen să nu mai spună nimănui despre declarația pe care i-o dădusem șefului, dar el, gură-spartă, a și dus vorba mai peste tot. Câteva zile s-a răs strașnic pe seama lui Dumitru, dar a fost și criticat: „Auzi, să-i ceară declarație scrisă! Ca la Miliție! Și pentru ce?...”. Eram convins că mă așteaptă zile grele în relația cu șeful meu direct. Dar până una-alta, părea că nu se schimbase nimic între noi, doar că Dumitru îmi răspundea la salut cam acru și abia mormăit. Îmi spuneam că probabil așteaptă un moment prielnic pentru a pedepsi cât mai aspru impertinența unui subaltern și încă unul cu vreo douăzeci și cinci de ani mai tânăr decât el.

Dar timpul trecea, și din partea lui Dumitru n-au venit represaliile la care mă așteptam. Iar colegii au răs și ei cât au răs de declarația pe care i-o dădusem șefului, dar cu timpul întâmplarea s-a uitat.

Pe la sfârșitul lui decembrie, ba chiar și în primele zile ale lui ianuarie, peste București ninge ca-n povești – la început, molcom, cu fulgi mari și leneși, apoi ninsoare piezișă și deasă, cu foșnet de nisip cernut, acoperind vechea zăpadă murdară de pe străzi. Vreme de plimbare sau de moțait la gura sobei. De la tipografie, tocmai sosise pentru BT (bun de tipat) Fizica pentru nu mai știu ce clasă. Autor era profesorul A. Iliescu, directorul Liceului „Mihail Sadoveanu” (azi, Liceul Economic

„Virgil Madgearu”). În faza de BT, de regulă, lucrarea trebuie văzută și de autor. Îl știam bine pe profesorul Iliescu (până cu un an în urmă, la „Sadoveanu” predasem și eu Economia politică) și m-am oferit să-i duc eu corectura – vremea de afară mă îmbia. Dar pentru că elevii erau în vacanță, m-am gândit să dau un telefon, ca să aflu dacă Iliescu e la liceu. Și bine am făcut: profesorul Iliescu era la Liceul „Aurel Vlaicu”, președinte de comisie la examenele celor de la „fără frecvență”. Îmi convenea chiar mai mult. „Aurel Vlaicu” se afla pe Calea Griviței, iar eu locuiam atunci în apropiere, pe o stradă de lângă Podul Grant, așa că, după ce predau lucrarea, mă duc acasă... Așa că am plecat.

La secretariatul liceului „Aurel Vlaicu”, aflu sala în care are loc examenul. Întredeschid puțin ușa pentru a nu tulbura. Sala de clasă era plină de bărbați și femei de toate vârstele. Capetele școlarilor bătrâni s-au întors spre ușă. Într-o bancă îl văd pe Niculae Dumitru, dar nu mă holbez prostește, cum îmi venea s-o fac din cauza unei asemenea surprize, ci, ca și când nu l-aș fi observat, mă uit la cei trei profesori de la catedră și-i fac semn lui Iliescu. Acesta iese din clasă și-mi întinde bucuros mâna:

– De ce n-ați intrat? E o clasă a X-a de la fără frecvență. Dau lucrare la Română.

– N-are rost să deranjez... – zic. – A venit manualul dumneavoastră pentru BT. V-am adus corectura, cu rugămintea să ne-o restituiți cât mai repede, adică în două-trei zile, dacă se poate. Știți, planul editorial...

– Nicio problemă, – mă asigură Iliescu. – Mulțumesc foarte mult. Poimâine vă aduc corectura. Ce mai faceți? Pe la noi când mai...?

– O să găesc un prilej. O să-mi facă plăcere. Iar acum am o mare rugămintă.

– Vă ascult.

– Dom' profesor, am văzut că în sală e un tovarăș de la noi...

– Știu.

– N-aș vrea să aflu că l-am văzut – ar fi foarte stânjenitor pentru el. Dacă vă întreabă sau vine cumva vorba despre asta, vă rog să-l asigurați că nu l-am observat.

– Înțeleg. N-aveți nicio grijă. Iar Fizica mea am s-o aduc la timp.

Când l-am revăzut pe Dumitru la Editură a doua sau a treia zi, acesta m-a privit cumva întrebător, parcă și cu puțină teamă și jenă. Eu însă nu numai că m-am făcut că plouă, dar n-am spus absolut nimănui că șeful nostru a ajuns în clasa a X-a. Foarte bine că omul se străduiește să-și completeze studiile, poate că-i este jenă să fie șeful unor oameni cu studii superioare...

După această întâmplare, relația mea cu Dumitru s-a schimbat radical. Mai întâi, eu am încetat să-l mai iau peste picior sau să-l ironizez. La rândul său, el nu-mi dădea nicio atenție, părănd că mă ignoră complet, dar în inevitabilele raporturi șef-subaltern simțeam – cu trecerea timpului tot mai mult – în ton, în mici gesturi, încercarea de a-mi arăta că mi-e recunoscător pentru tăcere. Știa sigur că-l văzusem la „Aurel Vlaicu” și n-am spus nimănui și nici nu-l ironizez.

În anul de zile cât am mai lucrat la Editura Didactică, nici Dumitru nu mi-a căutat pricină, nici eu nu i-am mai creat probleme.

După ce m-am transferat la Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, pe Niculae Dumitru l-am mai întâlnit doar o singură dată. Mă sunase Eugen Mihaiciuc să-mi dea o veste tristă: murise colega noastră Marina Sava – o cucoană de șaizeci de ani care se ocupase mai ales de manualele de fran-

ceză și engleză. Colegă minunată, fumătoare înrăită, mereu bine dispusă, deși nu prea avea motive. Era divorțată de al doilea soț, doctorul Sava, dar îi păstrase numele, căci la al ei de domnișoară – Arschredner = Cur vorbitor – nu-i convenea să se întoarcă; unica ei fiică emigrase în Israel, iar de acolo în Argentina așa că singurătatea Marinei Sava nu era deloc veselă. Cu toate acestea, ea vedea mereu partea bună a lucrurilor, partea plină a paharului. Eugen mi-a spus că e depusă deja la Crematoriul „Cenușa” și va fi incinerată chiar în acea zi. Vor veni, zice, toți colegii și-mi propune să vin și eu.

M-am dus. Eram pentru prima dată la crematoriul uman. M-a impresionat sala mare, aproape circulară, sobră, în mijlocul căreia, pe un postament înalt, se afla sicriul înconjurat de foștii mei colegi. Ne-am salutat doar din cap. Marina Sava era foarte palidă, dar destinsă, liniștită, cu chipul iluminat parcă de un surs abia ghicit, care contrasta cu muzica funebruă, susurată discret de undeva de sus.

Niculae Dumitru s-a îndreptat spre mine nefiresc de jovial pentru acea împrejurare, ducând de mână ca pe un școlar îndărătnic un bătrânel mărunț care, ajuns în fața mea, îmi zâmbi oarecum stânjenit.

– Să vă fac cunoștință, – anunță Dumitru. – Tovarășul Irod, fostul nostru coleg, acum inspector în Comitetul de Stat (n-a zis care, probabil, pentru a-l impresiona pe bătrânel) și tovarășul (parcă) Moscovici, soțul tovarășei Sava.

Am înțeles că era vorba de primul ei soț. În timp ce ne-am strâns mâna, Dumitru a continuat:

– Tovarășul Irod va rosti un cuvânt în numele colegilor tovarășei decedate.

– Vă mulțumesc din suflet, – spuse bătrânelul, – și vă rămân profund recunoscător!

Puteam să refuz? Nici vorbă. Iar Dumitru îmi zâmbi subțire, adică: „Ți-am făcut-o!”. Era, fără îndoială, felul lui de a se răzbuna în sfârșit pentru toate câte i le făcusem în cei trei ani cât îmi fusese șef. Acum mă pusese într-adevăr într-o teribilă încurcătură și asta din două motive. Mai întâi, nu mai fusese vreodată la incinerarea cuiva (voi mai veni peste aproape douăzeci de ani la moartea bunului meu prieten Octav Boiangiu) și nu știam cum să mă port. În al doilea rând, Marina Sava era evreică și mi-era teamă să nu încalc vreo cutumă de-a lor, pentru că nu mai asistasem la înmormântarea sau incinerarea vreunui evreu. Auzisem doar că, potrivit ritualului iudaic, decedatul era înmormântat (sau incinerat) la cel mult douăzeci și patru de ore de la deces și nu după trei zile ca la noi creștinii. Când mă tot gândeam la astea, muzica funebră a încetat și s-a apropiat de mine primul soț al Marinei Sava:

– Acum puteți vorbi. Și vă mulțumesc încă o dată din tot sufletul.

Mă gândeam că n-am cum să greșesc, dacă voi spune despre decedată că a fost o colegă foarte bună, ceea ce era adevărat, că din punct de vedere profesional a fost un exemplu pentru ceilalți colegi mai tineri, că era în relații foarte bune cu toată lumea, că înfrunta cu demnitate vitregiile vieții, mai ales tristețea singurătății și dorul unei mame care-și știe fiica departe, pe care n-a îmbrățișat-o de ani de zile și, iată, nici n-o va mai putea face vreodată... Și alte asemenea cuvinte.

Vorbeam rar, alegându-mi cu grijă vorbele, ca nu cumva să spun ceva ce nu se cuvine spus în asemenea împrejurări. Dar deodată am intrat în panică: nu știam cum să închei, cu ce vorbe adică. Nu știam dacă se poate spune „Dumnezeu s-o ierte!”, pentru că „Să-i fie țărâna ușoară!” – nici atât, că ce țărână, dacă era incinerată? Iar despre focul care urma s-o ardă

ce puteam spune? Să fie rece? S-o cruțe?... Nu-mi venea nimic în minte. Începusem să transpir, ochelarii mi s-au aburit. Îmi dădeam seama că trebuie să închei și nu știam cu ce vorbe. Pentru a mai trage puțin de timp, am reluat – sigur, cu alte cuvinte – enumerarea calităților Marinei Sava și tot așa rar și căutând cu disperare o idee de încheiere. Mă uitam la colegii care ascultau cu capetele plecate, la fostul soț al decedatei care sorbea fiecare cuvânt al meu ca pe o binefăcătoare mângâiere. Și când eram în culmea disperării, m-a fulgerat gândul salvator, de parcă mi-ar fi șoptit cineva vorbele cu care am încheiat scurtul panegiric:

– În inimile colegilor ei, Marina Sava va rămâne veșnic o amintire frumoasă.

Am răsuflat ușurat. Sala a fost inundată din nou de o molcomă, dar gravă muzică funeabră. În acest timp, am observat că sicriul a început să coboare încet, afundându-se parcă în pardoseală. În câteva clipe a dispărut de tot, iar trapa prin care a intrat s-a închis.

Primul soț al Marinei Sava nu contenea să-mi strângă mâna cu ambele lui mâini mici și să-mi mulțumească pentru „frumoasele și caldele cuvinte”, până ce l-a chemat cineva din partea Crematoriului. Mi-am rotit privirea să-i caut pe Eugen Mihaiciuc și pe Noni Novac – au propus să mergem la o bere –, dar nu-i vedeam nicăieri. În schimb a venit Dumitru la mine:

– Ce faci? Cum îți merge la...

– Bine, – zic.

– Uite ce e, tov Irod, – mă apucă el de nasturele hainei. – Știi că m-ai văzut atunci la „Aurel Vlaicu” și n-ai spus la nimeni. Pentru asta vreau să-ți mulțumesc.

– Păi...

– Și să-ți mai spun ceva, – râde bucuros. – Sunt student!

– Student?

– Da. La „Ștefan Gheorghiu”.¹⁰

Apar Eugen și Noni. Sunt cam speriați.

– Unde umblați? – întreb nemulțumit.

– Am fost jos... – zice Eugen răgușit, dar îl întrerupe Noni:

– Stai, Eugene. Am vrut să vedem și noi cum... Ne conduce un tip de aici la subsol și ne arată fereștrua cuptorului. Bă-ă-ă!... Și o vedem pe madam Sava culcată acolo, dar fără coșciug. Stă ce stă culcată și deodată începe să se ridice încet în cur!... Bă-ă-ă! Și-am rupt-o la fugă pe scări.

– Probabil din cauza temperaturii înalte... – abia îngaimă Eugen.

– Dracu’ ne-a pus să ne ducem?! – conchide Noni. – Acu’ hai la bere...

L-am luat cu noi și pe Dumitru. A fost ultima dată când l-am văzut. După aceea n-am mai auzit de el. O fi terminat „Ștefan Gheorghiu” sau nu – nu știu. Oricum nu mai avea mult până la pensie. Azi, însă, sigur nu mai trăiește – ar însemna să aibă cam 110 ani.

¹⁰ Institut, apoi Academie de Științe Sociale și Politice, sub directa conducere a Partidului Comunist. (C. Ir.).

Poză la minut

*În amintirea prietenului și colegului meu
de școală **TICU VELEHORSCHI***

Pe la mijlocul liceului, adică în anul școlar 1953/54, a avut loc o întâmplare de care s-a râs mult timp – sigur, mai puțin Ticu – și pe care n-a uitat-o nimeni dintre colegi, dar mai ales el.

E cazul să precizez din capul locului că e vorba de Liceul teoretic cu limba de predare ucraineană din orașul Siret, devenit oraș de graniță după ultimul război mondial. Impozanta clădire din centrul orașului găzduia trei școli: la parter se afla liceul nostru, la primul etaj, Școala pedagogică ucraineană, iar la ultimul – Școala medie financiară (evident, cu limba de predare română). Peste toate trei, director coordonator era Bogdan Iaricevski, profesor de biologie, un tip sever, adesea grosolan nu numai cu elevii, ci și cu profesorii, dar un bun gospodar, încât – pentru a da un singur exemplu – la cantina din subsolul clădirii, al cărei „stăpân” era bucătarul Răzmeriță (el și locuia în cămăruța de lângă bucătărie), se mânca foarte bine (pentru vremurile grele de după război, seceta și foametea din anii 1945-46); de aceea nu e de mirare că unii profesori preferau să mănânce la cantină, și să nu vă imaginați că erau serviți cu altă mâncare decât cea pe care o primeau elevii.

Profesorii noștri (dintre care cei mai mulți predau și la școala pedagogică) erau, ca în toate școlile din lume, de mai multe feluri: tineri și bătrâni, femei și bărbați, buni și răi, severi și îngăduitori, respectați de elevi, dar nu toți și iubiți; cei mai mulți erau temeinic pregătiți, însă nu toți erau înzestrați cu har pedagogic; doi aveau titlul de doctor: profesorul de istorie și dirigintele clasei mele în ultimul an Ion Cârștiuc, precum și Hrisant Iațhevici, și el tot profesor de istorie. (Unii susțin că numai Iațhevici avea doctoratul.) Aceștia doi erau profesorii cei mai în vârstă din școală și prieteni încă din studenție. În tinerețea lor, cică ambii au pus în practică o interesantă concepție de viață. După terminarea studiilor, au hotărât să se însoare, dar viitoarele soții trebuiau să corespundă măcar la două cerințe obligatorii: să fie cât mai bogate și neapărat cât mai puțin școlite sau deloc, iar dacă erau și frumoase, cu atât mai bine. Nu știu dacă amândoi au avut norocul să găsească ceea ce căutau, însă zestrea cu care a venit, bunăoară, aleasa lui Iațhevici era atât de consistentă, încât acesta și-a cumpărat automobil (dați-vă seama: automobil în 1920!) și a plecat prin Europa într-o frumoasă „lună” de miere care a durat doi ani. Dar fără soție! Aceasta a rămas acasă să-și aștepte respectabilul soț cu „dor aprins în piept”...

Liceul avea internat de băieți și de fete. Al fetelor era chiar vizavi, pe strada paralelă cu cea a liceului, străzile fiind despărțite de micul parc din spatele frumoasei biserici a Mușatinilor, iar cel al băieților era departe, jos, spre lunca Siretului, într-un fost dispensar veterinar, iar în ultimul an de liceu, ne-am mutat mai aproape, în clădirea Poștei, în care cele patru dormitoare mari ale noastre ocupau tot etajul întâi. Clădirea – probabil, o fostă vilă naționalizată – avea o singură intrare, a cărei ușă respecta programul Poștei: se deschidea dimineața și se încuia

seara, încât peste noapte noi nu puteam ieși din internat, dar, pentru eventualitatea vreunei urgențe, avea și directorul Iaricevski o cheie; el a instituit o disciplină severă și la internat, și la școală. Pedagogul Ursachi (care locuia într-o cămăruță a Poștei) ne trezea la șase dimineața și, după toaleta obișnuită în neîncăpătorul și frigurosul spălător, ne încolonom militărește, cineva dădea tonul și plecam în marș cu cântec până la liceu, unde intram direct în subsol pentru micul dejun. Nu purtam ghiozdane, genți sau traiste, pentru că nu aveam nevoie de ele: manualele, caietele, penarul etc. rămâneau în banca fiecăruia. Asta datorită programului pe care-l aveam: după masa de dimineață, intram în clasă pentru cele 5 ore de lecții, apoi masa de prânz, pauza de o oră (numai în curtea liceului!), iar toată după-amiaza o petrecea fiecare în banca lui: învățam lecțiile predate în acea zi, ne scriam temele, iar în timpul rămas până la cină, puteam citi, puteam scrie scrisori, puteam discuta între noi, dar cu condiția să nu părăsim clasa și să păstrăm liniștea. De altfel, din vreme-n vreme, spre verificare, intra în clasă ba pedagogul, ba pedagoga, ba profesorul de serviciu. În clasa noastră, de acest draconic regim erau scutiți doar cei patru colegi care erau din Siret, adică nu erau interni. După masa de seară, tot în coloană și tot cu cântec, plecam spre internat, unde rămâneam încuiați până dimineața. Dacă la plecarea de la liceu se afla de față și directorul Bogdan Iaricevski, cântecul cu care porneam în marș era „Slavă marelui Stalin”, dacă nu era, cântam „Dezhămați, flăcăi, căiuții”, „Sus pe deal e un castel” sau alt cântec vesel. Mult mai târziu am aflat de ce se străduia directorul Iaricevski atât de mult să pară foarte „pe linie”: nu pentru că ar fi fost un comunist înfocat, ci pentru că, fiind fiul poetului Silvestru Iaricevski, considerat cam naționalist și care cândva fusese și primarul orașului Siret, avea grijă, ca

orice om cu musca pe căciulă, să convingă că e o aşchie care a sărit departe de trunchi.

Pentru că eram tot timpul împreună – şi la şcoală, şi la internat –, toţi colegii ne simţeam ca o familie, ce-i drept, una oropsită de severa disciplină, dar familie. De aceea, în orele libere, ne povesteam unii altora despre noi, despre părinţi şi fraţi, despre satul natal, dar şi istorii şi poveşti auzite de la alţii, între care şi despre unii profesori de-ai noştri. Astfel, diriginta noastră de până la începutul clasei a X-a, Melania Lemni, care ne predă Fizica şi Chimia, la orele de dirigienţă ne-a vorbit de mai multe ori că omul trebuie să înfrunte cu demnitate (şi sublinia acest cuvânt) greutăţile vieţii şi să nu se lase doborât, oricât de mari ar fi necazurile care au dat peste el. Dacă ne-ar fi vorbit o singură dată despre aceste principii de viaţă, ar fi părut normal pentru un diriginte, dar ea ne-a vorbit de mai multe ori şi de fiecare dată cu apăsătoare amărăciune şi cu privirea pe fereastră, rătăcind câteva clipe cine ştie pe unde. Ştiam că diriginta noastră e văduvă de război şi că are doi copii la Bucureşti: fiul Teodor (Todi) care tocmai ieşise inginer chimist şi fiica (nu ştiu cum o chema), studentă la Institutul de Arte Plastice. În toamna anului 1954, pe diriginta noastră a lovit-o o mare nenorocire, cea mai cumplită din câte poate fi pentru o mamă: a murit fiica ei (cică s-ar fi sinucis). Doamna Lemni a plecat la Bucureşti şi nu s-a mai întors niciodată la Liceul din Siret.

Câţiva dintre foştii ei elevi am ajuns studenţi la Bucureşti şi peste doi ani am vizitat-o. Locuia la fiul ei Todi pe strada Negustori (nu ştiu cine dintre colegi aflase adresa). Profesoara şi diriginta noastră zăcea grav bolnavă – o umbră de om, palidă, măcinată de cancer. Cu toate astea, s-a bucurat grozav că am venit s-o vedem. Peste vreo două luni a murit.

Cu Todi m-am împrietenit. Era cu 5-6 ani mai mare decât mine, un tip cumsecade, vesel. De la el am aflat două lucruri uluitoare, două „secrete” de familie: mama lui, profesoara noastră de Fizică și Chimie, n-avea nici în clin, nici în mănecă cu aceste discipline. Ea terminase Literele la Cernăuți și era profesoară de Latină și Greacă (limbi care, după reforma învățământului din 1948, fuseseră scoase din școlile noastre), iar pentru a ne preda nouă materii străine ei, muncea acasă foarte mult, din dorința de a fi la nivelul cerințelor. Și a reușit. Căci după plecarea ei, Fizica și Chimia ne-a predat-o profesorul Anton Vidvițchi; acestea erau chiar specialitatea lui, dar lecțiile pe care ni le preda nu erau cu nimic mai „de specialitate” decât cele ale doamnei Lemni. Al doilea lucru uluitor pe care mi l-a spus Todi: tatăl lui căzuse prizonier (nu mai știu dacă la nemți sau la ruși), dar, nesuportând regimul îngrozitor din lagăr, s-a spânzurat. Deci acesta era motivul pentru care diriginta noastră ne învăța – cu atâta tristețe a experienței personale – că omul trebuie să fie demn și să nu se lase înfrânt de greutățile vieții, oricât de mari ar fi ele.

Am observat (mi-au spus-o și alții) că, în general, băieții seamănă cu mamele, iar fetele cu tații, atât ca înfățișare, dar și ca fire. Fiica doamnei Lemni s-a sinucis ca și tatăl ei, iar peste douăzeci și șase de ani Todi avea să moară de cancer ca și mama lui...

După plecarea doamnei Melania Lemni, diriginta ne-a fost respectatul profesor de istorie Ion Cârștiuc. Lecțiile lui erau o încântare, captivante povestiri din trecutul popoarelor, relatate cu talent și deosebit farmec, iar elevii le rețineau atât de bine încă din clasă, încât nu mai aveau nevoie să învețe acasă. Și ca diriginte, profesorul Cârștiuc a dovedit un tact pedagogic deosebit, mai ales când era vorba de vreo pozna de-a noastră mai mare. Momentul cel mai greu și penibil a fost cel legat de profesoara

noastră de Geografie, doamna (adică tovarăşa) Hudicovschi, soţia directorului adjunct, profesor de Matematică (preda mai ales la cei de la Financiară). Soţul vorbea perfect şi româna, şi ucraineana, dar soţia, rusoaică get-beget, ne predă în ruseşte şi mai amesteca ici-colo câte o vorbă ucraineană, dar româneşte nu ştia absolut deloc. Atâta le-a trebuit golanilor (să mă scuze foştii mei colegi, dar le reamintesc că noi aveam atunci între 17 şi 20 de ani, ba doi aveau chiar 21 şi locuiam la internat...). În acel an, profesoara Hudicovschi ne predă Geografia Economică. La liceul din Siret, majoritatea manualelor erau de provenienţă sovietică, la fel şi hărţile. Pe harta lumii, agăţată alături de tablă, băieţii au descoperit că un port din Iugoslavia (azi, în Croaţia) se numeşte Pula (ce-i drept, pe hărţile româneşti e trecută Pola...). Şi curând, fie că era vorba de producţia de cărbune, de petrol, de oţel sau de cereale, când erau scoşi la lecţie băieţii (că fetele lăseau jenate capul în jos), profesoara Hudicovschi afla cu surprindere că toate vapoarele încărcate cu aceste produse ajungeau în Pula. La început, profesoara n-a spus nimic, deşi părea ciudat că, şi atunci când nu era vorba de transporturi, noi făceam ce făceam şi trimiteam toate trenurile şi vapoarele tot în amintitul port. Dar când se discuta despre economia Americii, a Australiei sau a Africii (pe atunci nu ştiam că pula este moneda Botswanei, că am fi folosit-o în toate tranzacţiile internaţionale...), iar noi continuam să trimitem vapoarele în acelaşi port croat, profesoara Hudicovschi s-a oţărât nemulţumită:

– Ce tot Pula şi Pula?

De acelaşi lucru s-a plâns ea şi în cancelarie de faţă cu mulţi profesori, între care şi dirigintele nostru: „Nu ştiu ce i-a apucat pe ăştia de la a X-a B, că tot Pula şi Pula...”. În aceeaşi pauză, ne-a vizitat dirigintele. Le-a poftit pe fete să-şi petreacă recreaţia în curtea şcolii şi să revină când vor fi anunţate de

elevul de serviciu. S-a așezat la catedră, ne-a privit cu o mină foarte serioasă pe fiecare în parte și, după o tăcere de un minut lung, ni s-a adresat pe tonul unui părinte dezamăgit:

– Nu mă așteptam la așa ceva de la niște cavaleri care peste puțin timp vor da matura... (matura, adică examenul de maturitate, bacalaureatul) Și încă în fața colegelor, deși pe unele am auzit că le curțați. Dar cel mai dureros lucru e altul: ați râs de defectul, de hiba unui om. Nu mai vorbesc că acest om vă e profesor. E ca și când v-ați bate joc de un olog sau de un orb, în loc să-l ajutați. Nu cred să mai avem și altă ocazie să discutăm astfel de lucruri...

Dirigintele nostru tăcu și se îndreptă trist spre ușă. Cu mâna pe clanța ușii, mai spuse:

– Sper să nu afle tovarășul director de isprava voastră... Cine-i elev de serviciu? Du-te și cheamă colegele în clasă.

Se pare că directorul n-a aflat, iar noi am încetat „transporturile” spre amintitul port croat.

Uneori, când lipsea profesoara noastră de matematică Valentina Iaricevski, soția directorului, o suplinea profesorul Costașevski (el predă doar la școala pedagogică). Era un tip de vreo cincizeci de ani, mereu foarte elegant, purtând haine scumpe, un lucru neobișnuit pentru anii de sărăcie de după război, și cu toate acestea, lăsa impresia unei moluște: avea mișcări foarte lente, vorbea încet și târăgănat, iar la lecție, după ce punea o elevă (așa făcea mereu, băieții nu-i plăceau) să citească lecția curentă din Geometrie, Algebră sau Trigonometrie, se așeza alene pe scaunul de la catedră, rămânea cu paltonul pe umeri, dar cu poalele peste speteaza scaunului ca să nu se șifoneze sub el și moțăia toată ora.

Într-o zi, când în clasa noastră a venit Costașevski în locul Valentinei Iaricevski, îl aștepta o surpriză. Nu știu cui dintre

noi i-a venit ideea. Pe o foaie de hârtie era scris cu litere mari de tipar: **ÎN CAZ DE INCENDIU, CITIȚI INDICAȚIILE DE PE VERSO!** Hârtia a fost pusă pe catedră cu puțin înainte de sosirea lui Costășevschi și ne-am așezat cuminți în bănci – nici usturoi n-am mâncat, nici gura nu ne miroase...

Costășevschi a intrat în clasă ca de obicei – molatic, fără grabă –, s-a așezat pe scaun, a scos manualul din frunoasa lui servietă de piele, și-a pus pe nas ochelarii cu ramă de aur și, înainte de a deschide cartea, a observat hârtia pusă de noi. A luat-o cu o mișcare înceată, a citit-o pe o parte, apoi a întors-o pe cealaltă parte, unde era scris tot cu litere mari: **ÎN CAZ DE INCENDIU, TÂMPITULE!** Fără să reacționeze în vreun fel, adică nici nu s-a enervat, nici n-a râs, profesorul Costășevschi a pus hârtia în servietă. La asta nu ne așteptam și ne-a apucat groaza: dacă i-o arată directorului, e vai de noi! Dar probabil că nu i-a arătat-o, de teamă să nu fie ironizat de Bogdan Iaricevski, așa că gestul nostru – recunosc: de fapt, o glumă proastă – a rămas fără urmă.

Nu după mult timp, a avut loc o altă întâmplare și cu altă profesoară; nici de această întâmplare minunatul nostru diriginte sigur nu a aflat, cum n-a aflat de „depeșă” primită de Costășevschi. E vorba de o pățanie a lui Ticu Velehorschi.

Ticu Velehorschi, prietenul meu și coleg încă din clasa întâi primară, stătea în prima bancă. Era un băiat slăbuț și cam timid, dar elev bun, mai ales la matematică (a și studiat după aceea Matematica la Iași și a fost toată viața profesor la Suceava); îl pasiona fotbalul, iar mai târziu și pokerul. Când nu era ocupat cu vreuna dintre cele două pasiuni, îi plăcea să stea tot timpul cu mâinile în buzunare, de obicei, vârate până la coate. Chiar și când era scos la tablă, cu dreapta scria, iar stânga o băga în buzunarul pantalonilor.

Înainte de a trece la pățania lui Ticu, e nevoie să vă mai prezint, în câteva cuvinte, încă doi profesori de-ai noștri. Mai întâi, pe profesorul de Educație Fizică Alexandru Lăpușneanu. Da, îl chema chiar așa, ca pe domnul Moldovei. Era un bărbat de vreo patruzeci de ani, chipeș, zvelt, se pare, fost ofițer, epurat din cine știe ce motive și trimis să predea Sportul la Liceul din Siret în locul mult mai vârstnicului Vasile Belța, rămas să facă sport doar cu cei de la Pedagogică. Pe Alexandru Lăpușneanu l-am îndrăgit imediat, pentru că era mult mai „implicat” decât Belța. Ne scotea foarte des să schiem în Grădina lui Bail (un imens parc, întins pe coasta abruptă a orașului) sau la stadionul orașului (pe băieți, căci fetele făceau Sportul cu profesoara Florici, amanta colegului nostru Romulus Scorobohaci, dar despre asta poate cu alt prilej). Era o bucurie teribilă pentru niște elevi care stăteau tot timpul închiși, și la școală, și la internat, și doar duminica, la 10 dimineața – tot în coloană și cu cântec –, erau duși la unicul cinematograful din oraș pentru a vedea un film sovietic despre război. Și aveai parte de această plăcere numai dacă, pentru vreo indisciplină sau notă proastă din săptămâna precedentă, în acea duminică nu erai consemnat până la masa de prânz în biblioteca liceului (ca să-ți ridici „nivelul politic”) sau în beci la spart lemne.

Alexandru Lăpușneanu ne ducea la stadion mai ales când Educația Fizică ocupa ultimele două ore în orarul acelei zile. Iar ce anume vom face acolo deduceam după ce echipament ni se distribuia de la magazia sălii de gimnastică. (Pentru cine n-a trăit acele vremuri și nu știe, deschid această paranteză. Voi spune mai întâi că Educației Fizice i se acorda atunci toată atenția și că, bunăoară, Liceul din Siret avea tot ce trebuie: sală de gimnastică dotată excelent: inele, bară, trambulină pentru sărituri, saltele, scară și funie pentru cățărări etc., plus magazie

cu echipamente pentru gimnastică, fotbal, schi, atletism, încât înainte de începerea orei, elevii își puneau echipamentul adecvat, oferit de școală.)

Cel de-al doilea profesor, pe care vreau să-l cunoașteți, este de fapt o profesoară – frumoasa Olga Carpiuc, proaspătă absolventă a Institutului de limba rusă „Maxim Gorki” din București și care era doar cu vreo 3-4 ani mai mare decât noi, ba cu câțiva colegi era chiar aproape de aceeași vârstă, căci din cauza războiului unii au început școala mai târziu. Olga Carpiuc a avut în clasa noastră o pățanie de pomină, iar în pățania ei Ticu Velehorschi poate fi considerat un fel de erou principal.

Olga Carpiuc ne predă, firește, Rusa și, desigur, tot după manual sovietic. Se înțelege, la orele ei se vorbea doar rusește. Dar nouă, adică băieților, numai de lecție nu ne ardea. Olga Carpiuc era o mândrețe de fată: înaltă, planturoasă, cu piept „avântat”, cu păr arămiu, împletit într-o singură coadă groasă, care-i atârna pe spate (să mă scuzați) până mai jos de mijloc. Cui să-i ardă de Rusă? Visători, noi pur și simplu o sorbeam din ochi.

Într-o zi, când după ora de Sport urma Rusa, n-am mai avut timp să ne dezechipăm și am venit în clasă în treninguri. Ora de Rusă a decurs normal: colegele noastre atente și active, iar băieții, fără excepție, tot mai îndrăgostiți de Olga Carpiuc, se visau fiecare cel puțin iubitul ei. Și mie mi s-a întâmplat de câteva ori să aud – când eram cu gândul aiurea, desigur – că profesoara îi cere vreunui elev să precizeze la substantivul analizat **cislo**, **padej i rod** (pe românește: numărul, cazul și genul), iar eu mă sculam ca prostul în picioare, crezând că **i rod** e Irod, adică numele meu. Regretând că s-a terminat ora, ne-am notat tema pentru lecția următoare, iar Olga Carpiuc a luat catalogul și se pregătea să iasă din clasă. Ticu Velehorschi a ieșit din bancă și i-a aținut calea: cu mâinile băgate, după obicei, până la coate în

buzunarele pantalonilor de trening, el a rugat-o pe profesoară să repete ce temă ne-a dat pentru acasă. (Cine știe la ce visa Ticu atunci când frumoasa Olga Carpiuc ne dicta tema...) Din spate, Ion Semeniuc (acum mutat și el în lumea dreptilor) îl atinge pe Ticu peste cot și-i spune șoptit:

– Scoate mâinile din buzunare.

Ticu a mârâit nemulțumit, dar n-a ascultat sfatul colegului și a continuat să ceară lămuriri profesoarei.

– Scoate mâinile din buzunare! – a insistat Semeniuc.

Dar lui Ticu nici prin gând nu-i trecea să facă asta. Pentru a-l obliga pe Ticu să aibă o poziție cuviincioasă în fața îndrăgitei noastre profesoare și să scoată mâinile din buzunar, Ion Semeniuc s-a gândit să-i scoată buzunarele din mâini. L-a apucat de turul pantalonilor și a tras cu putere în jos. Din păcate, odată cu pantalonii îi apucase și chiloții, trăgându-i împreună până mai jos de genunchi. O clipă, și Ticu, și Olga Carpiuc au rămas încremeniți, apoi profesoara a aruncat o scurtă privire la goliciunea elevului și imediat a părăsit clasa. În aceeași secundă, pentru a se feri de profesoară, dar, zăpăcit, fără a-și trage pantalonii, Ticu s-a întors cu puța (deloc somnoroasă...) spre noi și, cum se zice, a făcut aceeași poză întregii clase. Când a explodat hohotul de râs, Ticu și-a ridicat în sfârșit pantalonii, s-a trântit în bancă, și-a îngropat capul în palme și, oricât am încercat să-l liniștesc, a plâns mai bine de o oră. A refuzat să coboare și la masa de prânz.

Curios, dar după această întâmplare, nu prea s-a glumit pe seama lui Ticu Velehorschi pentru poza pe care i-o făcuse profesoarei de Rusă și apoi întregii clase. Asta, probabil, din cauză că, râzând de Ticu, am fi implicat-o și pe frumoasa profesoară Olga Carpiuc, de care erau îndrăgostiți toți băieții, și nu se făcea, este?

Pardon!...

Trecusem în clasa a șasea, apoi avusesem o vacanță veselă și cam fără griji, dar vara era pe sfârșite și se apropia noul an școlar. Aveam, așadar, nevoie de caiete și manuale noi (care încă nu se dădeau gratuit, cum se va întâmpla peste vreo zece ani). Le procuram, ca întotdeauna, de la o librărie din Suceava. De acasă, din Măriței adică, mergeam la Suceava cu trenul o singură stație – Dărmănești-Ițcani, 11 kilometri –, iar de la Ițcani la Suceava mergeam 4 kilometri pe jos. Nu-mi permiteam să iau una dintre trăsurile care staționau în fața gării. Între timp, s-au schimbat multe – au dispărut birjele și au apărut autobuzele și taximetrele, iar gara Ițcani e acum Suceava Nord. Nici Ițcanii nu mai sunt orășel de sine stătător, ci au devenit cartier al Sucevei.

Sfârșitul lui august 1950 era încă foarte cald, cu toate că în Bucovina e adevărată zicerea „După Sfânta Marie, nu-ți mai trebe pălărie.” (Am schimbat puțin vorbele, pentru că despre pălărie unii spun și altceva...) Carevasăzică, era foarte cald, când am plecat la Suceava și de aceea eram în pantaloni scurți, o cămășuță subțire, desculț și cu nimic pe cap, iar pentru cumpărături mama mi-a dat banii necesari și o frumoasă traistă de lână, țesută în multe culori, cum sunt covoarele bucovinene.

Spre ora 12, am ajuns cu bine la oraș. Am cumpărat numai caiete și manuale, pentru că cerneală, condei, penițe și

creioane mai aveam acasă și, la o adică, acestea le găseam și la magazinul mixt de la Măriței, căruia i se zicea, nu-ș' de ce, cooperativă sau chiar cumparativă.

Până la trenul de întoarcere mai aveam aproape trei ore și mă gândeam ce să fac, cum să le petrec – să mă duc în parcul central, la Cetate sau la Zamca? Când deodată, se stârni un vânt rece și, hodoronc-tronc, unde nu începe să toarne cu găleata. Mă cocoșasem, ca să protejez traista cu cărți și caiete. Ploaia era foarte rece, și până să mă adăpostesc sub streășina unui magazin de pe Strada Mare, eram ciuciulete. Bătea și vântul și, cu toate că m-am lipit de perete, din când în când mă plesnea câte o pală de apă rece.

Dârdâiam alături de alți câțiva oameni care, ca și mine, se adăpostiseră de ploaie. Când mă uit mai bine, sub aceeași streășină, dar mai încolo, se adăpostise și profesorul meu... (nu-i spun numele și ce materie ne predă; pot doar să vă garantez că era unul dintre cei mai îndrăgiți și respectați profesori de la școala noastră, un om foarte serios, mereu îmbrăcat frumos, ca și acum: costum, cămașă albă, cravată, pălărie asortată; mama care era învățătoare, deci colegă de cancelarie cu profesorul meu, zicea că el se poartă atât de îngrijit, pentru că e tânăr, cavalier adică. Mă rog...)

Mă vede și profesorul, eu îi dau bună-ziua, iar dânsul vine mai aproape de mine.

– Ce faci, Nelu? Ai înghețat, așa-i? Ar trebui să intrăm undeva, măcar să-ți storci cămașa.

– Aștept să stea puțin ploaia și o să mă duc la tanti Eliza, care locuiește pe a doua stradă de aici, pe Mihai Eminescu, – zic eu dârdâind, mă uit la profesorul meu, care are și el hainele ude, și-mi iau curaj: – Veniți și dumneavoastră, dom' profesor că... – mă uit insistent mai ales la haina și pălăria profesorului,

de pe care curgea apa ca de pe streășină. – Tanti stă aproape, – repet și încerc astfel să-l conving.

– Ei, dacă stă aproape... – acceptă profesorul invitația mai repede, decât mă așteptam.

Am prins un moment, când părea că ploaia se mai domolise, plecăm aproape în fugă spre strada Eminescu și în câteva minute ajungem la numărul 8, unde locuiau rudele mele – unchiul, tanti și fiica lor Ica, adică verișoara mea. Tanti Ștefania încă nu se întorsese din Siberia, unde fusese întâmplător deportată în urmă cu șase ani.

(Paranteză. Despre îngrozitoarea ei pățanie am mai povestit în alt loc; acum am să reiau foarte pe scurt. Tanti Ștefania era încă domnișoară, locuia împreună cu sora ei Eliza și era funcționară la Burdujeni; pentru cine nu știe, precizez că Suceava, Ițcani și Burdujeni formau un triunghi: între Suceava și Ițcani erau 4 kilometri, tot atâția între Suceava și Burdujeni, iar între Burdujeni și Ițcani, 3 kilometri. În aceea zi, tanti Ștefania nu a găsit trăsură la Burdujeni pentru a se întoarce de la serviciu acasă și s-a gândit să meargă cu vreun tren trei kilometri până la Ițcani, unde era sigură că va găsi trăsură. Era război, și trenurile circulau anapoda. Așa că tanti Ștefania s-a urcan într-un marfar, care spre nenorocirea ei, n-a oprit la Ițcani, ci în... Uniunea Sovietică. Ajunsă la Moscova, la unul dintre interogatorii a fost întrebată dacă știe limba germană. Ea a răspuns că știe. A fost suficient pentru a fi considerată spioană germană și trimisă în Siberia, de unde s-a întors peste nouă ani...)

Acasă le-am găsit pe tanti și pe Ica; unchiul era funcționar la bancă și în fiecare zi venea acasă la ora patru și jumătate.

– Sărut mâna, tanti, – spun eu zgribulit. – Dumnealui e domnul profesor... – și-i spun numele.

Domnul profesor îi sărută mâna pe care i-o întinsese tanti.

– Sunt încântată de cunoștință, – zice tanti, – dar poftiți înăuntru. – ne privește puțin îngrijorată. – Ar trebui să vă schimbați...

– Eu o să-mi scot haina, dacă-mi permiteți, – zice profesorul, – dar nepotul dumneavoastră e ud până la piele.

Apare și Ica și începe să râdă cu poftă, când mă vede în cel hal arăt, dar dă cu ochii de profesor și se potolește. Ica era cu cinci ani mai mare decât mine, era în ultima clasă de liceu, domnișoară, ce mai.

– Du-te cu Nelu dincolo, – îi spune tanti, – și dă-i să se schimbe cu ceva uscat. Dumneavoastră, domnule profesor, puteți pune haina aici, în cuier și poftiți în sufragerie.

Ica mi-a dat o pijama de-a ei, în care arătam cam caraghios, pentru că era prea mare, dar eu mă simțeam bine în lucruri uscate. Când am intrat și eu în sufragerie, tanti tocmai adusese o supieră aburindă. Am înțeles că am fost invitați la masă, dar nu m-am mirat, nu numai pentru că așa făcea tanti de fiecare dată când veneam la ea, ci pentru că știam că pe la noi, cum te duci la cineva, primul lucru pe care-l face e să te pună la masă, cum făcea și mama, când ne vizita cineva; mai târziu, am aflat că și prin alte părți există acest obicei. Arunc o privire în supieră și-mi dau seama că voi mânca supă de găină cu găluște. Îmi plăceau mai mult borșurile, adică acreala, dar după ce înghetașem în ploaia rece, nu era cazul să fac nazuri, iar o supă fierbinte era bine-venită. Am observat după fața profesorului, care ședea în capătul opus al mesei, că și dumnealui e încântat de o masă caldă.

Se mânca în liniște. Numai eu uneori, fără să vreau, mai zăngăneam cu lingura în farfurie, deși mă străduiam să n-o fac. În rest, ca să nu mă fac de râs față de profesorul meu, mân-

cam frumos, cum ne-a învățat mama, adică nu leorpăiam, nu clefăiam și nu-mi curgea din lingură când o ducea la gură.

La un moment, în acea liniște deplină, a răsunat un pârț gătit și prelung, ca un mieunat. Toți am înțeles că domnul profesor e cel căruia îi scăpase pârțul, cu toate că era clar că se străduise să-l oprească, de aceea și ieșise pârțul gătit și semăna cu un mieunat. Nici tanti, nici Ica n-au reacționat în niciun fel, ca și când n-ar fi auzit nimic, numai eu am oprit lingura în drumul ei de la farfurie la gură, dar pentru o clipă foarte scurtă și cu toate astea domnul profesor m-a observat. Apoi toți am continuat să mâncăm în aceeași liniște, și momentul stânjenitor ar fi trecut. Dar după vreun minut, îl auzim pe domnul profesor:

– Pardon...

Abia atunci Ica a pufnit în râs, dar tanti Eliza a privit-o atât de tăios, încât ea tăcu, și masa a continuat în liniștea de dinainte.

Spiru Vergulescu

Sincer să fiu, nu-mi amintesc împrejurarea în care l-am cunoscut pe Spiru Vergulescu, viitorul mare pictor. Știu însă anul: la sfârșitul lui 1955. Eram amândoi studenți în București. Eu la Filologie, el la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu”, dar locuiam în cămine studențești diferite. Spiru la cel de pe Dorobanți, lângă Cinema „Volga”, iar eu la cel de pe strada Matei Voievod 77, în care azi se află de o bună bucată de vreme Academia de Teatru și Film (sau cum îi mai spune, că au apărut o groază de „academii”, până și de fotbal...Păi cum!).

Distanța între căminele noastre era destul de mare, dar Spiru mă vizita uneori des, iar eu am fost la căminul lui doar de două-trei ori. Mi se părea însă ciudat că Spiru, bucureștean fiind, stătea totuși la cămin. Motivul mi l-a explicat el abia mult mai târziu.

Prietenia noastră s-a consolidat în vara anului 1956, când Spiru făcea practica studențească la Suceava și a venit de câteva ori la noi la Măriței, ba i-a făcut mamei mele un portret în ulei pe carton și a intitulat portretul „Țarina” (mama mea avea atunci 38 de ani și era încă foarte frumoasă). L-am vizitat și eu pe el la Suceava. Ne-am urcat împreună pe dealul Cetății, de unde se vedea în vale satul Ipotești. Spiru

s-a apucat să picteze panorama satului văzută de sus. Majoritatea caselor erau înecate în verdeața grădinilor și a livezilor, încât li se vedeau mai mult acoperișurile de șindrilă și tablă. Unul dintre acoperișuri era de un roșu aprins (dat cu grund sau vopsit). „Îl fac așa, roșu, dar o să spună lumea că am înnebunit...” – s-a scuzat el. „Nu prea mă pricep la pictură, – i-am zis eu, – dar și în această artă, ca în toate celelalte, sunt convins că trebuie să ai curaj, să ieși din coloană. Iar pata asta roșie de pe lucrarea ta îi dă o notă aparte, un punct de sprijin. Așa mi se pare”

Din toamnă, după începutul anului universitar, ne vedeam și mai des. Eu cântam în corul Universității, dirijat de Nicolae Ciobanu. Tot el a organizat și un cor ucrainean, compus nu numai din studenți, dar și din ucraineni mai vârstnici (majoritatea, refugiați din Bucovina). La repetiții și la spectacole, corul ucrainean era acompaniat la pian de Ileana Mironescu, profesoară la liceul de muzică.

La unul dintre concerte, i l-am prezentat pe Spiru Ilenei Mironescu. Între noi trei s-a înfiripat o frumoasă prietenie, despre care am vorbit în postfața la volumul **Poeme filocalice** de Alexandru Mironescu, tatăl Ilenei. Și, pentru că acest volum este o raritate (în afara câtorva exemplare, tot tirajul îi fusese expediat Ilenei Mironescu în Elveția, pentru că ea finanțase editarea cărții tatălui ei), voi reda aici textul postfeței mele, după care voi continua depănarea amintirilor despre prietenul Spiru Vergulescu.

În loc de postfață¹¹

Pentru un tânăr de 18 ani, născut și crescut la țară, Bucureștii anilor cincizeci păreau, după perioada liceului-inter-nat într-un orașel de la marginea de răsărit a României, o imensă metropolă, în care totul îmi apărea extraordinar și supradimensionat: Gara de Nord, clădirile înalte, lărgimea străzilor, tramvaiele, iluminatul nocturn, Cișmigiul, Stadionul „23 August”, cinematografele. Unele lucruri aveau chiar mă-rețe și-mi trezeau un sentiment de intangibilitate: teatrele și mai ales actorii lor, Șoseau și Herăstrăul, Casa Scânteii, Hipodromul, muzeele, Opera, profesorii noștri (Tudor Vianu, Al. Rosetti, Iorgu Iordan, Al. Graur, Jaques Byck, mai apoi

¹¹ Această Postfață am scris-o la volumul de versuri **Poeme filocalice** de Alexandru Mironescu, pe care îl redactasem și care apăruse în 1999 la Editura Episcopiei Sloboziei și Călărașilor cu binecuvântarea PS Nifon. Editarea fusese finanțată de Ileana Mironescu, fiica Profesorului, care, împreună cu soțul ei Titu și cele două fete ale lor, locuia de vreo douăzeci de ani în Elveția. În anul 2000, Spiru și Gunka, soția lui, i-a vizitat pe Ileana și pe Titu, cu care prilej el a văzut **Poemele filocalice** și, după ce a citit postfața mea, i-a scris o scrisoare PS Nifon, în care lăuda apariția poemelor lui Al. Mironescu într-un volum masiv, elegant, cu prefete ale ierarhilor Bartolomeu Anania și Nifon Mihăiță și cu posfața mea, la care a avut următoarea obiecție: nu el m-a invitat pe mine la familia Mironescu, ci eu pe el. Așa e. Memoria îmi joacă uneori feste. Iată cum se întâmplase. Eu cântam în Corul Universității și în Corul ucrainean, ambele dirijate de celebrul dirijor și muzician Nicolae Ciobanu. Corul era acompaniat la pian de Ileana Mironescu, profesoară de pian la Liceul de muzică „George Enescu”; cu Ileana mă împrietenisem. Într-o seară de sfârșit de noiembrie 1955, l-am invitat pe Spiru la concertul pe care-l dădea corul în sala Casei Prieteniei Româno-Sovietice din strada Batiștei. Atunci i l-am prezentat Ileanei Mironescu. Așadar, eu îl invitasem pe Spiru să mă însoțească în vizită la familia Profesorului Alexandru Mironescu și nu el pe mine. De altfel, acesta e un amănunt fără importanță.

George Călinescu), Radioul și, probabil, și altele câteva, care acum mi se par normale. Atunci, de pildă, nu-mi venea să cred că locuiesc în același oraș cu Mihail Sadoveanu și cu alți mari scriitori, pe care nu îndrăzneam să sper că-i voi vedea vreodată aieva. (Până să vin în București, singurul scriitor pe care-l văzusem în carne și oase fusese Mihai Gafița – ne vizitase liceul la invitația profesoarei noastre de Română, cu care cică fusese coleg de facultate –, dar aflasem că el e critic literar, nu scriitor, adică, după mintea noastră, un fel de muscă la arat...)

Încă nu-mi revenisem din prima uluială după cunoștința cu Capitala (era în iarna 1955-56), când pictorul Spiru Vergulescu (atunci, student și el, dar la Arte Plastice) mă invită să-l însoțesc într-o vizită la Profesorul Alexandru Mironescu. De fapt, nu la Profesor (despre care îmi spusese că predă la Facultatea de Chimie, deci neinteresant pentru un plastician și un filolog, dar pentru că era profesor universitar, noi îl plasam totuși într-o sferă inaccesibilă nouă), ci la fiica acestuia, Ileana. „Suntem poftiți să ascultăm câteva sonate de Chopin, – îmi explică Spiru. – Îți place Chopin?” Mi-era rușine să recunosc că abia dacă auzisem de acest nume, că nu pășisem niciodată într-o sală de concerte, iar singurul aparat de radio pe care-l văzusem până să vin în București era cel din laboratorul de fizică al liceului.

Din Piața Rosetti, am cotit pe strada Italiană sau Vasile Lascăr, am pătruns într-un bloc masiv, arătos, cu scări de marmură, construit, desigur, în perioada interbelică. Am sunat la ușa apartamentului și peste puțin timp ne-a deschis doamna Mironescu. Am fost surprins de această apariție absolut neobișnuită. Sunt, fără îndoială, multe femei frumoase și elegante, multora le stă bine pieptănătura linsă și cu coc strâns, în armonie cu zveltețea lor maiestuoasă, multe femei au chipul

luminat de inteligență și bogăție sufletească, multe femei zâmbesc mai mult cu ochii, glasul multor femei e un fel de cântec. Dar sunt rare femeile care au toate acestea la un loc. Doamna Mironescu era o astfel de femeie.

*În acea după-amiază nu l-am cunoscut pe domnul Profesor Alexandru Mironescu. În schimb, în camera de studiu a Ilenei mă așteptau alte emoții. Nu, din păcate, nu e vorba despre Chopin. Sonatele lui, în afara unei adieri romantice pe care abia o dibuiam, nu spuneau nimic ignoranței mele. Mai puternic mă impresionase instrumentul, despre care nu știam sigur dacă e pian sau pianină. În schimb, m-am bucurat nespus, când am aflat că fratele Ilenei, Șerban, e, ca și mine, student la Filologie, dar în anul III, la limbi clasice: mi se părea că acest lucru stabilea un fel de înrudire, o legătură între mine și familia Mironescu. Dar emoția care m-a amuțit și mi-a împăienjenit ochii a fost provocată de un volum al lui Camil Petrescu, pe care acesta i-l dăruise Ilenei cu dedicația: Tinerei și talentatei pianiste... Tinerei și talentatei profesoare de pian... Sau cam așa ceva. Nu vorbele contau atunci, ci faptul că priveam scrisul autentic și semnătura unui geniu! Îl descoperisem pe Camil Petrescu cu un an în urmă, citindu-i **Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război**. Nu-mi credeam ochilor că am în față chiar scrisul lui. Încremenisem cu cartea în mâini și nici nu mai țin minte cum s-a încheiat prima noastră vizită la familia Mironescu.*

Dar de atunci, timp de vreo doi ani, voi reveni săptămânal, când cu Spiru Vergulescu, când singur, pentru concertele-lecție pe care ni le dădea Ileana.

Într-una dintre următoarele vizite, îl voi cunoaște și pe domnul Profesor. Era în salon. Avea pe cineva în vizită. Un bărbat, care tocmai se ridicase să plece. Amfitrionul purta o elegantă

*haină de casă. Dar mai întâi, despre salonul familiei Mironescu. Nu știu dacă-i spuneau salon sau sufragerie. Era o încăpere spațioasă, toropită în lumină blândă, cu mobilă masivă de un rustic stilizat, dintre care o personalitate aparte avea masa lungă, înconjurată de mai multe scaune cu spătar foarte înalt, ca în sfaturile domnești, cu pereții plini de icoane vechi, de candelă și gravuri. Când i-am fost prezentați, Alexandru Mironescu ne-a invitat să luăm loc la impozanta masă, s-a arătat interesat de studiile noastre și, timp de câteva zeci de minute cât a durat întrevederea noastră, a dovedit vaste și profunde cunoștințe de literatură și arte plastice. Poate din acest motiv s-a pus între noi și Profesor o barieră, o distanță pe care n-am putut-o desființa niciodată. Vastele lui cunoștințe din domenii care n-aveau nicio legătură cu chimia ne-au determinat să-l urcăm pe Alexandru Mironescu într-un turn destinat (cel puțin asta era convingerea mea) exclusiv scriitorilor, de vreme ce ei sunt singurii oameni care știu totul. Iar Profesorul Mironescu lăsa impresia că știe totul. Numai noi nu știam că Alexandru Mironescu era și scriitor, autor al câtorva romane, despre care a pomenit și George Călinescu în celebra sa **Istorie a literaturii române...***

Să fi fost intuiția mea și a lui Spiru Vergulescu atât de exactă? Probabil. Pentru că atunci nici noi, nici alți oameni mult mai apropiați lui nu știam că Alexandru Mironescu e și poet, că în acea vreme și mai ales mulți ani după aceea – rob de dragoste, rob de deznădejde și de dor, ros de bănuieli, de îndoieli dureroase și ingratitudini, dar niciodată de ură – trudea la aceste poeme filocalice, a căror strună, la cea mai ușoară atingere, reverberează un perpetuu ecou: Nădejdea mea este Domnul.

În 1958, vizitele noastre la familia Mironescu s-au întrerupt brusc. Într-o zi, după ce am sunat la ușă, ne-a deschis, ca de

obicei, doamna Mironescu. Ne-a răspuns rece la salut și s-a postat în prag ca o santinelă neînduplecată. A zis hotărât și fără inflexiuni: „De azi, să nu mai veniți la noi!”. Perplexitatea noastră, probabil, a determinat-o să îndulcească puțin tonul: „E mai bine și pentru noi, și pentru voi...”, – a mai zis și a închis ușa.

Ore întregi am căutat cu Spiru Vergulescu o explicație pentru această schimbare de atitudine atât de radicală. Să fi făcut noi vreo gafă impardonabilă, vreo necuviință, să fi spus vreo vorbă nelalocul ei? Nu găseam nimic.

Peste o vreme, Spiru mi-a spus (nu știu de unde aflase) că familia Mironescu fusese lovită de nenorocire: domnul Profesor și fiul său Șerban fuseseră arestați. Nu cunoșteam motivul, dar se vorbea că au fost condamnați la ani grei de temniță. Mai târziu, am aflat că fuseseră condamnați pentru vina de a fi făcut parte din grupul membrilor **Rugului aprins** care se întrunea la Mănăstirea Antim din București.

După 1964, am aflat că cei doi ieșiseră din pușcărie, împreună cu majoritatea deținuților politic, dar nu ne-am mai văzut. Cu Ileana și cu soțul ei am mai vorbit în acei ani, din când în când, până să plece în Elveția.

Și, deodată, această surpriză din partea Profesorului Alexandru Mironescu: un volum de poeme! Și nu numai pentru mine, ci, probabil, pentru cei mai mulți dintre cei (câți or mai trăi?) pe care i-a înfrățit **Rugul aprins**.

Protoiereu Corneliu IROD

Dar iată cum am ajuns la cele relatate în Postfață.

Ziceam că Spiru venea destul de des la mine la căminul studentesc din Matei Voievod 77. Ne împrietenisem, deși ne

despărțeau unele lucruri. Astfel, Spiru nu făcea niciun sport și nici nu era pasionat de vreo disciplină sportivă, în timp ce eu jucam fotbal, patinam, schiam și-mi plăceau toate sporturile. El nu se ducea nici la dans, iar eu nu era săptămînă să nu mă duc undeva să dansez. Nici de fete nu era Spiru interesat – singura sau aproape singura lui preocupare era arta și cultura. Ce-i drept, ambilor ne plăcea teatrul și filmul. Iar în unele acțiuni culturale Spiru era chiar foarte activ. Astfel, în vara anului 1958, am plecat împreună în comuna Udești din județul Suceava pentru a-l comemora pe poetul Gavril Rotică (1881-1952) în satul lui natal. (Spiru o cunoștea pe văduva poetului, care locuia în București și căreia îi promisese această acțiune. Tot de la ea aflase că pe poet în chema, de fapt, Rotariu – cu accentul pe **a**, nu pe **i** –, dar pentru că era mic de statură, a fost poreclit Rotică, poreclă pe care și-o luase și ca pseudonim literar.) La manifestare (de la care am câteva forografii) au participat vreo treizeci de persoane, între care și Rotariu (și mai nu știu cum), nepotul poetului, șef al Agenției CFR Suceava. Celor prezenți Spiru și cu mine le-am vorbit despre viața poetului Gavril Rotică, supranumit Goga al Bucovinei, și le-am citit câteva poezii din volumele **Cântarea suferinței** și **Paharul blestemat**. Acțiunea noastră s-a bucurat de succes, pentru că mult mai târziu, scriitorul Eusebiu Camilar, udeștean și el, mi-a spus că în sat comemorarea poetului Gavril Rotică fusese considerată un mare eveniment.

Într-o seară, Spiru mi-a mărturisit un lucru ciudat. El se născuse la Slatina, însă pentru că mama lui Maria era oarbă, băiatul a fost dat „de suflet”, spre creștere la fratele mamei Ion, cizmar în București, a cărui soție Aglaia, deci mătușa lui Spiru, l-a crescut cu grijă și dragoste de mamă. Și Spiru o iubea ca pe o mamă, dar, după ce crescuse, a simțit pentru ea și o

altfel de dragoste și, ca să evite o catastrofă morală, Spiru a preferat să se mute la căminul studențesc.

De obicei, Spiru venea la mine după-amiază sau seara devreme, dar pe la începutul lui decembrie 1958, m-am pomenit că vine târziu, pe la nouă și ceva seara. Radia de bucurie și mă rugă să ieșim la o scurtă plimbare. Am înțeles că vrea să-mi spună ceva, fără să audă și alți colegi de-ai mei din dormitor. Am ieșit și am pornit încet pe Matei Voievod spre strada Agricultori. Abia am făcut câțiva pași, și Spiru m-a oprit, smucindu-mă ușor de cot:

– Nelule, m-am îndrăgostit! – a izbucnit el. – Ce părere ai? – râdea el fericit.

– Mă bucur, Spirule. Bravo! Era timpul.

– Și cred că mă însor!

– Păi, așa, hodoronc-tronc?... Și cine-i fata de care te-ai îndrăgostit subit și atât de rău, că vrei s-o iei de nevastă?

– Gunka.

– Cum?

– O cheamă Gunka. E bulgăroaică.

– Bulgăroaică?

– Da. Gunka e chiar din Bulgaria, din Sofia. E studentă la Conservatorul din București. Studiază violoncelul, – turui vesel Spiru.

– Și cum v-ați cunoscut?

– Stai să vezi. Am fost cu doi colegi la Ambasada Bulgariei, la un fel de „Ziua tineretului”. Acolo ne-am cunoscut și cred că mă însor cu ea.

– Cum adică? Ești nebun?! Abia v-ați cunoscut și gata? Așteaptă puțin să...

– Nu știu cum să-ți explic. Dar de cum am văzut-o, mi-am dat seama că Gunka e perechea mea, jumătatea mea. I-am spus și

ei, când am condus-o la căminul pentru studenții străini, cel din Piața Rosetti. Pur și simplu, sunt fericit! Măine mă întâlnesc iarăși cu ea!

Spiru m-a vizitat și în seara următoare. A dat buzna în dormitor, desfigurat și hohotind de plâns.

– Ce-i cu tine, Spirule, ce s-a întâmplat?! Ce-ai pățit?

Nu putea vorbi de plâns.

– Uite, bea puțină apă și să ieșim la aer.

L-am condus în curtea căminului și, după ce s-a mai liniștit, mi-a povestit ce i s-a întâmplat: a aflat că Gunka e oarbă.

– Păi, ieri nu ți-ai dat seama că e oarbă?

– Nu. Pentru că ea a orbit de curând și încă nu are privirea fixă, iar când vorbește, se uită la om ca și când l-ar vedea. Iar ieri, când am condus-o la cămin, era seară cu lumină puțină, eram în grup, ea mă ținea de braț, așa că... – mă lămurii Spiru și iar izbucni în plâns. – Sunt nenorocit!

– Stai puțin, liniștește-te, – încercam eu să-l potolesc. – Să vorbim mai la rece...

– Ce să vorbim? Că după ce că e oarbă, Gunka e... Adică vreau să spun că mai e un lucru îngrozitor: tatăl ei e mare șef în Ministerul Sănătății din Bulgaria, pare-mi-se, ministru adjunct. Și acum toată lumea o să spună că – ce, dacă-i oarbă? – mă însor cu ea, pentru că e fată de ministru. Îți dai seama?!

– Și chiar ai de gând să te însori cu ea?...

– Bineînțeles!

– Poate ar trebui să mai stai puțin, să judeci lucrurile cum trebuie. Îți dai seama, Spirule, ce obligații îți asumi? Toată viața o să...

– M-am gândit la toate. O iau de soție, fără să-mi pese de bârfe! O să am grijă de ea! Și poate își va recăpăta vederea,

cum s-a mai întâmplat, deși profesorul Vancea¹² îi dă puține speranțe...

Aflasem de la Spiru că tatăl Gunkăi studiasse medicina în România și că fusese coleg cu Petre Vancea.

Gunka era elevă la Liceul de muzică din Sofia când începuse să-și piardă vederea (se pare, din cauza degenerescentei nervului optic). Tatăl o trimise imediat în România la colegul lui. Petre Vancea a stopat agravarea bolii și i-a recomandat fetei să întrerupă școala, să poarte permanent ochelarii de protecție prescriși, să evite lumina puternică a soarelui și să nu citească nimic un an de zile. Fata s-a întors acasă și a respectat cât de cât indicațiile medicale și tratamentul doar vreo două luni, după care, ca să nu piardă un an de studii, a reluat școala, dar la terminarea liceului începuse să orbească din nou, până și-a pierdut vederea de tot. A fost trimisă iarăși în România, dar nu s-a mai putut face nimic. Gunka s-a înscris la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București în speranța că doctorul Petre Vancea va mai face o minune. Din păcate, nu a reușit.

Spiru și Gunka s-au căsătorit, au primit un apartament cu două camere în Piața Palatului, vizavi de blocul-turn.

După terminarea studiilor, Gunka a fost numită profesoară de violoncel la Liceul de muzică din strada Principatele Unite, iar Spiru a fost repartizat la Televiziunea Română, dar n-a suportat programul strict și disciplina din această instituție. A demisionat și a devenit liber-profesionist.

I-am vizitat de mai multe ori în apartamentul lor din Piața Palatului. De fiecare dată mă impresionaau câteva lucruri: mai

¹² **Petre Vancea** (1902-1986) – oftalmolog român, membru corespondent al Academiei, profesor la Iași și București. L-am cunoscut, era un om minunat. (C. Ir.).

întâi, Gunka ținea să-mi prepare ea cafeaua. Mă uluia siguranța ei cu care umbla la aragaz, cum aprindea focul, cum doza apa și cafeaua și mai ales cum o aducea, fără s-o verse, și mi-o punea în față; apoi, apartamentul lor arăta ca o expoziție – pe absolut toți pereții atârnav lucrările lui Spiru, iar Gunka îmi descria fiecare lucrare, ca și când le-ar fi văzut! Un lucru aproape de necrezut: Spiru pictase și parchetul din cele două camere ale apartamentului, care a rămas ca o expoziție permanentă și după ce Spiru, devenit un pictor cunoscut, obținuse un spațios atelier în fostul cămin studentesc din strada Doamnei.

După 1990, în fiecare an pe 10 ianuarie, Spiru Vergulescu organiza în apartamentul său o expoziție tematică, la deschiderea căreia invita unul-doi critici de artă și câțiva prieteni. Cele trei-patru picturi de dimensiuni mari pe care le expunea în hol și sufragerie aveau de fiecare dată aceeași temă: Hristos Mântuitorul – ba Drumul Crucii, ba Răstignirea, ba Pogorârea de pe Cruce, ba Învierea Domnului. După vizionare, urmau discuții privind arta pictorului Spiru Vergulescu, dar și discuții teologice, legate de scenele realizate de artist.

Apoi, timp de mai mulți ani, ne-am văzut tot mai rar. Din cauza mea. Deși locuiam în București, făceam naveta la Pucioasa, la Gălbinași, la Oltenița sau la Slobozia. Vorbeam din când în când la telefon sau ne întâlneam întâmplător pe Calea Victoriei sau pe Bulevard în dreptul Cișmigiului, când ieșeam la plimbare, eu cu Genoveva și fetița noastră Maria, iar Spiru cu Gunka.

În sfârșit, a venit povestea **Poemelor filocalice**. Interesantă și ea. În toamna anului 1998, PS Nifon se întorsese din Elveția și-mi spune (eram protopop de Oltenița și membru în Consiliul Eparhial al Episcopiei Sloboziei și Călărașilor, păstorită de PS Nifon) că a cunoscut-o la Geneva pe fiica

Profesorului Alexandru Mironescu, unul dintre membrii marcanti ai grupării „Rugul aprins” (Părintele Episcop Nifon nu știa că eu i-am cunoscu și pe Ileana, și pe tatăl ei), care i-a propus ca Episcopia Sloboziei și Călărașilor să publice volumul de poeme al tatălui ei, dar că ea nu are manuscrisul, că Al. Mironescu i-l lăsase spre păstrare Părintelui Grigore Băbuș, directorul Bibliotecii Sfântului Sinod. PS Nifon mi-a încredințat mie sarcina redactării volumului de poeme. Mai întâi, m-am dus la Părintele Băbuș (o minunăție de om!), care mi-a spus că nu are manuscrisul, ci o xerocopie după dactilograma poemelor și mi-a pus în barțe un dosar cu câteva sute de pagini. M-am apucat de redactat, și așa-zisul „manuscris” mi-a dat destulă bătaie de cap: xerocopia era pe alocuri greu de descifrat, iar textul poemelor trebuia „pieptănat” în multe locuri (ritm, rimă, ortografie). Dar la începutul anului 1999, **Poemele filocalice** ale lui Alexandru Mironescu au apărut într-o masivă și frumoasă ediție. Întregul tiraj, cu excepția câtorva exemplare, a ajuns la Geneva, la Ileana Mironescu, pentru că ea finanțase tipărirea.

Iar Spiru Vergulescu, după cum am spus, vizitând-o pe Ileana prin 2000 sau 2001, a văzut la ea volumul de poeme, l-a citit, a citit și postfața mea și i-a scris o frumoasă scrisoare Părintelui Nifon, în care a făcut menționata corectare, că adică eu i-am prezentat-o pe Ileana lui și nu el mie.

Din păcate, în acei ani noi nu ne-am mai văzut (scrisoarea lui Spiru mi-o dăduse PS Nifon), iar Spiru – știam asta – era foarte ocupat cu înființarea la Slatina a „Casei-muzeu Gunka și Spiru Vergulescu”.

De la Spiru Vergulescu am o singură lucrare, un ulei de 25/22 centimetri, intitulată „Șirul canonicilor” (din Oradea) și care, înrămată, stă pe peretele camerei mele de lucru. Pe

spatele picturii, Spiru mi-a scris: „Lui Corneliu Irod, preot și nu în cele din urmă scriitor cu har la cei 50 de ani pe care-i așteaptă cu bucurie și speranță în restul până la o sută, urându-i sănătate deplină și viață veșnică prin ceea ce va lăsa după sine. Cu profundă prietenie, Spiru Vergulescu. 19 iunie 1987, București.”

Am aflat din presă că Spiru Vergulescu s-a stins din viață în aprilie 2007 la vârsta de aproape 73 de ani. Așa se termină uneori unele prietenii. Degeaba regreti după aceea...

Un japonez la Sulina

N-o spun nici ca să mă laud, nici ca să stârnesc invidii, ci în contul unor plăcute amintiri. A fost o vreme, când, împreună cu soția, iar mai apoi și cu fiica noastră Maria, o parte din concediu ne-o petreceam în Delta Dunării – 26 de ani, an de an, la Sfântu Gheorghe, iar după aceea – din varii motive: schimbare de decor, aprovizionare mai bună, marea ceva mai aproape, dar și din alte motive – încă alți 5 ani la Sulina. Însă, din păcate, de 17 ani n-am mai fost în Deltă. Și tare m-aș mai duce! Dar de, ce să-i faci? Bătrânețe – haine crețe... (vorba prietenului Gheorghe Tomozei; în iarna lui '83, am fost și cu el la Sfântu Gheorghe, în februarie. Aveam de scris ceva despre iarna în Deltă, și am găsit o vreme de luna mai...).

În 1971, când ne-am început vacanțele în Delta Dunării, la Sfântu Gheorghe, pentru casă și masă, mai exact două mese exclusiv din pește, „scursanții” (așa îi numeau localnicii pe turiști, stâlcind cuvântul ucrainean *ekskursant*) plăteau 12 lei pe zi de persoană. Dar ce însemna suma de 12 lei? Iată pentru comparație: o franzelă costa 2,50 lei, iar un pachet de țigări „Snagov”, 8 lei. Așa că 12 lei era incredibil de ieftin, nu?

În primul an, am stat două săptămâni la Vasea Carpov, pescar de mare, dascăl la biserica din sat, bețiv, dar om foarte cumsecade, în comparație cu Cristina, nevasta lui, care nu era nici prea cumsecade, nici prea gospodină și, pe deasup-

ra, în casa lor ne mâncau puricii. De aceea, în anul următor ne-am cazat chiar la vecinii lor, la Maria și Matei Varenic, oameni deosebiți: Matei era și el pescar de mare, iar Maria, o gospodină grozavă, iar de purici la ei nici vorbă! De aceea am și venit la familia Varenic în fiecare vară, timp de 25 de ani și niciodată n-am stat mai puțin de trei săptămâni.

În cei 26 de ani în care ne-am petrecut o parte din vacanțe la Sfântu Gheorghe, am fost martori sau chiar participanți la unele momente nu numai memorabile, ci de-a dreptul istorice.

La început, în primii 10-12 ani, în Sfântu Gheorghe, nefiind nicio fântână în tot satul, apa din Dunăre era folosită la toate: apă de băut, de gătit, de spălat, de udat grădina ș.a. Abia prin 1981 sau '82 s-a construit o stație de filtrare și tratare a apei, și toată lumea și-a tras apă curentă, adică o cișmea în curte.

Între sat și malul mării se întindea un adevărat deșert – du-ne înalte de nisip dogoritor. Într-o bună zi – cred că era în 1975 sau 1976 – un excavator puternic a nivelat dunele și a început săparea câtorva canale, patru, pare-mi-se, de la Dunăre spre farul nou, adică paralel cu malul mării și perpendicular pe fluviu; erau late de vreo opt metri și adânci cam de doi, iar apa adusă din Dunăre a făcut minuni: în câțiva ani, întinderea dintre sat și mare s-a umplut de vegetație; erau, ce-i drept, buruieni și iarbă roșcată pricăjită, tufe pitice de cătină albă și mărăcinișuri, dar nu mai era întinderea cu dune de nisip, ba chiar ieșiseră vacile oamenilor la păscut. Și chiar dacă în timp canalele s-au colmatat și au secat, vegetația a rămas până-n ziua de azi.

Cele patru canale fuseseră săpate de Șerban Marin, un băiat simpatic (cred că nu avea încă treizeci de ani) și excavatorist priceput. De aceea după terminarea celor patru canale, Direcția de îmbunătățiri funciare, al cărei salariat era, i-a încredin-

țat o lucrare și mai importantă: săparea canalului Sfântu Gheorghe-Sulina – lat de 12 metri, adânc de 3-4 metri și lung de 32 de kilometri. Un băiat de toată isprava! A stat câțiva ani în gazdă la Matei Varenic. Între Șerban și Dorina, fiica gazdei, se înfiripase o poveste de dragoste, și toată lumea era sigură că cei doi se vor căsători. Însă evenimentul n-a avut loc dintr-un motiv, pe care nu vreau să-l dezvălui, pentru a nu întina memoria unor oameni dragi.

În 1978, canalul Sfântu Gheorghe-Sulina era gata. Se afla la vreun kilometru în amonte de sat, perpendicular pe Dunăre. Pământul și nisipul excavat înălța cele două maluri, formând un fel de diguri, care s-au acoperit curând cu vegetație – stuf, iarbă, tufe de răchită și cătină, ciulini argintii și vineții. Pe digul dinspre sat treceau vitele la pășune. La acest canal veneam foarte des cu soția la o partidă de pescuit.

În august 1980, ne aflam iarăși la Sfântu Gheorghe pentru trei-patru săptămâni. Într-o după-amiază, eu și Genoveva dădeam la pește în noul canal Sfântu Gheorghe-Sulina, iar Maria, care încă nu avea trei ani, se juca cu lopățița și căldărușa în nisipul din spatele nostru. Era o zi toridă, și peștele, se-nțelege, nu prea cădea la undiță. La un moment, fetița ne-a întrebat: „Ce e asta?” – arătându-ne o ciupercă albă. „E o ciupercă. Unde ai găsit-o?” – am întrebat noi, recunoscând ciuperca de bălegar. „Acolo. Sunt multe.” Abia atunci am observat că spre stânga noastră, pe digul canalului, se vedea un adevărat covor de ciuperci albe. Și cum pește nu se prindea, am umplut o sacoșă mare cu ciuperci și am plecat acasă. „E normal să fie ciuperci aici, – a conchis Genoveva, – că doar pe aici trece zilnic cireada de vaci.” Localnicii însă nu dădeau nicio importanță acestor ciuperci, probabil, considerându-le otrăvitoare. Iar noi, întorși acasă, am spălat ciupercile, și Genoveva se pregătea să facă o

tocăniță. „Doamnă doctor, aveți grijă, să nu fie otrăvitoare...” – îndrăzni Matei s-o prevină pe Genoveva. Iar când a văzut că ea a pus câteva ciuperci pe plită și i-a dat fetei să mănânce, s-a speriat de-a binelea. Dar când tocănița fusese gata, iar noi am mâncat cu poftă și n-am pățit nimic, au îndrăznit și gazdele noastre, Maria și Matei, să guste.

Vestea că pe digul canalului nou sunt ciuperci comestibile s-a răspândit repede. Mai întâi Agafia, vecina de peste drum, a venit să ne ceară amănunte, după care le-a spus noutatea celor vreo zece „scursanți” bucureșteni găzduiți la ea. Aceștia au dat fuga la canal, au umplut câțiva saci cu ciuperci și cu „pasagerul” de noapte au plecat la Tulcea (în acei ani, la București, kilogramul de ciuperci costa 24 de lei).

După descoperirea fetei noastre Maria și până-n ziua de azi, la Sfântu Gheorghe se mănâncă ciuperci (în sensul exact al termenului...).

Am lăsat la urmă o frumoasă întâmplare, petrecută în a doua vară a venirii noastre la Sfântu Gheorghe și despre care am mai scris. Este vorba despre pescuitul la carmace a sturionilor în Marea Neagră. Brigada de pescari de mare era compusă la Sfântu Gheorghe din 15 bărci mari, mahune, a câte trei oameni în fiecare barcă. Ieșirea în larg se făcea la ora unu noaptea de la „brigadă” (adică de la căsuțele de pe malul celălalt al Dunării, vizavi de sat). Mahunele erau remorcate de un barcăz. De prima barcă, legată de vas cu un odgon lung, se prindeau în V întors și tot cu odgoane lungi două rânduri de câte șapte mahune, încât brigada plecată la pescuit părea un șir de cocori. Astfel ieșeau în larg, dincolo de cele 12 mile ale apelor românești, unde își aveau „sculele”, carmacele adică.

Îmi doream să asist și eu măcar o dată la pescuitul sturionilor, dar când i-am mărturisit lui Matei această dorință, el mi-a

răspuns temător că nu se poate, că e periculos, că eu nu am aprobare să ies în apele internaționale ale mării, adică să ies din țară, că pescarii au, și-apoi, m-ar opri grănicerii ș.a.

Într-o zi, m-am întâlnit cu Vasea Carpov, vecinul, cel la care locuisem în primul an, și nu știu cum venise vorba (ba știu!) că aş vrea să văd cum se pescuiește la carmace. „Păi, hai cu noi, dom’ Cornel, că am rămas în barcă numai eu și Chiril, că Mitea e bolnav.”

(Am aflat mult mai târziu de ce mă refuzase Matei: de teamă, ca orice Stan Pățitu. Cu ceva vreme în urmă, el făcuse un an de pușcărie. Nevinovat. Îl suplinise o lună pe cumnatul lui, gestionar la magazinul din sat. În acea lună a venit controlul și a constatat o lipsă în gestiune. Matei se știa nevinovat, știa că nu furase, dar lipsa era lipsă. Degeaba a bănuir că îl înșelaseră cei care făceau aprovizionarea magazinului, pentru că nu putea dovedi acest lucru. Așa că bietul Matei, altfel un om foarte cumsecade și cinstit – și lucru rar la pescari: marea lui pasiune era cititul, mai ales al romanelor – s-a ales cu un an de închisoare, iar acum sufla și-n iaurt.)

Am plecat, deci, în larg cu Vasea și Chiril. Era trecut de unu noaptea. Barcazul remorca cele 15 mahune, în care pescarii se și culcaseră pentru un somn de mai bine de trei ore. Pe mine Vasea m-a sfătuit să stau și eu culcat, ca să nu atrag atenția grănicerului din gheretă. „Da’ ăla doarme dus!...” – râse Chiril. Am stat culcat în barcă până dincolo de vărsarea fluviului în mare. Apoi m-am așezat pe capacul lăzii (ambele capete ascuțite ale mahunei erau transformate în lăzi cu capac, în care pescarii țineau tot felul de lucruri și unelte: două harpoane, pistolul și cutiile cu rachete, pelerinele de ploaie, o pernă umplută cu cârpe ș.a.). Priveam curios în jur, dar nu se vedea mare lucru: cerul spuzit de stele și apa neag-

ră a unei mări destul de liniștite. Abia când începuse să se crape de ziuă, se zăreau cele câteva bărci din față, cele din spatele bărcii noastre, barcașul și întinderea nesfârșită de apă. Iar când orizontul se înroșise înaintea răsăritului, pescarii începură să se trezească. În fiecare mahună scăpărau chibrituri și se aprindeau țigări. Deodată, barcașul scoase un semnal răgușit, pentru a anunța pe cei din ultima mahună, după cum mi-au explicat Vasea și Chiril, că ne apropiem de „scula” lor și, deci, va trebui să se desprindă din „șirul de cori”. Atunci am observat în stânga noastră un rând nesfârșit de pari, înfiți în plute cât doveacul și legați între ei cu o funie pe care se înșirau plute mai mici. Distanța între pari era cam de 15-20 de metri. Capătul celălalt al șirului de pari care se unduia pe marea liniștită nu se vedea. Vasea mi-a spus că fiecare barcă își are „scula” ei. De funia care se vede plutind pe suprafața apei, din jumătate în jumătate de metru, pe sfori de 70 de centimetri, sunt legate carmacele, adică niște cârlige precum cele de undiță ca formă, dar mult mai mari și foarte ascuțite, fabricate din oțel suedez.

– Înseamnă că fiecare sculă are mii de cârlige sau carmace, cum le ziceți voi? – fac eu repede o socoteală și mă mir.

– Păi, sigur.

– Și ce momeală puneți, fraților, în atâtea mii de cârlige?! – nu încetez eu să mă mir.

Vasea și Chiril izbucnesc într-un hohot de râs aproape batjocoritor.

– Ce momeală, dom’ Cornel? Nicio momeală!

– Și ce, – continui eu din ce în ce mai nedumerit, – peștele e prost să înghită cârligul gol?!

Pescarii iar râd, înveseliți de întrebarea mea, care, desigur, li se pare prostească.

– Peștele înghite cârligul numai când te duci dumneata să pescuiești la undiță. Aici, peștele se joacă, se hârjonește și, din neatenție, se agață în carmace. Că doar ai văzut ce ascuțite sunt. Oțel suedez, dom' Cornel!

Bărcile din spatele nostru se tot desprindeau câte una, fiecare la „scula” ei. După vreo oră, ne-am desprins și noi de cele patru mahune din față. Distanța dintre „scule” era mare, încât nu se vedea de la una la alta.

Chiril a potrivit mahuna cu botul perpendicular pe sculă, adică pe funia cu carmace, iar Vasea Carpov a scos din lada din față harponul, adică un fel de suliță cu vârf metalic ascuțit, pe care se aflau câteva gheare întoarse invers; de coada harponului era legată o funie, pe care Vasea a prins-o de inelul lăzii. Apoi a scos o băță zdravănă, un căuș și, în sfârșit, o pernă soioasă, umplută cu cârpe. A așezat perna pe vârful din față al bărcii, și-a potrivit burta pe acea pernă și, aplecat cu capul în jos, încerca să vadă dacă s-a prins ceva, adică sălta puțin cu ambele mâini de funia sculei, pentru a simți, dacă în carmace atârnă vreo captură.

Scula era lungă cât vedeai cu ochii, mahuna, condusă de Chiril din vâsle de-a latul, avansa încet, iar Vasea, aplecat peste botul bărcii, tot trăgea de funia sculei, verificând, dacă în carmacele care atârnau de ea s-a prins vreun pește. Din capătul opus al mahunei, așezat pe capacul lăzii, eu urmăream cu sufletul la gură munca celor doi pescari, așteptând, ca și ei, desigur, ca din clipă-n clipă să apară prima captură. Dar scula, verificată metru cu metru, era goală.

După vreo două sute de metri, cei doi pescari au făcut schimb de locuri.

– Ia, cumetre Chiril, – zise Vasea, – lasă-mă pe mine la vâsle și treci la carmace, că poate ai mai mult noroc.

Cu cât avansa mahuna de-a lungul sculei și în carmace încă nu era prins niciun pește, eu mă dezumflam și-mi scădea încordarea așteptării.

După o jumătate de oră, pescarii au făcut din nou schimb de locuri. Aplecat peste bord, Vasea tot salta de funie, când deodată strigă:

– Este! – și trase mai sus de funie.

Chiril înhăță harponul cu o mână, iar cu cealaltă trăgea și el de funie. M-am ridicat în picioare și am văzut că la suprafața apei a apărut spinarea unui pește mare. În aceeași clipă, l-am auzit pe Chiril spunând dezamăgit:

– A-a, e un porc... Hai, sus cu el! Da' văd că nu s-a înecat.

Și împreună cu Vasea au tras în barcă un pește de vreun metru și jumătate.

„Ce porc o fi ăsta? Și cum să se înece un pește?!” – mă miram eu.

Iar Vasea, de parcă mi-ar fi ghicit gândurile, se așeză obosit, își aprinse o țigară și mi se adresă, dezamăgit și el:

– Vezi, dom' Cornel? În loc de pește, am prins un delfin... Se mai întâmplă, ce să-i faci?

– A, e delfin?

– Păi, da. Îi zice și porc, pentru că-i gras.

– Și ce faceți cu el? – încep să mă interesez, când am aflat că e delfin. – De ce nu-l eliberați în mare, că doar?...

– Cum adică să-l eliberaăm? Îl predăm la cherhana. Pentru săpun. Și ni se adaugă și nouă câțiva lei la normă...

– Cam câți?

– Păi, vreo zece, că ăsta n-are valoare.

– Vindeți-mi mie delfinul, – zic eu hotărât. – Și vă plătesc mai bine, decât cei zece lei, care vi s-ar adăuga la normă.

– Păi, ce să faci cu el, dom' Cornel?

– Treaba mea. Uite, vă dau 25 de lei și o sticlă de vodcă rusească.

În sacul de sport, pe lângă hanorac și două sendviciuri, aveam un pachet de țigări „Carpați” și două sticle de vodcă. Scot una și o bancnotă de 25 de lei și i le întind lui Vasea Carpov. Văzând sticla de vodcă, el n-a rezistat ispitei: a luat băutura și banii, i-a zâmbit lui Chiril, și amândoi m-au privit cu un fel de dispreț, adică: uite un fraier care dă atâția bani și o sticlă de vodcă pe ce? Pe un porc de mare, care nu valorează mai nimic.

– Deci, delfinul e al meu, da? Ei, acum hai să-l aruncăm în mare.

Cei doi pescari iar s-au uitat la mine ca la un prost, dar au văzut că sunt foarte hotărât în ceea ce spun și s-au conformat. Nu fără un efort considerabil, ajutați puțin și de mine, au reușit să prăvălească trupul greoi al delfinului peste bordul mahunei. Animalul a căzut cu plescăit puternic, s-a scufundat și a dispărut.

Peste încă vreo două sute de metri, s-a prins un pește cam de un metru.

– Ei, e un pui de morun, – spuse Chiril și bucuros, dar și nemulțumit. – Tot e bine, iese de-o ciorbă.

Iar am fost surprins: un pește de un metru cică-i pui...

Apoi, în următoarele câteva sute de metri – nimic. Trecuse de ora două și ne-am oprit pentru masa de prânz. Eu am scos sendviciurile și a doua sticlă de vodcă și am băut-o în trei. După masă și o țigară, fiecare a trecut la treaba lui: Chiril la vâsle, Vasea la verificat carmacele, iar eu m-am așezat pe capacul lăzii din spate și urmăream cum la vreo sută de metri de noi se zbunguiau câțiva delfini. O fi oare și „al meu” printre ei?...

La un moment, cei doi pescari s-au oprit din treabă și au început să înjure cu foc. Nu înțelegeam motivul.

– la uite, dom’ Cornel, ce ne-au făcut nemernicii! Au trecut cu vaporul peste scula noastră!

Cu o jumătate de oră mai înainte, trecuse prin fața noastră un vas alb, despre care cei doi mi-au spus că e vaporul Institutului de Cercetări Piscicole din Galați. Chiril mai trase o înjurătură și zise și el:

– Aștia în loc să ne spună: uite, mă tovarăși pescari, sturionii se află în locul cutare. Sau: nu ieșiți azi în larg, că vine furtună strașnică. Nu. Ei trec cu vaporul peste sculele noastre, ’tu-le mama lor de trântori!

Probabil că și Chiril considera, ca și alții, că cercetătorii nu fac nimic, că iau leafă degeaba, în timp ce clasa muncitoare...

În fața noastră, funia carmacelor nu mai era întinsă pe pari plutitori ca până atunci, ci încălțită și adunată în jurul câtorva pari culcați.

– Cred că elicea vaporului ne-a tăiat scula în câteva locuri! – continua Vasea să înjure.

Dar când am ajuns la locul, unde funia era încălțită, l-am auzit pe Vasea strigând:

– Cumetre! Hai că e ceva mare!

Chiril s-a repezit să tragă și el de funie, și curând la suprafața apei a apărut o imensă spinare de pește, neagră și lungă cât barca în care ne aflam. În clipa următoare, Chiril a apucat harponul și l-a aruncat cu putere, înfigându-l în acea spinare. O coadă mare a lovit suprafața mării, udându-ne din cap până-n picioare. În același timp, am fost smuciți puternic de funia harponului, legată de mahună. Urmă un moment de liniște totală. Fețele celor doi pescari erau luminate de bucurie. S-au așezat amândoi pe lada din față. Vasea râse:

– Cre’ că l-ai nimerit într-un loc dureros, cumetre, că uite ce cuminte stă!

– Dar ce pește e? – am îndrăznit eu.

– Morun, dom’ Cornel. Unul mare. Sigur are peste trei sute de kile!

– Crește atât de mare?

– Păi, da. Chiar și mai mare. Da’ unul ca ăsta nu s-a prins cam de mult. Și n-o să încapă în barcă și tre’ să chemăm barcazul. Trage, cumetre, o rachetă roșie.

Chiril se conformă și, până să sosească barcazul, cei doi au pus pariu: unul susținea că morunul e mascul, celălalt că e femeică. Dar pariul era doar o joacă, pentru că ambii doreau să fie femeică: caviarul fiind mult mai valoros decât lapții.

Ca să nu mai lungesc vorba, captura era un morun uriaș de 482 de kilograme, de la care s-au recoltat aproape 60 de kilograme de lapți! Iar gustul lapților de morun e atât de grozav, încât, dacă e să aleg, prefer oricând lapții în locul icrelor negre.

Sigur că în cei 26 de ani de vacanțe la Sfântu Gheorghe au mai fost evenimente care merită povestite, dar poate altă dată.

Și, după cum ziceam mai la început, alte cinci veri le-am petrecut la Sulina. Un oraș. Dar un oraș mort. Perioada de înflorire a Sulinei a fost între anul 1856, când a căpătat statut de porto-franco și a găzduit sediul Comisiei Europene a Dunării de Jos (1860), până la cel de-Al Doilea Război Mondial, când, zice-se, orașul cosmopolit, în care trăiau în bună înțelegere români, greci, turci, ucraineni, ruși, armeni, evrei, bulgari, italieni și alte neamuri, ajunsese să numere aproape 40.000 de locuitori. Dar, după război, Sulina a tot decăzut din toate punctele de vedere,

ajungând ca la recensământul din 2005 numărul locuitorilor urbei dunărene să fie de doar 4.606, iar industria și comerțul să dispară aproape în totalitate.

La Sulina, am închiriat o cameră la familia Pavel și Elena Vlas (fără masă, bineînțeles, că doar nu eram la Sfântu Gheorghe). Casa lor, deși avea patru camere, nu se deosebea cu nimic de una de la țară (de altfel, așa erau clădirile în aproape toată Sulina, mai puțin în centrul orașului, care semăna cu un vechi târg provincial): neetajată, încălzire cu lemne, curte măricică, în fundul căreia era un closet din scânduri și câteva straturi de roșii și morcov, iar în fața casei – o boltă de viță-de-vie, de care atârnau niște dovlecei lungi de peste un metru. La poartă, familia Vlas avea un chioșc, cum au apărut cu miile peste tot după așa-zisa revoluție din 1989, în care vindeau (doamna se ocupa de asta) băuturi răcoritoare, bere și spirtoase, țigări, pufuleți și biscuiți.

Am ales să locuim aici, pentru că strada lor ducea direct la malul mării, iar casa familiei Vlas era penultima, așa că eram aproape de plajă. După terminarea străzii, începea un drumeag, așternut cu pietriș și pietre mai mari, care trecea peste micul canal pe un pod de piatră, apoi pe lângă cimitirul orașului, împărțit în sectoare: creștin (și acesta împărțit la rândul lui în românesc, lipovenesc, ucrainean, grecesc, armenesc), evreiesc, musulman, năpădit de buruieni înalte, cu câțiva copaci rari și plini de omizi păroase, care, după ce au mâncat frunzele, au țesut totul într-un păienjeniș des. Priveliște dezolantă! Vizavi de cimitir, se afla un fel de pășune, năpădită și asta de buruieni, smocuri de iarbă țepoasă și tufe de salcie pitică; pe acest imaș, zăceau ici și colo câteva ambarcațiuni mâncate de rugină și prăvălite pe o rână. După vreo două sute de metri, drumeagul ajungea pe malul mării, unde plaja alunga tristețea peisajului

dezolant de până acolo, pentru că era destul de curată, dar mai ales aproape pustie.

Din cauza agoniei, Sulina avea un aer trist, înviorat în centru de o frumoasă biserică ortodoxă și de faleza Dunării, betonată și curată, la care acostau câteva nave pe zi. Tot pe faleză se aflau câteva magazinașe, un hotel dărăpănat și închis, fostul sediu al Comisiei Europene a Dunării de Jos (nici el prea arătos, în care acum se afla căpitănia portului Sulina); în spate, spitalul orășenesc în stare avansată de degradare și închis și el; mai încolo, se înalță farul vechi, transformat în muzeu, dar închis pentru renovare. Mai înveseleau atmosfera cele trei-patru cârciumi, dintre care doar în una singură se putea mânca destul de bine, dar nu și ieftin.

În capătul celălalt al orașului, se afla piața de fructe și legume, aprovizionată mulțumitor, dar parazitată de mai multe chioșcuri de măruntișuri și marfă „second hand”. De aici, privind în susul brațului Sulina, se vedea ruina fabricii de conserve de pește. Tot în zonă, se află și Biserica rusească, bine întreținută, semn că mai avea enoriași. În schimb, Biserica grecească și cea catolică erau închise și într-o stare jalnică.

O curiozitate a Sulinei: majoritatea străzilor, mai ales cele paralele cu Dunărea, nu au nume, ci numere: Strada 1, Strada 2 ș.a.m.d.

Și aici, în afară de plajă și baia în mare, distracția noastră era pescuitul la undiță (distracție-distracție, dar la Sulina, spre deosebire de Sfântu Gheorghe, peștele prins ne asigura o parte din hrană). Ne duceam, de obicei, în spatele cimitirului, la canalul de lângă unitatea de grăniceri, în care Pavel Vlas fusese până la pensionare maestru militar. Ne însoțea la pescuit atât cățelușa gazdei, Vanesa, cât și doi câini de pripas, care așteptau cumiți în spatele nostru să le aruncăm din când în când

câte un pește, pe care, hămesiți, îl mâncau hăpăit. Cățelușa se atașase tare de noi și ne însoțea peste tot – la plajă, la piață, la magazin și, desigur, la pescuit.

Într-o zi, când ne-am întors acasă, am văzut în curte un japonez (de fapt, am văzut un asiatic, pe urmă am aflat că-i japonez). Tânărul discuta cu gazdele noastre. E exagerat spus „discuta”, căci gazdele nu știau engleza, iar japoneza nici atât. El tot spunea ceva, gesticula și arăta înspre mare, iar Pavel și soția lui mai mult ridicau din umeri și tot întrebau: „Plajă?”, „Mare?”, „Dunăre?”. Chinul acelei „discuții” l-a curmat fiica mea Maria, întrebându-l pe japonez în engleză, dacă îl putem ajuta cu ceva. Fața tânărului s-a luminat de un zâmbet de recunoștință. Da, sigur, dorește două lucruri: să fie găzduit o zi-două și să i se spună cum poate ajunge la cimitirul orașului. Familia Vlas mai avea o cameră liberă, pe care i-a închiriat-o japonezului. Dar de ce era atât de interesat de cimitirul din Sulina? E o poveste interesantă. Iat-o.

Pe tânărul japonez îl chema Nozomu Aoki, era student în ultimul an la Politehnica din Tokyo și pasionat cititor de romane. De curând, citise un roman al scriitorului japonez Isushi Inue, care l-a pasionat într-atât, încât l-a făcut să întreprindă aceas-tă călătorie în Europa, și anume, în România, cu țintă precisă: cimitirul din Sulina. A ajuns la Sulina și era, ca să zic așa, pe drumul cel bun, pentru că cimitirul căutat era la doi pași. Dar ce treabă avea el la cimitir?

Aoki ne-a satisfăcut curiozitatea, rezumând romanul lui Isushi Inue, dar în puține cuvinte, pentru că dorea să ajungă cât mai repede la cimitir. Iată ce am aflat.

Personajul central al romanului (al cărui acțiune se petrecea între anii 1880 și 1882) era un japonez, căpitan de vas, un încercat lup de mare, stimat și apreciat atât de membrii

echipajului, cât și de compania pentru care lucra. Căpitanului îi plăceau îndelungatele călătorii pe mările și oceanele lumii. Însă întors odată dintr-o astfel de călătorie, căpitanul participă la un bal, unde cunoaște o tânără foarte frumoasă, de care se îndrăgostește, vorba ceea, lulea. Au urmat zile minunate, iar această poveste nu se putea încheia altfel, decât prin căsătoria celor doi tineri îndrăgostiți.

Un timp, totul a fost minunat, până-n ziua, când căpitanul urma să plece iarăși într-o lungă călătorie, iar tinerii însurăței, pur și simplu, nu suportau o despărțite de câteva luni. Atunci, căpitanul i-a propus frumoasei lui soții să-l însoțească. Ea a acceptat bucuroasă.

Au plecat cu vaporul din Țara Soarelui Răsare spre India și apoi spre Europa.

Călătoria a durat mult și cu numeroase peripeții. Din păcate, tânăra soție s-a îmbolnăvit grav și curând a murit. Vasul tocmai ajunsese în portul Sulina, iar frumoasa japoneză a fost înmormântată în cimitirul acestui oraș.

Impresionat de tragica poveste, Nozomu Aoki, împreună cu alți doi colegi de facultate, au hotărât să întreprindă o călătorie în Europa. Aoki voia să ajungă neapărat la Sulina, iar pe ceilalți doi, pentru că nu citiseră romanul, nu-i interesa Sulina, ei doreau să vadă Grecia cu monumentele ei din antichitatea elenă și apoi Italia. Tinerii s-au pregătit pentru lungul drum cu tot de ce ar avea nevoie, dar mai ales cu aparatură: fiecare avea câte un aparat foto de ultimă generație, câte un reportofon și două aparate de filmat.

Au ajuns cu bine în Grecia, unde au petrecut o săptămână, vizitând aproape întreaga țară. Dar pentru că tinerii doreau să vadă neapărat și monumentală catedrală Sfânta Sofia, celebra ctitorie a împăratului bizantin Iustinian (sec. VI), au ajuns

și în Turcia la Istanbul. Din păcate, aici au trăit o întâmplare neplăcută. Într-o dimineață, înainte de a vizita orașul pe jos, pentru a fotografia și a filma lucruri și locuri interesante, s-au oprit la un mic local să bea o cafea. S-au așezat la o măsuță și au comandat cafea și suc de rodii. Dar nici n-au terminat bine de băut cele comandate și au adormit toți trei cu capul pe masă. Când s-au trezit, au constatat că le dispăruseră toate aparatele, iar rucsacurile le erau răvășite și furați toți banii. Cei doi polițiști, chemați de patronul micii cafenele, îi tot întrebau pe turiștii japonezi cine erau cei doi vânzători ambulanti și ce au discutat cu ei. Tinerii au recunoscut că, imediat ce s-au așezat la masă, au venit la ei doi indivizi, care le ofereau spre vânzare tot felul de suveniruri mărunte și, pe ascuns și șoptit, trabuce cubaneze, dar ei n-au cumpărat nimic. Polițiștii au presupus că cei doi, pentru a-i prăda, le-au strecurat în cafea un somnifer puternic. Au întocmit proces-verbal, le-au dat și lor un exemplar, din care japonezii nu înțelegeau nimic, pentru că era scris în turcă. La urmă, polițiștii le-au promis că vor face cercetări. Dar asta nu-i încălzea cu nimic pe tineri. Ce să facă ei lefteri într-o țară străină? S-ar duce la Ankara la ambasada Japoniei, dar cum să ajungă acolo fără bani?!

Spre norocul lor, au aflat că la Istanbul Japonia are consulat. Asta, într-adevăr, i-a salvat. La consulat li s-a dat o sumă suficientă de bani pentru continuarea călătoriei și câte un aparat de fotografiat. Li s-a cerut să lase procesul-verbal, pentru ca funcționarii consulatului să se intereseze de mersul anchetei poliției.

Din Turcia, doi studenți japonezi au plecat la Roma, iar Nozomu Aoki a venit la Sulina să caute mormântul soției căpitanului.

După ce i s-a explicat că cimitirul e foarte aproape, Aoki, mulțumit și cu aparatul de fotografiat atârnat de gât, s-a grăbit să plece.

S-a întors după vreo patru ore. Arăta jalnic – trist, plin de praf și pânză de păianjen. N-a găsit mormântul frumoasei japoneze, deși a cercetat și a citit toate inscripțiile de pe crucile și pietrele funerare. Dezamăgirea lui era atât de mare, încât îi venea să plângă. I-am explicat că el a făcut greșeala de a confunda literatura de ficțiune cu reportajul. A înțeles și el acest lucru. Iar acum, zicea, nu-și dorește nimic, decât să facă un duș și a întrebat unde e baia. A fost foarte surprins să afle că nu există așa ceva. A fost sfătuit să facă o baie în canalul de lângă cimitir sau să meargă mai departe, până la mare.

Aoki a cumpărat o coca cola de la chioșcul gazdei, s-a mai liniștit puțin, după care a spus că, dacă tot a bătut atâta drum, măcar ar vrea să vadă locul, unde se varsă Dunărea în mare. Când a sosit la Sulina, pe faleză i s-a spus că, mergând pe malul fluviului, nu poate ajunge până la vărsarea lui în mare din cauza construcțiilor de pe mal. Da, așa e, i-a explicat gazda prin intermediul Mariei. Poate proceda, însă, așa: să meargă tot înainte, pe lângă cimitir, până ajunge la mare. Acolo s-o ia la stânga pe țărm, până ajunge în locul, unde se varsă Dunărea în mare. Și cu ocazia asta, – i s-a spus, – poate să se scalde în canal sau în mare, unde vrea.

De această dată, Aoki s-a întors doar după două ore. Nu mai avea pe el pânză de păianjen, dar era la fel de plin de praf, cu zgârieturi pe mâini și la fel de dezamăgit. Nu a putut ajunge până la locul de vărsare a fluviului în Marea Neagră, pentru că, după ce a mers un timp pe țărm, pe plaja curată, a dat de un hățiş de tot felul de tufe țepoase. A reușit să se strecoare cu

chiu, cu vai printre tufe și mă răcini, până a ajuns la un zid înalt, care i-a barat orice încercare de a mai înainta.

– A, da-da... Așa e, mi-am adus aminte, – a spus doamna Vlas, cea care-l sfătuisese pe Aoki pe unde s-o ia, ca să ajungă la locul dorit. – Acuma mi-am dat seama că acolo e zidul radei portului nostru...

Pe chipul lui Nozomu Aoki se vedea o dezamăgire dezarmantă. Tânărul a stat o clipă năuc, apoi și-a strâns în grabă lucrurile din cameră și a plecat să prindă vaporul de seară, care-l ducea la Tulcea.

Peste o săptămână, am plecat și noi din Sulina pe o ploaie torențială. Aveam pelerine din folie de plastic foarte largi, care puteau fi îmbrăcate și peste rucsacul din spate. Tuna și fulgera, și turna cu găleata, iar până-n port aveam de mers vreo doi kilometri. Deși era o vreme cumplită, Vanesa ne-a însoțit tot drumul până în port. Vanesa, după cum știți de-acum, era cățelușa familie Vlas, un câine de talie mijlocie, maro, cu părul lung și cârlionți atât de deși, încât i se vedeau doar ochii blânzi. Oricât am încercat s-o determinăm să rămână acasă, nu a fost chip. Cu toată ploaia torențială, a venit cu noi până în port. Vaporul încă nu sosise, și ne-am adăpostit în sala căpităniei portului, în care mai erau și alți pasageri. Vanesa a rămas afară în ploaie, lângă ușa de intrare. Credeam că se va întoarce acasă. Nu. Ea ne aștepta. Am deschis ușa și am chemat-o înăuntru. Vanesa s-a scuturat de apă, a intrat înăuntru, s-a postat în fața noastră și ne privea cu niște ochi atât de rugători, încât nu se putea să nu citești: „Luați-mă cu voi! Vă rog...”. Nu am luat-o și regretăm până azi că nu am făcut-o. Dar acasă nu aveam condiții, adică nu aveam curte, pentru că locuiam la bloc.

În vara următoare, n-am mai găsit-o pe Vanesa. O dăduseră unui cioban, iar la stână, cică, au sfâșiat-o câinii.

Câțiva ani, Nozomu Aoki a corespondat cu Maria. Zicea că, deși la Sulina n-a găsit mormântul frumoasei japoneze, România i-a plăcut foarte mult și nu regretă călătoria făcută.

„La sfârșitul lumii”

Despre frumoșii ani ai studenției am mai scris. Și, probabil, pentru toată lumea studenția a fost o perioadă frumoasă a vieții și nu numai pentru că aparținea tinereții – de altfel, cei mai mulți dintre noi ne cheltuim tinerețea prostește.

În prima studenție (1955-1960), în București am locuit în trei cămine studențești. În ordine: la căminul din strada Roma nr. 32 (habar nu aveam atunci că e fosta „Casă verde” a legionarilor) am locuit doar vreo două luni; apoi, următorii patru ani i-am petrecut la căminul studențesc din strada Matei Voievod 77 (în prezent, în acea clădire este Academia de Teatru și Film; s-au înmulțit „academiile” ca ciupercile după ploaie; în acei ani, absolveau Institutul de Teatru anual între 5 și 10 viitori actori – și ce actori! –, iar deunăzi, am auzit la radio că în *anno Domini* 2021 au absolvit Academia de Teatru și Film 345 de tineri! O fi bine, o fi rău?... Măcar pentru că e o masă mare de selecție, nu-i deloc rău.). În anul V, am fost mutați din Matei Voievod 77 la căminul din Piața Pache Protopopescu (clădire boierească cu trei nivele, lipită de celebrul restaurant **Izvorul rece**).

Toată studenția mea a fost frumoasă (cu toate îngrădirile, opreliștile și nenorocirile de care au avut parte unii dintre noi), însă dintre toți anii, cei mai frumoși au fost cei patru petrecuți la căminul din strada Matei Voievod, și asta datorită mai multor

factori. Mai întâi, era un cămin confortabil, deși cele mai multe dintre dormitoare erau mari; cel mai mare avea 55 de paturi și i se spunea „stadion” (acum, desigur, încăperea e sală de cursuri sau de spectacole); în anul I, am locuit într-un dormitor de 16 paturi, în anul II, într-unul de 8 paturi, iar în anul III și IV, în celebra cameră 100 (o să vă spun mai încolo de ce era celebră), iar în anul V, după cum am mai spus, ne-am mutat la căminul din Piața Pache Protopopescu într-un dormitor cu patru paturi, în care am locuit împreună cu prietenii și colegii mei de grupă Ioan Rebușapcă și Emanoil Rei, iar al patrulea era prietenul Constantin Novac din anul IV, viitorul prozator.

Distrațiile studenților erau de tot felul. Sâmbătă seara, uneori și joi – dans la facultatea noastră sau la alte facultăți, iar câteodată și la unele „bombe”; duminica, la meciuri de fotbal sau la cinema (în București, erau atunci câteva zeci de cinematografe), la teatru sau la concert; cu foarte mici excepții, aproape toți studenții din căminul Matei Voievod jucau pocher, mai rar rummy, iar în camera 100, și una, și alta aproape seară de seară, lucru care i-a conferit „celebritate”; în fiecare dormitor exista un difuzor, la care, pe București I, ascultam tot felul de concerte, opere întregi sau doar arii, mult îndrăgitul „Teatru la microfon”; ajunsesem să-mi placă mai mult acesta, decât cel din sala de teatru (adică *live*, cum se zice acum), pentru că imaginația mea depășea posibilitățile punerii în scenă; ascultam, de asemenea, și transmisiuni sportive, mai ales fotbal.

Alt motiv pentru care îmi plăcea căminul de la Matei Voievod (și, bineînțeles, nu numai mie, ci tuturor colegilor) era faptul că aveam cantina chiar la parterul clădirii, încât dimineața și seara ne puteam duce la masă chiar și în pijama, dar la prânz nu, pentru că veneau să ia masa și fetele. Cantina era

foarte bună, îndeosebi datorită bucătarului-șef, nea Pamfil, un adevărat maestru, venit la București din Ipotești Sucevei (nu din cei ai lui Eminescu), dar și administratorului, papa Negrițeanu, un moș burtos și bonom. Nouă dintre noi, adică așa-zișii „cartofari”, i-am fost foarte recunoscători. Dar până să vă spun pentru care motiv, sunt necesare unele puneri în temă. Bursa noastră de atunci era de 300 de lei pe lună, din care ni se rețineau 270 de lei (220 pentru cartela de masă și 50, căminul) și primeam 30 de lei bani de buzunar (ca să se înțeleagă ce însemnau 30 de lei, voi da câteva prețuri de atunci, chiar dacă le-am mai dat și cu alt prilej: un pachet de țigări „Carpați” costa 2,50 lei, pe o pâine neagră – grozav de gustoasă! – dădeam 2 lei, biletul de tramvai costa 30 de bani la clasa întâi și 25 de bani la remorcă, biletul la film costa între 1 și 3 lei, la teatru 4-5 lei).

Câțiva dintre noi, mai exact nouă, la sfatul lui nea Pamfil și cu aprobarea lui papa Negrițeanu, am acceptat, contra masă la cantină, să sortăm cele câteva vagoane de cartofi din subsolul căminului (începeam dintr-un capăt al beciului și când ajungeam la capătul opus, trebuia s-o luăm de la început, pentru că în beci era cald, și cartofii se stricau ușor; și nu vă spun cum put cartofii stricați! Datorită acestei îndeletniciri, cei nouă am fost porecliți „cartofari”); tot noi sortam și tonele de ceapă, întinse în strat gros în întreg podul clădirii (nici ceapa stricată nu miroase mai frumos). Cei dintre „cartofari” care aveam bursă vindeam cartela de masă cu 200 de lei și făceam astfel rost de bani de buzunar, dar și cei care nu aveau bursă făceau și ei rost de bani de buzunar, pentru că rămâneau cu banii pe care ar fi trebuit să-i dea pe cantină și cămin. Și la cartofi, și la ceapă, lucram de pe la opt seara până spre miezul nopții, uneori și după.

Am fost „cartofari” mai bine de un an de zile, iar în următorii doi ani și ceva (în aceeași formație de nouă) am descărcat vagoane în Gara de mărfuri Obor (cam pe locul din fața Halei vechi, unde acum e un parc, în care se mai văd și azi rămășițe de cale ferată) și în Gara Titan. La Obor descărcam mai ales legume și eram plătiți cu 15 lei pe noapte, dar după vreo șase luni ne-am mutat la Titan, unde eram plătiți mult mai bine (40 de lei pe noapte), dar aici descărcam de obicei lemne, cărbuni, cartofi vrac și, mai rar, lădițe cu struguri și mere. Și la Obor, și la Titan, programul de lucru era de la 7 seara la 7 dimineața. Ca „zilieri”, munceam cot la cot cu foști pușcăriași, pe care din acest motiv nu-i angaja nimeni cu contract permanent și erau nevoiți să-și câștige pâinea ca zilieri. Mai pe larg, am scris despre acest lucru într-unul dintre romanele ciclului **Sărbătoarea**. Munca de noapte nu e ușoară, dar eram tineri și ne-am ales nu atât cu un câștig de bani (deși orice student vrea să aibă banul lui), cât mai ales am învățat pe pielea noastră că munca este unul dintre cei mai buni profesori, adică educatori.

Pe mulți dintre „cartofari”, dar și pe alți colegi nu i-am mai văzut de atunci, adică de peste 60 de ani, dar mă gândesc adesea cu drag la ei. Din păcate, mulți dintre colegi nu mai sunt printre noi: Eugen Mihaiciuc, Gică Lucan, Eugen Lumezianu, Dinu Constantin (poreclit „Cap pătrăt”, dar alintat „Pătrățică”), Dan Constantin (zis „Arvatu”), Gicu Ciobanu, Andrei Ivanov, poreclit „Țarul”, și, probabil, și alții. Dar ce-o fi făcînd Ovidiu Munteanu (poreclit „Fentosu”, pentru că avea o față foarte mobilă), Gigi Vlăsceanu (porecli „Gagiu”, pentru că se lăuda cu numeroasele lui cuceriri), George Dumitrescu, Paul Ologu, Gicu Palade (poreclit „Peștele”, pentru că dormea cu ochii întredeschiși)? De fapt, amintindu-mi de Gicu Palade, mi-a venit gândul să aștern pe hârtie acest „chix” (da, pe hârtie; deși e la

modă să scrii direct pe calculator, eu am rămas fidel vechiului obicei: scriu întâi pe hârtie, de regulă, pe coli A4 și abia apoi culeg pe computer).

Dar, înainte de a vi-l prezenta pe Gicu Palade, vreau să amintesc de un frumos obicei al studenților căminiști. Foarte mulți primeam pachete de acasă (alimente, fructe, unii și băutură, vreun pulover împletit de mama ș.a.). Niciun student, dar absolut niciunul (cel puțin din dormitorul nostru), nu păstra doar pentru el cele primite, ci punea pachetul pe masă și se înfruptau din bunătățile pe care le conținea toți colegii. Sigur că, datorită conținutului lor, unele pachete prezentau mai mult interes. Astfel, toți așteptam cu nerăbdare ca „Țarul”, adică Andrei Ivanov, să primească pachet din Jurilovca lui, pachet în care erau tot felul de bunătăți de pește. N-am să uit că odată în pachet se afla o ditamai știuca uscată. Dihania fusese devorată rapid, încât îi rămăsese doar șira spinării și capul cu imensa gură plină de dinți. Nu știu cine a avut năstrușnica idee ca, în timpul nopții, să caște gura știucii și s-o aplice (nu spun pe ce organ) colegului Andronic, despre care se știa că are un somn greu. La un moment, s-a auzit un răcnet cumplit: probabil că bietul Andronic s-o fi întors de pe o parte pe alta și a simțit cât de îngrozitor mușcă știuca chiar și moartă... Orice s-ar spune, a fost totuși o glumă proastă.

Și Gicu Palade primea pachete, așteptate cu nerăbdare de toți colegii din dormitor. Iar nerăbdarea noastră era legată mai ales de cele patru sticle de vin care se aflau de fiecare dată în pachetul pe care-l primea Gicu Palade de-acasă. Ce-i drept, vin se găsea oriunde; bunăoară, la cârciuma din colțul intersecției străzilor Matei Voievod și Agricultori, unde cânta o orchestră de orbi, litrul de vin vărsat costa 3 lei. Dar vinul primit de Gicu Palade nu era orice vin, ci vin de export în sticle de 750 de mililitri,

fără etichetă (desigur, pentru ca să nu se știe de unde fuseseră sustrase). Că era vin de export, știam de la Gicu, al cărui tată era funcționar, pare-mi-se, contabil, la Vinexport Focșani. Vinul îl beam noi, ceilalți șapte din dormitor, întrucât Gicu nu bea și nici nu fuma, pentru că suferea de nu știu ce boală de rinichi.

Gicu Palade era un băiat cumsecade și poate de aceea venea la el destul de des din alt dormitor colegul lui de grupă Gicu Ciobanu să împrumute un leu sau doi; vorba vine, să împrumute, pentru că nu-i restituia acești bani niciodată. Într-o zi însă, a venit Ciobanu la Palade (le spun pe numele de familie, ca să nu-i încurcăm, pentru că amândoi erau Gicu), așadar, a venit Ciobanu la Palade și i-a cerut împrumut 10 lei.

– Nu-ți dau, – zise Palade posomorât. – Ți-am dat de atâtea ori câte un leu-doi și nu mi i-ai restituit niciodată. Și-acum vrei zece! Nu!

– Stai, mă Gicule, mă tizule, de ce te superi? – încercă Ciobanu să-l împace. – Am să-ți dau și banii ăia, zău că o să ți-i dau, da' acum n-am.

– Las' că te știu io. Nu mi-ai restituit niciodată datoria și vrei să te cred că de data asta ai s-o faci?

– Uite, Gicule, ca să mă crezi că o să-ți restitui banii, îți dau în scris, adică îți dau o chitanță nu numai pentru ăștia zece lei, da' și pentru ceilalți. Dă-mi o hârtie, că stilou am eu, – și scoate stiloul din buzunarul hainei, pentru a fi cât mai convingător.

– Lasă, Gicule... – zice Palade neîncrezător.

– Ai impresia că nu-ți dau chitanță? Dă-mi, te rog, o foaie de hârtie, – insistă Ciobanu.

Vede pe masă un caiet și, fără să ceară voie, rupe o foaie, se așază la masă și scrie chitanța. Termină repede, apoi se ridică de pe scaun și înaintează hotărât spre Gicu Palade, ținând convingător foaia în mână:

– Uite, Gicule, ce-am scris: „Subsemnatul Ciobanu Gheorghe, student... cutare... cutare... am împrumutat 10 (zece) lei de la colegul Palade Gheorghe, pe care mă oblig să-i restitui împreună cu ceilalți câțiva lei, împrumutați mai demult, până la sfârșitul lunii.”. Am pus data și am semnat. Na, citește și dă-mi loveaua, că n-am niciun chior în buzunar și trebe să mă întâlnesc cu o gagică.

Gicu Palade citește chitanța, iar Ciobanu îl zorește:

– Hai, mă Gicuță, dă-mi biștarii, că mă așteaptă gagică și n-am cu ce s-o duc la un film.

Până la urmă, Gicu Palade îi întinde banii vădit nemulțumit:

– Uite... Și sper ca, măcar de data asta, să te ții de cuvânt.

– N-o să am încotro, Gicuță, că va trebui să respect cele scrise în chitanță chiar cu lăbuța mea, – râde și pleacă grăbit:

– Mulțam și hai să trăiești!

După un timp, iar a venit Gicu Cibanu la Palade:

– Să trăiești, Gicuță, și dă-mi și mie un leu să-mi iau opt „Carpați”, că n-am fumat de ieri (la tutungerii, se vindeau atunci și țigări vărsate).

– Păi, tu nu mi-ai înapoiat banii pentru care mi-ai dat chitanță și acu’ vii după alți?!

– Ți-i dau, când s-o împlini sorocul, Gicuță.

– Cum adică? Trebuia să mi-i dai la sfârșitul lunii trecute, că așa ai scris în chitanță, și uite că peste termen a trecut mai bine de o săptămână!

Supărat, ba chiar aproape furios, Gicu Palade scoase chitanța și i-o arată:

– Iote ce-ai scris aici: că-mi dai banii la sfârșitul lunii.

– Nu, Gicuță. Ia mai citește o dată, că n-ai citit bine. Citește-citește. Am scris că-ți dau banii la sfârșitul lunii, nu al lunii!

Gicu Palade a rămas năuc, holbându-se la chitanță, iar întreg dormitorul a izbucnit într-un hohot nestăvilat de râs. Gicu Ciobanu a profitat de moment și a părăsit încăperea, în timp ce noi ne-am repezit să vedem chitanța. I-am smuls-o lui Palade din mână și am constatat că, într-adevăr, scria: „la sfârșitul lumii”. Hohotele de râs au mai continuat o vreme, iar Gicu Palade era atât de amărât, încât aproape că-i venea să plângă și nu atât pentru bani, cât pentru că fusese luat de prost.

– Lasă, Gicule, – îi promet eu, punându-i mâna pe umăr, – te scap eu de el!

Îmi venise într-adevăr o idee, pe care am pus-o în practică peste câteva zile, când Gicu Cibanu venise iar în dormitorul nostru. De cum a deschis ușa, l-am luat în primire:

– Bine c-ai venit, Gicule! Împrumută-mi doi lei.

El s-a holbat surprins și, fără o vorbă, a plecat imediat.

Peste alte câteva zile, alt coleg l-a întâmpinat cu aceeași rugămințe, lecuindu-l astfel pe Gicu Ciobanu să mai vină în dormitorul nostru după bani.

Cu toate acestea, atât în timpul facultății, cât și după, am rămas cu Gicu Ciobanu în relații amicale.

El a terminat Secția de Limbă și Literatură Rusă (era basarabean și probabil că vorbea rusa din familie). Încă în anul V sau imediat după absolvire, Gicu Ciobanu s-a însurat cu o colegă de facultate dintr-un an mai mic, Donca, fiica șefului Securității din Regiunea Oltenia, fapt care a avut două rezultate imediate: la nuntă, socrul i-a făcut cadou un automobil decapotabil roșu Škoda Octavia, iar Gicu (deși nu fusese un student strălucit) a fost repartizat la Ministerul de Externe; un an mai târziu, Donca a fost angajată la Agerpres. Peste încă un an, soții Ciobanu au plecat corespondenți de presă în Polonia, unde au stat câțiva ani. E limpede că toate acestea le-a „realizat” funcția socrului.

Ne-am revăzut după revenirea lor în țară, adică în Centrala Agerpres, când eu eram la CSCA. Gicu rămăsese același: bețiv, curvar și mincinos. I-am spus-o, iar el, râzând, a recunoscut cu nonșalanță, deși, probabil, nu cu plăcere că așa e. Dar i-am spus-o și iată de ce.

Într-o zi, mă pomenesc că mă sună Donca la birou. N-o mai făcuse niciodată până atunci și nici după aceea. Abia dă bună-ziua și mă ia la rost:

– la ascultă, Nelule, ce leafă de inspector ai tu la Comitetul ăla de Stat, de-ți permiți să-l inviți pe Gicu în fiecare seară la *Melody Bar*?

Am vrut să i-o retez, dar mi-am dat seama la timp despre ce poate fi vorba și-i răspund râzând:

– Nu-i elegant să-l întrebi pe cineva ce salariu are. Aud că în alte părți salariul e secret...

– Da, mă Nelu, da' chiar în fiecare seară?...

Închei convorbirea și mă grăbesc să-l sun pe Gicu, care nu era în aceeași redacție cu nevastă-sa:

– Bine, mă dobitocule, de ce nu mă previi de tromboanele pe care i le tragi nevesti-tii?!

– Da' ce e, ce s-a întâmplat?

– Păi, m-a sunat adineaori Donca să mă întrebe ce salariu am, că-mi permit să te duc în fiecare seară la *Melody Bar*, iar io i-am răspuns că n-am mai fost la *Melody Bar* de nu mai țin minte când...

– Aoleu! M-ai nenorocit!

– Stai, mă tâmpitule, că nu i-am spus așa. M-am prins de ce mă întreabă și i-am dat un răspuns evaziv. Dar altă dată, măcar să mă previi.

Și iarăși nu ne-am văzut mai mulți ani. Ei au rămas la Agerpres, iar eu am plecat de la CSCA, am urmat Teologia și eram

de-acum preot, când am auzit iarăși despre familia Ciobanul, și anume că, întrucât nu aveau copii, au înfiat dintr-un orfelinat mai demult un băiat de 2-3 ani, că băiatul a crescut, că era un elev strălucit, dar că în ultima clasă de liceu s-ar fi îmbolnăvit grav. Prin 1995 sau 96, mi-a telefonat Gicu (eram protopop de Oltenița) și m-a rugat să vin să-i împărtășesc băiatul. M-am dus. Tânărul, piele și os, zăcea inert, dar a reușit să îngaime câteva cuvinte, însă cu toate acestea, din păcate, de Spovedanie nu putea fi vorba. Cu eforturi mari, băiatul mi-a spus că dorește să se împărtășească. L-am împărtășit. Nu după mult timp, cam la vreo două săptămâni, băiatul a murit.

Au trecut din nou câțiva ani. Apoi, într-o zi, m-am pomenit cu un telefon de la Gicu Ciobanu: mă ruga să vin până la ei (Ciobanii locuiau pe Bulevardul Ferdinand, fost Dimitrov, lângă Foișorul de Foc). Zicea că vrea să-l spovedesc și, dacă va fi vrednic, să-l împărtășesc.

Gicu Ciobanu ajunsese o umbră – îl măcinase cancerul gastric. Mărturisirea a durat aproape două ore, dar, bineînțeles, n-am voie să dezvălui ce anume mi-a spus, însă vă asigur că am aflat foarte multe lucruri la care nu m-aș fi așteptat, deși credeam că-l cunosc bine pe Gicu. Am urmat îndemnul Mântuitorului de a ierta păcatele fratelui de șaptezeci de ori câte șapte și, constatând sinceritatea mărturisirii, dar și părerea de rău pentru cele săvârșite de robul lui Dumnezeu Gheorghe, i-am dat Sfânta Cuminecătură. Gicu s-a luminat la față și a avut puterea să surâdă:

– Ai avut dreptate, Nelule: am fost un bețiv, un curvar și un mincinos. Roagă-te pentru sufletul meu.

M-am rugat. Dumnezeu să-l ierte și să-l primească în Împărăția Sa.

Erou al Revoluției

În decembrie 1989, mulți fraieri ca mine au crezut că sunt martorii unei revoluții și nu ai unei lovituri de stat cu final „pleacă-ai noștri, vin ai noștri”. Astăzi, e tot mai limpede că atunci își dăduseră mâna rusul și americanul pentru a-l înlătura pe incomodul Nicolae Ceaușescu. Asta nu înseamnă că exclud rolul Israelului, de fapt, nu al Israelului, ci al unor evrei. Păi ce, Silviu Brucan, Petre Roman, Alexandru Bârlădeanu și alții ca ei au picat din Lună? Au încercat și „prietanii” unguri ceva, dar nu le-a ieșit. Iar românii – sătui de foame, de frig și de aplauze – s-au constituit în gloată și le-au dat rusului, americanului și evreului (cum ziceam, își băgase coada și ungurul) o nesperată mână de ajutor: au ieșit în stradă cu sutele de mii, au urlat „victoria”, cu toate că inexistenții teroriști îi întâmpinau cu gloanțe. Un lucru strigător la cer: de ce după arestarea și uciderea soților Ceaușescu a mai fost nevoie să moară peste o mie de oameni?! Astăzi, se știe și asta: pentru a convinge pe toată lumea că în România chiar avusese loc o revoluție! Ăsta-i adevăratul motiv. Căci, dacă după stingerea datoriei externe, Ceaușescu ar fi dat românului mai multă mâncare, căldură, electricitate și tv, răzmerița din decembrie ar fi fâșâit. Dar așa...

Îmi aduc aminte cât de naiv eram, adică fraier, când îi spuneam socrului meu Dumitru Mocanu la Iași și eu, și Ge-

noveva, adică fiica lui, imediat după sângeroasa mascaradă că ne place de Iliescu, pentru că pare un om deschis, mereu zâmbitor și, probabil, cumsecade, căci un om care zâmbește atât de larg nu poate fi rău. Conu Mitică Mocanu s-a uitat la noi surprins și ne-a spus apăsător: „Ăsta-i dracul gol, ascultați ce vă spun! Păi, nu l-am cunoscut noi cât a fost prim-secretar la Iași?!”.
Din păcate, la orice tulburare a apei ies la suprafață gu-
noaiele. Și la noi calamitatea din decembrie '89 a scos în față
tot felul de oportuniști și mai ales o foarte numeroasă șleah-
tă de profitori: așa-ziii eroi ai revoluției (și aceștia sunt pe
categorii: „eroi”, „eroi cu merite deosebite” ș.a.m.d.), care
și-au „legiferat” recompense substanțiale: indemnizații grase,
terenuri, pensii, firme, scutiri de impozite și tot felul de gra-
tuități. Și toate acestea cu caracter viager și, bineînțeles, din
buzunarul și așa destul de gol al bietului român.

Mă gândesc cu amărăciune că veteranii de război (și aceștia
chiar s-au jertfit pentru țară, iar unii dintre ei, cei care au avut
norocul să scape cu viață, s-au întors acasă schilozi) au avut
întotdeauna pensii de mizerie.

Tatăl meu a murit pe front. După străpungerea încercuirii
rusești, armata română păăsea Crimeea pe mare. Tata s-a
îmbarcat pe vasul „Alba Iulia”, care la scurt timp a fost torpilat,
bombardat, mitraliat. Au scăpat doar șapte militari. Din păcate,
tata nu era printre ei. Am mai scris despre asta, iar acum n-am
nevoie de amintiri dureroase. Voi mai spune doar că tata avea
33 de ani. Iar noi (mama – 26 de ani, fratele meu mai mic 4,
iar eu 6) am devenit ioveriști¹³ cu pensii rușinos de mici (atâta
putea atunci țara) și nu viagere, ci până la vârsta de 14 ani. Și

¹³ I.O.V.R. – invalizi, orfani și văduve de război. (C. Ir.).

asta, pentru că tata, ca atâtea sute de mii, a murit pentru țară și nu pentru că a strigat „Jos Ceaușescu!” (mă refer la cei mai „curajoși” dintre „eroii” revoluției, căci au fost și o droaie dintre cei care „au luptat” acasă la televizor și au devenit „eroi cu merite deosebite”, cum e nesimțitul „artist” (citește cabotin) Alexandru Arșinel și mulți-mulți alții). Da-da, săracii, s-ar putea spune, unii au murit, alții au fost răniți sau au suferit alte necazuri în timpul „revoluției” și nu merită să fie recompensați? Merită, sigur că merită (mă refer la cei care au ieșit ca proștii în stradă și au pățit-o). Dar recompensa să nu vină de la poporul român (care n-are nicio vină), ci de la criminali!

Am avut un vecin „erou al revoluției”. Nu vă spun cum îl cheama (a murit acum câțiva ani), pentru că nu contează numele, ci faptul că vecinul meu (altfel, om de treabă) este un caz tipic pentru rușinosul fenomen „eroii revoluției”. Omul era șofer pe o cisternă de douăzeci de tone, pe care scria **Lichide alimentare**. Iar lichidul alimentar pe care-l transporta el era vin. Unde umplea vecinul cisterna cu vin și unde-l transporta – nu știu.

De trei ani locuiam într-un bloc nou din zona Obor, mai exact, în fața Morii Assan și a Fabricii de pâine „Grâul”; din balconul de la etajul doi, vedeam tot ce se întâmplă în curtea marii întreprinderi. Am ajuns lângă Obor, pentru că în 1986, locuința ne-a fost demolată (ca, de altfel, tot cartierul) pentru construirea centrului civic al Bucureștiului („Casa poporului” etc.). În decembrie 1989, când a început zavera, muncitorii de la moară și cei de la fabrica de pâine au întrerupt lucrul și făceau „revoluție” în curtea întreprinderii, adică fluturau steaguri găurite ale României (prin decuparea stemei) și strigau „Jos Ceaușescu!”, „Jos dictatorul!”, „Libertate!” ș.a. Toți aceștia, deși nu au părăsit curtea întreprinderii, au devenit „revoluționari” cu acte în regulă și drepturi depline.

Și-atunci, ce și-a zis vecinul meu? Păi ce, io-s mai prost? (Mi-a povestit chiar el cum a procedat, afișând acel zâmbet satisfăcut al șmecherului care s-a învârtit.) A tras cisterna în curtea morii și a fabricii de pâine, a golit câteva sute de litri de vin (ceea ce la douăzeci de tone nici nu se simțea), în schimbul cărora a fost trecut pe lista revoluționarilor de la Moara As-san și Fabrica de pâine „Grâul”. Îmi zicea cu mândrie: „Vecine, avem policlinica noastră, medicamente și analize gratuite, bilete la stațiuni, iar tramvai, autobuz, metrou, tren, avion – gratuite, livadă în Dâmbovița și leafă câtă n-a avut neam de neamul meu!”.

Și ca vecinul meu sunt mii și mii de profitori pe spinarea bietului român. Și vor avea aceste beneficii până la sfârșitul zilelor lor (vecinul meu s-a bucurat de ele doar vreo douăzeci de ani), nu doar câțiva ani, ca amărății de la I.O.V.R. Ce-i drept, s-a considerat că ioveriștii nici nu merită, pentru că ei n-au strigat „Jos Ceaușescu!”, ci doar și-au vărsat sângele pentru Țară...

Doi Ștefan Bănică

Dintre cei doi Ștefan Bănică, tată și fiu, l-am cunoscut doar pe tată și nici pe acela foarte bine. Să fi fost prin 1970 sau 71, când mă aflam într-o zi cu câțiva prieteni la *Casa ziaristilor* (astăzi restaurantul *Mărul de aur*, dacă i-o mai spune așa, că prea multe își tot schimbă numele). La o masă vecină, se afla scriitorul Eugen Barbu. Când am intrat în local, l-am salutat, dar el nu numai că nu mi-a răspuns la salut, dar a întors ostentativ capul în altă parte. Atitudinea lui Eugen Barbu m-a mirat, însă m-a lămurit Noni Novac:

– Păi, e supărat pe tine! Și știi de ce? Că ai știut de păcăleala pe care i-a tras-o Cornel (Corneliu Leu, adică cumnatul lui Noni, soră-sa Rodica fiind soția lui Leu) și nu l-ai prevenit.

Cu Eugen Barbu nu eram în nicio relație. Ne știam vag și ne salutam. Atât. Într-o zi, eram cu Corneliu Leu la aceeași *Casă a ziaristilor*. El avea întâlnire cu Eugen Barbu, o întâlnire de afaceri. Corneliu Leu cumpărase o casă la Poiana Țapului, pe care promisese să i-o vândă lui Barbu, iar acum se întâlneau ca să încheie târgul. E adevărat că am fost de față, când Corneliu Leu a cerut pe casă 120.000 de lei (pentru comparație: o mașină Dacia 1300 costa atunci 70.000 de lei), iar Eugen Barbu a acceptat prețul. Ce nu știam eu atunci și am aflat ulterior (tot de la Noni) că Leu cumpărase cu 35.000 de lei casa pe care i-o revânduse lui Barbu cu 120.000. Iar Eugen Barbu mă bănuia

că aş fi fost la curent cu păcăleala şi de aceea nu mi-a răspuns la bună-ziua.

– Păi, du-te şi spune-i lui Eugen Barbu că nu ştiai, – m-a sfătuit cineva de la masă.

– Nu mă simt cu musca pe căciulă şi ca atare nu vreau să mă amestec în afacerile altora.

La un moment, se apropie de masa noastră actorul Ştefan Bănică. Vesel, glumeţ, cum îl ştia toată lumea. Noi doi nu ne cunoşteam.

– Măi, fraţilor, – ni se adresează el fără nicio introducere, – poate oţ fi auzit că nevastă-mea mi-a născut un flăcău şi...

– Să-ţi trăiască! – ne grăbim noi să-l felicităm. – Eşti bun de cinste!

– Păi, sunt, sigur că sunt. Da' acumă mă aflu într-o situaţie cam nasoală: duminică botezăm băiatul şi n-am niciun strop de vin. Care ştiţi de unde aş putea cumpăra două-trei vedre de vin bun?

– Cre' că de la vreo podgorie din provincie, – îl sfătuieşte Noni. – E şi bun, e şi mai ieftin.

– Mă duc oriunde, – zice Bănică. – Am maşină, mă urc la volan şi mână, băiete!

Cu ceva timp în urmă, mă întorceam cu trenul de la Suceava şi m-am oprit pentru o zi la Mă răşeşti, la prietenul meu doctorul Dan Claudiu Tănăsescu. El m-a tratat cu un vin care mi-a plăcut atât de mult, încât nu m-am putut abţine să nu-l întreb de unde-l are. Mi-a spus că i-l aduce un ţăran dintr-un sat din apropiere şi la un preţ bun. Aşa că m-am gândit să-i fac lui Ştefan Bănică un serviciu, iar clientului doctorului Tănăsescu, vânzare. I-am spus actorului că am băut un vin grozav la prietenul meu din Mă răşeşti. Vinul i-l aduce un tip, adică un ţăran sau podgo-rean. Dacă e dispus să meargă până la Mă răşeşti, eu...

– Ce Mărășești, dom’le?! Mă duc și până la Paris!... – râde Ștefan Bănică. – Aș vrea io... Și cu cât dă kilu’?

– Habar n-am. Dar vinul e grozav!

– Mă duc, ce mai. Și cum fac?

Îi explic că doctorul Tănăsescu e șeful policlinicii din Mărășești, așa că o să-l găsească ușor. Adresa n-o cunosc, dar orașul e mic, și toată lumea știe unde-i policlinica. Lui Dan să-i spună că-l rog eu să-i explice din ce sat e tipul care vinde vinul ăla grozav și, bineînțeles, cum îl cheamă.

Ștefan Bănică mi-a mulțumit și a plecat.

De atunci, în atâția ani, m-am întâlnit de foarte multe ori cu Dan Tănăsescu și la Mărășești, și după ce s-a mutat în București, și după ce s-a întors în Mogoșoaia lui natală, dar nu l-am întrebat niciodată, dacă venise la el actorul Ștefan Bănică. Pur și simplu, am uitat. Dar țin minte că la vreo două zile după ce îl sfătuisem să meargă la Mărășești, se zvonise că Ștefan Bănică ar fi avut un accident de mașină: cică se întorcea la București nu se știe de unde și în dreptul Casei Scânteii a intrat cu mașina într-un copac. Alții ziceau că într-un stâlp. Mă rog. Nu contează. Dar n-a fost nimic grav – el n-a pățit nimic, doar mașina s-a cam șifonat. Iar eu mă întrebam, dacă pierduse controlul mașinii din cauza vreunei defecțiuni tehnice sau din cauza vinului de la Mărășești.

Dar atunci, după plecarea lui Bănică de la restaurant, Noni Novac îmi spune râzând:

– Și alți țărani au vin bun. Ce, nu ți-a plăcut vinul țăranului ăluia?

– Care țăran? Ce vin? – nu pricepeam eu ce vrea să spună.

– Vinul pe care l-am băut la Stadionul Giulești...

Mi-am adus aminte la ce se referea Noni și am izbucnit amândoi într-un râs din care nu ne puteam opri.

Iată despre ce e vorba.

După ce fusesem câțiva ani colegi la Editura Didactică și Pedagogică a Ministerului Învățământului, în 1966 eu m-am transferat la Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă (CSCA), iar un an-doi după mine, Noni Novac s-a mutat redactor la revista *Viața studentescă*. Îl vizitam uneori la redacție. Într-o zi, l-am găsit pe picior de plecare. Redactorul-șef Niculae Stoian, Noni Novac (sau Puiu, cum i se mai spunea), fotoreporterul Emil Cojocar și nu mai țin minte cine se pregăteau să meargă la un meci de fotbal al Rapidului de pe Stadionul Giulești. M-am hotărât să merg și eu, mai ales că eram rapidist.

Sediul redacției *Viața studentescă* era atunci la etajul clădirii de pe Bulevardul 6 Martie (azi, Regina Elisabeta) colț cu strada I. Brezoianu, în apropierea Cișmigiului. Am plecat să luăm tramvaiul de pe Schitu Măgureanu, de lângă Liceul Gheorghe Lazăr, adică la vreo două sute și ceva de metri de redacție. Ne-am urcat în tramvai bine dispuși și vorbind de una, de alta.

Ajunși la Gara de Nord, am asistat, dar am și contribuit la o întâmplare de tot hazul. În stație, un țăran de vreo șaiszeci de ani și cherchelit bine intenționa să urce în tramvai cu două damigene, una de zece litri, cealaltă de cinci, dar starea în care se afla îl făcea să se descurce greu cu cele două damigene: cum să urce în tramvai cu ambele mâini ocupate? Și-atunci, a hotărât să apeleze la ajutorul călătorilor din tramvai: a ridicat damigeana mare și a dus-o destul de greu, ridicând-o spre ușa deschisă. I-a sărit în ajutor Noni – a întins mâinile și a luat damigeana. Dar în clipa următoare, ușa s-a închis, tramvaiul s-a pus în mișcare, iar țăranul a rămas uluit în stație cu damigeana mică în brațe și uitându-se disperat în urma tramvaiului. Am izbucnit cu toții în râs, dar ne-a potolit Niculae Stoian:

– În loc să mulțumiți pentru cadou, voi râdeți. Nu-i frumos...

Ne-am gândit să coborâm la prima stație, să ne întoarcem și să-i înapoiem omului damigeana cu vin, dar tot Noni a venit cu propunerea:

– Io zic să nu dăm norocului cu piciorul. Ne întoarcem, pierdem, vremea, întârziem și la meci și te pomenești că în damigeană o fi vreo poșircă. Așa că mai bine să zicem bodaproste. Da' ia să văd ce ne-a dat moșul, – destupă damigeana și miroase: – Mda, pare vin a-ntâia.

Tramvaiul a oprit în stația Basarab, iar Niculae Stoian le-a comandat pe ne-așteptate subalternilor săi:

– Hai, jos toată lumea!

Am coborât și eu.

– Uite ce facem. Luăm taxiul de colo, ne întoarcem la Gara de Nord și-i dăm omului damigeana, că nu-i cazul să ne facem de râs pentru niște vin. Și tot cu același taxi ajungem la stadion.

– Da' măcar să-l gustăm, – zice Noni, scoate dopul, trage o dușcă zdravănă și întinde damigeana spre noi. – E a-ntâia!

Gustăm fiecare și constatăm că vinul e într-adevăr bun. Ne urcăm în taxi, ajungem într-un minut la Gara de Nord, dar păgubașul nicăieri.

– Ia du-te, Milică, – îi zice Stoian lui Emil Cojocar, – n-o fi intrat la gară și e pe vreun peron?

Emil s-a întors repede:

– Nu e, șefu'.

– Am zis io că azi avem baftă, – râde Noni.

Niculae Stoian a tăcut câteva clipe, după care a zis:

– Ai dreptate, Puiule. Acum că avem conștiința împăcată, hai cu vinul la meci, dar să vedem cum introducem damigeana pe stadion, că e interzis.

– Șefu', o acopăr cu balonzaidul meu, – propune Emil, – scot aparatul să fac poze, dumneavoastră toți arătați legitimațiile de ziariști, iar la tribuna zero nu ne mai întreabă nimeni de sănătate.

Damigeana a fost introdusă pe stadion fără probleme. Iar la tribuna zero s-au adunat și alți reporteri și ziariști sportivi, ba și „oficialități” din Giulești, încât damigeana moșului a fost golită destul de repede, ba cineva a zis că ar fi trebuit luată de la „peizan” și a doua damigeană.

De la botezul lui Ștefan Bănică junior, după cum spuneam, m-am întâlnit de foarte multe ori cu Dan Claudiu Tănăsescu, dar tot de atâtea ori am uitat să-l întreb, dacă a venit la el Ștefan Bănică și dacă l-a îndrumat de unde să cumpere vin. Acum, că mi-am amintit de acea întâmplare, promit să-l întreb cu prima ocazie.

Una cu S.

*În memoria bunului meu prieten și fin,
părintele Ștefan ENE.*

*– Ce faceți, **cinci-sticle** părinte,
ați venit singur sau cu **presvipera**?
(Sunt vorbele părintelui Burcea de la Budești,
un basarabean hâtru, cu care-i întâmpina pe unii preoți
iubitori de beuturi bețive, iar pe unele preotese, în loc
de presbitere, le numea presvipere.)*

Spuneam într-un „chix” mai vechi că examenul de admitere la Teologie îl pregătisem cu un student din anul întâi, și anume cu Ene Ștefan. Când zic pregătire, am în vedere mai ales două materii: Muzică psaltică (pentru că eu nu știam nici muzică liniară, darămite psaltică) și Greaca veche. Căci pentru celelalte (Istoria Bisericii, Dogmatică, Latină) cumpărasem manuale de la doi seminariști și învățam după ele. Iar la Limba și literatura română și o limbă străină modernă aveam suficiente cunoștințe pentru un examen de admitere.

Pregătirea cu Ene Ștefan (o dată pe săptămână) a durat aproape un an. Și rezultatul a fost peste așteptări – nu numai că am fost admis la Institutul Teologic de Grad Universitar din București, dar, consultând tabelul cu cei admiși, am constatat că intrasem cu media cea mai mare: 9,14.

Dar cum l-am ales meditator tocmai pe Ene Ștefan? Venisem la Institut cu gând să mă interesez la ce materii urma să susțin admiterea. Și când am aflat, mi-a cam pierit elanul – crezusem până atunci că, fiind absolvent de Filologie, materiile îmi vor fi la îndemână. Dar nici vorbă! În afară de Limba și literatura română și o limbă străină modernă, celelalte obiecte m-au îngrozit: latină și greacă nu făcusem nici în liceu și nici în facultate, iar muzică psaltică, se înțelege, nici atât. Și-atunci, după ce m-am mai liniștit, mi-a venit ideea să caut un student teolog bun din anul întâi (pentru că dăduse admiterea de curând și, deci, era în temă) și să mă pregătesc cu el. Zis și făcut. Îl rog pe portarul Institutului să-mi prezinte un student din anul întâi. Și culmea norocului: întâmplarea face să-l cheme pe Ene Ștefan, de la care am aflat că intrase la Teologie cu notă mare. Îl pun pe scurt în temă, adică îi spun că sunt inspector în Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, dar că intenționez să devin student la Teologie, că în urmă cu doisprezece ani terminasem Facultatea de Filologie, dar că acest lucru, după cum am aflat, nu mi-i de mare folos pentru examenul de admitere la Teologie și-i propun să mă mediteze. Se înțelege, contra cost.

Ene Ștefan acceptă, dar spune că, întrucât este intern, nu are voie să părăsească Institutul, deci nu poate veni la mine acasă și va trebui să vin eu la Institut, dar nici acest lucru nu-l pot face oricum, ci doar cu aprobarea părintelui spiritual, care era preotul Ștefan Alexe. Dar mă sfătuiește să nu solicit imediat acea aprobare, căci s-ar putea să nu am dreptul să studiez la Institutul Teologic din București, unde, din câte știe el, sunt admiși doar absolvenți de seminar teologic, iar cei „cu liceul” sunt primiți la Institutul Teologic din Sibiu. Așa că ar fi bine să mă interesez mai întâi la secretariatul Institutului.

La secretariat, aflu de la părintele secretar Ion Bănăţeanu că e așa cum a presupus Ene Ștefan, adică nu pot candida la București. Îi explic că sunt căsătorit, că soția mea e bolnavă și, deci, mi-e imposibil să mă duc la Sibiu.

— În acest caz, — îmi sugerează părintele Bănăţeanu, — doar Preafericitul Părinte Patriarh vă poate da binecuvântarea, adică aprobarea, să dați admiterea la noi. Adresați-vă cu o cerere Preafericirii Sale și poate... Că a mai fost un caz acum doi-trei ani, când tot așa și poetul Ioan Alexandru, care nici el nu era absolvent de seminar, a obținut totuși binecuvântarea Patriarhului.

I-am scris imediat Părintelui Patriarh Iustinian o cerere prin care solicitam aprobarea de a mă înscrie la examenul de admitere la Institutul Teologic din București, expunând pe scurt motivele care mă fac să cer acest lucru. Și, spre bucuria mea, peste doar câteva zile, am primit acasă o adresă de la Patriarhie, prin care mi se comunica aprobarea P.F. Patriarh Iustinian de a da admitere și a studia la Institutul Teologic de Grad Universitar din București.

Ca să nu mai lungesc vorba: m-am pregătit pentru examenul de admitere și singur, și cu Ene Ștefan aproape un an și am devenit student teolog. Dar situația mea materială devenise foarte proastă. Soția mea, medic veterinar, se îmbolnăvise de hernie de disc și a fost pensionată cu o pensie de mizerie de 710 de lei. De aceea m-am gândit să nu anunț la Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, unde eram angajat ca inspector și, chiar dacă am devenit student, un timp să fiu și una, și alta, ca să am salariu. I-am vorbit despre intenția mea rectorului Institutului, P.S. Antonie Plămădeală, rugându-l să mă scutească parțial de frecvență, ca să-mi pot îndeplini și sarcinile de serviciu, dar dumnealui mi-a spus că este imposibil, pentru că

Departamentul Cultelor îl va obliga să mă exmatriculeze. Așa că una din două: ori demisionez și rămân student, ori mă retrag de la Institut și continui să fiu inspector în CSCA. Am demisionat (despre demisie și alte peripeții – poate într-un alt „chix”).

Mă gândeam că ne vom descurca cumva cu pensia Genovevei și cu bursa mea de student. Dar la contabilitate mi s-a spus că, deși am intrat cu notă mare, nu mi s-a acordat bursă, că motivul îl pot afla de la Părintele Rector. Mă duc din nou la P.S. Antonie, iar viitorul mitropolit al Ardealului (tare aș vrea să i se spună provinciei noastre Transilvania și nu Ardeal!...) mi-a explicat binevoitor (dar fără compasiune, din câte mi s-a părut, deși poate m-am înșelat...) că Institutul Teologic, nefăcând parte din sistemul învățământului de stat, nu acordă burse. Iar studenții sunt întreținuți (casă și masă) fiecare de Eparhia al cărei fiu duhovnicesc este.

– Iar dumneata, având apartament și fiind căsătorit, s-a considerat că nu ai nevoie de casă și masă...

Demisionasem și ajunseseam într-o stare disperată. De părăsit Institutul Teologic nici nu putea fi vorba, dar în același timp era destul de limpede că, în acea stare, nu voi putea rezista patru ani, cât va dura noua mea studenție. Așa că i-am adresat Patriarhului o nouă cerere, în care îl rugam să-mi aprobe să fac doi ani într-un an, iar Preafericitul Iustinian, fie-i țărâna ușoară, mi-a aprobat. Și astfel, în anul universitar 1972/73, am terminat anul I, în toamna anului 1973, am susținut examenele anului II (în anul III, am devenit coleg de an și de bancă cu Ene Ștefan), în iunie 1974, am terminat anul III, iar în toamna aceluiași an, anul IV și licența. În total 121 de examene și colocvii!

Așa se face că, deși am început studiile teologice cu un an după Ene Ștefan, le-am terminat cu un an înaintea lui.

Iar cu banii în cei doi ani m-am descurcat astfel: făceam lunar și chiar mai des împrumuturi de câteva sute de lei la Fondul Literar, dar mai ales am publicat tot atunci două cărți, mai întâi un volum de versuri, iar apoi unul de proză scurtă. Drepturile de autor pe aceste două cărți ne-ar fi permis să ne descurcăm mulțumitor, dacă la apariția cărților mele Fondul Literar n-ar fi reținut întreaga datorie pe care o aveam (vreo 17.000, dacă-mi aduc bine aminte). Dar cum-ne-cum, am scos-o totuși la capăt, deși nu chiar grozav. De aceea, în continuare, singura rezolvare era să mă preoțesc cât mai repede, pentru a avea din nou un salariu. Dar pentru a solicita o parohie și a depune dosarul de hirotonire nu era suficient să fii licențiat în teologie. Mai e obligatorie și susținerea examenului de „Capacitate preoțească” (tot un fel de licență, plus examen medical, în special de integritate corporală), examen care avea loc în fiecare an în luna iulie. Iar eu, care obținusem licența în septembrie 1974, am fost nevoit să mai aștept un an. Așa că în iulie 1975 am susținut examenul de capacitate preoțească, apoi am fost numit și hirotonit pe seama Parohiei Șerbănești din orașul Pucioasa.

De fapt, îmi propusesem să scriu acest „chix” despre Ene Ștefan și uite că m-am luat cu vorba mai mult despre mine.

Așadar, în timpul studenției, dar mai ales în anul III, când am fost colegi de bancă, relațiile mele cu Ene Ștefan s-au transformat într-o frumoasă prietenie. Fane, cum îi spunea toată lumea, era un băiat bun, serios, vesel, cu un dezvoltat simț al umorului, dar cu toate acestea, cam mândru și supărăcios; bunăoară, prietenul nostru Nelu (Ion) Roșescu, cu care fusem coleg de bancă în anul I, îl ironizase pentru nu știu ce, pare-mi-se, în legătură cu faptul că Fane începuse să chelească, și acesta n-a vorbit cu el vreo doi ani. Un lucru care

mi-a plăcut în mod deosebit la Fane (stimulat și de mine) era că lui îi plăcea foarte mult să citească. Îi împrumutam și eu cărți din biblioteca mea, pe care el pur și simplu le devora (o să vedeți mai încolo de ce insist să remarc pasiunea lui Fane pentru citit).

La Teologie, fiecare an își avea sala de clasă permanentă, ca la școală. În anul I, în bancă cu Nelu Roșescu, am stat pe la mijlocul sălii, iar în III, în altă sală cu Fane în ultima bancă. Între cei vreo 40 de colegi studenți la zi (căci la colocvii și examene veneau și cei de la fără frecvență – preoți de mir și călugări, între care și Ioanichie Bălan, devenit mai târziu celebru și nu’ș-de ce); la zi, aveam și doi călugări sârbi – unul (am uitat cum îl chema), imberb, dar cu plete castanii, mănoase și crețe, stătea în prima bancă, iar Vasile (cu plete negre și barbă monahală frumoasă) stătea chiar în banca din fața noastră. Foarte des, Vasile pune capul pe bancă și dormea. Niciunul dintre profesori nu se arăta deranjat de acest vădit dezinteres, dar când se culca Vasile, eu și Fane deveneam mult mai vizibili de la catedră. Într-o zi, asta mi-a produs – cum să-i spun? – neplăcere și rușine. La cursul de *Drept bisericesc*, profesorul Iorgu Ivan (era unul dintre profesorii civili; a trăit 103 ani, dar atunci avea în jur de 70), deși se străduia să predea interesant, materia era anostă, plină de date și definiții, încât preferam să citesc altceva, iar pentru examen să studiez cursul tipărit și bibliografia. În acea zi, mascat de spinarea lui Vasile, m-am apucat să citesc ziarul și n-am observat când s-a culcat sârbul cu capul pe bancă, lăsându-mă descoperit. Deodată, îl aud pe profesorul Iorgu Ivan: „Regret că nu pentru toți e interesant ceea ce predau. Există cineva cu aspect de cleric (adică eu, care, în afară de Vasile, eram singurul cu barbă) care citește ziarul...”. Mi-a crăpat obrazul de rușine, îmi venea să intru în

pământ, dar n-am spus nimic, ce era să zic? Peste două luni aveam examen la *Drept bisericesc* și mă așteptam ca profesorul Iorgu Ivan să-mi demonstreze că nu e bine să citești ziarul la cursul lui. Dar n-a făcut-o. Boier, ce mai!

Iar cei doi călugări sârbi, după terminarea studiilor la noi, s-au întors în Iugoslavia. Despre Vasile, cu care fusesem în relații foarte bune, auzisem peste câțiva ani că ajunsese mitropolit. Îmi propusesem să-l vizitez, dar, ca atâtea alte planuri, a rămas și acesta în stadiu de intenție.

Cu Fane, după cum am spus, ajunseseam foarte buni prieteni. Mă vizita acasă destul de des (când reușea să obțină bilet de voie de la spiritualul Institutului...), îl împrumutam cu cărți și discutam de toate. Fane era cam de înălțimea mea, blond, cu ochi albaștri-verzi. De un timp era tare îngrijorat că-i cade părul și rămâne chel. I-am spus că am auzit că, dacă te razi de câteva ori în cap, părul se va regenera. Era dispus să facă orice, ca să-și salveze părul și s-a hotărât să se radă în cap, dar după Bobotează, când se va întoarce din vacanță (Fane era din Fulga de Jos, Prahova). Când s-a întors, mi-a spus bucuros că a cunoscut o fată care i-a plăcut foarte mult, prospătă profesoară de geografie (o chema, pare-mi-se, Gabriela) și nu-i exclus ca peste un an, când va termina studiile, să se însoare cu ea. Și ne roagă, pe mine și pe Genoveva, să le fim nași de cununie. I-am promis. Iar Fane ținea cu atât mai mult să aibă un păr bogat, așa că în decurs de două luni s-a ras de câteva ori în cap. Dar când se apropia vacanța de Paști, iar el era încă chilug, Fane a intrat în panică: cum să plece acasă și să fie văzut de lume, dar mai ales de Gabriela, ras în cap ca pușcăriașii? Tot eu am găsit soluția: o perucă. Aveam printre actori mai mulți cunoscuți și prieteni. Am apelat la Dinu Ianculescu de la Teatrul Mic. Dinu ne-a

dus la magazia teatrului, de unde Fane și-a ales o frumoasă perucă blondă, cum visa să fie și părul lui, când va crește. I-a crescut, dar era tot rar, și dacă Fane n-a chelit totuși de tot, nu-i exclus să se datoreze rasului în cap.

(O paranteză. Fane, din câte îmi aduc aminte, o cunoscuse pe Gabriela la Mizil, unde el, în paralel cu studenția, era elev la fără frecvență la liceul din localitate. Atunci, seminarul teologic încă nu se echivala cu liceul, iar Fane, după Teologie, ar fi vrut să urmeze încă o facultate, parcă Dreptul, adică Științe Juridice, cum se numea atunci, și de aceea făcea și liceul. Mi-a povestit că la examenul de latină l-a lăsat cu gura căscată pe profesorul Cornel Popescu, care nu se aștepta ca un elev, și mai ales la fără frecvență, să știe atât de bine latina. Și-atunci, Fane a trebuit să recunoască că e student la Teologie. „Și zici că-l cheamă Cornel Popescu? – îl întreb eu pe Fane. – E negricios, nu prea înalt și cam rotofei?” „Da, – zice Fane, – îl cunoști?” „Îl cunosc, dacă e așa cum ți l-am descris eu. E fostul meu coleg de la Filologie, urmasa Limbi Clasice și fusese unul dintre *cartofari*”. Îl lămuresc pe Fane ce-i cu termenul de „cartofar” (despre „cartofari” scrisesem în altă parte) și-n același timp mă mir că lumea e atât de mică!...)

După terminarea anului trei, n-am mai apucat să fim colegi și în anul patru, pentru că eu, în baza binecuvântării P.F. Patriarh Iustinian, în septembrie 1974, am trecut examenele anului patru și am susținut licența. Dar prietenia cu Fane a continuat – ne întâlneam, el venea la noi, când putea, îl împrumutam cu cărți, discutam.

Într-o zi, a venit Fane la noi (el se apropia de încheierea studiilor), i-a adus Genovevei un buchet de flori (un lucru neobișnuit și de aceea m-a mirat) și ne-a întrebat zâmbind:

– Sper că nu v-ați răzgândit să-mi fiți nași?

– Sigur că o să te cununăm, – am răspuns noi într-un glas. – Dar ar fi cazul s-o cunoaștem și noi pe viitoarea preoteasă, pe profesoara de geografie.

– Dar nu cu ea mă însor... – a răspuns Fane, surâzând trist.

– Nu? – ne mirăm noi. – Dar cu cine?

– Cu o fată din comună. Eu îs din Fulga de Jos, iar ea e din Fulga de Sus... Cică ea e soarta mea.

– Păi, de unde știi?

– Am fost cu mama la Fecioara din Parepa...

– Ce Fecioară, Fane? – îl întreb eu nedumerit.

– Așa-i zice lumea, dar e o femeie măritată, o țărancă cu copii și e clarvăzătoare. Vine lumea la ea ca la Maglavit!

– Și zici c-ai fost și tu?

– Păi, da. Că a zis mama: „Hai, Fănele, să mergem și noi la Fecioara, să-ți zică și ție care ți-i soarta.”. A pregătit mama ce trebuie, că la Fecioara nu te duci cu mâna goală, are tarif fix: două kilograme de făină, unul de zahăr, o sticlă de ulei și 100 de lei. Asta-i duce toată lumea care vine la ea.

– Îți dai seama, Fane, ce venit are „fecioara” asta, dacă zici că vine multă lume la ea?

– Păi da, dar vrea să construiască o mănăstire și de aceea strânge bani. Așa le spune tuturor.

– Ei, deci, te-ai dus cu mama la ea. Și cum a fost?

– Ne-a primit într-o odaie plină de icoane, pe un scaun era o tavă cu nisip, în care trebuia să aprindem trei lumânări.

– A, v-ați dus și cu lumânări?

– Nu. Le vindea bărbat-su în curte.

– Comerț în toată regula.

– Așa e, dar Fecioara e chiar clarvăzătoare. Intrăm, deci, în odaie și dăm să aprindem lumânările, da’ ea a zis să le lăsăm lângă tavă, că deja ard destule, și o să le aprindă ea mai târ-

ziu. După aceea, ne întreabă de ce am venit. Mama îi spune că o să mă preoțesc, da' mai întâi trebe să mă însor, și am vrea să știm cine e soarta mea. Fecioara se uită la mine lung, mă măsoară, apoi deschide o Psaltire, o răsfoiește încet și după vreo două-trei minute zice: „Pe tine te cheamă Ștefan, așa-i?”. Cornele, am înlemnit, când mi-a zis cum mă cheamă! Că doar n-avea de unde să știe! Ea a mai răsfoit Psaltirea și la urmă mi-a spus: „Soarta ta e o fată de aproape, nu-i dibui numele întreg, da' e una cu S.”.

Fane s-a uitat la noi, ca să vadă reacția noastră, apoi a continuat:

– Pe drum, la întoarcere, mama îmi zice: „Fănele, eu cam bănuiesc cine-ar putea fi fata de care spune Fecioara că e soarta ta...”. „Cine, mamă?” „Cre' că-i Săndina, fata aia naltă și frumoasă din Fulga de Sus...” Eu o știam pe fata asta mai mult din vedere, dar sâmbăta următoare m-am dus la dans la Fulga de Sus, am dansat cu ea, iar după aceea ne-am mai văzut de câteva ori... Așa că la vară o să fiți nașii noștri de cununie.

– Fane, dar Gabriela? – îl întreb, știind că au avut o relație frumoasă.

– Îmi plăcea tare mult de ea, că era veselă și avea un suflet bun, da' dacă a zis Fecioara că soarta mea e una cu S, nu cu G...

Pe 13 iulie 1975, am fost nași la cununia lui Fane cu Săndina. Pregătirile de nuntă începuseră încă din iarnă. Părinții lui Fane (că nunta a fost la mire în Fulga de Jos) aveau pentru această ocazie vinul și țuica lor, dar trebuiau pregătite păsările și porcul care urmau să fie tăiați și, de asemenea, arvunite vreo două sute de sifoane de la un restaurant din Ploiești. Iar grija cea mare a lui Fane era să facă rost pentru nuntă de o cantitate mare de

gheață, că la mijlocul lui iulie fără gheață în plin Bărăgan nu se concepea. L-am rezolvat eu problema. Între cele două Fulgi există o baltă mare. L-am sfătuit pe viitorul fin să sape în grădina părintească o groapă de 2 pe 3 metri și adâncă de cel puțin 2,50-3, să căptușească gros pereții și fundul gropii cu paie și pleavă, iarna să umple groapa cu sloiuri mari de gheață din balta de alături, s-o acopere cu un strat gros de paie, peste care s-o astupe cu pământ. Să desfacă groapa în dimineața nunții și va avea gheață să dea și la alții. Dar Fane era neîncrezător. „Aoleu, păi pe căldurile din iulie, o să se topească toată gheața!...” L-am asigurat că va găsi groapa plină de gheață, iar dacă nu va fi așa, mă oblig să-i aduc un camion de gheață din București, de la Fabrica de gheață de pe 1 Mai.

Groapa a fost desfăcută în dimineața nunții și, spre uimirea multora, dar mai ales spre bucuria lui Fane, gheața era la fel ca-n ianuarie, când au pus-o.

Despre nuntă poate am să scriu altă dată. Au fost câteva lucruri interesante și întâmplări de tot hazul, dar nu e momentul acum.

După nuntă, relațiile noastre cu finii au fost bune, ne vizitam, adică veneau ei la noi la București și noi la ei la Bărăitaru (unde fusese Fane preot mai întâi, și apoi la Fulga de Sus, unde se transferase). Bărăitaru era o localitate destul de mică, dar la Fulga, finul era parohul unei comunități de aproape două mii de familii, cumpărase casa fostului paroh, părintele Traian, care se pensionase. Parohia fusese bine „lucrată” de părintele Traian, cu oameni credincioși, atașați bisericii și păstrând obiceiuri frumoase. N-am să uit cu câtă mândrie îmi povestea finul într-un an:

– Am, nașule, patru pogoane de porumb; mă duc într-o zi să văd dacă a ajuns de sapă și văd că porumbul fusese prășit. De pe toate patru pogoanele! Măi, să fie! Cine-o fi făcut-o? Duminică la biserică aflu de la o femeie: „Ne ducem noi, părințele, acu f’o câteva zile toată brigada, adicătelea treizeci și șase de muieri, la câmp și una zice: Hai, fă, ăsta nu-i porumbul lu’ părintele nostru? la hai să-l prășim, că la câte suntem, în două-trei ceasuri îl dăm gata.” Am lume bună în parohie, nașule...

Curând finilor li s-au născut doi copii – Corneliu și Alina Genoveva, pe care noi i-am botezat.

Dar cu trecerea timpului, am observat la Fane schimbări neplăcute, mai ales două: de unde fusese un împătimit cititor, iar cărțile de beletristică și cele de știință popularizată îl pasionaseră atât de mult, că, după cum am mai spus, pur și simplu le devora, acum nu-l mai interesau și nu mai citea nimic. A doua schimbare și la fel de dăunătoare era faptul că finul Fane se apucase serios de băutură, în special de tărie. Eram nedumerit și îngrijorat de această schimbare în rău. Genoveva a fost prima care a bănuit cauza: Săndina. Și concluziona: femeia te înalță, femeia te coboară. Sub aparența de soție cumsecade, Săndina era în realitate rea, zgârcită, mărginită, cu o ură neîmpăcată față de tot ce ținea de cultură și mai ales de carte. Făcea tot posibilul să-l împiedice pe Fane să-și viziteze părinții bolnavi, care niciodată n-au fost bine veniți în casa ei. Iar părinții lui Fane nu erau la cine știe ce distanță, ci doar la vreo doi-trei kilometri.

Îmi aduc aminte de o întâmplare grăitoare. În anii 80 ai veacului trecut, pe lângă celelalte crize, era și o criză a cărții; când apărea o carte bună (și totuși apăreau!), ca s-o obții, trebuia ori să stai la coadă la vreo librărie, fără să fii sigur că o vei cumpăra, ori aveai o cunoștință la librărie sau la editura

care o scosese. Eu aveam noroc cu prietenul Mihai Ispas, care era director în Centrala editurilor; prin el procuram cărțile dorite. La un moment, a apărut traducerea din rusă a unei splendide cărți pentru copii: **Anul pădurii** – peste 300 de pagini pe hârtie lucioasă, cu minunate ilustrații color. Erau înfățișate în povestioare cele patru anotimpuri și ce se întâmplă în ele cu viețuitoarele și plantele din pădure. O splendoare de carte! Am procurat două exemplare: unul pentru Maria noastră și unul pentru finii Corneliu și Alina Genoveva. Și ce credeți? La scurt timp, când eram cu Genoveva și Maria în vizită la finii, am găsit minunăția de carte atârnată în cui în closetul din spatele casei. Nu-mi venea să cred! Și când te gândești că filele acelei cărți, lucioase și groase, nici nu erau bune pentru întrebuințarea care li se dăduse...

Anii treceau, iar finul Fane era, ca să zic așa, în cădere liberă.

Din punct de vedere material, finii o duceau bine în Parohia Fulga de Sus, Alina Genoveva era de-acum în ultima clasă la un liceu din Ploiești, iar Corneliu tocmai terminase Facultatea de Teologie din București și se însurase, când pe neașteptate, la doar 48 de ani, Fane s-a îmbolnăvit de cancer ganglionar. A fost la mulți medici, a stat în trei rânduri internat la Spitalul de oncologie Fundeni (iradierii, citostatice), în disperare, l-am dus și eu la „cojoterapie”, dar totul a fost în zadar – finul și prietenul Fane s-a prăpădit la nici 49 de ani.

Dar cu vreo două luni înainte de moartea lui Fane, a venit la noi fina Săndina și m-a rugat să mă duc la P.F. Patriarh Teoctist cu două rugăminti: să dispună înființarea postului de preot II la Fulga de Sus, în care să-l numească pe tânărul teolog Ene Corneliu. A adus cu ea acte medicale, dacă va fi nevoie să dovedesc că preotul Ene Ștefan e bolnav și are nevoie de

ajutor. I-am explicat finei că nu Patriarhul se ocupă de astfel de chestiuni, ci episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor Teodosie Snagoveanu, actualul arhiepiscop de Constanța. P. S. Teodosie era episcop-vicar de puțină vreme, dar apucase deja să i se anagrameze numele din Snagoveanu în Șpagoveanu, datorită exageratei lui arghirofilii. Îl cunoșteam pe P. S. Teodosie de pe vremea când era asistent la Teologie, locuia într-o cămăruță în clădirea Serviciului tehnic al Arhiepiscopiei Bucureștilor și se numea Machedon Petrescu. Așa că o iau pe fina și ne ducem în Dealul Mitropoliei.

Ajungem, o las pe fina în curtea Arhiepiscopiei, iar eu intru și-i spun părintelui secretar Manole să mă anunțe la P. S. Teodosie. Sunt primit imediat și, după ce schimbăm câteva amabilități fățarnice, îi expun situația finilor mei și-l rog să aprobe înființarea postului doi la Parohia Fulga de Sus din Protoieria Ploiești, în care să-l numească pe fiul parohului, adică pe finul meu de botez Ene Corneliu.

– Și avem vreun act medical, părinte protoieru, din care să rezulte starea de sănătate a părintelui Ene Ștefan? – mă întreabă P.S. Teodosie.

– Sigur. Fina e în curte și are la ea dosarul medical, mă duc să-l aduc.

Episcopul frunzărește atent dosarul și după câteva clipe îl cheamă pe secretar:

– Să vină la mine părintele Șurubaru.

Părintele Ion Șurubaru era consilier administrativ, adică cel care se ocupa cu numiri, transferuri, pensionări etc.

Ca să nu mai lungesc vorba, episcopul a găsit o soluție chiar mai bună, decât cea pe care i-o cerusem eu: i-a spus consilierului Șurubaru să întocmească imediat formele de pensionare a preotului Ene Ștefan și numirea în locul astfel vacantat a tână-

rului Ene Corneliu. I-am mulțumit P. S. Teodosie și trebuie să mărturisesc că, deși vlădica avea faima că nu mișcă un deget, fără să primească bani și, cică, nu puțini, pentru rezolvarea tragicei situații a finilor mei nu a pretins absolut nimic.

Corneliu a fost foarte repede numit, hirotonit și instalat paroh la Biserica Fulga de Sus în locul tatălui său, scos la pensie. Finul Fane a mai apucat să asiste la prima slujbă a fiului său, iar în scurta predică, i-a rugat pe enoriași, cu glas slab și cu lacrimi în ochi, să-l iubească pe noul lor preot, cum îl iubiseră și pe el.

La doar câteva zile după asta, Fane s-a mutat la Domnul și a fost înmormântat în cimitirul din curtea bisericii. Sunt convins că, în afară de băutură și neînțelegerile din casă, pe Fane l-a măcinat în ultimii ani și bănuiala că mama lui (sigur, cu cele mai bune intenții, dar la insistenta sugestie a cuscreei) a aranjat ca „fecioara” din Parepa să-i hărăzească pe una cu S.

Dar, din păcate, nenorocirile finilor mei nu s-au oprit aici. La doar un an după tatăl său, a murit și Corneliu din cauza unui anevrism cerebral.

Alina Genoveva a terminat și ea Teologia, dar la Pitești (unde era un fel de „fabrică de popi”, din care cauză a și fost desființată) și predă Religia la nu știu ce școală; s-a măritat cu un coleg de facultate, care nu s-a preoțit, ci și-a deschis un mic magazin de vopsele auto.

De foarte mulți ani, finele n-au mai venit pe la noi și nici n-au dat vreun semn de viață. Nici măcar un telefon...

Dând vina pe *una cu S* pentru atâtea nenorociri, nu înseamnă că sunt un misogin. N-am nimic împotriva femeilor, dimpotrivă – pe foarte multe le prețuiesc, le-am iubit și le iubesc. Dar trebuie să recunosc că, vorba ceea, unele dintre ele sunt *doamne*, iar altele *Doamne ferește!*...

Whisky

Motto:

*„Anii nu aduc înțelepciune, ci numai bătrânețe...”
(Ilieș Dorin din romanul meu **Sărbătoarea**)*

Că era în 1990, nu încape nicio îndoială. De lună nu sunt prea sigur, înclin însă să cred, datorită vremii blânde, cu care ne-a întâmpinat Ucraina, că era luna mai ori, mai curând, septembrie, deși acest lucru n-are nicio importanță. Așadar, în 1990, Uniunea Scriitorilor din Ucraina a organizat un mare festival de poezie, intitulat **Золотий гомін**; în românește sună cam ciudat: **Ecoul de aur, Zumzet** sau **Zvon de aur**, cam așa ceva. Au fost invitați poeți de expresie ucraineană din aproape toată lumea: Europa, America, Australia, Canada, Israel. Din România am fost invitați cinci: Stepan Tcaciuc, Mycola Corsiuc, Silvia Zabarcencu, Mihai Mihailiuc și eu.

Presupunând că în Ucraina vom fi tratați din belșug cu vodcă, ne-am vorbit să nu ne ducem nici noi chiar cu mâna goală. Mycola zicea că are patru litri de palincă de mere de-a lui din Maramureș, făcută de taică-su, Tcaciuc și Mihailiuc au spus că vor cumpăra câteva sticle de vin bun din aeroport, că e cică mai ieftin, iar eu am spus că am o sticlă de whisky.

– E foarte bine, – zice Stepan, – dar propun să păstrăm whisky-ul pentru ultima zi, ca să-l bem cu președintele Uniunii

Scriitorilor din Ucraina și cu ceilalți doi-trei din conducere. Că ultima impresie contează, nu?

Sticla de whisky o promisem de la un enoriaș de-al meu. Băutură destul de rară la noi în ultimii ani ai „socialismului”. Nu l-am întrebat de unde are celebra băutură scoțiană, bănuind că i-o fi adus-o Paul, băiatul lui, care era fotbalist în Germania.

La aeroportul „Henri Coandă” din Otopeni, toți am mai cumpărat vin. Eu am luat două sticle de Grasă de Cotnari și două de Busuioacă de Bohotin, iar ceilalți au cumpărat mai ales Tămâioasă românească. Am urcat cu toată băutura asta în avion. Astăzi n-ai voie să iei nici măcar o sticlă cu apă. Terorismul a schimbat multe în viața oamenilor.

La Kiev, ne-a întâmpinat un secretar (adică vicepreședinte) al Uniunii Scriitorilor și bunul nostru prieten, poetul Myhailo Tkaci. În aceeași zi, am fost primiți de președintele Uniunii Scriitorilor, prozatorul Iurii Mușketyk.

Au urmat alte și alte întâlniri cu scriitori din Ucraina: Ivan Draci, Pavlo Movcean, Halyna Tarasiuk, Andrii Miastkovskyi, Mykola Ceșcevyi și mulți alții, precum și cu unii scriitori ucraineni din diaspora, al căror nume, după atâția ani, nu-l mai țin minte. Ce n-am uitat însă e altceva, și anume că scriitorilor ucraineni din America, Australia sau Canada li se acorda mult mai multă atenție decât celor sosiți din fostele așa-zise țări socialiste frățești. Mă refer la atenția acordată de autorități (fie vorba între noi, și autoritățile noastre ar fi procedat la fel...). În schimb, atitudinea scriitorilor din Ucraina față de noi a fost de-a dreptul minunată: caldă, prietenoasă.

În decursul celor două săptămâni cât a durat *Ecoul de aur*, am participat (zecile de poeți sosiți din cele patru zări), ba în grupuri, ba individual, la foarte multe manifestări culturale, spectacole, colocvii, interviuri, întâlniri și călătorii în diverse

orașe și zone ale Ucrainei. Călătoriile se făceau în grupuri mici și spre destinații la alegerea oaspeților. Numai spre un anumit loc au călătorit toți invitații străini, și anume la mormântul lui Taras Șevcenko de la Kaniv. Mormântul marelui Cobzar este, de fapt, un întreg complex cultural-memorialistic. Am călătorit cu vaporul pe Nipru și am descoperit un lucru senzațional: la mormântul lui Taras Șevcenko e un pelerinaj continuu – ucrainenii au un adevărat cult pentru poetul lor național.

Călătoria la memorialul Taras Șevcenko de la Kaniv mi s-a întipărit pentru totdeauna în minte și în suflet.

Altă destinație pe care am ales-o a fost orașul Cernihiv. Înainte de a pleca spre acest oraș de pe Desna (am plecat singur, pentru că ceilalți patru au ales să viziteze Lvivul), am avut o întâlnire cu câțiva studenți și profesori de la Facultatea de Filologie a Universității „Taras Șevcenko” din Kiev. Și n-aș fi pomenit de această întâlnire, dacă decanul (vă dați seama, filolog!) n-ar fi făcut o gafă impardonabilă, adică și-a dat cu firma-n cap, cum se zice. În toiul discuțiilor, la un moment, decanul spune nu știu ce despre „limba moldovenească”. Bineînțeles că nu m-a răbdât inima și l-am corectat, explicând (nu numai lui, ci tuturor celor prezenți, în mod special studenților) că, așa cum nu există limba braziliană, limba argentiniană sau americană, ci portugheză, spaniolă și engleză, tot așa nu există limbă moldovenească, ci doar română.

La Cernihiv am stat doar două zile: vizite în diverse locuri și obiective de interes, întâlniri și discuții, dar peste tot vodcă și iar vodcă, încât n-am reușit să văd tot ce ar fi meritat. Am vizitat totuși locurile legate de celebrul poet, fabulist și editor Leonid Hlibov (1827-1893) și clădirtea fostului seminar teologic, în care învățase nu mai puțin celebrul poet Pavlo Tycina (1891-1967).

Leonid Hlibov fusese foarte îndrăgit. Fabulele lui erau larg răspândite, iar pe versurile lui există un foarte cunoscut cântec, devenit popular: **Стоїть гора високая... (Se-nalță falnic muntele...)**. Am fost la mormântul fabulistului și am aprins o lumânare (cumpărată de la magazin, căci bisericile erau închise de zeci de ani). La cele două statui ale lui Leonid Hlibov, amplasate în două parcuri ale orașului, am pus câte un mănunchi de flori. Una dintre statui este din bronz, înaltă, maiestuoasă, iar cealaltă – cioplită în piatră – are înscris pe soclu:

Se-nalță falnic muntele...

Leonid Hlibov

La Kiev, unii scriitori ucraineni (Tkaci, Movcean, Miastkivskyi, Pianov, Ceșcevei) ne-au invitat la ei acasă și tot aceștia, dar și alții (Halena Tarasiuk, Ivan Draci) ne-au vizitat la hotel și de fiecare dată – mese întinse, veselie, cântece (căci ucraineanul până nu cântă nu e ucrainean), vodcă și iar vodcă, dar și palincă și vin, aduse de noi.

Whisky-ul l-am păstrat pentru întrevederea de rămas bun cu președintele Iurii Mușketyk.

Pentru noi, cei sosiți din România, festivalul de poezie **Ecoul de aur** a fost o reușită: contacte și cunoștințe noi, călătorii nu numai interesante, dar totodată utile și plăcute, iar patru dintre noi am devenit membri ai Uniunii Scriitorilor din Ucraina și ai PEN Clubului ucrainean (Stepan Tcaciuc, Mycola Corsiuc, Mihai Mihailiuc și eu).

Cu o zi înainte de a ne întoarce în țară, am fost primiți de președintele Uniunii Scriitorilor (denumirea oficială a funcției era de secretar general al U.S.) Iurii Mușketyk. Ne aștepta pe

fiecare un dar: un pachet de cărți și o cutie cu șase sticle a 250 de mililitri de vodcă ucraineană de export. Sticla de whisky pentru această ocazie o ascunsesem în geamantan sub haine, pentru a o feri de tentații. Nu știu ce mi-a venit să verific sticla; îmi încolțise nu știu de ce bănuiala că nu e intactă, că îi mai fusese deșurubat capacul. Verific, constat că am avut dreptate și, vorba lui nea Ionel dascălul, rămân timid. Din sticlă emana un damf de țuică proastă. Gust: într-adevăr, o poșircă acră de corcodușe și care avea cel mult douăzeci de grade. Îi comunic dezamăgirea lui Mycola, colegul meu de cameră, care face un haz nebun pe seama supărării mele. După ce se satură de râs, mă liniștește, spunându-mi că ar trebui să fiu mulțumit că nu am descoperit falsul în cabinetul președintelui și că el mai are un litru de palincă, suficientă pentru a îmbăta toată conducerea Uniunii Scriitorilor. Iar dacă vreau neapărat să fac pe boierul, n-am decât să cobor în holul hotelului și să cumpăr o sticlă de whisky de la magazinul care vinde numai pe valută. Ceea ce am și făcut, ușurându-mi buzunarul de ultimii dolari.

În rest, întâlnirea cu romancierul Iurii Mușketyk a durat vreo două ore și a fost foarte plăcută.

Întrucât ne-am înțeles cu câțiva scriitori bucovineni să-i vizităm la Cernăuți, am hotărât să ne întoarcem acasă cu trenul. La Cernăuți urma să rămânem două-trei zile. Călătoria cu trenul de la Kiev la București dura mai bine de 24 de ore. Călătoream, se înțelege, cu vagonul de dormit. Eu și Mycola ocupam o cușetă, Stepan și Mișa Mihailiuc alta, iar Silvia singură în altă cușetă. Erau vagoane sovietice – expresul Moscova-Kiev-București-Sofia.

La Cernăuți urma să ajungem câteva minute după miezul nopții. În cursul după-amiezii până spre seară, am mâncat în cușeta noastră, a băut fiecare din vodca dăruită de Iurii

Mușketyk, am comentat momente ale festivalului de poezie, impresii din locurile vizitate, am râs, am glumit și, obosiți, ne-am culcat fiecare în cușeta lui. Nimănui nu i-a dat prin cap s-o roage pe conductoarea vagonului să ne trezească înainte de a junge la Cernăuți. Așa se face că am trecut de Cernăuți și ne-au trezit la frontieră grănicerii ucraineni și vameșii, dar mai ales scandalul pe care l-a făcut Stepan Tcaciuc, strigând la grăniceri că nu trebuia să fim deranjați, fiind delegație oficială cu pașaport diplomatic (el era deputat în Parlamentul României). Grănicerii și vameșii ne-au stricat nu numai somnul, dar și buna dispoziție. Ne crăpa obrazul de rușine: vin câțiva scriitori la miezul nopții să ne aștepte în gara din Cernăuți, iar noi dormim ca nesimțiții!

După ce am intrat pe teritoriul României, Mișa s-a mutat, cum se zice, cu arme și muniții în cușeta noastră, motivând că Stepan a adormit și sforăie, de zbârnâie geamul.

– Și mai stăm de vorbă, – propune Mișa și-și aprinde o țigară.

– Te duci să fumezi pe culoar! – îi spune Mycola hotărât. – Nici Cornel, nici eu nu suntem fumători și nu avem chef să ne afumi!

Mișa s-a supus și a ieșit din cușetă, iar Mycola și-a continuat vorba, uitându-se la mine și râzând:

– N-avem chef să ne afumi, în schimb, avem chef să bem o vodcă, da' nu dintr-a noastră, ci de la Mișa...

Și scoate imediat din bagajul lui Mihailiuc două sticle din cele primite cadou și-mi întinde mie una. Se-nțelege că nu le-am golit până să se întoarcă Mihailiuc în cușetă.

– Vrei și tu o gură? – îl întreabă Mycola foarte serios.

– Nu vreau.

– Treaba ta...

Ca să nu lungesc vorba, voi mai spune că până la București, l-am mai vămuit pe Mișa de alte două sticle de vodcă de 250 de mililitri (din care i-am tratat și pe Silvia, și pe Stepan). Iar el, probabil, a înțeles abia acasă tâlcul spuselor mele că fumatul e dăunător...

În tren și imediat cum am sosit în București, au avut loc două momente foarte neplăcute. Nu voi vorbi despre ele nici acum, nici mai târziu. N-are rost: Stepan și Mycola nu mai sunt printre noi, iar eu și, desigur, Mișa și fosta soție a lui Mycola nu simțim nevoia unor amintiri jenante.

Șaua părintelui Vasile

*Bunului meu prieten,
părintele **Vasilică Nițulescu***

Va fi vorba – dar ceva mai încolo – despre părintele Vasile Nițulescu, bunicul părintelui Vasilică Nițulescu, sau tataia, cum îi plăcea nepotului să-i spună.

În 1977, când am venit în Protoieria Oltenița prin transfer de la Pucioasa, dintre cei peste șaptezeci de preoți, majoritatea erau în vârstă, oameni cu experiență și respectați, preoți din vechea gardă, cum le plăcea chiar lor să se mândrească. Astăzi, dintre acei preoți vârstnici nu mai trăiește niciunul, s-au mutat pe rând la Domnul. Cei mai mulți dintre ei au lăsat o amintire frumoasă.

Abia după 1990, treptat, în anii care au urmat, preoții tineri au început să devină majoritari și nu numai în Protoieria Oltenița, ci în toată țara. Asta datorită înființării numeroaselor facultăți de teologie (17) și seminare teologice (38, dacă nu mă înșel); câteva s-au și desființat între timp. Dar înființarea atâtor unități de învățământ teologic a avut două efecte principale: pe de o parte, acoperirea cu slujitori a celor circa 11.000 de posturi vacante (lucru întâmplat în doar câțiva ani); pe de alta, curând s-a ajuns la o adevărată inflație de absolvenți de Teologie, iar măsurile luate pentru absorbirea lor (introducerea

Religiei în școală, înființarea de noi posturi de preot în parohii care, prin numărul mic de locuitori și slaba putere economică, nu puteau suporta întreținerea de noi slujitori; pensionarea obligatorie a preoților la vârsta de 65 de ani; înființarea capelanatului militar; publicații de radio și tv ș.a.) nu au stăvilit această inflație, încât mulți absolvenți de Teologie erau nevoiți să se reprofileze. Ca să nu mai vorbesc că, din cauza numărului mare de instituții, nivelul învățământului teologic, cu mici excepții, a scăzut dramatic, căci de unde atâția profesori buni, nu? Iar lipsa unui număr suficient de profesori valoroși este numai una dintre cauzele decăderii învățământului teologic – ce-i drept, esențială –, dar mai sunt și altele.

Așadar, în 1977 și mulți ani după aceea, în parohiile din Protoieria Oltenița slujeau mai ales preoți vârstnici. De altfel, și în parohia în care mă mutasem eu – Lămotești din satul Gălbinași – până la cutremurul din 4 martie, slujise preotul Alexandru Petrescu, care avea 72 de ani. Dar cum cutremurul dărmase ambele biserici – și parohiala Lămotești, și filiala Gălbinași –, părintele Petrescu s-a pensionat, motivând că la cei 72 de ani ai săi nu mai are putere să se ocupe de refacerea celor două biserici. Așa că m-am transferat eu s-o fac. Nici preoții din jur nu erau tineri. Părintele Valeriu Pascaru de la Popești avea 70 de ani, părintele Dumitru Constantinescu de la Vasilați (Tântava) avea 71 (acești doi preoți mă suplineau când eram plecat în concediu); la Vasilați (Centru sau Haltă), părintele Barbu avea 82, părintele Constantin Hâncu de la Progresu (coleg cu părintele Pascaru și basarabean ca și el) avea 70 de ani.

La Fundeni, slujea părintele Vasile Nițulescu, care avea și cucernicia sa în jur de 65 de ani. Era din localitate și le urma în slujire la Sfântul Altar tatălui și bunicului său. Și ca să nu se

întrerupă șirul slujitorilor de la Biserica Fundeni, părintele Vasile Nițulescu a făcut tot posibilul să-l lase urmaș pe nepotul său Vasile (Vasilică) Nițulescu, prietenul meu, căruia îi dedic aceste pagini.

Cu părintele Vasile Nițulescu mă întâlneam de obicei la ședințele administrativă lunare de la Protoieria Oltenița și ceva mai des după ce devenisem protopop. Era un om vesel, glumeț. De multe ori, după ședință, întorcându-mă acasă la București, luam în mașină câțiva preoți prin a căror parohie treceam – pe părinții Valeriu Pascaru, Dumitru Constantinescu, Vasile Nițulescu, pentru că treceam atât prin Vasilați, cât și prin Fundeni. Iar pe părintele Pascaru îl luam mereu, pentru că locuia, ca și mine, în București. Pe drum, buna dispoziție din mașină era întreținută mai ales de părintele Vasile, care-mi zicea, glumind pe seama prietenului său:

– Ei, spune și sfinția ta, părinte protopop, dacă asta-i dreptate? Lui (adică părintelui Mitică Constantinescu) să-i moară trei neveste, iar mie niciuna!

Părintele Constantinescu știa de glumă și nu se supăra. Dar e adevărat că fusese într-adevăr căsătorit de trei ori și tot de atâtea ori rămăsese văduv. Iar ca văduv i se aproba recăsătorirea.

Știam că părintelui Vasile îi plăcea țuica – un păhărel, două – și de câte ori venea la protoierie, îl pofteam în biroul meu și-l rugam pe părintele secretar să ne servească cu o țuică. Aveam mereu câte ceva în frigider – pentru „protocol”, ca să zic așa. Odată, când era și părintele Constantinescu, iar părintele Vasile repetase gluma că lui Mitică îi muriseră trei neveste, iar lui niciuna, probabil că părintelui Nițulescu i s-a părut că m-am uitat nu știu cum și s-a simțit dator să-mi risipească o posibilă impresie proastă:

– Mitică știe că glumesc fără răutate și nu se supără, iar eu, părinte protopop, am o nevastă foarte cumsecade. Și ea știe că așa glumesc. Iar nevasta asta bună mi-a ales-o tata. Terminasem facultatea în 1940, dar încă n-aveam gând de însurătoare. Eram, recunosc, cam zurbagiu. Îmi plăceau distracțiile și mai ales caii, că făcusem armata la cavalerie. Dar peste un an, când începuse războiul, tata îmi zice: „Măi băiete, aud că a început mobilizarea rezerviștilor și dacă nu vrei să fii trimis pe front și să-ți rămână oasele prin Rusia, ar fi bine să te preoțești.” Tata a și aranjat cu protopopul să-mi dea o parohie bună, dar eu nu eram însurat, și treaba era grabnică. „Ar fi bună învățătoarea asta tânără care a venit la școala noastră, – mă sfătuiește tata. – E fată serioasă, cuminte, liniștită, numai bună de preoteasă.” Pe învățătoare o știam numai din vedere, dar ce mai tura-vura, am cerut-o de nevastă, ne-am căsătorit și, de atâtea zeci de ani, avem o căsnicie foarte bună.

Cred că era de-acum prin 1997 sau 98, când mă pomenesc că vine într-o zi la protoierie părintele Vasile Nițulescu și, după ce îl servesc cu o ȋuică adusă de părintele secretar, părintele Vasile îi spune acestuia:

– Părinte Lică, te rog să ne lași singuri, că am de vorbit ceva cu părintele protoieru.

Spusese aceste vorbe cu atâta hotărâre și seriozitate, încât m-a făcut curios. Ce-o fi având părintele Vasile atât de grabnic?

– Părinte protopop, – zice după plecarea secretarului, – vreau să mă ajuți să rezolv o treabă.

– Dacă stă în puterea mea, cu dragă inimă.

– Cu siguranță!

– Ei, te ascult, părinte Vasile.

– Știi că la Fundeni au fost popi și tata mare, și tata, iar după ei am urmat eu, că fiul meu Dumitru nu s-a făcut popă, ci e profesor de matematică și director de școală la Fundeni. Dar ca să nu întrerupem șirul popilor, băiatul lui, adică nepotul meu Vasilică, termină acum Teologia și vreau două lucruri; primo: să se înființeze la Biserica Fundeni al doilea post de preot și secundo: să fie numit în acest post nepotul meu Vasilică Nițulescu. Ce zici?

– Să încercăm. Și uite cum facem. Nepotul sfinției tale să depună la Protoierie dosarul de numire – o să-ți spună părintele Lică ce acte trebuie să conțină dosarul. Și când va fi gata, îl voi înainta la Episcopie împreună cu propunerea de înființare a încă unui post de preot la Parohia Fundeni.

– E bine așa, dar mai e o problemă. Vasilică trebuie să fie însurat, nu-i așa?

– Păi, da.

– El are în vedere pe cineva, însă încă nu-i hotărât, dar până se înființează postul și până va fi numit, se rezolvă și asta.

– Să vedem dacă Preasfințitul Părinte Nifon va fi de acord.

– Las' că n-o să te refuze pe sfinția ta... – râde părintele Vasile.

Din 1994, Protoieria Oltenița a trecut de la Arhiepiscopia Bucureștilor la nou-înființata Episcopie a Sloboziei și Călărașilor, condusă de P.S. Nifon, un ierarh înțelept, înțeleghător și binevoitor. Mă gândeam ca într-o ședință de Consiliu (eram membru în Consiliul Eparhial) să-i prezint Episcopului întâi verbal situația de la Fundeni, dar m-am hotărât să vorbesc mai întâi cu prietenul și fostul meu coleg de la Teologie Nicolae Nedelcu, care era consilier eparhial administrativ, în a cărui sarcină de serviciu intrau și numirile. Acesta m-a sfătuit să trimit raportul de înființare la Parohia Fundeni a postului doi

de preot și dosarul de numire în acel post a tânărului teolog Nițulescu Vasile (era alintat Vasilică de cei apropiați, dar și pentru a nu fi confundat cu bunicul lui, al cărui nume îl purta), iar el promite să obțină aprobarea Ierarhului într-un moment prielnic. Și până se va stabili data hirotonirii (care se făcea la propunerea consilierului administrativ), Vasilică are tot timpul să se însoare.

Așa s-a și întâmplat – a fost înființat al doilea post de preot la Parohia Fundeni, în care a fost numit tânărul Nițulescu Vasile. Când mi-a expediat la Protoierie cele două hotărâri eparhiale, părintele Nicolae Nedelcu m-a sunat și mi-a spus să-l grăbesc pe noul numit să se însoare, pentru ca el să-i propună P. S. Nifon data hirotonirii.

Vestea l-a bucurat pe părintele Vasile Nițulescu, dar cu însușirea nepotului, îmi zice, trebuie să mai așteptăm – speră că nu prea mult – până se va hotărî.

Pe de altă parte, părintele Nedelcu îmi tot telefona de la Slobozia să se intereseze, dacă cel numit la Fundeni s-a însurat, pentru a fi programată hirotonirea lui. „Că întreabă și vlădica, iar eu ce să-i spun?” Dar Preasfințitul Nifon avea și multe alte probleme de rezolvat. Episcopia Sloboziei și Călărașilor era înființată de curând, cele două județe, deși vecine, erau întinse, parohiile erau numeroase, și Episcopul dorea să le cunoască, apoi trebuia definitivată situația sediului eparhial (un fost hotel al partidului) și o mulțime de alte chestiuni, de, ca în orice început. Așa că a uitat că-l numise pe Vasilică Nițulescu și că urma să fie programat pentru hirotonire.

Acest statu-quo a durat aproape doi ani.

Într-o zi, mă sună părintele Nedelcu:

– Îți dau o veste proastă: vlădica a descoperit că se tot tărăgânează situația lui Vasilică Nițulescu, s-a supărat și pe

mine, și pe tine și m-a certat. Dar cel mai rău lucru e că a anulat numirea lui Vasilică al tău și a aprobat transferarea în postul liber a unui preot de lângă Slobozia.

La o bucată de vreme după asta, Vasilică Nițulescu s-a căsătorit în sfârșit, iar formalitățile au fost reluate *da capo al fine* – dosar nou, numire, hirotonire și instalare ca paroh la Biserica Fundeni în locul bunicului ieșit la pensie.

Un timp, deși pensionar, bunicul a slujit împreună cu nepotul și preotul transferat din Ialomița. Dar într-o zi, pe neașteptate, părintele Vasile Nițulescu sau tataia, cum îl numea cu drag părintele Vasilică, a suferit un infarct și s-a mutat la Domnul.

Nepotul s-a arătat un păstor la fel de vrednic și chivernisitor. Enoriașii îl iubesc pentru felul cum slujește, cum predă Religia la școală, cum îi ajută pe cei în nevoi – cu vorba bună, dar și cu fapta –, pentru grija și strădania cu care a restaurat marea biserică din Fundeni: pictura, acoperișul și turla mare a bisericii, pereții exteriori ai lăcașului și necesara subzidire, pentru a înlătura igrasia. De ani buni, când îl cauți, pe părintele Vasilică Nițulescu îl găsești în parohie într-o febrilă activitate.

De-a lungul vremii, cu toată diferența mare de vârstă, între mine și părintele Vasilică s-a statornicit o frumoasă prietenie. Ne întâlnim (nu atât de des, pe cât, probabil, ne-am dori), avem interesante discuții, depănăm amintiri, iar uneori (tot rar) facem câte o partidă de pescuit.

Mai zilele trecute, îmi telefonează părintele Vasilică și-mi spune că a primit un cadou mai puțin obișnuit: un splendid automobil de teren marca Nissan.

Sigur că m-a mirat un cadou atât de neobișnuit și foarte scump. Cine își poate permite un astfel de gest? Când ne-am întâlnit peste câteva zile, am aflat interesanta poveste a acestui așa-zis cadou. Iat-o:

Părintele Vasile Nițulescu, tataia părintelui Vasilică, avea o verișoară, care, prin anii optzeci ai secolului trecut, împreună cu soțul ei au hotărât să plece din țară, pentru că nu le convenea regimul și se simțeau nedreptățiți. Sigur că pe atunci plecarea din țară nu era deloc un lucru simplu. Părintele Vasilică era copil atunci și nu știe cum au părăsit România cei doi. Presupune că au plecat într-o excursie prin ONT undeva în occident și nu s-au mai întors. Dar nici acest lucru nu era la îndemâna oricui, căci nu oricine primea pașaport, mai ales dacă era vorba de o călătorie în vreo țară capitalistă. În sfârșit, nu se știe cum au procedat cei doi, fapt e că au plecat și, după mai multe peregrinări, au ajuns și s-au stabilit în SUA. Însă părintele Vasilică a aflat abia acum că mătușa și unchiul s-au folosit de o situație apărută în anii '80, și anume: la presiunea străinătății, în România a apărut o hotărâre care glăsuia că orice cetățean român poate pleca din țară oricând dorește. Hotărârea a fost publicată în Monitorul Oficial, la care avea acces foarte puțină lume. Și chiar dacă aflai și doreai să te folosești de această hotărâre, ți se puneau atâtea piedici (unele destul de contondente...), că te lăsați păgubaș. Dar rudele părintelui Vasile, care aflaseră de hotărâre, nu s-au lăsat, au depus cereri peste cereri, au insistat, au cerut audiențe și, pentru că erau mereu refuzați, au recurs la un gest disperat: într-o zi, verișoara părintelui Vasile s-a aruncat în fața mașinii lui Nicolae Ceaușescu. Au urmat cercetări, anchete, amenințări și până la urmă au fost lăsați să plece.

Înainte de a părăsi România, verișoara și soțul ei au trecut pe la părintele Vasile Nițulescu să-și ia rămas-bun. Părintelui i-au mărturisit ca unui duhovnic că au de gând să nu se mai întoarcă în țară, și au făcut-o fără teama că el nu va păstra secretul. Iar părintele Vasile a avut o reacție, la care cei doi nu s-au așteptat:

– Ei, dacă vă luați lumea-n cap și plecați undeva, unde nu știți ce vă așteaptă, uite 2.000 de lei de la mine. Poate o să vă prindă bine.

– Iar noi ce să-ți trimitem, Vasile, de pe unde ne-om așeza? – l-a întrebat verișoara.

– Nimic, ce să-mi trimiteți? Măcar să vă fie de folos.

– Cum nimic, Vasile? Că nu-s deloc puțini banii pe care ni i-ai dat.

– Ei, dacă țineți neapărat să vă revanșați, după ce oț prinde cheag ca lumea, trimiteți-mi o șa pentru mînzul ăsta, pe care l-am cumpărat. Până atunci o crește și el...

– Bine, Vasile, așa o să facem, – i-au promis cei doi, care știa, cum știa toată lumea, că părintele Vasile Nițulescu, ca fost cavalerist, iubește foarte mult caii.

Dar anii au trecut, și cei plecați nu s-au ținut de cuvânt. Abia acum i-au explicat părintelui Vasilică de ce nu s-au ținut, și anume, pentru că o vreme au dus-o destul de greu în America, s-au descurcat cu munci ocazionale, puțin lucrative și cu expedite. Iar când s-au mai aranjat cât de cât, s-au gândit să-i cumpere părintelui Vasile șaua promisă. Dar când s-au dus la un magazin de harnașamente, prețul șeilor i-a îngrozit pur și simplu – și-au dat seama că încă nu-și pot permite o astfel de cheltuială.

Au mai trecut alți ani, în România a avut loc o așa-zisă revoluție, iar verișoara părintelui Vasile Nițulescu și soțul ei au ajuns, în sfârșit, la o stare materială și financiară bună; schimbarea de regim din țara noastră le permitea de-acum celor doi să vină în vizită fără niciun pericol și-i puteau aduce părintelui Vasile șaua promisă. Din păcate, era prea târziu. Într-o zi, părintele Vasile se afla în curtea casei, când, pe neașteptate, s-a simțit foarte rău: suferise un infarct, căruia nu i-a spraviețuit.

După mutarea la Domnul a minunatului preot Vasile Nițulescu, verișoara lui împreună cu soțul veneau destul de des în România. Le plăcea să bată țara în lung și-n lat și, ca să nu depindă de tren, avion sau autocar, și-au cumpărat un Nissan de teren, cu care puteau pleca unde și când poșteau. Mașina o țineau în România și o foloseau doar în concediu.

Dar anii au trecut și peste cei doi „fugari”, și bătrânețea i-a obligat să vină tot mai rar în România. Vara trecută au mai venit pentru vreo două săptămâni, iar la plecare, l-au anunțat pe părintele Vasilică Nițulescu că-i fac cadou Nissanul, cu care, în concedii, au parcurs prin România doar 37.000 de kilometri. Părintelui Vasilică nu-i venea să-și creadă urechilor: cum să-i facă un cadou atât de scump? Și de ce tocmai lui, când mătușa mai avea în România și alte rude, mai apropiate decât un nepot de văr? Părintele Vasilică nu știa povestea cu șaua, dar l-a lămurit mătușă-sa, după care a încheiat:

– Așa că i-am promis lu’ tac-tu mare Vasile ca, în contul banilor pe care ni i-a dat, să-i trimitem din America o șa. Acolo șeile îs foarte scumpe, și o vreme n-am putut să-i trimitem, iar când, în cele din urmă, am fi putut, lu’ tac-tu mare nu i-a mai trebuit, că s-a prăpădit, bietul de el. Da’ datoria-i datorie și ți-o achităm ție, care ești popă în locul lu’ Vasile, da’ ție nu-ți trebuie șa și-ți dăm mașina. S-o stăpânești sănătos, ca și când ar fi șaua lu’ Vasile, fie-i țărâna ușoară, că tare a mai iubit el caii!

P.G.M.

În ianuarie 1976, îmi începeam misiunea preoțească la Biserica Șerbănești din orașul Pucioasa. Ar fi foarte multe de povestit despre cele văzute, auzite și întâmplate în cei doi ani și trei luni cât am slujit acolo. De această dată, mă voi mărgini să vă prezint câteva personaje, pe care merită, cred, să le cunoașteți.

Voi începe cu Ionel Popescu, dascălul bisericii, ieșit atunci de vreun an la pensie, însă pe care l-am păstrat nu numai pentru că m-a găzduit în cei doi ani și ceva, dar mai ales pentru că era cel mai bun dascăl, probabil, nu numai din Dâmbovița, iubit și prețuit de toată lumea, iar dascălul Victor Orășanu, numit înainte de sosirea mea, avea 59 de ani, dar era un nepriceput și un intrigant înrăit și, peste toate, avea o voce pițigăiată de scapet.

Ionel Popescu avea 74 de ani, era înalt de un metru și nouăzeci, dar anii l-au adus puțin de spate, purta numărul 49 la încălțăminte și avea palma cât lopata. Era o blândețe de om cu o minunată voce de bariton, melodioasă și dulce. Mi se adresa cu tătuț, deși eu abia trecusem 38 de ani. Îmi povestea că la școala de cântăreți bisericești l-a avut profesor pe celebrul Ion Popescu-Pasărea, care-l iubea pentru vocea lui frumoasă și-l puneă zilnic să cânte: „Unde-i îngerășul meu? Aici erai, lonele? la cântă troparul cutare.” Sau altă cântare.

Cum spuneam, pe lângă nea Ionel, îl mai aveam dascăl și pe Victor Orășan, o lepră patentată, rău și invidios. Făcuse nouă ani de pușcărie, pentru că fusese legionar sau cam așa ceva. Cel puțin așa se lăuda. Era din Țâța, un sat mai sus de Fieni și făcea naveta la Pucioasa. Când auzise că s-a pensioant Ionel Popescu, s-a dus la Arhiepiscopia Bucureștilor și a cerut să fie numit cântăreț la Biserica Șerbănești, iar când i s-a cerut diploma de absolvire a școlii de cântăreți bisericești, a mințit că a pierdut-o și a amenințat că, dacă nu va fi numit, își va atârna de gât un carton, pe care va scrie că un dascăl bisericesc e lăsat să moară de foame, și se va duce în fața Comitetului Central al partidului, ca să citească și tovarășul Ceaușescu. Cei din Dealul Patriarhiei s-au speriat și l-au numit cântăreț la Biserica Șerbănești din Pucioasa.

La Pucioasa, de fudulie, rar înmormântare la care să slujească un singur preot, de obicei, trei. La înmormântările din parohia mea, erau poftiți mai mereu părintele protopop de Țârgoviște Nicolae Marinescu (Ce minunăție de om! Despre dumnealui – mai încolo; părintele protoiereu era preot tot la Pucioasa, între bisericile noastre erau câteva sute de metri) și colegul său, părintele Antonescu. Părintele Marinescu era foarte glumeț și, uneori, în timpul procesiunii, la câte o „odihnă”, când îl auzea pe Orășanu cântând cu glasul lui pițigăiat de scapet, îi spunea părintelui Antonescu: „Ferice de părintele Corneliu: el e singur la biserică și are doi dascăli, iar noi suntem doi și îl avem numai pe pârlitul de Beno...”. Benedict, adică Beno, cânta și el destul de frumos, fusese coleg de clasă cu Ionel Popescu, dar, bineînțeles, era mai puțin înzestrat decât acesta.

În câte locuri am lucrat, am avut grijă să nu mă ating de pâinea nimănui, dar preotul Mihalache, care a venit după mine la

Biserica Șerbănești, l-a dat pe Orășanu afară. Începusem însă să scriu despre Ionel Popescu și uite că m-am întins la vorbă despre Victor Orășanu. Și ca să închei cu el, vă mai spun doar încă ceva. Ne întorceam de multe ori, eu și cei doi dascăli, de la vreo slujbă din parohie, obosiți și lihniți de foame, și ne duceam direct la nea Ionel acasă, unde ne aștepta cu masa întinsă soția lui, coana Marioara, sau Albinița, cum o alinta soțul ei. Înainte de a intra în casă, nea Ionel ne poftea în magazia, în care avea butoaiele cu țuică, și ne servea cu câte un „dorobanț” (adică Țoi de 50 de mililitri; scufunda gălgâit Țoiul legat cu sfoară în butoi, îl scotea și mi-l întindea mie, apoi repeta operația și i-l dădea lui Victor Orășanu, iar la urmă bea și el un dorobanț; uneori era cu repetir). Ne așezam la masă, și nea Ionel întreba: „Albiniță, cu ce ne ospătezi azi?”. Iar Orășanu rânjea și comenta cu glas tare: „Ghiespea, Ghiespea, ce Albiniță!”, adică viespe. Măgar, Orășanu. Îl certam de fiecare dată, dar nu s-a lecuit. Ei, ajunge despre Victor Orășanu.

Din păcate, frecvența la Biserica Șerbănești era foarte slabă – 15-20 de persoane în duminici și sărbători, dar și atunci, dintre cei 15-20, câțiva erau oameni veniți la tratament în stațiunea Pucioasa. Numai de Crăciun, de Bobotează și de Paști venea ceva mai multă lume.

La prima mea slujbă, cea în care am fost instalat oficial de către părintele protoiereu Nicolae Marinescu, în biserică erau vreo 50-60 de enoriași, dar în cuvântul său părintele protoiereu a recunoscut că în acea dimineață a umblat prin Parohia Șerbănești, chemând lumea la biserică. „V-am prevenit, – a mai spus părintele Marinescu, – că dacă nu veniți la biserică, părintele Corneliu o să plece. Și să nu mai fiți zgârciți, să înțelegeți că biserica e a voastră și trebuie să vă îngrijiți de ea. Să știți că i-am spus părintelui Corneliu să nu se uite la carnele

vacii, ci la ugerul ei...” Ce-i drept, Parohia Șerbănești era foarte arătoasă: oameni înstăriți, cu case frumoase, multe dintre ele adevărate vile. Și finul meu, părintele Ștefan Ene, a remarcat aspectul parohiei mele: „Aoleu, nașule, peste tot numai vile și vile! Îți spun drept că sunt tare invidios...”.

Dar slaba frecvență la Biserica Șerbănești se datora mai multor factori, dintre care mai important era slaba activitate pastorală și liturgică a preoților. De stricat o parohie e foarte ușor, dar de „reparat” este foarte greu, necesită o muncă perseverentă și îndelungată. Dar un rol nefast îl avea și faptul că în parohie se afla centrul pe țară al sectei „Creștini după Evanghelie”, dar vina principală era totuși a preoților.

Îmi amintesc că, la puțin timp după ce fusesem hirotonit preot, eram în practică și slujeam la Catedrala Patriarhală într-un mare sobor de preoți în frunte cu P. S. Roman, care era episcop-vicar al Bucureștilor. La slujbă a participat, fără să slujească, și Patriarhul Iustinian. După terminarea Sf. Liturghii, întregul sobor l-a condus pe Părintele Patriarh până la Palat. Am înțeles că așa era obiceiul. Treceam încet printre două șiruri de numeroși credincioși, cărora Patriarhul le împărțea binecuvântări. Ajunși în holul mare al Palatului Patriarhal, cei care slujiseră au format un cerc larg în jurul Patriarhului, care-l întreba câte ceva ba pe unul, ba pe altul, așa, de complezență. S-a întâmplat să stau lângă părintele Galeriu și chiar vizavi de Părintele Patriarh, care se uita din când în când la mine cu un anume interes, pentru că eram singurul din tot soborul pe care nu-l mai văzuse. Până la urmă, l-a întrebat pe Prea Sfințitul Roman, aflat alături: „Cine e părintele?”. „Preafericirea Voastră, părintele Corneliu Irod e scriitor, a fost inspector în Comitetul de Stat...” „Lasă, vlădica, ce a fost, – îl întrerupse Patriarhul, – mie spune-mi ce e acum.” „A fost hirotonit preot

pe seama Parohiei Șerbănești din orașul Pucioasa.” Patriarhul se întoarse spre mine: „Să ai grijă, părinte, că acolo sunt foarte mulți sectanți.” Am răspuns că mai întâi voi avea grijă ca nimeni să nu se rătăcească din turma încredințată mie, iar pe sectanți am să încerc să-i lămuresc să revină la dreapta credință. Patriarhul a surâs și m-a sfătuit: „Ei, dacă n-ai să reușești cu vorbă bună, că ăștia-s tare îndărătnici, în asemenea situații, e îngăduit să folosești și parul...”. Gluma Preafericitului Iustinian a stârnit râsul celor prezenți.

În cei peste doi ani cât am fost parohul Bisericii Șerbănești, n-am avut conflicte cu sectanții, dar nici n-am reușit să-i readuc la credința ortodoxă. Cu o excepție. Într-o zi, a venit la mine un tânăr cizmar, pe care-l știam ca făcând parte din secta „Creștini după Evanghelie”, și mi-a spus că soția lui a născut două fete gemene și că ar dori să le boteze la biserică. Asta m-a bucurat foarte mult. Am aflat că nici el nu e cununat cu soția lui. Așa că întâi am cununat părinții și apoi am botezat gemenele. Din păcate, acel succes nu mi s-a datorat mie, ci faptului că au murit părinții tânărului, care nu-i permiteau să părăsească secta, după cum îl sfătuiau și insistau socrii. Iar acum a putut, în sfârșit, s-o facă.

Un personaj interesant era epitropul Bisericii Șerbănești Mihail Petroșanu, dom' Mielu pentru toată lumea, coleg de clasă la școala primară cu Ionel Popescu. Cu toate acestea, nea Ionel i se adresa cu „dom' Mielu”, probabil pentru că acesta fusese casierul băncii din oraș, iar el îl tutuia. Mihail Petroșanu era un bătrânel puțin la trup, posac și cam fudul de urechi. Dar trăsătura lui esențială era faima de mare zgârcit. Locuia la trei case de biserică, singur într-o clădire cu etaj, veche de peste 150 de ani și destul de mare. Nu fusese însurat niciodată, pentru că, după cum glumea lumea, cu nevasta e mai multă

cheltuială, decât câștig. Nici cele două surori ale lui, ambele învățătoare, nu fuseseră nici ele măritate. La venirea mea, ambele erau moarte de câțiva ani. Dom' Mielu era unul dintre cei mai înstăriți oameni din Pucioasa și, cum ziceam, avea faima unui zgârcit fără pereche. Zona nefiind colectivizată, el avea câteva hectare de pământ arabil și pășune, o mare livadă de pruni lângă casă, livadă care cobora până pe malul Ialomiței (acum în acel loc e malul lacului de acumulare) și din recolta căreia făcea multe vedre de țuică. Țuica o vindea la litru, dar măsura cu o tighă care avea doar 900 de mililitri. Lumea știa că dom' Mielu depune toate veniturile bănești la CEC. Iar acestea proveneau din agricultură, pășunat, pensie, vânzarea țuicii, a brânzei de la cele două vaci și zece oi, a ouălor de găină, căci ouăle de la cele două rațe le păstra pentru el – zicea, învărtind cu plăcere pofticioasă limba în gura pustie, că nu există pe lume lucru mai bun decât ouăle de rață. De altfel, dom' Mielu ducea o viață mai mult decât modestă: era îmbrăcat sărăcăcios și rufos, mânca puțin și prost, și singura lui bucurie era să agonisească, mai ales bani. Se zvonea că, în afară de banii mulți depuși la CEC, el ar mai avea și mai mulți acasă, pe care-i ținea, împreună cu o grămadă de cocoșei de aur, în lada ferecată și încuiată cu două lacăte.

Într-o zi, Mielu Petroșanu mi-a spus foarte amărât că sfatul popular, adică primăria, vrea să-i ia casa și să instaleze în ea nu știu ce instituție orășenească. Îmi povestise mai demult cu mândrie că în casa lor se adăpostise în 1848 Ion Heliade-Rădulescu. Amintindu-mi aceasta, mi-a venit ideea să-l sfătuiesc pe dom' Mielu să meargă la Comitetul județean de cultură din Târgoviște și să ceară (i-am scris eu cererea) să i se pună pe peretele casei o placă cu inscripția că în 1848, urmărit de poteră, cărtutrarul Ion Heliade-Rădulescu se adăpostise

în acea casă. Mielu Petroșanu s-a grăbit să ducă cererea și, spre uimirea mea și bucuria lui dom' Mielu, în mai puțin de o lună, pe casa lui a apărut acea inscripție. „Acuma, – i-am spus, – du-te la tovarășa Gâlmeanu (adică președinta sfatului popular orășenesc) și spune-i că imobilul a fost înscris în lista monumentelor istorice și deci nu poate fi folosit în alt scop.” Manevra a reușit și Mihail Petroșanu a rămas în casa lui.

În Duminica Paștilor din 1976, cei care fuseseră la Slujba de Înviere din cursul nopții probabil că se odihneau, așa că la biserică au venit doar câteva femei și vreo zece bărbați, între care și dom' Mielu. Slujba la așa-zisa a doua Înviere este destul de scurtă și curând puținii enoriași au plecat spre casele lor. A plecat și bătrâna Paulina, femeia de la pangar, iar Victor Orășanu nici n-a venit la slujbă, încât rămăsesem numai eu și nea Ionel dascălul. După ce m-am dezbrăcat de veșminte, iar nea Ionel a făcut ordine la strană, am plecat și noi.

Pe peretele din tinda bisericii era un cuier lung pe care-și puneau bărbații pălăriile sau căciulile înainte de a intra în biserică. De Paști, nea Ionel se înnoiește cu o frumoasă pălărie neagră. Când am ieșit în tindă, în cuier mai era o singură pălărie, dar nu era pălăria nouă a lui nea Ionel, ci una jerpeliță, soioasă și decolorată de soare. Nea Ionel a rămas, vorba lui, timid. A luat pălăria din cuier, a sucit-o pe toate părțile și mi-a spus dezamăgit: „Tătuț, asta nu-i pălăria mea... Mi-a schimbat-o cineva... Da' poate, când și-o da seama, o să mi-o aducă mâine.” În cumsecădenia lui, nea Ionel nu concepea că cineva ar fi luat pălăria lui intenționat și era convins că o făcuse din neatenție. Iar confuzia semantică dintre *uluit* și *timid* i-a rămas lui nea Ionel din 1940, când fusese concentrat la Botoșani, unde-l avusese comandant pe un locotenent, care, înainte de școala de ofițeri activi, terminase seminarul teologic. Un camarad

de-al lui nea Ionel avea un talent grozav de a imita vocea altora. Odată, când acest soldat era de planton și locotenentul dăduse telefon din oraș, el i-a răspuns cam necuviincios, iar când locotenentul l-a întrebat cine e, soldatul, imitându-i vocea, a răspuns că e Ionel Popescu. „Am rămas timid, tătuț, când am aflat ce se întâmplase. Că vă spun, preacucernice, îmi crăpa obrazul față de dom' locotenent, care era tare de treabă. Și cum să vorbesc io obraznic cu comandantul meu?! Așa că, de atunci, când dădea telefon și eram eu de serviciu, dom' locoteent îmi zicea: «lonele, ia cântă tu troparul cutare.». Io îl cântam, și-atunci dumnealui era convins că sunt chiar eu. Era cumsecade dom' locotenent. Mă învoia în fiecare duminică și sărbătoare să mă duc să cânt la vreo biserică din Botoșani.

Cât am străbătut curtea bisericii și până să ieșim în stradă, nea Ionel a mers cu capul descoperit, ținând în mână pălăria ponosită, dar, ajunși în stradă, și-a pus-o pe cap – considera că nu se face să meargă-n capul gol, el, dascăl și om bătrân. Ce e la înmormântare?...

Când am ajuns acasă, coana Marioara s-a holbat la bărbatul ei:

– Ce pălărie-i asta, lonele?!

– Cred că cineva mi-a schimbat-o din greșeală, Albinițo... O să mi-o aducă mâine...

– Vezi să nu! Da' cine a fost azi, în prima zi de Paști, la biserică cu așa o pălărie? Ia gândește-te.

– Au fost câțiva, Albinițo, nu mulți.

– Cine-cine?

– Păi, Grigore, Nicu Sfântu, dom' Mielu...

– Ia stai, lonele! Cre' că asta-i pălăria lu' dom' Mielu, că el umblă ca ultimul sărăntoc, chiar dacă-i cel mai bogat. Cu toate

astea, e în stare să-și mănânce de sub unghii. Ia du-te imediat la el și ai să vezi că e așa cum îți zic eu.

Am văzut că nea Ionel se codește și-atunci m-am oferit să-l însoțesc la Mielu Petroșanu. Cei doi locuiau pe aceeași stradă, despărțiți de trei case, gospodăria lui Mihail Petroșanu fiind a treia de la biserică, iar a dascălului a șaptea. Pe Mielu Petroșanu l-am găsit la masă. S-a arătat surprins și nu prea de vizita noastră. Ne-am scuzat că-l deranjăm, iar nea Ionel a intrat direct în subiect, arătându-i pălăria ponosită și uitându-se la cea nouă din cui:

– Dom’ Mielu, nu cumva ai încurcat pălăriile la biserică? Adică ai luat-o pe a mea și ai lăsat-o pe asta a dumitale?

Mielu Petroșanu a molfăit de câteva ori cu gura lui fără dinți și a răspuns răspicat:

– Nu, lonele, nici vorbă! Cum să iau io pălăria ta? Iar a mea e și însemnată! Ia uite!

Se duce imediat, ia pălăria nouă din cui și vine la noi să ne arate interiorul pălăriei. Întoarce banda neagră de mușama care ține căptușeala pălăriei:

– Iote, lonele, ce scrie acilea: Pe. Ghe. Me., adicătelea Petroșanu Ghe. Mihail. Pălăria-i a mea, lonele!

Pe versoul alb al mușamalei era, într-adevăr, scris cu creioan chimic: P.G.M.

Nea Ionel, dezarmat de evidență, era gata să plece, dar mie mi-a venit o idee:

– Nea lonele, ia dă-mi pălăria asta prăpădită, nu cumva e însemnată și ea?

Întorc banda din interiorul pălăriei și – surpriză! Și acolo scria P.G.M.

Fără nicio vorbă, îi întind lui Mielu Petroșanu pălăria veche, o iau din mâna lui pe cea nouă, i-o dau lui nea Ionel și plecăm.

Cât am mai stat la Pucioasa, dom' Mielu, adică Mihail Petroșanu n-a mai venit la biserică. Când ne întâlneam întâmplător, ne opream și schimbam câteva vorbe. Ba când s-a dus cu carul cu boi să aducă lemne și i-a trecut roata peste picior și i l-a rupt, eu l-am dus la spitalul din oraș, iar dascălul Ionel și coana Marioara, Albinița lui, i-au îngrijit vreo două săptămâni vitele și păsările, dar la biserică dom' Mielu n-a mai îndrăznit să vină. L-am invitat de mai multe ori. Nu zicea nimic, dar nici nu venea.

Pa-ke-di-ga-vu-pa...

Să nu vi se pară că acest titlu redă vorbirea din vreo limbă păsărească. Nu. Sunt note ale muzicii bizantine, psaltice sau bisericești, cum vreți să-i ziceți. Păi ce, **do, re, mi, fa, sol, la, si** din notația silabică sună altfel, decât păsărește?

Dar să lasăm asta, căci în cele ce urmează nu va fi vorba de teorii ale muzicii, cum ar părea, ci de unele întâmplări petrecute la examenul de muzică psaltică a studenților din anul trei de la Teologia din București, examen susținut în fața celebrului profesor și compozitor Nicolae Lungu și a asistentului său, diaconul Nicu Moldoveanu. Examenul a avut loc pe data de 22 mai 1974. Se va înțelege mai încolo cum, după atâta amar de ani, țin minte data exactă a examenului.

Ca în fiecare sesiune, la examen au venit și studenții de la fără frecvență, adică preoți și călugări, căci numai ei, ca absolvenți de seminar teologic, aveau dreptul să urmeze studii teologice superioare la fără frecvență.

În acei ani, erau încă destul de mulți preoți cu studii medii, adică absolvenți de seminar, iar călugări și mai mulți. Preoții de mir doreau dobândirea unei diplome de studii superioare, pentru a avea un salariu ceva mai mare și, deci, și o pensie mai bună. De aceea, mulți studenți de la fără frecvență erau preoți în vârstă, unii chiar în prag de pensionare. Iar călugării doreau aceeași diplomă, pentru că le oferea perspectiva unei

visate avansări pe scara ierarhică. Dar între studenții de la fără frecvență erau și câțiva preoți tineri.

De la examenul de muzică psaltică din acel an, mi-au rămas în minte două momente de tot hazul. Primul a fost provocat de un preot tânăr, Constantin și mai nu știu cum, care era, pare-mi-se, de prin Teleorman. Iar al doilea de călugărul Ioanichie Bălan de la Mănăstirea Neamț, ajuns celebru după 1990, pentru niște broșurele pe care le-a publicat și primite cu mult entuziasm de publicul cititor credul.

Profesorul Nicolae Lungu era destul de îngăduitor la examen și mult mai exigent, bunăoară, la repetițiile corului, compus din aproape patru sute de studenți. Ce-i drept, uneori la examen era destul de exigent și cu preoții în funcțiune, probabil, curios să vadă, dacă slujitorii mai păstrează puritatea și linia melodică a adevăratei muzici bizantine.

La examene, majoritatea profesorilor de la Teologie nu foloseau bilete, ci le puneau studenților întrebări direct. Așa proceda și profesorul Nicolae Lungu.

În acel 22 mai 1974, eram în sală vreo 50-60 de studenți de la zi și fără frecvență. Profesorul Nicolae Lungu a apărut însoțit de asistentul Nicu Moldoveanu și, ca de obicei, era calm și părea chiar bine dispus, încât n-a intrat în chestiuni teoretice din Gramatica muzicii psaltice, ci-i pune pe studenți să cânte ba un tropar, ba un Apostol, ba unul dintre antifoane, ba o ectenie sau altă cântare.

La un moment dat, îi vine rândul acelui preot Constantin și-mai-nu-știu-cum. Era un preot tânăr, înalt, bine făcut. Profesorul Lungu îi cere să cânte un irmos sau o luminândă, pare-mi-se, în orice caz, o cântare de la slujba Învierii. Tânărul preot – să fi avut vreo 25 de ani – se ridică și începe să-i explice profesorului, șoptind gâjâit, că e tare răgușit și, deci, nu poate

cânta. Și dacă n-ar fi continuat scuzele și explicațiile, probabil că lucrurile s-ar fi terminat cu bine. Dar părintele Constantin și-mai-nu-știu-cum n-are de lucru și continuă cu glas șoptit și gâjâit:

– Știu cântările astea, dar ieri am băut un suc rece...

– Păi, sigur, – îl întrerupe profesorul Lungu, adresându-se sălii și râzând: – pe părinte îl cheamă Constantin, iar ieri, de ziua Sfinților Împărați Constantin și Elena, adică de ziua lui, părintele a băut suc, nu altceva...

Sala a izbucnit în râs, dar curând profesorul de 74 de ani, care era destul de scund, a ridicat ambele mâini spre sală, cerând liniște. Iar când râsul s-a potolit, preotul răgușit a continuat la fel de gâjâit:

– Dar vă rog să mă credeți, dom' profesor, că știu aceste cântări...

– Păi, sigur că ar trebui să le știi, că doar le cânti de Paști. Câți ani de preoție ai?

– Cinci.

– Înseamnă că le-ai cântat de cel puțin cinci ori.

– Da. Și le știu, așa că îmi puteți pune zece, – îl sfătuiește preotul cu voce și mai răgușită.

– Ei, zece! Nici vorbă!

– Da' măcar nouă, că știu cântările astea.

– Nici nouă, părinte. Dar presupun totuși că le știi și îți dau opt.

Preotul Constantin și-mai-nu-știu-cum s-a îndreptat agale către catedră, ca să verifice dacă profesorul Nicolae Lungu, care tocmai trecea nota în foaia de examen, scrie chiar 8. Iar când s-a convins că profesorul îl notase într-adevăr cu 8, preotul a spus cu voce deloc răgușită, cu un plăcut bariton:

– Bun și 8!

Sala a explodat într-un hohot de râs atât de asurzitor, încât n-am auzit ce striga profesorul Nicolae Lungu. Se ridicase în picioare și, roșu la față și, strigând ceva, îi arăta neobrăzatului student ușa. Preotul n-a mai așteptat altă invitație și s-a grăbit să părăsească sala. Desigur, nota opt a fost anulată, iar preotul Constantin și-mai-nu-știu-cum s-o fi prezentat la examenul de muzică abia în următoarea sesiune.

După ce s-a potolit râsul, a urmat o liniște stânjenitoare. Un minut-două, profesorul Lungu a vorbit ceva încet cu asistentul său, după care, într-o dispoziție mai puțin bună, marele profesor a reluat examinarea.

Au fost ascultați câțiva studenți de la cursurile de zi, pe care profesorul îi cunoștea bine de la alte colocvii și examene, dar și de la cor și știa ce pot și cum cântă, de aceea a fost mai expeditiv. A venit rândul călugărului Ioanichie Bălan. Acesta stătea în banca a doua și s-a ridicat în picioare, când și-a auzit numele.

– Cuvioase, cântă te rog troparul Învierii, glas doi, – spuse profesorul Nicolae Lungu, care părea că se liniștise complet după momentul penibil cu preotul care se prefăcuse răgușit.

Ioanichie Bălan tace. După câteva clipe, profesorul Lungu reia invitația:

– Cântă, cuvioase.

Călugărul student mormăie ceva foarte încet.

– A, nu știi? – se miră profesorul. – Atunci, cântă antifonul întâi.

Din sală se aud murmure, mai ales ale studenților la zi, iar cineva din spate spune mai tare:

– Zi-i, mă, o doină...

Profesorul se preface că n-a auzit obrăznicia și-l îndeamnă pe Ioanichie Bălan:

– Dacă nu știi, cântă *Sfinte Dumnezeule*.

Din sală s-a auzit din nou:

– Zi-i o sârbă, o bătută!...

Larma și râsetele creșteau, iar profesorul întreabă iritat:

– Nu știi?! Dar ce faci frăția ta la mănăstire?

– Sunt secretarul mănăstirii... – răspunde Ioanichie Bălan
ceva mai tare.

– Bine-bine și nu participi la sfintele slujbe?

Ioanichie Bălan tace, dar se aude din sală:

– Ba participă, da' doarme în strană...

Remarca a stârnit un nou val de râsete zgomotoase, care
l-au scos din nou din sărite pe blândul profesor Nicolae Lungu,
care s-a ridicat în picioare și a strigat:

– Toată lumea afară!

Larma și râsetele s-au potolit, profesorul a continuat hotărât:

– Hai, hai! Afară!

Am ieșit toți din sală, în afară de Ioanichie Bălan, pe care l-a
oprit profesorul fără vorbe, doar cu o mișcare a mâinii. După
noi, a ieșit și părintele asistent Nicu Moldoveanu.

– Bine, măi băieți, ce v-a apucat? – ne dojenește el cu blân-
dețe și aproape colegial. – Se poate? L-ați supărat rău pe dom'
profesor. Stați aici liniștiți și o să-l rog să vă ierte și să vă primeas-
că la examen, că nu cred că aveți chef să veniți la toamnă...

Sigur că nimănu-i convenea să fie restanțier, iar mie nici
atât. Eu aveam aprobarea Patriarhului Iustinian să dau doi ani
într-un an, așa că trebuia să fiu integralist în sesiunea din vară,
ca în toamnă să pot susține examenele anului patru și licența.
Ceea ce am și făcut.

– Stați liniștiți, că o să vin să vă chem, – a mai spus Nicu
Moldoveanu și a intrat în sală.

– Ce i-o face călugărului, de-l țin atâta? – întrebă cineva.

– Cred că-l învață să cânte și nu ceea ce ți-a trecut ție prin cap... – zice glumețul „Sadoveanu”.

„Sadoveanu” era un preot de vreo 60 de ani, înalt și ciolănos, glumeț și tot timpul bine dispus și care într-adevăr semăna foarte mult cu Mihail Sadoveanu. Cu un an în urmă, cineva îl poreclise „Sadoveanu”, încât, probabil, nimeni nu-i mai știa adevăratul nume.

La remarca lui „Sadoveanu”, câțiva colegi au pufnit în râs, alții au completat cu niște glume deocheate, încât zarva din hol se tot înteeța.

– Ia tăceți! – strigă careva. – O să ne pice pe toți!

Se făcu liniște. După încă un minut-două, se deschise ușa și ieși Ioanichie Bălan. Era încruntat și grăbit.

– Ce-ai făcut, colega? – au dat câțiva să-l oprească. – Ce notă ai luat?

Însă Ioanichie Bălan a mormăit ceva în barbă, dar atât de furios, că semăna a înjurătură. A iuțit pasul și a plecat grăbit în lungul culoarului.

Nu după mult timp, a ieșit Nicu Moldoveanu:

– Intrați în sală, dar vă sfătuiesc să păstrați liniștea, că...

Profesorul Nicolae Lungu ne-a primit ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. În câteva ore ne-a examinat, n-a fost peste măsură de exigent, dar nici prea îngăduitor și ne-a dat tuturor notă de trecere.

Iar pe monahul Ioanichie Bălan nu l-am mai văzut nicio dată. Însă am auzit de el, dar mulți ani mai târziu, adică după 1990, când s-a apucat să scrie și să publice niște broșurele despre așa-zise „minuni” și „revelații”, care, în acea exaltare cvasigenerală (de tot felul, dar și mistică) de după „revoluție”, i-au adus o vremelnică faimă. Era moda, când mulți dintre cei

care știau să citească credeau că sunt obligați să și scrie. Din păcate, moda încă n-a trecut...

Despre examenele de la Teologie am mai scris. În acei ani, la Institutul Teologic de Grad Universitar (cum se numea atunci) erau mulți profesori de mare valoare. În afara profesorului Nicolae Lungu de care mi-am adus aminte în rândurile de mai sus, era marele teolog Dumitru Stăniloae (să nu vă imaginați că ne predă Dogmatica, nu. Era un proscris politic și de aceea îl aveam asistent de Greacă), Petru Rezuș (Teologie Fundamentală), Alexandru Elian (Bizantinologie), Mircea Chialda (Vechiul Testament, Ebraică), Ioan Rămureanu (Istoria Bisericii Universale), Ene Braniște (Liturgică, Tipic), Dumitru Fecioru (Patrologie), Vladimir Prelipcean (Vechiul Testament; vorbea cinci limbi semintice: ebraica, aramaica, siriaca, asiriana și araba), N. Balca (Catehetică, Omiletică), Iorgu Ivan (Drept bisericesc) ș.a.

Înșirându-i pe acești iluștri profesori și preoți (doar Al. Elian și Iorgu Ivan nu erau clerici), mi-am adus aminte și de alte examene cu întâmplări interesante, căci fiecare profesor își avea maniera și tipicul lui de a-i examina pe studenți.

Bunăoară, examenul la Bizantinologie era unul special, datorită severității profesorului (dar nu una absurdă), căci celebrul bizantinolog Al. Elian era spaima Institutului Teologic. Auzisem că, cu un an înainte de a-l avea eu profesor, trântise la examen peste 60 de studenți. (Paranteză. Legat de aceasta, am asistat la o scenă jenantă, penibilă. Așadar, Alexandru Elian, care era o somitate, academician, bizantinolog celebru, a avut parte de un moment foarte stânjenitor și pentru el, și pentru cei care asistaseră. S-a întâmplat la Concertul de colinde din preajma Crăciunului din 1973. Concertul era susținut de corul studenților teologi în sala

de festivități a Institutului. Cei vreo 400 de coriști, dirijați de Nicolae Lungu, se înțelege, nu încăpeau pe scenă și stăteau în sală pe scaune și, desigur, împărțiți pe voci. Scena era rezervată conducătorilor BOR: Patriarhul, mitropoliții și alți membri ai Sfântului Sinod. Primele două rânduri din sală erau ocupate de profesorii de la Teologie și câțiva „șefi” de la Departamentul Cultelor. În balconul de sus, mai asistau câteva zeci de persoane – rude ale coriștilor ș.a. Înainte de începerea concertului, a sosit Preafericitul Părinte Patriarh Iustinian, însoțit de ceilalți ierarhi și, în timp ce acest alai se îndrepta agale prin mijlocul sălii pentru a ajunge pe scenă, cei 400 de coriști s-au ridicat în picioare și au cântat „Pre Stăpânul și Patriarhul nostru...”. Profesorul Al. Elian se afla pe primul scaun din rândul întâi și, când a ajuns în dreptul lui, Iustin Moisescu, mitropolitul Moldovei și Sucevei (viitorul Patriarh) i-a făcut semn cu mâna să se ridice în picioare și l-a apostrofat cu glas tare, ca pe un școlar neascultător: „Domnule profesor, să știi că noi pregătim aici viitori preoți, nu bizantinologi!”.)

Dar înainte de asta, la sesiunea de examene din toamna aceluia an (eu susțineam toate examenele anului doi, pentru a trece în trei), la Bizantinologie au avut loc două momente memorabile. Dar pentru a le înțelege, sunt necesare două lămuriri: 1) Profesorul Al. Elian era proaspăt însurat. Se zvoinea că a stat holtei până la 60 de ani (de fapt, avea 63), nutriend speranța că va fi ales episcop, iar când s-a convins că sunt speranțe deșarte, s-a însurat; 2) la Teologie erau și câțiva studenți străini: doi sârbi, un bulgar și trei etiopieni. Doi dintre etiopieni – Belai și Leikun – mi-au fost colegi în anul întâi; erau băieți veseli și prietenoși și de aceea au și învățat bine românește. Cel de-al treilea (nu țin minte cum îl chema) era

în anul doi – un tip taciturn, mai negru decât Belai și Leikun, morocănos, distant și de aceea abia îndruga câteva vorba românești.

Pentru relatarea examenului la Bizantinologie au fost necesare lămuririle 1 și 2 de mai sus.

Profesorul Al. Elian a intrat în sala în care îl așteptau înfrigurați vreo treizeci și ceva de restanțieri. Eu nu eram restanțier, ci susțineam toate examenele anului II, pentru a trece din anul I în III. Profesorul Elian nu folosea bilete la examen, ci-i propunea studentului un subiect pe care să-l trateze; uneori, dacă subiectul era vast, discuția pe aceeași temă continua cu următorul student. Profesorul vorbea calm, chiar cu umor și nici vorbă să încerce să-l încurce pe cel examinat, ba dimpotrivă, îl ajuta.

Așadar, profesorul Elian a intrat în sală, i-a salutat pe studenți și i-a poțit să ia loc. Dumnealui însă a rămas în picioare la catedră, și-a rotit privirea prin sală și a întrebat:

– Studenții X și Y sunt prezenți? (Nu le spun numele; azi, X e preot în America, ba chiar și poet, iar de Y nu mai știu nimic.)

Cei doi erau în fundul sălii și, când și-au auzit numele, s-au ridicat în picioare.

Profesorul s-a uitat scurt la ei, apoi s-a întors spre sală:

– Iată, domnilor studenți, ce vreau să vă spun despre acești doi colegi ai dumneavoastră. Ieri m-am dus cu soția în Cișmîgiu și, după ce ne-am plimbat pe aleile frumosului parc, am intrat la grădina „Buturuga” să ne răcorim cu o bere. Și am avut plăcuta surpriză să constat că cei doi chelneri care ne-au adus berea și alunele erau acești colegi ai dumneavoastră. I-am lădat că, în afară de învățătură, muncesc ca să câștige un ban, iar la urmă le-am dat 10 lei bacșiș.

În sală s-a auzit un ușor murmur.

– Iar aseară, – a continuat profesorul să povestească, – ce credeți că fac dumnealor? Telefonează la mine acasă și vorbesc cu soția mea. Îi spun că ei sunt cei care ne-au servit în Cișmigiu cu bere și alune, că astăzi au examen la Bizantinologie, dar că, muncind ca ospătari, n-au avut timp să se pregătească pentru acest examen și o roagă foarte mult pe soția mea să intervină pe lângă mine ca astăzi să le dau notă de trecere.

Profesorul tăcu. În sală se așternu o liniște grea. După o clipă, Al. Elian reluă, adresându-se de această dată nu sălii ca până atunci, ci lui X și Y:

– Urât, domnilor studenți. Așa ceva nu se face. Vă spun ceea ce v-am spus și în Cișmigiu: e foarte frumos că lucrați ca ospătari, dar, înainte de toate, sunteți studenți. Iar astăzi, dacă veți ști, veți trece, dacă nu, nu! – a spus el pe un ton liniștit, dar ferm și, făcându-le semn să ia loc, a încheiat: – Iar acum, să începem examenul.

La un moment, se deschide ușa și intră în sală cel de-al treilea etiopian (al cărui nume l-am uitat); mi se părea parcă și mai negru, decât îl știam. Se îndreaptă spre catedră și-i întinde profesorului Elian o hârtie.

– A, – zice profesorul, după ce citește hârtia. – Părintele Patriarh ți-a aprobat re-reexaminarea. Foarte bine. Păi, să începem cu dumneata. Te-ai pregătit?

– Da.

– Ia loc în bancă. Așa. Ai putea să-mi spui ceva despre, să zicem, împăratul Constantin al V-lea Copronimul?

Etiopianul tace.

– Ce știi despre acest împărat? Ce domnie a avut, ce înfăptuiri? Care erau relațiile împăratului cu Patriarhia de Constantinopol și cu Biserica în general. Te ascult.

- Știi, – zice etiopianul.
- Ei, dacă știi, spune-ne ceva despre Constantin Copronimul.
- Știi.
- Am înțeles că știi. Să auzim.
- Etiopianul se ridică în picioare și zice solemn:
- Teodora.
- Nu, dragul meu. Te-am rugat să-mi spui ce știi despre Constantin al V-lea al Bizanțului.
- Știi.
- Ei?
- Teodora.
- Nu, dragă! – începe profesorul să-și piardă răbdarea. – Vorbește-mi ceva despre secolul al VIII-lea în care a domnit acest împărat, despre relațiile lui cu Patriarhia și, în general, cu Biserica răsăriteană. Ei?
- Teodora... – începe iar etiopianul.
- Văd că nu ne înțelegem. În ce limbă vrei să discutăm? Franceză, engleză, greacă? Că în română...
- Teodora, – zice etiopianul mai apăsător.
- Alexandru Elian pare că începe să se enerveze, lucru neobișnuit pentru el:
- Ce tot insiști cu Teodora? Eu te întreb de împăratul Constantin al V-lea Copronimul, iar dumneata o ții întruna cu Teodora. Ce-i cu Teodora?
- Ai avut un soră foarte frumos!
- Profesorul Elian izbucnește într-un râs zgomotos, care ținu câteva secunde lungi. Apoi scoate batista, își șterge lacrimile și spune, râzând mai potolit:
- Ei, bată-te să te bată! Da, împăratul Constantin a avut o soră Teodora, care, cică, era într-adevăr frumoasă, dar, – Elian

devine serios, – pentru asta nu pot să-ți dau examenul. Mai știi și altceva?

– Ai aprobare, – zice etiopianul.

– Dragul meu, Preafericitul ți-a aprobat să te prezinți a patra oară la examen, nu să-l și promovezi, chiar dacă nu ești pregătit. Îmi pare rău...

Totuși la sesiunea din toamna anului 1973, la Bizantinologie, au luat mai mulți studenți notă de trecere, decât în anul precedent. Dar X și Y au rămas repetenți.

Maestre, du-te acasă!

*În amintirea lui **Gheorghe Tomozei**,
de care mi-e tot mai dor*

Prin 1970, bunul meu prieten Tom (adică poetul Gheorghe Tomozei, căruia prietenii îi ziceau Tom, iar mama lui îl alinta Țițu) a trecut prin momente grele.

Tom locuia atunci cu mama și cu soția lui, actrița Magda Popovici, într-un splendid apartament de patru camere pe strada Logofăt Udriște, undeva în spatele Bisericii Sfânta Vineri. În 1986, blocul în care locuia, Biserica Sf. Vineri și o bună parte din acel cartier bucureștean au fost demolate, iar Tom a primit un apartament, tot de patru camere, în cartierul Tei, pe strada Sf. Vasile. Aici se mutase doar cu mama, pentru că, între timp, divorțase de Magda Popovici, se însurase cu poeta Cleopatra Lorințiu și divorțase și de ea.

Ziceam că Tom a trecut prin momente grele, dar nu mă refeream nici la divorțurile lui, nici la demolarea locuinței în 1986, momente, desigur, cel puțin neplăcute, nimic de zis. Dar în 1970, Tom s-a pomenit din senin cu insuportabile dureri de cap, iar antinevralgicele și sedativele prescrise de diverși medici îi potoleau cumplitele dureri doar pentru foarte scurt timp și curând reveneau la fel de groaznice. Tom era disperat – nu putea lucra, nu se putea odihni, nu se putea bucura de viață.

După un timp, unul dintre medicii pe care i-a consultat (poate e vorba de Ion Donoiu, cu care era prieten) l-a sfătuit pe Tom ca, pentru stabilirea exactă a diagnosticului, să-și facă niște analize și radiografii la Spitalul „Prof. dr. Gheorghe Marinescu (mai cunoscut ca Spitalul nr. 9 sau și mai cunoscut cu numele de Balamuc; azi, îi zice Spitalul „Bagdasar-Arseni.).

Tom a făcut analizele recomandate, ba unele chiar de două ori, iar rezultatul a picat ca un trăsnet: tumoră la creier, destul de mare și, posibil, malignă. Situația, i s-a spus, putea fi rezolvată doar printr-o operație. I s-a recomandat să-l consulte și pe profesorul Constantin Arseni – în acei ani, cea mai mare autoritate în neurochirurgia românească (marele Leon Dănăilă era ținut în umbră...).

Sigur că nu-i ușor să te hotărăști pentru o operație pe creier, iar Tom n-a avut încotro și s-a hotărât. Dar nici la profesorul Arseni nu era ușor de ajuns. Însă Gheorghe Tomozei era un poet cunoscut și cu relații, iar Magda Popovici de asemenea era o actriță cunoscută și, pe deasupra, era o persoană răz-bătătoare, așa că au reușit o programare la Constantin Arseni. Mai era o problemă – nici aceea ușoară: la Arseni nu aveai ce căuta fără o sumă importantă de bani, iar poezii și actorii, cel puțin la noi, nu se numărau printre „oamenii cu bani”. Însă până la urmă, Tom și Magda au reușit să rezolve ambele probleme. Iar despre vizita la profesorul Arseni mi-a povestit chiar Tom:

– Mă, Cornele, aveam inima cât un purice. Dar nu aveam de ales; o lăsăm pe mama acasă plângând, ne urcăm în mașină (Tom avea o Škoda 1000 B) și ne ducem la Balamuc. La cabinetul lui Arseni, în antecameră, ni se spune să așteptăm, pentru că la profesor mai e cineva. Mă rugam ca așteptarea să dureze cât mai mult, dar, pe de altă parte, aș fi vrut să se termine

odată, că mă săturasem. Peste câteva minute, din cabinetul lui Arseni, a ieșit plângând o cucoană de vreo 70 de ani. A intrat apoi secretara, a ieșit imediat și ne-a spus: „Poftiți. Domnul profesor vă așteaptă.”. Probabil, i-o fi spus cine suntem. Intrăm și-l vedem pe Arseni șezând la birou – părea un țăran cam din topor și cu un nas borcănat ca al lui Fănuș. Ne arată cu mâna două fotolii din fața biroului lui, adică să luăm loc, și le spune celor doi medici tineri, care stăteau lângă birou, un tip uscățiv și o gagică trăsnet de mișto: „Mergeți pe secție, că vin și eu imediat.”. După ieșirea celor doi, Arseni mă întreabă pe mine, dar întinde mâna spre Magda și ia mapa cu toate analizele și radiografiile pe care le făcusem în ultimele luni: „la spune, maestre, ce s-a întâmplat?”. Înainte de a răspunde, scot plicul cu bani din buzunarul hainei și dau să-l pun în fața lui pe birou, după cum fusesem sfătuit. Dar Arseni trage un sertar al biroului și-mi arată cu degetul, unde să pun plicul. Îl pun, iar el repetă: „la spune, maestre.”. Îi spun că am mari dureri de cap și că mi-e teamă să nu... Dar Arseni nu prea asculta cei spun. După ce a frunzărit analizele, a luat radiografiile, s-a dus la fereastră și le tot studia la lumină. După câteva minute, s-a întors și, înainte de a se așaza, a zis: „Mda... Unele analize și radiografii se bat cap în cap și nu sunt concludente... Acum cum sunt durerile?”. Îi spun că de câteva zile, poate de o săptămână, au mai scăzut, dar... „Uite ce e, – a zis Arseni, punând foile analizelor și radiografiile în mapă, și înapoiindu-o Magdei, – pentru a te programa pentru operație, va trebui să mai facem o serie de analize aici, la noi, că în astea făcute la „Sahia” nu am încredere. Dar nu le facem acum. Eu sunt invitat să țin niște cursuri la Universitatea din Viena și voi lipsi un timp din țară. Așa că te aștept să vii peste trei luni. Nu ai nevoie de o nouă programare, spui că te-am chemat la control. Iar până atunci

nu mai faci alte analize, nici radiografii, iei medicamentele pe care le-ai luat și până acum, iar analgezicele numai la durere mare, durerile mici încearcă să le suporti până trec...”.

– Și doar pentru discuția asta, – îl întreb eu mirat pe Tom, – i-ai dat plicul cu bani?

– Păi da, bătrâne. Mi s-a spus că primește bani, fără jenă și fără frică.

– Și, desigur, nu puțini.

– Deloc! I-am pus în plic două bătrâne. Auzisem că, după ce primește plicul de la unii, numără banii, iar dacă nu e mulțumit, o spune. Și n-are nicio frică. Cică nu demult a fost călcat de miliția economică. Milițienii i-au spus că, din informațiile pe care le au, el ar primi bani de la pacienți, la care Arseni le-a răspuns senin că da, primește. Și le-a arătat un registru în care erau trecute sumele primite și numele celor care le-au dat. „Iar banii sunt la CEC, – le-ar fi spus Arseni. – Se poate verifica. Și voi continua să primesc bani, bineînțeles, numai de la cei cu posibilități, până voi strânge suma necesară pentru construirea în acest spital a unui corp nou, modern și dotat cu aparatura de ultimă generație, cum se spune. În clădirile acestui spital e prea multă igrasie...” Și vreau să-ți spun, Cornele, că a și început construirea aceluia corp de clădire, la care, după cum știi, am contribuit și eu...

Cele trei luni au trecut pentru Tom într-o chinuitoare așteptare. În acest răstimp, durerile de cap au scăzut simțitor în intensitate și durată, ba erau perioade când nu-l durea capul deloc.

Într-o zi, Tom și-a luat inima-n dinți și a telefonat la cabinetul profesorului Constantin Arseni, ca să afle dacă s-a întors și i s-a spus că se întorsese de o săptămână. S-a dus la Balamuc chiar a doua zi.

– Eram morcovit rău, Cornele! – îmi povestește Tom râzând. – Magda nu reușea să-mi ridice moralul. Intru la Arseni mai mult mort decât viu. Îți închipui: tumoră pe creier! Dau totuși bună-ziua și-i întind mapa cu vechile analize și radiografii, ca să-și reamintească de boala mea, că la câte zeci și sute de bolnavi consultă, nu poate reține ce are fiecare. Dar Arseni face semn cu mâna că nu e nevoie și nu mă invită, ca data trecută, să iau loc. Se uită la mine fix și zice: „Maestre, du-te acasă, că n-ai nimic! Dacă era adevărat ceea ce au scris proștii de doctori acolo, până acuma erai mort. De aceea ți-am și spus să vii peste trei luni, ca să verific convingerea mea. Nu-i așa că nu te mai doare capul? Ai avut o...”. De zăpăcit ce eram, n-am înțeles ce a zis: inflamație, infecție... Și n-am reținut ce a spus la urmă, pentru că rămăsesem ca trăsniț! Când a văzut Arseni că stau ca prostul, nu zic nimic, nu-i mulțumesc, nici nu-l înjur că m-a ținut pe jar atâta timp și nici nu plec, a repetat: „Maestre, du-te acasă, că n-ai nimic!”.

Tom și-a făcut cruce, apoi m-a luat de braț:

– Cornele, hai la madam Candrea¹⁴, că am poftă să mă îmbăt!

¹⁴ **Madam Candrea** – responsabilă restaurantului scriitorilor. (C. Ir.).

Audiența

*Bunului și străvechiului meu prieten **Ioan Rebușapcă** (și nu numai pentru că în acest „chix”, prin ricoșeu, este vorba și despre el).*

În decursul câtorva ani, am strâns suma necesară cumpărării unei mașini. În 1982 aveam deja 70.000 de lei (atâta costa atunci Dacia 1300), dar asta nu însemna că și puteam să mă duc la magazin și să cumpăr mașina. Nici vorbă! Azi, așa ar părea. Dar în 1982, erau alte reguli: depuneai la CEC 70.000 de lei, erai trecut pe o listă și așteptai să-ți vină rândul, iar așteptarea nu era de săptămâni sau de luni, ci de ani de zile. În acest timp, statul se folosea de banii tăi, fără să-ți dea vreo dobândă.

Într-o zi, mă duc la Arhiepiscopia Bucureștilor, la redacția revistei „Glasul Bisericii” să-i vizitez pe prietenii mei părinții Gelu Bogdan și David Popescu și aflu că Gelu și-a cumpărat mașină. Îl felicit și-l întreb câți ani a așteptat.

– Nici măcar o lună întreagă, – îmi răspunde el râzând.

– Cum adică? Doar atât? Cum de ți-a venit rândul așa de repede?

– Cineva m-a sfătuit să mă duc cu o cerere la Ana Mureșan, ministrul Comerțului Interior, numai ea aprobă cumpărarea autoturismelor peste rând. Dacă vrei să-ți iei mașină, du-te și tu.

– Să știi că o să mă duc. Deci, scriu o cerere și o depun la registratura ministerului?

– Nu, nu. Mai întâi, depui banii la CEC, scrii cererea, la care atașezi dovada că ai depus banii și te înscrii în audiență la madam Mureșan. În cerere să scrii neapărat că ești preot, că faci naveta și că tocmai de aceea ai nevoie de mașină. O să te primească repede în audiență, când află că ești preot. Cred că cucoana-i credincioasă, dacă se poartă cu noi așa.

– O să fac după cum m-ai sfătuit. Îți mulțumesc, Gelu. Mă duc chiar astăzi.

– Stai să-ți mai spun un lucru, un lucru foarte important. În audiență o să te duci, după cum spuneam, îmbrăcat preot, dar numai reverenda nu-i suficientă, așa că îți pui și cruce, și brâu roșu. Uite, ți le împrumută papa David.

Am făcut așa cum am fost sfătuit de prietenul meu. După ce am rezolvat problema la CEC, adică am transferat banii din cont obișnuit în cel pentru autoturisme, m-am dus la Ministerul Comerțului Interior să depun cererea, dar la registratură mi s-a spus că cererile pentru audiență la tovarășa ministru Ana Mureșan se depun direct la cabinet. Eram în haine civile și m-am gândit că și la cabinetul ministrului, nu numai în audiență, e bine să mă duc totuși măcar în reverendă, căci e bine să vadă și șeful de cabinet că sunt preot.

Locuiam atunci în centrul Bucureștiului (unde se află acum parcul din fața Casei Poporului). M-am dus repede acasă, mi-am pus reverenda (crucea și brâul le aveam în servietă, pentru orice eventualitate) și m-am întors la Ministerul Comerțului Interior. După indicațiile portarului, urc la etajul întâi și găsesc ușor ușa pe care scria MINISTRU. Mă opresc o clipă, nu atât să-mi trag sufletul după graba cu care venisem, cât mirat că în acest minister se intră atât de ușor. Cât am lucrat cu douzeci

și ceva de ani în urmă la Ministerul Învățăământului și mai apoi la Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, îmi amintesc că nu se intra în acele ministere chiar așa, cu una, cu două. Portarii erau niște cerberi. Mă rog, de atunci s-or fi schimbat lucrurile. Bat la ușă și intru. În încăpere văd două birouri la care ședeau două doamne: dactilografa (pentru că avea pe birou mașina de scris) și, desigur, șefa de cabinet, pe biroul căreia se aflau două telefoane și mai multe hârtii. Doamnele aveau vreo cincizeci de ani. Șefa de cabinet răspunde binevoitor la salutul meu și mă întreabă:

– Cu ce treabă pe la noi, părinte?

I-am spus că vreau să depun o cerere în care solicit aprobarea pentru achiziționarea unui autoturism. Scot cererea și i-o întind. Doamna ia hârtia și mă întreabă:

– Dacia sau ARO?

– Dacia 1300.

Șefa de cabinet începe să citească cererea mea și curând surâde larg:

– Ce nume interesant aveți, părinte! Din ce parte a țării sunteți?

– Eu sunt din Bucovina. Dar tata era dintr-un sat din Botoșani.

– Din Bucovina? – exclamă ea și se întoarce spre dactilografă:

– Uite, Nușa, părintele e bucovinean de-al meu! Din ce parte a Bucovinei sunteți, părinte? De dincolo sau de dincoace?

– Sunt dintr-un sat de lângă Suceava.

– A, – zice ea puțin dezamăgită. – Eu sunt de dincolo, din Sadagura. Părinții mei s-au refugiat în '40, când eu aveam opt ani, așa că mai țin minte câte ceva...

– Eu am făcut liceul la Siret. Și seara, dacă era senin, ziceam că se văd luminile din Sadagura. Atunci nu știam că e un lucru

imposibil, întrucât Sadagura e mult prea departe, adică dincolo de Cernăuți, iar noi vedeam, de fapt, luminile din Tereblecea.

– Așa e...

Stă o clipă dusă pe gânduri, apoi brusc devine serioasă și-mi spune:

– Uitați-vă ce e, părinte. Aprobările de mașină se dau destul de greu și numai de către tovarășa ministru, în urma discuției cu solicitantul. Dați-mi mâine un telefon, ca să vă spun când veți fi primit în audiență și cred că dumneavoastră o să vă aprobe...

– Vă mulțumesc foarte mult. Am să vă telefonez mâine, dar vă rog să-mi spuneți la ce oră și la ce număr de telefon, – zic eu și scot blocnotesul din servietă.

– Să mă sunați după 12. Notați numărul, – și-mi dictează.

Eu notez și întreb:

– Doamna?

– Veronica Pruncu.

– Am notat, doamnă Pruncu. Am să vă sun mâine pe la unu. Și vă mulțumesc că mi-ați dat speranțe...

A doua zi, telefonez la ora stabilită, iar șefa de cabinet îmi spune că voi fi primit de tovarășa ministru peste două zile, la ora zece.

– Mai sunt înscrise trei persoane în afară de dumneavoastră, – îmi spune doamna Veronica Pruncu, – dar vă rog să nu întârziați, pentru că ordinea primirii o stabilește tovarășa Mușan în ziua audienței.

O asigur că voi fi punctual și îi mulțumesc încă o dată. Mă gândeam că ar trebui să-i dau o atenție, un buchet de flori ceva, o cutie de bomboane. Dar cum să fac așa ceva în prezența a încă trei persoane necunoscute? Cine știe ce-ar putea crede. Ca să nu mai vorbesc că niciodată nu mi-a plăcut să merg pe

stradă cu un buchet de flori – mi se părea că sunt privit ironic de toți trecătorii, iar cutii de bomboane bune de ciocolată nu se prea găseau de câțiva ani, ciocolata fiind înlocuită cu surogatul numit „cuvertură”. Așa că am cumpărat două icoane nu prea mari de la magazinul de obiecte bisericești din strada 11 Iunie – una pentru șefa de cabinet și una pentru dactilografă.

În noaptea dinaintea audienței, nu am dormit prea grozav, surescitat de tensiunea așteptării. Dar dimineața, am îmbrăcat reverenda, mi-am pus brâu roșu și o frumoasă cruce de argint (și brâul, și crucea le împrumutasem de la părintele David Popescu, pentru că eu, nefiind încă iconom stavrofor, nu aveam dreptul să port cruce pectorală și brâu; astăzi văd că mai toți preoții, deși nu au dreptul, își pun cruci care de care mai mari și mai înzorzionate, adevărate kitsch-uri, iar ierarhii noștri nu reacționează la această încălcare a regulamentului bisericesc, fiind preocupați de respectarea altor prevederi regulamentare...).

Când am ajuns la Ministerul Comerțului Interior, era ora nouă și jumătate. Îi spun portarului pentru ce am venit, iar el îmi răspunde:

– Așteptați lângă cei trei tovarăși de colo, că și ei îs tot pentru audiență. Când o să mă sune de la cabinet, o să urcați la etajul întâi. Știți unde, nu?

Mă alătur celor trei – doi cam de vârsta mea, iar al treilea, un bărbat de vreo 55-60 de ani.

Cei trei, respectuoși, s-au întors spre mine, au răspuns la bună-dimineața, dar și-au continuat discuția – cei tineri îl chestionau pe bărbatul mai în vârstă:

– Și există ARO hycomat?

– Se poate face, – le răspunde omul. – Am fost la uzină și am vorbit cu specialiștii lor, care mi-au promis că o să rezolve,

dar să le aduc aprobarea de aici. Sper s-o obțin, că am la mine dosarul medical al băiatului meu, din care reiese clar că a rămas cu sechele de la poliomielită.

– În cazul ăsta, – trage concluzia unul dintre bărbații tineri, – aveți toate șansele să vă dea aprobarea. Eu trag speranța la o Dacia 1300.

– Banii i-ați depus la CEC demult?

– Acum doi ani și ceva.

Se apropie portarul de noi și ne anunță cu importanță:

– Pofțiți la cabinetul tovarășei ministru! Etajul unu.

Urcăm. La ușa cabinetului, cei trei mă lasă să intru eu primul, iar ei mă urmează. Doamna Pruncu ne răspunde grăbită la bună-ziuă și intră la ministru. Iese după câteva clipe și zice:

– Tovarășul de la Constanța.

– Da, – răspunde bărbatul mai în vârstă, cel cu ARO hycomat.

– Pofțiți, – și-i deschide ușa spre cabinetul Anei Mureșan, apoi mi se adresează mie: – Luați loc, părinte, – și-mi indică un scaun.

Ceilalți doi rămân în picioare. Șefa de cabinet aranjează niște hârtii pe birou, iar dactilografa și-a reluat țcănitul la mașina de scris.

La un moment, din cabinetul Anei Mureșan, de după ușa capitonată, se aude vocea ei – zice ceva pe un ton foarte ridicat, dar nu se înțelege ce. Pe biroul șefei de cabinet, unul dintre telefoane țârâie scurt. Ea se ridică și se grăbește spre ușa capitonată, o deschide:

– Să intre următorul, – zice răstit și iritat Ana Mureșan, apoi către petentul dinăuntru: – Lasă că vă știu eu pe voi speculanții! Umblați cu tot felul de acte medicale, ca să obțineți ARO, chirurgiile, pentru un olog, dar, de fapt, mașina vă trebuie ca să cărați la piață legume, fructe, pepeni. Am văzut eu ce-i la mare!

Păi, în loc să vă dăm vouă un ARO pentru speculă, mai bine îl exportăm și acoperim o parte din datoria țării. Nu se aprobă!

Constănțeanu iese cu lacrimi în ochi sau cel puțin așa mi s-a părut, iar eu mă gândeam la ghinionul pe care-l am să intru în audiență la un ministru foarte nervos, căci șefa de cabinet mi-a făcut semn că urmez eu.

Intru. Ana Mureșan era în picioare. N-o mai văzusem până atunci. Era o femeie de aproape șaizeci de ani, îmbrăcată sobru și elegant – costum-taior închis, bluză albă cu buline albastre mici. Când mă vede, se schimbă ca prin farmec, fața i se luminează de un timid zâmbet:

– Poftiți, părinte, și luați loc.

Se așază și ea la biroul impunător, de pe care ia cererea mea, o parcurge și zice pe un ton binevoitor:

– Înțeleg că aveți nevoie de mașină în interes de serviciu.

– Da, – confirm eu.

– Bine. Se aprobă. Așteptați acasă comunicarea cu data și locul, de unde să ridicați autoturismul Dacia 1300.

– Vă mulțumesc foarte mult, doamnă ministru. Să vă dea Dumnezeu sănătate!

Chiar dacă era comunistă, cred că Anei Mureșan i-a făcut plăcere că am pomenit de Dumnezeu, a zâmbit și a spus:

– Mulțumesc, la fel, – iar când am deschis ușa să plec, a zis aproape cântat: – Să intre următorul.

M-am dus la doamna Pruncu, i-am mulțumit și i-am spus în șoaptă că ies pe culoar și revin după ce intră ultimul petent. Ea s-a uitat la mine mirată, dar n-a spus nimic.

Am ieșit pe culoar și la două-trei minute după mine, a ieșit și unul dintre bărbaii tineri. Nu mai putea de bucurie:

– Mi-a aprobat! Nici nu-mi vine să cred, părinte! Dacă-i aprobă și lu' vără-miu – suntem tari! Mergem să ne îmbățăm!

Nu trece mult și iese și „vărul” la fel de fericit. Iar eu reintru la șefa de cabinet, scot din servietă cele două icoane, îi dau una doamnei Pruncu, iar cealaltă, dactilografei, rugându-le să scrie fiecare pomelnicul familiei – cu viii și morții –, ca să-i pomenesc la biserică.

– La ce biserică slujiți, părinte? Că poate în vreo duminică ne rezezim cu soțul la slujbă.

– După cum știți din cererea mea, sunt popă de țară, slujesc la Gălbinași.

– Unde vine asta?

– Dacă veniți cu mașina...

– Da.

– Ei, ieșiți din București spre Pantelimon, apoi spre Cernica, Tânganu, Fundeni, Plătărești, Podu Pitarului, Cucuieți, Gălbinași, 24 de kilometri în total, dar drumul nu e grozav...

– Soțul meu e un șofer priceput, o să ne descurcăm.

– De cum intrați în Gălbinași, să întrebați unde slujesc în acea duminică, pentru că am două biserici.

– Două?

– Da. Fuseseră dărmate de cutremurul din 1977, le-am refăcut cu ajutorul lui Dumnezeu și al credincioșilor și slujesc în ele alternativ. Iar când o să veniți, o să vă spun ce știu încă din copilărie despre Sadagura dumneavoastră natală.

– Spuneți acum, părinte, că m-ați făcut curioasă.

– Dar... – zic și mă uit spre ușa cabinetului Anei Mureșan.

– Nu-i nicio problemă – tovarășa ministru e ocupată o jumătate de oră...

– Vă spuseseam că din orașul Siret, unde am făcut liceul, în nopțile senine, credeam că se văd luminile din Sadagura, dar erau din Tereblecea. Însă de Sadagura auzisem încă în copilărie, în satul natal, care se află la 30 de kilometri de Siret, deci

și mai departe de Sadagura, care pentru noi, copiii, chiar asta simboliza – depărtarea. De aceea și spuneam, când mușcam din mere verzi, adică necoapte, că sunt atât de acre, că se vede Sadagura.

Doamna Pruncu s-a amuzat și a promis să mă viziteze la parohie. Nu m-a vizitat. A venit totuși peste vreo patru ani într-o situație specială. Dar despre asta – ceva mai încolo.

Peste o săptămână de la depunerea cererii, poșta îmi aduce un plic oficial care conținea o înștiințare: eram anunțat că, întrucât în acel moment nu există disponibile autoturisme Dacia 1300, cerea mea nu poate fi onorată. Dar mi se poate oferi un autoturism sovietic Lada 1200 S, a cărui preț este de 84.000 de lei. Dacă optez pentru Lada 1200 S, să depun la CEC diferența de 14.000 de lei și, în termen de o săptămână, să mă prezint la depozitul din strada... Am uitat denumirea străzii; în orice caz, depozitul se afla în zona industrială a cartierului Militari din București.

Bineînțeles că am optat pentru Lada – păi ce, era cazul să fac nazuri, când se aștepta ani de zile, până îți venea rândul să cumperi o mașină? Așa că am depus la CEC cei 14.000 și m-am ales cu o frumoasă mașină roșie nou-nouță, cu care am străbătut mii și mii de kilometri. Și uite cum nu numai că „haina face pe om”, dar uneori – cum e și cazul meu – face și automobile...

Iar cu aprobarea de a cumpăra o mașină peste rând am avut și un alt mare noroc: la vreo lună-două după ce cumpărasem Lada, Anei Mureșan i-a fost luat dreptul de a da astfel de aprobări – aprobările urma să le dea numai *tovarăș*a, adică Elena Ceaușescu, și nimeni altcineva. Nu încapă nicio îndoială că n-aș fi avut parte în veci de o astfel de aprobare...

Peste vreo patru ani, adică prin 1985 sau 86, mă întâlnesc într-o zi cu Dan Horia Mazilu (el trecuse de la catedra de

ucraineană a Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității București la cea de Litere și încă nu era nici decan, nici academician, poate doar secretar de partid). Schimbăm câteva amabilități, după care el mă întreabă:

– Ce zici, Cornele, aș putea veni să cunun pe cineva la tine la biserică?

– Bineînțeles. Numai să nu fie în toiul verii, că, uite, chiar săptămâna viitoare plec pentru o lună în Delta Dunării.

– Nu. E în ultima duminică din septembrie sau prima din octombrie, încă nu s-a hotărât. Oricum, o să te anunț din vreme. E vorba să cunun un colonel de securitate și e riscant să ne ducem la o biserică din București, riscant mai ales pentru el, dar și pentru mine. Ia spune-mi, cum ajung la biserica ta?

– Sigur, Dane, vă aștept cu plăcere, – zic eu și-i spun să-și noteze, cum ajunge la Gălbinași, după care îmi dau cu părerea: – Dar ginerică, probabil, nu e chiar tinerel, dacă zici că-i colonel.

– Nu, e cam de vârsta noastră; s-a însurat demult, dar nu s-a cunutat și religios. Iar de un timp, nevastă-sa tot insistă să se cunune și la biserică, așa că...

A trecut și vara, iar eu am uitat că la sfârșitul lui septembrie urma să vină la Gălbinași Dan Horia Mazilu cu doamna lui, ca să fie nașii unui colonel de securitate. Nici el nu m-a anunțat. În acea duminică, pe la sfârșitul Utreniei, vine paracliserul în altar și mă anunță:

– Nu vă supărați, părinte, a venit în biserică niște domni și doamne și, după cum arată, cre' că e din București. A venităra cu două mașini...

Mă uit pe lângă dvera ușilor împărătești în biserică și în grupul de „domni” (enoriașii mei erau țărani) îl recunosc pe Dan Horia Mazilu. Mă uit mai bine și rămân de-a dreptul uluit: una dintre doamne era Veronica Pruncu. Îi spun paracliserului:

– Nea Gogule, du-te și spune-i domnului din dreapta, cel care-i mai scund, să vină până la ușa altarului.

Îl chem de la strană și pe Vasile dascălul și-i spun că o să avem o cunuie importantă.

– Bine-ai venit, Dane! – îl salut, când vine la ușa altarului. – Deci, miri sunt soții Pruncu, așa e? Dar ce înalt e el!

– Păi... Păi... – rămâne Dan o clipă cu gura căscată. – Vă cunoașteți?...

– Numai cu doamna. O să-ți explic după Sfânta Liturghie, adică peste vreo două ore.

– Bine, dar să-i cununi după ce pleacă lumea din biserică, e mai...

– Am înțeles precauția, deși de enoriașii mei nu e cazul să vă temeți. Bine, totuși o să așteptăm câteva clipe să plece lumea.

Oaspeții de la București au stat foarte cuminți la toată Liturghia. Apoi am slujit două parastase și, după ce a plecat toată lumea, Vasile a încuiat ușa bisericii, ca să nu mai intre cineva, și am săvârșit slujba Cununii. Foarte mirată a fost mireasa, adică Veronica Pruncu din Sadagura:

– Ca să vedeți, părinte, ce mică e lumea! I-am spus soțului cum ne-am cunoscut.

Pe miri nu i-am mai văzut de atunci. Dar rapida, aproape fulminantă avansare a lui Dan Horia Mazilu, ce-i drept, m-a mirat. Nu-i vorbă, el a scris câteva importante lucrări de literatură veche românească, dar parcă a trecut totuși prea repede de la lector de literatură ucraineană la conferențiar și profesor la Litere, secretar de partid, apoi (după '90), decan, academician... Oare să fi contribuit la aceasta și cunuia de la Gălbinași?...

Lame de ras Mendel

Să fi fost în 1962 sau 63, la începutul lui august. Intrasem în concediu de odihnă și mă pregăteam să plec pentru vreo două săptămâni la mare. Aveam tren a doua zi la cinci dimineața, așa că îmi făcusem bagajul din ajun și mă gândeam să mă culc devreme, dacă va trebui să mă scol atât de dimineață. Când am de călătorit undeva, întotdeauna îmi pregătesc totul din timp; dacă e vorba de o călătorie mai lungă, îmi fac geamantanul cu o zi-două înainte, ca nu cumva să uit ceva. Ce-i drept, de multe ori iau și lucruri de care nu voi avea nevoie și le car degeaba, dar oricum e mai bine, decât să uit să iau ceva de care voi avea neapărată nevoie. Iar ca să fiu sigur că nu uit să pun ceva în geamantan, scriu mai întâi bagajul pe hârtie și, pe măsură ce pun lucrurile în geamantan, le tai de pe listă.

Acum, verificând lista, constat că am uitat să cumpăr lame de ras și-mi trebuiau neapărat, pentru că mă bărbieream de două ori pe săptămână. Nu-i vorbă, găseam lame și la Constanța, dar de ce să nu plec cu toate de acasă?

Locuiam atunci lângă Podul Grant, în fața parcului „România Muncitoare” (înainte de 1944, parcul se numea „Regina Maria”, denumire la care a revenit după așa-zisa revoluție din 1989). În dreptul parcului era o mică piață cu câteva magazine, între care și o mercerie, de unde puteam cumpăra lame, dar era aproape de șapte seara, oră la care merceria

se închidea. Mă hotărâsc totuși să trag o fugă – poate o mai prind deschisă.

Ajung, dar găsesc ușa magazinului încuiată. Văd însă în interior doi bărbați stând de vorbă – unul, probabil, vânzătorul (cel de dincolo de tejghea) și unul dincoace, ambii de vreo șaizeci de ani. Vânzătorul, un bărbat înalt, cu fața luminoasă, cu ochelarii ridicați pe chelie, îi spunea ceva celuiilalt, gesticulând larg.

Dădeam să plec, dar vânzătorul m-a observat și-mi face semn cu palma ridicată, adică să aștept, și iese de după tejghea, descuie ușa și mă întreabă:

– Dorești ceva, tinere? Poftește.

– Aș fi vrut niște lame, dar văd că e închis...

– Așa e. Programul s-a terminat acum câteva minute, dar am mai zăbovit cu un client. Intră.

Clientul îmi răspunde la bună-seara, iar vânzătorul își reia locul după tejgheaua micului magazin.

– Ziceai că dorești lame, tinere?

– Da.

– Am aici unele, – îmi arată el, dar nu-s grozave. Dacă nu ești foarte grăbit, mă duc în depozitul din spate și-ți aduc unele ceva mai bune.

– Sigur, aștept. Și vă mulțumesc.

– Sunt mai bune decât astea, – continuă vânzătorul, – dar nu se compară cu lamele Mendel! Ai auzit de lamele Mendel?

– Nu.

– De fapt, nici n-aveai cum: când am adus eu lamele Mendel în România, dumneata, cred, încă nu erai născut. Iar lamele se numeau Mendel, pentru că așa mă cheamă pe mine. Dar dacă zici că nu te grăbești, vreau să continui ce începusem să-i spun dumnealui și s-ar putea să te intereseze măcar pe

dumneata, că pe el, văd că nu prea... În orice caz, o să-ți fie de învățătură.

Dumrul Mendel mă privi, probabil, curios să vadă cum reacționez, și continuă:

– Începusem să-i spun dumnealui că zicătoarea „Sângele apă nu se face” e o minciună cât casa de mare și dacă cineva o să vrea să vă convingă că sângele apă nu se face, să-l trimiteți să-i spună lu’ mută’!... Atâta am apucat să-i spun dumnealui. Iar acum aș vrea să vă spun amândurora, cum de am ajuns la concluzia că zicătoarea asta e o minciună gogonată. Vă povestesc o întâmplare a mea...

– Dacă nu te superi, – zice clientul pe care-l găsisem în magazin, – eu plec, că o să mă dea nevastă-mea dispărut. Povestește-i lui...

Fața luminoasă a vânzătorului se umbri de o neașteptată dezamăgire și spuse supărat:

– Bine, du-te. Pentru sculuri de lână, vino săptămâna viitoare, – apoi se întoarse spre mine: – Iar dumneata, dacă te grăbești...

– Eu nu mă grăbesc.

– Sper că nu spui din politețe.

– Nu. Pe mine chiar mă interesează poveștile oamenilor.

– Ei, bravo! – se bine dispuse vânzătorul. – Dar povestea pe care ai s-o auzi nu e deloc veselă.

– Poveștile de viață, – fac eu pe filosoful, – fie vesele sau triste, sunt interesante.

Domnul Mendel miji ochii, se uită îngândurat pe lângă mine și, probabil, n-a auzit ce am spus. A stat așa încă o clipă și apoi s-a întors brusc spre mine:

– Uite, tinere, ce mi s-a întâmplat. Acum opt ani, eram director general în Ministerul Comerțului Interior. Locuiam

împreună cu soția și părinții ei într-un frumos apartament de pe strada Puțul cu Plopi, lângă Cișmigiu. Ai să vezi mai încolo de ce am precizat asta. Nu aveam copii. Și trebuie să recunosc că nu o duceam rău. Adică mai bine decât multă lume și, bineînțeles, mai bine decât fratele meu și mult mai bine decât sora mea. Fratele meu mai mic Radu e fagotist în orchestra Operei, iar nevastă-sa Liza e și ea angajata Operei, cântă în cor, dar atunci nu prea se ajungeau cu banii, mai ales că aveau și doi băieți mici, adică elevi în clasa a treia și a patra. Locuiau în Vatra Luminoasă în una dintre acele case tip, dar în care ocupau doar o singură cameră și aveau acces la baie și bucătărie. E greu patru persoane într-o cameră, dar cu locuința nu puteam să-l ajut în acea mare criză de spațiu locativ, dar ca să câștige mai bine, și el, și Liza, puteam. I-am oferit post de director de mare magazin, de inspector comercial, dar ei nu și nu, că ei sunt artiști și nu concep să lucreze în alt domeniu. Fudulie prostească. Dacă-ți chiorăie mațele de foame, nu e cazul să faci nazuri. Dar, sigur, bine nu poți face cu sila, numai rău poți face cu sila.

Mult mai greu o ducea sora mea Ruth. S-a măritat cu un pârlit de cizmar, Costică Enciu. Zic pârlit nu pentru că n-ar fi fost un mesriaș bun. Dar ce folos, dacă tot ce câștiga dădea pe băutură. Brânză bună în burduf de câine! Și cât i-am ajutat și pe ei! Lui Costică i-am făcut atelier nou în curticica unde locuia, le îmbrăcam cpiii, le-am dat și bani. Degeaba. Costică știa una și bună: cârciuma. I-a făcut soră-mii trei copii; ea muncea de dădea în brânci, până s-a îmbolnăvit de plămâni și a murit. Iar Costică a vândut atelierul, a băut banii, a luat copiii și i s-a pierdut urma. Cică ar fi plecat undeva la Buzău sau așa ceva, ziceau vecinii. L-am căutat, dar nu l-am găsit – cine știe pe unde o fi. Mă gândesc numai la bieții copii...

Ei, și acum opt ani, ce crezi? Socrilor mei le-a cășunat să plece în Israel, că vor să moară în pământul strămoșilor. Îi spun soției mele: „Dragă Mela, eu n-aș avea nimic împotriva, dar dacă depun ei actele de plecare, o să fie rău pentru noi, pentru că o să-mi strice dosarul de cadre, iar eu sunt totuși director general într-un minister...”.

Și, ca să nu mai lungesc vorba, socrii au depus actele, au așteptat cât au așteptat, au primit până la urmă aprobarea și au plecat. Dar eu, spre norocul meu, nu am pățit nimic. Nu știu dacă datorită numelor noastre diferite – eu sunt Mendel, iar ei Hirsch – sau, mai degrabă, se știa că eu nu am fost de acord cu plecarea lor. În orice caz, eu n-am avut neplăceri.

Socrii au ajuns cu bine în Israel, dar după un timp, ne-au scris că o duc greu, că nu știu limba, că sunt bătrâni și nu pot munci. Iar eu îi spun Melei: „Dacă-i așa, n-au decât să se întoarcă în România.”. Dar Mela tace. Însă nu trece mult și ea îmi zice că ar fi bine să plecăm și noi în Israel. „Ai înnebunit?! – îi zic. – Aici sunt director general, iar acolo o să mergem să muncim într-un kibbutz, așa să știi! Și nici noi nu mai suntem chiar așa tineri.” Dar cu gura femeilor nu te poți pune! Mela atâta a plâns și m-a bătut zilnic la cap, că n-am avut încotro și până la urmă am fost de acord să plecăm și noi. Că, să-ți spun drept, mie niciodată nu mi-a fost frică de muncă și nici rușine să muncesc orice. Dar înainte de a depune actele de plecare, m-am gândit să-i fac un bine fratelui meu, că, după cum ți-am spus, Radu locuia cu soția și copiii într-o singură cameră. Așa că am făcut schimb de locuință: ei s-au mutat în apartamentul de lângă Cișmigiu, iar eu și Mela, în camera din Vatra Luminoasă, unde am locuit până am primit aprobarea de plecare, adică vreo șase luni. După ce am depus actele, am fost exclus din partid și dat afară de la minister. Noroc că aveam ceva bani

strânși, cum se zice, pentru zile negre, că nu-i ușor să stai șase luni fără salariu.

Domnul Mendel a văzut că mă mut de pe un picior pe altul și duc din când în când mâna la buzunar, mă întreabă cu vădită părere de rău:

– Te grăbești?...

– Nu.

– A, – a ghicit el și a surâs, – ești fumător și vrei să aprinzi o țigară, așa-i?

– Da, dar...

– Te înțeleg, că am fost și eu fumător. Aprinde o țigară. Uite, pui scrumul în capacul ăsta. Da, am fumat și eu și, slavă Domnului, m-am lăsat la timp. Te sfătuiesc să faci la fel. Nu, nu acuma. Știu că nu-i ușor, dar se poate. Și să nu te gândești, cum am gândit și eu cândva, că de ce să renunțe omul la o plăcere, când și așa nu are prea multe? Da, dar plăcerea asta e prea scumpă! Și nu mă refer la parale, ci la sănătate. Că noi, oamenii, prețuim sănătatea abia când n-o mai avem. Așa că să lași fumatul. Nu azi, nu mâine, mai încolo, dar cu cât mai repede, cu atât mai bine. Și nu te supăra că insist, dar sunt convins că după aceea ai să-mi mulțumești, chiar dacă în clipa asta nu-mi dai dreptate. Ei, acuma aprinde țigara, ca să pot povesti mai departe.

Am lăsat jena la o parte, am aprins țigara, iar domnul Mendel și-a continuat povestea:

– În cele din urmă, am ajuns și noi în Israel. Deși acolo ne aflam, ca să zic așa, între ai noștri, ne-a fost foarte greu chiar de la început; mai întâi, a fost un adevărat șoc: am dat peste altă climă, alți oameni, altă mâncare, dar mai ales altă limbă. Am întâlnit doar două persoane care vorbeau românește în orașelul în care am ajuns. E drept că au plecat mulți evrei din

România, dar erau în alte locuri din Israel. Am început cursuri de limba ebraică, dar e o limbă foarte grea și avansam anevoie. Nu-i vorbă, mai știu că n-am înclinații spre limbi străine. Nici socrii, care urmau cursul de un an și ceva, n-au reușit să învețe mare lucru. Ce mai tura-vura, recunosc: regretam că plecasem din România, unde aveam o situație bună. E drept că mă încânta ideea că evreii au, în sfârșit, iarăși o țară a lor, care se dezvoltă, dar... În orice caz, ceea ce m-a determinat să mă întorc în România a fost nenorocirea care ni s-a întâmplat. Într-o dimineață, Mela s-a dus la cumpărături, dar a trecut mult timp de când ar fi trebuit să se întoarcă acasă și n-a venit. Atunci îmi spune soacră-mea: „la du-te, Puiule (pe mine mă cheamă Aron, dar încă de mic mi se spune Puiu), de ce întârzie Mela atâta?”. De cum am ieșit în stradă... Nu te supăra, nu pot povesti ce am văzut...

Domnul Mendel a plecat capul și a tăcut un minut lung. Apoi și-a scos batista și și-a suflat nasul cu zgomot. A mai tăcut puțin și în cele din urmă a ridicat privirea și a spus cu voce mai înceată și foarte tristă:

– Ce mai... Mela a fost lovită de o mașină și a murit pe loc. De câte ori îmi apare în minte scena pe care o văzusem atunci în stradă, mă blochez și nu sunt în stare s-o descriu. La urma urmei, nu asta contează, ci că am pierdut-o pe Mela, omul înțelegător, cu care am împărțit și bune, și rele atâția ani.

Domnul Mendel tăcu din nou, dus pe gânduri. Își mai suflă la fel de zgomotos nasul, apoi mă privi parcă mai atent:

– Da, tinere, asta-i viața... Nu mă puteam adapta în Israel, nu eram în stare să învăț limba, nu aveam prieteni, nici cunoscuți și, după ce o pierdusem pe Mela, mă bătea tot mai des gândul să mă întorc în România. Am mai stat un timp cu socrii, dar când am rămas singur, pentru că ei au fost internați

Într-o casă de sănătate pentru vârstnici, hotărârea mea a fost luată: mă întorc în România! O fi Israelul țara strămoșilor noștri, și eu o iubesc și îi doresc tot binele, dar România e țara mea, e țara în care m-am născut și am crescut. Așa că i-am anunțat pe socri că mă întorc în România. Ei au spus că sunt nebun, dar eu am depus cerere la ambasada României și am obținut aprobarea destul de repede. Abia după ce am obținut aprobarea de revenire în România, m-am gândit că și aici o să mă aștepte destule greutăți. Hai că cu locuința o să se rezolve mai ușor, adică o să stau într-o cameră din apartamentul pe care i-l cedasem fratelui meu, că, slavă Domnului, era loc destul. Cu statutul meu social, ca să zic așa, va fi mai greu. E limpede că nu voi mai fi nici director general și, desigur, nu voi fi reprimat în partid. Dar, după cum îți spuneam, mie nu mi-e frică de orice fel de muncă.

Domnul Mendel a tăcut din nou și m-a fixat cu ochii mijiți:

– Dragul meu, ceea ce urmează mi-e și mai greu să-ți povestesc, pentru că mă doare și mi-e rușine. Dar dacă tot am început... Uite ce e, tinere. M-am întors deci în România acum mai bine de doi ani. Aterizez pe aeroportul Băneasa din București și, îți mărturisesc, am simțit o plăcută ușurare. Și unde să mă duc? La fratele meu, la Radu, în strada Puțul cu Plopi, unde în altă parte! Ajung la amiază și-i găsesc pe toți la masă – Radu, Liza și băieții Eduard și Hary, care acum erau mari. Surpriza a fost enormă – când m-au văzut, s-au uitat la mine ca la o arătare de pe lumea cealaltă. După ce s-au convins că sunt eu, Puiu, s-au bucurat, dar nu cine știe ce... Sau poate mi s-a părut. M-au poftit la masă, am ciocnit un pahar de bun venit și mai ales am discutat – eu le spuneam ce-i interesa pe ei, adică despre cum am dus-o în Israel, cum s-a prăpădit Mela și altele, iar ei îmi povesteau ce e nou în România și mai ales

se bucurau că amândoi băieții au intrat la Conservator. Eduard studiază cornul englezesc, iar Hary, violoncelul. La un moment, Liza a spus că se duce să prepare câte o cafea din cea pe care am adus-o eu (Pe lângă cafea, am adus mici atenții pentru fiecare.). Dar eu am spus că, înainte de cafea, aș vrea să fac repede un duș fierbinte, să mă pun la pijama și să bem cafeaua în tihnă. Așa am și făcut, iar când ne-am așezat la cafea, Radu îmi spune că Liza o să-mi aștearnă patul în sufragerie, ca să dorm pe canapea, că în afară de dormitorul lor, celelalte două camere sunt ale băieților, ca să poate exersa nestingheriți fiecare la instrumentul lui. Sincer să fiu, mă așteptam să mi se ofere una dintre cele două camere și nu sufrageria, prin care trece toată lumea, că, la urma urmei, Hary ar putea cânta la violoncel și în sufragerie; iar Eduard ar putea cânta în camera lui. Sau invers. Dar n-am spus nimic, ca să nu stric atmosfera. La cafea, Radu mi-a mai spus un lucru care m-a rănit, pentru că a spus-o ca pe un reproș, și anume, că, după plecarea mea, ei au avut neplăceri la serviciu, că n-a lipsit mult să fie dați afară și ce se făceau ei cu doi copii? Iar acum, o să se ducă chiar mâine la cadre să le spună că m-am întors în România. După care m-a întrebat direct: „Și acum ce ai de gând? Te întorci la Ministerul Comerțului Interior?”. M-a supărat că, uite, abia m-am întors și sunt întrebat despre așa ceva și am răspuns: „N-aveți nicio grijă, că n-o să stau să mă întrețineți voi...”. „Ei, Puiule, – zice Liza, – n-o lua și tu așa, că Radu doar a întrebat. Că, adică, dacă te-ai întors în România, poate te întorci și la vechiul serviciu...”

Ei, ce părere ai, tinere? Nu-i așa că e limpede că nimeni nu s-a bucurat de întoarcerea mea? Iar eu mă simțeam din ce în ce mai rău în fostul meu apartament. E drept că mă supărau și nepoții mei – când să mă odihnesc și eu, începea să mugească

cornul englezesc și să zdrăngăne violoncelul, iar fagotul lui Radu se grăbea să li se alăture. Însă cel mai mult mă durea să constat că prezența mea îi stânjenește pe toți și parcă cel mai mult pe fratele meu. La asta s-a adăugat faptul că la Ministerul Comerțului Interior, la serviciul de cadre am fost primit nu cu nepăsare, ci de-a dreptul cu ostilitate. Marin, șeful cadrelor, pe care-l știam de ani de zile și care altădată nu mă scotea din „Să trăiți!”, acum m-a anunțat scurt: „Mata nu mai poți lucra în ministerul nostru! Așa că te duci binișor și te înscrii la Forțele de Muncă.”. Norocul meu a fost să mă întâlnesc pe culoarele ministerului cu Badea, un fost subaltern de-al meu, șef de serviciu. Cred că Badea a fost singurul care s-a bucurat sincer că m-a revăzut. După ce a aflat de situația în care mă aflu, m-a ajutat să fiu angajat gestionar al acestei mercerii, care nu ține de minister, ci de Direcția Comercială a Bucureștiului. Zicea Badea, cumva rușinat, că, dacă eram membru de partid, îmi găsea ceva mai bun. Dar eu sunt mulțumit și cu asta; pentru că Mela nu mai e, iar eu nu beau, nu fumez, leafa îmi ajunge pentru mâncare și chirie, ba mai pun lunar și o sută-două deoparte. Da, chirie, de ce te miri? Că după câteva luni mi s-a spus de la obraz – nu de Liza, nici de nepoți, ci de fratele meu! – că ar fi bine să-mi caut o locuință, pentru că le ocup sufrageria, din care cauză ei nu pot primi nicio vizită.

Domnul Mendel și-a lăsat privirea în jos, a scos batista și și-a suflat nasul cu zgomot. A tăcut o clipă, apoi și-a luat ochelarii de pe chelie, i-a pus pe nas și s-a uitat la mine, vrând parcă să mă vadă mai bine. A continuat:

– După ce am preluat merceria asta, vine într-o zi o bătrânică să cumpere o papiotă de ață. Iar eu o întreb, cum îi întrebam și pe alți oameni care treceau pragul magazinului, dacă nu știe o cameră de închiriat. Bătrânică se uită la mine și-mi spune că

are ea, dar odaia nu-i cine știe ce. A stat în ea cu chirie un băiat de la Atelierele Grivița, dar s-a însurat și s-a mutat la nevastă. Iar ei, zice, i-ar prinde bine un nou chiriaș, că de când i-a murit bărbatul, o duce greu cu pensia de urmaș. Și uite-așa m-am mutat la coana Paulina, aici în apropiere, pe strada Carol Knappe. La început îi plăteam chirie, dar după câteva luni, i-am propus ca eu să cumpăr alimente, iar ea să gătească pentru amândoi. Coana Paulina a acceptat și o ducem destul de bine în căsuța ei cu două camere, bucatărie și cămară și cu cișmea în curte. Tot eu plătesc curentul electric, butelia de aragaz și lemnele de iarnă. Iar de anul trecut, o duc și mai bine, pentru că am adus meșteri care au transformat cămara în baie și au tras apa în casă. Iar privata din fundul curții, lângă corcoduș, a fost astupată; acolo mi-am pus o măsuță și un scaun, ca să am unde să-mi beau cafeaua și să citesc cărțile pe care le împrumut de la biblioteca publică din strada Petru Maior. Și te asigur, tinere, că sunt mulțumit de viața pe care o duc acum, dar nu pot să nu-mi aduc aminte cu amărăciune de minciuna gogonată care susține că sângele apă nu se face. Ba se face! Și încă apă chioră...

După o clipă, domnul Mendel mă privi de parcă atunci mă vedea prima dată, dădu din mână și spuse grăbit:

– Mă duc să-ți aduc lame, că te-am reținut prea mult. Dar, din păcate, după cum îți spuneam, nu mai am lame *Mendel*...

Pantofi – Made in Italy

Sandu și Titi Mițoi erau gropari în cimitirul orașului nostru și pe ambii îi chema Mițoi, pentru că erau veri. Morții prohodii la cele patru biserici intrau, ca să zic așa, pe mâna lor. Ei erau șefii cimitirului și nu prea ascultau de nimeni, nici măcar de preoți, pentru că cimitirul era al primăriei, ai cărei angajați erau și ei. Căci, dacă cimitirul ar fi fost unul parohial, nu mai erau ei mari și tari. Cimitirul primăriei nu avea administrator, cum ar fi fost normal, pentru că primăria era pornită pe economii (doar în acest caz și în încă câteva, căci altfel, banii ei dispăreau în alte direcții, despre care știa doar primarul și contabilă...). Iar pentru chestiunile cimitirului primăria l-a însărcinat pe funcționarul său Petre Ciuraru, un bătrânel pensionat și iarăși reangajat și care-i întrecea la băutură pe Sandu și pe Titi; Petre Ciuraru habar n-avea ce făceau cei doi la cimitir. Ei încasau banii pentru locurile de veci (acestea erau tot mai puține și de o vreme se tot discuta despre înființarea unui nou cimitir, dar...) și tot ei încasau taxa de întreținere a mormintelor. Aici era grosul banilor. Dar pentru că primăria, adică dom' Petre Ciuraru, habar nu avea câți bani se încasau, Sandu și Titi depuneau periodic la casieria primăriei doar cât îi lăsa inima. Însă groparii nu uitau să-și viziteze șeful în fiecare sâmbătă după terminarea parastaselor din cimitir – îi duceau vin (din adunătura de la parastase), colivă, colaci și un prosop-două,

iar Petre Ciuraru era foarte mulțumit și considera că la cimitir treburile merg cum nu se poate mai bine.

Pe de altă parte, deși Mițoii câștigau foarte bine, nu agoniseau nimic, pentru că în fiecare duminică după-amiază se duceau cu autobuzul la București și se întorceau marți dimineața lefteri (din superstiție, luni nu se fac înmormântări, așa că Sandu și Titi puteau lipsi liniștiți). Banii îi lăsau la restaurant, dar mai ales la „păcănele” și la „loz în plic”. Marți dimineața, înainte de a se întoarce acasă, se duceau cu buzunarele goale pe Calea Moșilor la cunoscutul lor de la „Pompe funebre”, îi vindeau cele câteva prosoape primite la înmormântări și parastase, iar puținii bani astfel primiți abia le ajungeau să se dreagă și să-și plătească biletul de autobuz. Se întâmpla să nu le rămână nici bani de autobuz și atunci șoferul îi ducea pe gratis, pentru că îi cunoștea, dar și pentru că în următoarea duminică, Sandu și Titi, ca mulțumire, îi aduceau șoferului o sticlă de vin (tot de adunătură).

După așa-zisa revoluție din 1989, au apărut și-n orașul nostru, ca peste tot, sumedenie de chioșcuri, dughene și cârciumi, pentru că, nu-i așa, era libertate și toată lumea voia să se îmbogățească. Și cât mai repede! Cei mai grăbiți au dat fuga până în Turcia, de unde s-au întors cu geamantane întregi de gumă de mestecat. Și au făcut bani frumoși. Dar încet-încet, oamenii s-au săturat să rumege gumă, și negustorii (unii ajunși chiar „oameni de afaceri”) s-au apucat de altele, cum ar fi comerțul cu haine vechi, dar acum nu mai erau numite haine vechi, ca pe vremuri la „Taica Lazăr” în București, ci mult mai frumos: *Second hand*. Și de ce era mai frumos? Păi, pentru că cei mai mulți nu știau ce înseamnă aceste două vorbe. Și uite că s-a dovedit că *Second hand* are viață mult mai lungă, decât guma de mestecat, încât și până azi sosesc la noi din

toată Europa, dar mai ales din Germania, tiruri după tiruri de vechituri, și nu numai haine și încălțăminte.

Dar au apărut și oameni de afaceri și în alte domenii, nu numai în *Second hand*. Iată, bunăoară, domnul Emil Costiniu, care fusese profesor, adică maestru la Școala profesională. Dar Școala profesională, chiar dacă fusese rebotezată Școala de arte și meserii (unii îi ziceau „de arte și șmecherii”...), a fost desființată. Și nu pentru că în orașul nostru n-ar fi nevoie de meseriași. Nici vorbă! Dar școlile profesionale s-au desființat în toată țara, așa că s-a desființat și la noi. Unii ziceau că s-a întâmplat asta din cauza părinților, care, fără să le pese că meseria-i brătară de aur, nu doresc ca odraslele lor să ajungă niște pârliti de muncitori, ci să facă liceul, să urmeze o facultate (chiar și particulară, că acolo, dacă ai bani, intri și ieși fluierând) și să fie domni. Ceva adevăr conține această explicație, dar părinții nu au atâta putere, încât să desființeze școli în toată țara și nu școli, ci un întreg sistem de învățământ. Nu. Vina aparține câtorva miniștri ai învățământului și mai ales unei cucoane acre și țâfnoase, care – din prostie, din rea-voință sau din trădare – au tot reformat învățământul românesc, până l-au adus în starea jalnică de azi. (Și, că veni vorba, oare de ce îi spune acestui minister *al educației* și nu *al învățământului* sau *al instrucțiunii*, ca altădată?... Că de educație – ce să mai vorbim!...)

Iar „dom’ profesor” Emil Costiniu ce era să facă, după ce a rămas fără serviciu? Negustoria cu Turcia se cam terminase, așa că a vândut două dintre cele trei butelii de gaz pe care le avea și a plecat în Italia. După doi ani, vecinul cu care plecase a rămas în Italia, iar Emil Costiniu s-a întors și, după vreo lună, a început o mică negustorie. Chiar pe strada cimitirului el a deschis un chioșc cu mărfuri bisericesti – lumânări, tămâie, cruciulițe, cățui, cărbune de cădelniță, icoane, cruci

pectorale și de binecuvântare. Marfă grecească și rusească de bună calitate cu care îl aproviziona basarabeauul Oleg. Singura marfă românească pe care o avea „dom’ profesor” la vânzare erau lumânările (mici și mijlocii), precum și cele de cununie și botez. Toate aprobările pentru funcționarea chioșcului i le obținuse fostul lui elev Marcel Gheorghe, ajuns unul dintre marii orașului, adică erou al revoluției și secretar al primăriei; secretar al primăriei ajunsese, pentru că era „eroul al Revoluției”, iar cum a ajuns „eroul al Revoluției” îl umflă și pe Marcel râsul. Zavera din decembrie ’89 l-a prins pe Marcel Gheorghe umblând lela prin București, iar un glonț ricoșat din asfaltul străzii i s-a înfipt în pulpa piciorului, transformându-l astfel pe Marcel Gheorghe din gură-cască în erou...

În contul aprobărilor pentru funcționarea chioșcului, Marcel Gheorghe venea cel puțin săptămânal la fostul lui profesor:

– Să trăiți, dom’ profesor! Luăm una mică?

Secretarul primăriei se referea la vodca rusească, cu care tot Oleg îl aproviziona pe chioșcar. După ce beau un pahar-două, la plecare, Costiniu îi dădea fostului său elev și o sticlă pentru acasă. Dar de la o vreme, Emil Costiniu nu mai bea deloc – se îmbolnăvisese destul de grav, deși nu știa nici el, nici doctorii anume ce boală are. Nu-l durea nimic, dar slăbea văzând cu ochii și devenea tot mai sleit de putere. De aceea, de un timp, bea numai Marcel, iar la plecare primea, ca de obicei, sticla de vodcă rusească.

În afară de fostul său elev, Emil Costiniu avea relații bune și cu cei doi gropari ai cimitirului, care-i procurau clienți pentru marfa pe care o avea la vânzare. Pe ei profesorul nu-i trata cu vodcă, ci le dădea fie niște bani, dar de cele mai multe ori, un pachet de lumânări de un kilogram; lumânările ei le vindeau la cimitir, iar banii, bineînțeles, îi băgau în buzunar.

De o săptămână, la chioșc vindea Nuți, fiica profesorului, care le spunea celor care se interesau că tatăl ei e foarte bolnav, nici nu mai poate să se dea jos din pat. După încă două zile, fostul profesor Emil Costiniu a închis ochii pentru totdeauna.

În afară de fiică și de nepotul de doisprezece ani, cel mai mult l-au regretat Marcel Gheorghe și groparii Sandu și Titi Mițoi. Se știe de ce îl regreta fiecare dintre aceștia. Ce-i drept, îl mai regretau în felul lor și clienții cu treabă la cimitir, care de-acum încolo va trebui să meargă în altă parte să cumpere lumânări și altele, pentru că, nu mult după moartea tatălui ei, Nuți, măritată la București și cu serviciu bun, a lichidat chioșcul de lângă cimitir.

Dar moartea fostului profesor și dispariția chioșcului lui, care i-a nemulțumit pe clienți, nevoiți acum să meargă tocmai în centrul orașului pentru lumânări și tămâie, au avut urmări mult mai grave pentru groparii Sandu și Titi Mițoi. Iar aceste urmări au venit din cauză că groparii mai aveau un obicei urât, și anume jefuirea mormintelor, bineînțeles doar a celor care, după părerea lor, meritau osteneala și riscul. Nu, nu e vorba că după înmormântare, adică după ce pleca toată lumea care-l condusese pe răposat pe ultimul drum, Sandu și Titi adunau de la proaspătul mormânt ceea ce putea fi valorificat: lumânări și ceară, flori încă neveștejite, coroane de flori artificiale, pe care le duceau la florărie pentru a fi vândute altora. Acest lucru era pentru ei ceva obișnuit și nu despre asta-i vorba acum, ci despre un lucru mult mai grav și pe care ei îl săvârșeau mult mai rar: furtul chiar din sicriu al banilor, al bijuteriilor și al altor lucruri de valoare. Cum procedau Sandu și Titi? Mai întâi, alegeau un mort bogat, pe care rudele l-au îmbrăcat frumos, i-au pus bijuterii și ceas scump la mână, iar la „sărutarea” din

biserică în sicriu s-au adunat bani mulți. În astfel de cazuri, groparii procedau șmecherește, adică, sub diverse pretexte, nu se grăbeau să astupe groapa. Aruncau câteva lopeți, se învârtteau, își făceau de lucru cu te miri ce și așteptau să plece lumea și să rămână singuri. Ca tărăgănarea lor să nu bată la ochi, pentru astfel de ocazii, Titi avea pregătită o lopată ruptă și se apuca să-i schimbe coada, ca să se înțeleagă de către oricine că așa-i motivul întârzierii. Însă, dacă cu toate acestea, cineva din familie rămânea răbdător până se astupa groapa și se movilea mormântul, atunci Sandu și Titi se întorceau în cimitir la două noaptea, dezgropau mortul, luau ce aveau de luat și la patru, patru și ceva, mormântul arăta ca neatins.

Dar așa au procedat numai de două ori: o dată, când l-au dezgropat pe bulibașa Gogu Casapu, și încă o dată, când a murit directoarea spitalului. De la doctoriță au luat aur puțin: doar verigheta, un inel cu piatră și lăncișorul cu cruciuliță. În schimb, cu ce au luat de la bulibașa Gogu se poate spune că se puteau îmbogăți. Pe lângă mulți bani pe care i-au pus în coșciug cei care și-au luat rămas-bun de la bulibașa lor, Sandu și Titit au găsit și mult aur: lanț gros și brățară, câte un ghiul pe fiecare mână, șapte „cocoșei” în buzunarul de la piept; cu placa dentară de aur s-au chinuit groparii ceva mai mult, din cauza fălcilor încleștate ale lui Gogu, dar nu s-au lăsat până n-au scos-o. Au luat și aparatul de radio portativ „Mamaia”, aflat la picioarele mortului. Ca să nu dea de bănuț, un timp au ținut prada ascunsă, iar apoi valorificarea celor furate au făcut-o cu țârâita și, bineînțeles, în localități diferite.

Pe profesorul chioșcar Emil Costiniu Sandu și Titi nu-l puteau ocoli. Știa, cum știa toată lumea, că el a fost unul dintre îmbăgățiții orașul și erau convinși că din coșciugul lui vor avea ce lua. La el „operația” a fost mult mai ușoară, pentru că n-a rămas

nimeni până la astuparea completă a gropii, cum ar fi fost normal, ci, aruncând fiecare câte un bulgăre de pământ peste sicriul din groapă, toți s-au grăbit să ajungă cât mai repede la restaurantul „Dunărea”, unde i-a invitat fiica răposatului la masa de pomenire.

Sandu și Titi au aruncat și ei două-trei lopeți de pământ și s-au așezat să mănânce din pomana pe care o primiseră. Când s-au asigurat că nu mai e nimeni în cimitir, Titi, care era mai subțire și mai sprinten, a coborât în groapă, a deșurubat suruburile ornamentale, a ridicat capacul elegantului sicriu și a început să cotrobăie grăbit, căutând lucruri de valoare. Dar era din ce în ce mai dezamăgit, pentru că, în afara celor câțiva lei, n-a găsit nimic. Mortul n-avea bijuterii, nici măcar verighetă sau ceas la mână.

– Bă, – a șoptit Titi sâsâit din groapă, – chioșcaru’ n-are nimic!

Atunci Sandu, care ținea de „șase” i-a zis:

– la uite-al dracului, n-are!? la-i pantofii, că iote ce mișto e! De lac și cu cataramă argintie într-o parte. Hai, descălță-l repede și dă-l în mă-sa de zgârcit!...

Titi i-a scos mortului pantofii din picioare, i-a dat lui Sandu și s-a grăbit să pună capacul la loc.

– Iote mă! – a exclamat Sandu entuziasmat. – Țștia e pantofi italieni, că iote ce scrie: Made in Italy. Al dracu’ chioșcaru’, umblători italienești! Las’ că o să luăm pe ei lovele bune de la gagi’ de pe Moșilor!

Groparii s-au grăbit să ascundă pantofii și s-au apucat să astupe repede groapa. Au movilit apoi mormântul, au înfipt în pământul reavăn crucea de lemn, pe care tâmplarul scrisese cu litere cam strâmbe: COSTINIU EMIL n. 1933 d. 1995 și au plecat din cimitir.

În următoarea lor escapadă la București, în afara celor câteva prosoape, Sandu și Titi au dus spre vânzare la „Pompe funebre” de pe Calea Moșilor și pantofii Made in Italy.

Sandu și Titi au rămas pur și simplu cu gura căscată, când au auzit ce le spune cioclul:

– Pe prosoape vă dau, ca de fiecare dată, câte 3 lei pe bucată, iar pe pantofi 10 lei.

– Cum 10 lei?! – au țipat groparii într-un glas. – Îți râzi de noi, bre? Dumneata nu vezi că e pantofi italienești?!

– Văd, cum să nu văd. Așa fac italienii pentru morți: pantofi din carton lăcuit. Da’ voi ce-ați crezut că-s pantofi de lux ca de la Guban?... He-he-he. 10 lei e prea destul. Dacă vreți, dacă nu, purtați-i voi...

Peste măsură de dezamăgiți, Sandu și Titi nu s-au dus mai întâi la „păcănele”, cum făceau de fiecare dată, ci, ca să-și înece necazul, s-au îndreptat direct spre restaurantul „Odobești” din apropiere, înjurându-l cu năduf pe zgârciobul de chioșcar!

Dar marele necaz le-a venit lui Sandu și lui Titi Mițoi tot de la cioclul de pe Calea Moșilor. Într-o zi, la „Pompe funebre” de pe Calea Moșilor a venit un control al Fiscului, care a constatat că patronul nu-și plătitise toate dările către Stat și, pe deasupra, avea și marfă fără acte de proveniență, între care și pantofii Made in Italy. Strâns cu ușa, patronul a încercat să-i mituiască pe inspectori, dar a fost refuzat și, în afara amenzii pentru neplata impozitelor s-a ales și cu dosar penal pentru încercarea de a-i mitui. Speriat, cioclul a recunoscut proveniența materialelor neînregistrate (sicrie, îmbrăcăminte, perne, prosoape, batiste, lumânări ș.a.), inclusiv a pantofilor Made in Italy.

Când au fost chemați la sediul poliției orășenești, groparilor Sandu și Titi Mițoi nu a trebuit să li se pună prea multe întrebări, pentru că ei s-au speriat în așa hal, încât au recunoscut toate

matrapazlăcurile și furturile pe care le-au comis, între care și prădarea celor trei morminte. Ei erau acuzați numai de profanarea mormântului lui Emil Costiniu, dar prostul de Titi a recunoscut că „au umblat” și la mormintele bulibașei Gogu Casapu și la cel al directoarei spitalului. Iar asta i-a costat foarte scump. Pentru furt și profanare de morminte au fost condamnați la câte șase ani de pușcărie, dar pentru că l-au prădat pe bulibașă, au plătit cu viața.

După ce făcuseră un an și ceva de pușcărie, fiind în regim semideschis cu drept de muncă, Sandu și Titi lucrau într-o fermă la construcția unor grajduri. În acea zi, ei, împreună cu alți deținuți (majoritatea țigani sau rromi, cum începuseră ei să-și spună cu mândrie), pregăteau o varniță, adică au săpat o groapă mare; în ea a fost descărcat un camion de bulgări de var, peste care a fost golită o cisternă de apă. Caraliul i-a pus pe Sandu și pe Titi să aibă grijă de stingerea varului, adică să amestece cu niște pari lungi în groapa care clocotea, și să amestece până se termină stingerea, adică până ce se transformă bolovanii de var în pastă, iar el s-a lungit la umbra dudului de alături.

Varul din groapă clocotea de mai bine de o oră, iar caraliul se pare că ațipise cu cascheta pe față, ca să se apre de muște. Nu se știe exact cum s-a întâmplat. Doar se bănuiește că doi dintre „colegii” bruneți ai lui Sandu și Titi, trecând pe lângă ei, i-au îmbrâncit în groapă. Amândoi apucaseră doar să urle un a-a-a-a scurt. Paznicul lor a sărit de sub dud, întrebând:

– Ce-i? Ce s-a întâmplat?

– Păi, au căzut proștii ăia în groapă... – i-a răspuns careva.

– Scoteți-i imediat! – a ordonat polițistul.

– Cum să-i scoatem, dom’ șef? Că cine poa’ să intre acolo?...

Dacă am avea un cârlig ceva... O să-i scoatem mai încolo, când s-o potoli varul, că ei e gata, nu mai mișcă...

Polițistul s-a uitat mai atent în groapă și a constatat și el același lucru.

– Da’ cum dracu’ de-au căzut ei?! – s-a înfuriat polițistul.

– Nu știm... – au răspuns câțiva.

Iar altul a adăugat:

– Mi-s’ pare că ăla grasu’ a alunecat, iar ăla pirpiriu’ a dat să-l țină, da’ au căzut amândoi ca proștii...

Așa s-a și consemnat în urma anchetei care a urmat.

Peste o săptămână, Sandu și Titi s-au întors în orașul nostru și au fost îngropați în cimitirul, în care, câțiva ani buni, ei fuseseră adevărații stăpâni.

CUPRINS

Apropo de chixuri	5
Costică I	7
Costică II	23
Costică III	44
Pentru onor... Costică IV	56
Alo! Puiu la telefon!	73
Cumpene	80
Dan Claudiu Tănăsescu	96
Eu și Eugen Mihaiciuc – traducători	116
Ce nume poartă românii	129
Examenul	131
Frizerul Luca	141
Guram Haraidze	149
Iepure cu măslina	163
În drum spre serviciu	179
Înghețata	184
Învățătorii	188
Nichita Stănescu	224
Declarație scrisă	239
Poză la minut	254
Pardon!... ..	265
Spiru Vergulescu	270

Un japonez la Sulina	284
„La sfârșitul lumii”	303
Erou al Revoluției	313
Doi Ștefan Bănică	317
Una cu S	323
Whisky	338
Șaua părintelui Vasile	345
P.G.M.	355
Pa-ke-di-ga-vu-pa	365
Maestre, du-te acasă	377
Audiența	382
Lame de ras <i>Mendel</i>	393
Pantofi – Made in Italy	404